RIKSDAGENS REVISORERS

BERÄTTELSE

OM DEN ÅR 1934 AV DEM VERKSTÄLLDA GRANSKNING

AV

STATSVERKETS

JÄMTE DÄRTILL HÖRANDE FONDERS TILLSTÅND,
STYRELSE OCH FÖRVALTNING

FÖR TIDEN 1 JULI 1933—30 JUNI 1934

DEL I

REVISORERNAS UTTALANDEN

STOCKHOLM 1934
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Översikt av statens finansiella ställning den 30 juni 1934 ... 2

Första huvudtiteln ... 4

Kungl. hov- och slottsstaterna ... 4

Kungl. slottet ... 4

Andra huvudtiteln ... 5

Justitiedepartementet ... 5

Högsta domstolens och nedre justitierevisionens räkenskaper ... 5

Tredje huvudtiteln ... 6

Utrikesdepartementet ... 6

Utrikesdepartementets kalender ... 6

Fjärde huvudtiteln ... 9

Försvarsdepartementet ... 9

Arméns mathållningsanslag ... 9

Förläggningsförhållandena för Stockholms garnison ... 12

Övningar i skärgårdsnavigering vid 2. flygkåren ... 14

Civilarbete åt samvetsömma värnpliktiga ... 18

Femte huvudtiteln ... 36

Socialdepartementet ... 36

Fattigvård och barnavård för lappar ... 36

Ersättning till vikarie för häradsskrivare under viss ledighet 49

Sjukkasseväsendet ... 54

Sjätte huvudtiteln ... 68

Kommunikationsdepartementet ... 68

Av vissa befattningshavare i byggnadsstyrelsen innehavda enskilda arkitektuppdrag ... 68

Av Stockholms stad utförda gatuarbeten för djurgårdskommissionens räkning ... 73

Automobilbesiktningsväsendet ... 84

Vägväsendet ... 100

Eftergifter i fråga om de tekniska kraven å vägföretag m. m. 100

Stämpelbeläggning av resolutioner jämlikt 54 §, 7 st. väglagen 101

För högt debiterad vägskatt ... 103

Förbättringsarbetens utförande på underhållskonto ... 105

Av vägdistrikten upptagna lån ... 107

Sid.
Enskilda vägar intagna till allmänt underhåll 118
Skiljemannaförfarandets användning i tvister mellan vägdistrikt och entreprenörer 120
Vägdistriktens förvaltningskostnader 127
Vägstyrelses ordförande och ledamöter som leverantörer till distriktet 128
Landsfiskal som sekreterare i vägstyrelse 128
Ombyggnad av väg i Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt 129
Vissa erinringar rörande vägdistrikten 132

Sjunde huvudtiteln 133

Finansdepartementet 133

Provision för stämpelförsäljning 133
Provision till flera hos samma ämbetsverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare 140
Kontrollkostnader för tillsyn över efterlevnaden av förordningen om en särskild stämpelavgift å vissa lyxvaror 142
Fondstämpel vid transaktioner mellan enskilda personer 146
Partiella ledigheter 150
Medgivande för tulldirektören C. E. L. Sandquist att med tulltjänsten förena visst uppdrag hos Stockholms handelskammare 171
Tullkammaren i Västerås 171
Tullkammaren i Haparanda 172
Statsverkets kostnader för gränskontrollen 173
Vissa kommittékostnader 180
Statens kommittétryck 181

Åttonde huvudtiteln 203

Ecklesiastikdepartementet 203

Tillhandahållande av formulär för ansökning om statens räntefria studielån 203
Dyrtidstillägg åt personalen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala 204
Tekniska högskolan 209
Domkapitlet i Växjö 210
Uppförande av prästgård med lån eller anslag från kyrkofonden 211
Ödebygdstillägg vid vissa prästerliga befattningar 213
Vissa donationer m. m. vid de allmänna läroverken 226
Försäkring av vissa befattningshavare vid högre allmänna läroverket i Umeå mot olycksfall i arbete 231
Vissa läroverkslärares tjänstgöringsförhållanden m. m. 232
Vissa seminarielärares tjänstgöringsförhållanden m. m. 234
Vissa lärares vid tekniska läroverk tjänstgöringsförhållanden m. m. 235
Inkomster från folkskoleseminariernas trädgårdar 236
Småskoleseminariet i Murjek 237
Kontroll över inkomster genom uthyrande av lokaler vid vissa läroanstalter 238
Upphandling av formulär m. m. vid vissa läroanstalter 239

Sid.

Vissa tjänstledigheter inom folkskollärarkåren m. m. ... 239
Tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor ... 241
Uppförande av ett skolhus i Slagnäs för Arjeplogs och Sorsele skoldistrikt ... 246

Nionde huvudtiteln ... 249

Jordbruksdepartementet ... 249

Ersättning av statsmedel för släckning av skogseld ... 249
Utnyttjande av kronans fiskevatten ... 257

Elfte huvudtiteln ... 259

Pensions- och indragningsstaterna ... 259

Tryckningskostnader vid arméns pensionskassa ... 259

Statens affärsverksamhet ... 261

Partiell ledighet vid kommunikationsverken m. m. ... 261
Gratifikationer till tjänstemän vid statens affärsdrivande verk ... 268
Arbetsordning för generalpoststyrelsen ... 272
Vissa förhållanden inom postsparbanken ... 272
Postverkets undervisningsväsende ... 275
Telegrafverkets besparingsreglemente ... 275
Rese- och traktamentsersättningar till sektionsföreståndare m. fl. tjänstemän vid statens järnvägar ... 280
Vissa förluster i turisttrafikförbundets restaurangaktiebolag ... 284
Utnyttjande för enskild räkning av rön från offentlig verksamhet 287
Kostnadsfri bostadstelefon vid kommunikationsverken ... 294

Särskilt uttalande beträffande de affärsdrivande verken m. m. ... 304

Statsverkets inkomster och utgifter ... 308

Revisorernas tabellverk ... 310

Av revisorerna avlagda besök ... 312

Bilaga: Tabeller ... 315

Riksdagens revisorer, vilka nedannämnda dag fullbordat den granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 samt, beträffande vissa verk, kalenderåret 1933, som jämlikt § 72 riksdagsordningen och § 1 av instruktionen för riksdagens revisorer tagit sin början den 17 sistlidne september, få härmed avgiva berättelse över den sålunda verkställda granskningen.

Översikt

av statens finansiella ställning den 30 juni 1934.

§ 1.

Beträffande statens finansiella ställning den 30 juni 1934 få revisorerna meddela följande.

Enligt den på sid. 2 del I av 1933 års revisorers berättelse om den av dem verkställda granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 intagna översikten uppgick värdet av samtliga statsverkets tillgångar den 30 juni 1933 till netto ..... kr. 2,103,582,751: 75.

Enligt den på sid. 6 i statsutskottets memorial nr 131 år 1929 intagna tablån över ungefärliga värdet den 30 juni 1928 av statens under olika myndigheter redovisade fasta och lösa egendom utgjorde sistnämnda dag statens i rikshuvudboken icke redovisade nettotillgångar i runt tal tillhopa ..... kr. 850,600,000: —

Om härtill läggas tillgångarna den 30 juni 1934 enligt det tryckta utdraget ur rikshuvudboken, sid. 9 ..... kr. 3,629,897,521: 17,

minskade med skulderna vid samma tidpunkt » 2,413,140,721: 27 » 1,216,756,799: 90

visar sig, att värdet av samtliga tillgångar den 30 juni 1934 utgjorde netto ..... » 2,067,356,799: 90,

i vilken summa dock i betydande omfattning icke ingå värden å staten tillhörande förråd och inventarier m. m., såsom värdet av de till försvarsväsendet hörande förråd av olika slag, fartyg och inventarier, till administrativa verk, undervisningsanstalter och de kungl. teatrarna hörande inventarier och förråd, statens bok- och konstsamlingar, historiska och vetenskapliga samlingar m. m., ävensom värdet å staten tillhöriga gruvor samt aktier i Mertainens gruvaktiebolag.

Den 30 juni 1934 har alltså uppstått en kapitalminskning av ..... » 36,225,951: 85.

Nämnda kapitalminskning har sin huvudsakliga grund dels i den betydande nedgång i behållningarna å de av riksdagen av andra statsinkomster än lånemedel beviljade reservationsanslagen, som uppkommit under budgetåret 1933/1934, dels i de stora avskrivningar av tillgångar, redovisade å statens domäners fond, fonden för förlag till statsverket samt statens utlåningsfonder, som företagits under nämnda budgetår. Avskrivningen av vissa å statens domäners fond redovisade tillgångar beror på en av ändrade taxeringsvärden föranledd justering av bokförda värdet å statens domäner. Rörande fonden för förlag till statsverket har å densamma avskrivits visst i fonden ingående lånekapital. Vad slutligen beträffar avskrivningen av tillgångarna under statens utlåningsfonder hänför sig densamma till största delen dels till allmänna järnvägslånefonden, där statens kapital- och räntefordringar hos vissa enskilda järnvägsföretag, huvudsakligast hos Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolag, avskrivits dels till fonden för låneunderstöd, där avskrivning av statens räntefordran hos Ostkustbanans aktiebolag ägt rum på grund av banans förstatligande.

Till förut angivna kapitalminskning har slutligen bidragit de till stora belopp uppgående kapitalrabatter, vilka äro bokförda såsom utgifter under riksgäldsverkets fond.

Att statsverkets tillgångar ej minskat med mer än i runt tal 36.2 miljoner kronor, beror först och främst på den stora avbetalning å statsskulden, som verkställts med andra statsinkomster än lånemedel samt den ökning av tillgångarna, som uppkommit inom den i statsregleringsfonden ingående statsverkets kassafond, på grund av att överskott å inkomsttitlar och besparingar å anslag tillhopa uppgått till betydligt högre belopp än summan av underskott å inkomsttitlar och merutgifter å anslag. Ett förhållande, som utöver vad här omtalats i hög grad medverkat till att nedgången i statsverkets kapital stannat vid förut angivna belopp är de uppkomna stora tillgångsökningarna å vissa av statens affärs- och utlåningsfonder såsom telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder samt egnahemslånefonden och statens avdikningslånefond.

Härvid måste man dock uppmärksamma att de nytillkomna tillgångarna i detta fall till större delen motvägas av den ökade upplåning, som staten måst företaga för kapitalinvestering i ovannämnda fonder.

För att rätt kunna bedöma statens nettoförmögenhet bör emellertid hänsyn tagas även till de å fonden för förlag till statsverket såsom tillgångar redovisade kostnaderna för reservarbeten samt övriga allmänna arbeten uppgående, med undantag för statliga byggnader samt låneunderstöd, till i runt tal 86.3 miljoner kronor. Om från denna summa drages den å fonden bokförda avskrivningen 23.8 miljoner kronor återstå 62.5 miljoner kronor, med vilket belopp den bokförda minskningen av nettoförmögenheten måste ökas och utgör således den verkliga minskningen cirka (36.2 + 86.3 — 23.8) = 98.7 miljoner kronor.

FÖRSTA HUVUDTITELN.

Kungl. hov- och slottsstaterna.

§ 2.

Kungliga slottet.

Revisorerna hava vid besök å kungliga slottet i Stockholm iakttagit, att västra trappuppgången och norra portiken icke befinna sig i sådant skick, som bör krävas för en byggnad av denna karaktär. Gammal färg har på sina håll lossnat och fallit av eller kvarsitter i lösa flagor. Från källaren uppstigande fukt uppgives kraftigt bidraga till förstörelsen. Ståthållarämbetet har framhållit behovet av restauration och gjort vissa kostnadskalkyler, som sluta på sammanlagt 192,000 kronor.

Revisorernas uttalande.

Utan att vilja taga ställning till gjorda kostnadsberäkningars riktighet anse sig revisorerna dock böra understryka behovet av snar reparation, enär ett uppskjutande av dessa arbeten enligt revisorernas mening torde komma att framdeles medföra större kostnader än om de nu komma till utförande.

ANDRA HUVUDTITELN.

Justitiedepartementet.

§ 3.

Vid granskningen av högsta domstolens samt nedre justitierevisionens räkenskaper hava revisorerna fäst sig vid, att nämnda ämbetsverk för sina redovisningar av avlöningar och vissa andra utgifter använda ett system, som enligt revisorernas mening måste anses föråldrat och opraktiskt i förhållande till det, som numera användes vid statsinstitutionerna i allmänhet. Inom förut nämnda verk sammanföras och inbindas nämligen avlöningslistor och andra utgiftsverifikat ej i kronologisk ordning, som i allmänhet sker i fråga om statens räkenskaper, utan samlas i verifikatsamlingar, innehållande inom särskilda omslag utgiftsverifikationer för ett visst anslag. Följden härav blir, att samtliga avlöningslistor för de ordinarie befattningshavarnas fasta avlöning sammanföras för sig, medan i ett annat omslag återfinnas de avlöningslistor, som avse provisoriskt dyrortstillägg och i ett tredje utgifterna till dyrtidstillägg. I samtliga fall upptagas dessa avlöningar på särskilda avlöningslistor, vilket — förutom att befattningshavarna måste kvittera på flera listor — medför en onödig utsvällning av räkenskaperna.

Högsta domstolens och nedre justitierevisionens räkenskaper.

Revisorerna hava funnit, att denna fråga förut varit föremål för övervägande, i det att riksräkenskapsverket år 1922 framfört förslag, att ovan nämnda sätt för redovisningen av avlöningsmedlen m. m. skulle omläggas samt att det formulär till avlöningslista skulle komma till användning, som i regel användes vid övriga statsinstitutioner, och som upptager de särskilda avlöningsförmånerna i olika kolumner samt därefter en summa för varje befattningshavare. Här ifrågavarande myndigheter hava emellertid motsatt sig användandet av dessa formulär.

Revisorerna kunna icke finna, att några särskilda skäl föreligga, som motivera, att för nämnda myndigheter skola tillämpas andra redovisningsformulär, än som i allmänhet komma till användning inom de grenar av statsförvaltningen, där det nya avlöningssystemet införts.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava velat fästa uppmärksamheten på denna sak under uttalande av att en ändring i nämnda hänseende bör komma till stånd, varvid — såsom tidigare ifrågasatts — formulären böra uppgöras och tillhandahållas av riksräkenskapsverket.

TREDJE HUVUDTITELN.

Utrikesdepartementet.

§ 4.

Utrikesdepartementets kalender.

Utrikesdepartementets årliga kalender (åren 1932 och 1933 utgavs dock endast en kalender), som tidigare tryckts i 1,700 exemplar, utkommer numera i 1,800 exemplar.

Kostnaderna för den för närvarande omkring 450 sidor omfattande volymen hava uppgått till

år 1929	5,773: 66
» 1930	6,149: 45
» 1931	6,052: 50
» 1932—1933	6,287: —
» 1934	5,690: —

Härav hava sålts 1928 32 exemplar, 1929 25 exemplar, 1930 36 exemplar, 1931 26 exemplar, 1932—1933 12 exemplar och 1934 34 exemplar. Ifrågavarande publikation är i första hand avsedd för utrikesdepartementet samt Sveriges representation i utlandet. Andra offentliga publikationer med delvis samma innehåll, som likaledes distribueras till Sveriges utrikesrepresentation, äro statskalendern, svensk författningssamling och Sveriges överenskommelser med främmande makter.

Statskalendern distribueras varje år till samtliga beskickningar och lönade konsulära myndigheter ävensom till olönade konsulära myndigheter, vid vilka lönad tjänsteman finnes anställd. Efter särskild rekvisition eller när så eljest befinnes lämpligt distribueras statskalendern, endera årligen eller vartannat år, jämväl till olönat generalkonsulat eller konsulat, som är högsta stationära svenska myndighet i anställningslandet, dock i regel endast under förutsättning, att vid detsamma finnes anställd tjänsteman, som förstår svenska. Övriga olönade konsulära myndigheter kunna, ehuru i allmänhet ej årligen, undantagsvis erhålla statskalendern efter särskild motiverad rekvisition, dock endast under nyss nämnda förutsättning.

Svensk författningssamling distribueras till samtliga beskickningar och lönade konsulära myndigheter ävensom till olönade konsulära myndigheter, vid vilka lönad tjänsteman finnes anställd, men däremot i regel icke till andra olönade konsulära myndigheter.

Sveriges överenskommelser med främmande makter fördelas bland annat till samtliga beskickningar och lönade konsulat, till konsulat, vid vilka lönad konsulatstjänsteman är anställd, ävensom till ett fåtal olönade konsulat.

Utrikesdepartementets kalender har under senare år haft i huvudsak följande innehåll:

	Sidantal 1934
Avd. 1—90. Förteckning över utrikesdepartementets och svenska beskickningars och konsulats personal med post- och telegrafadresser och dylikt	100
Avd. 102—180. Främmande makters beskickningar och konsulat i Sverige	23
Avd. 181. Anciennitetsförteckning för i Sverige ackrediterade främmande sändebud	1
Avd. 182—195. Tjänsteförteckningar för i tjänst varande diplomatiska tjänstemän samt lönade konsulatstjänstemän m. m.	24
Avd. 196—197. Förlikningsnämnder mellan Sverige och vissa främmande makter	9
Avd. 198—290. Förteckningar över kanslerer och dylikt samt Sveriges ministrar i utlandet och utländsk representation i Sverige under gångna år	40
Avd. 292—303. Diverse författningar (avlöningsreglementet, allmänna resereglementet och dylikt)	80
Avd. 320. Sveriges överenskommelser med främmande makter från år 1815	94
Avd. 321. Gällande handels- och sjöfartsfördrag	20
Avd. 331. Register	39

Revisorernas uttalande.

Vid granskning av kalenderns innehåll hava revisorerna icke kunnat undgå att konstatera hurusom stora delar av innehållet tillställas vederbörande i annan form. Gällande författningar och träffade överenskommelser med främmande makter återfinnas i svensk författningssamling respektive Sveriges överenskommelser med främmande makter, vilka som ovan nämnts, distribueras till praktiskt taget alla dem vid utrikesrepresentationen, som hava användning därav.

Personalnotiser om den främmande representationen i Sverige återfinnas i statskalendern, som ock distribueras på ungefär samma sätt.

Av det övriga innehållet i kalendern lärer väl tjänstförteckningen närmast intressera vederbörande själva (exempelvis att en person innehaft ett förordnande 4—11 augusti 1929). Uppgifterna äro i varje fall ej tillräckliga för att läggas till underlag vid befordringar.

Uppgifter om rikskanslerer (1611—1680), Sveriges representation hos det sedan länge upphörda Nordtyska förbundet, det likaledes upphörda Luccas representation i Sverige (1818—1846) hava uteslutande kuriositetsintresse och böra knappast omtryckas varje år.

Bland i kalendern varje år omförmälda traktater med främmande makter märkas exempelvis konvention år 1845 med Marocko om upphörande av den årliga tributen från Sverige samt ministeriella noter 1839 mellan Sverige och Kyrkostaten om handels- och sjöfartsförhållandena, vilka upplysningar torde sakna praktiskt värde.

Därest behov över huvudtaget kan anses föreligga av en utrikesdepartementets årliga publikation vid sidan av statskalendern, författningssamlingen och Sveriges överenskommelser med främmande makter, torde denna utan större olägenhet kunna i avsevärd omfattning beskäras till sitt omfång. Avdelningen med upplysningar om svensk beskickningsoch konsulatspersonal jämte adresser av olika slag samt kortfattad redogörelse för innehållet i de i kraft varande handels- och sjöfartstraktaterna synas vara, vad som skäligen kan anses böra ingå i en dylik publikation, därest det nuvarande systemet för distribution av statskalendern o. s. v. fortfarande kommer att tillämpas. Erforderligt register reduceras givetvis på grund härav. Därjämte kunde beträffande andra avsnitt hänvisningar göras till tidigare årgångar. En på sådant sätt uppställd handbok torde kunna inskränkas till omkring tredjedelen av sitt nuvarande omfång. Den årliga kostnaden skulle då säkerligen också kunna högst avsevärt reduceras. Skulle det befinnas önskvärt att med vissa mellanrum omtrycka kalendern i övriga deler, som äro underkastade förändringar, skulle en särskild fristående publikation då kunna utgivas.

Utan att närmare ingå på frågan om behovet av en handbok med det innehåll, utrikesdepartementets kalender har, hava revisorerna emellertid ansett sig böra fästa uppmärksamheten vid de icke obetydliga möjligheter till besparingar, som här föreligga.

FJÄRDE HUVUDTITELN.

Försvarsdepartementet.

§ 5.

Arméns mathållningsanslag.

Ordinarie förslagsanslaget till mathållning, upptaget under fjärde huvudtiteln, avdelning Lantförsvaret, har för budgetåret 1933/1934 i riksstaten upptagits med ett belopp av 5,150,000 kronor, varvid utgångspunkten för anslagsberäkningen varit ett dagkostnadspris av 78 öre med ett beräknat antal tjänstgöringsdagar av 5,897,920. Dessutom hava särskilda medel för ordnande av individuell utspisning vid truppförbanden beräknats under anslaget med i avrundat tal 549,000 kronor. I sistnämnda belopp ingå kostnaderna för avlöning och underhåll av den kvinnliga personal, som erfordras vid arméns matinrättningar för genomförande av nyssnämnda system med individuell utspisning.

Av riksräkenskapsverkets budgetredovisning framgår, att nettoutgifterna under anslaget uppgått till 5,418,392 kronor 31 öre. Härigenom har kommit att uppstå en merutgift å anslaget av icke mindre än 268,392 kronor 31 öre, vilket belopp måst ersättas av kassafonden.

Revisorerna hava med ledning av vissa från tekniska revisionen hos arméförvaltningens intendentsdepartement införskaffade uppgifter gjort efterföljande sammanställning (bilaga A) rörande portionsdagar, portionspris och sammanlagda kostnaderna för mathållningen vid de särskilda truppförbanden och formationerna m. fl. under budgetåret 1933/1934. Utöver de utgifter, som upptagits i denna sammanställning, hava å anslaget redovisats ytterligare vissa kostnader för magasinering och transporter under fälttjänstövningar, sjukföda m. m. Medelkostnaden för utspisningen vid truppförbanden har, bortsett från vissa särskilda kostnader, som äro förenade med proviantens anskaffning, magasinering och utspisning, utgjort 0.657 krona för portionsdag. Tages hänsyn jämväl till ovannämnda särskilda utgifter, som ingå bland de i sammanställningen upptagna kostnaderna, ökas dagskostnaden med ett belopp av 0.098 krona, varigenom sammanlagda kostnaden kommer att uppgå till 0.755 krona för portionsdag. I sistnämnda summa ingå då utgifterna för avlöningsförmåner och underhåll åt den vid truppförbanden anställda kvinnliga personalen.

På grund av de från intendentsdepartementet införskaffade uppgifterna kan icke göras någon exakt jämförelse med den beräkning, som

legat till grund för riksdagens anslagsbeviljande. Anmärkas må emellertid, att kostnaderna för den kvinnliga kökspersonalen under budgetåret uppgått till ungefär 519,000 kronor, samt att kostnaderna utgjort för sjukföda i avrundat tal 154,000 kronor samt för magasinering och transporter under fälttjänstövningar cirka 5,000 kronor. Kontant portionsersättning har från anslaget lämnats med sammanlagt 582,618 kronor 14 öre.

Revisorernas uttalande.

Den av revisorerna verkställda undersökningen rörande arméns mathållningsanslag har givit revisorerna den bestämda uppfattningen, att de beräkningar, som för riksdagen framläggas, icke äro så fullständiga, att därav kan på ett i allo tillfredsställande sätt bedömas, huru anslaget i själva verket disponeras. Härtill kommer, att under de senast gångna budgetåren medgivande av riksdagen lämnats att för åtgärder till ordnande av individuell utspisning vid truppförbanden taga i anspråk härför erforderliga belopp. Då numera den individuella utspisningen helt genomförts vid samtliga truppförband m. fl., synes tiden vara inne att åstadkomma sådana grunder för beräkningen av medelsbehovet under anslaget, att därav fullt tydligt framgå de särskilda kostnader, som avses att bestridas från anslaget ifråga.

Det torde därvid även böra undersökas, huruvida den kvinnliga personal, som är anställd vid truppförbandens matinrättningar, allt fortfarande bör avlönas med medel från mathållningsanslaget samt huruvida icke en överflyttning av kostnaderna för denna personal, som delvis enligt gällande avlöningsbestämmelser erhållit ställning som extra ordinarie befattningshavare, bör — åtminstone i fråga om den mera fast anställda personalen — ske till lantförsvarets avlöningsanslag, där avlöningar till ett stort antal extra ordinarie befattningshavare äro uppförda, eller möjligen till särskilt för nu ifrågavarande ändamål anvisat riksstatsanslag.

Genom en noggrannare och mera i detalj gående anslagsberäkning än som nu förekommer, synes man jämväl kunna vinna en bättre anslutning till de verkliga utgifterna, varigenom sådana överskridanden, som skett exempelvis under budgetåret 1933/1934, i möjligaste mån undvikas.

Bilaga A.

Sammanställning rörande portionskostnader vid truppförband m. fl. under budgetåret 1933/1934.

	Portionsdagar	Portionspris öre	Sammanlagd kostnad Kr.	
Infanteriet:				
Svea livgarde	147,502	75.2	154,928	26
Göta »	209,954	75.0	174,547	75
Livregementets grenadjärer	149,261	69.1	129,892	14
Livgrenadjärregementet	232,360	71.1	166,408	45
Jämtlands fältjägarregemente	149,684	76.1	143,798	35
Norra Skånska infanteriregementet	114,659	74.2	111,723	11
Södra » »	153,587	68.0	120,641	83
Upplands regemente	153,306	74.1	137,534	42
Skaraborgs »	138,218	69.3	115,583	05
Södermanlands »	143,593	74.5	125,672	66
Kronobergs » i Växjö	124,637	66.8	91,741	95
» » i Karlskrona	56,827	81.1	56,873	48
Jönköpings-Kalmar regemente	143,980	68.7	109,052	36
Dalregementet	115,136	76.2	117,512	07
Hälsinge regemente	135,546	71.9	126,235	83
Älvsborgs »	139,914	68.0	107,249	21
Hallands »	119,746	69.3	101,707	62
Bohuslans »	124,449	72.1	117,248	51
Norrbottens »	243,430	87.4	231,113	28
Västerbottens »	109,276	82.5	123,413	70
Västernorrlands »	170,439	79.8	131,315	21
Värmlands »	133,017	69.2	108,133	76
Kavalleriet:				
Livregementet till häst	112,139	74.1	104,916	64
Skånska kavalleriregementet	91,696	72.6	98,155	53
Livregementets husarer	126,638	69.2	95,534	67
Norrlands dragonregemente	110,578	83.2	106,689	84
Artilleriet:				
Svea artilleriregemente	149,873	73.1	150,546	24
Göta »	124,269	72.5	112,999	12
Vendes »	146,068	72.1	122,495	15
Norrlands »	131,738	76.6	117,910	21
Norrbottens artillerikår	75,163	90.2	82,213	48
Smålands arméartilleriregemente	186,808	68.6	140,184	05
Bodens »	128,696	86.8	133,029	84
Karlsborgs »	117,249	73.9	98,625	92
Fortifikationen:				
Svea ingenjörkår	116,581	73.6	104,477	80
Göta »	65,135	74.5	56,174	86
Fälttelegrafkåren	107,149	76.2	97,045	85
Bodens ingenjörkår	89,272	90.4	87,882	10
Trängen:				
Svea trängkår	63,674	78.6	48,908	87
Göta »	97,342	69.7	48,117	76
Norrlands »	68,977	86.7	64,251	01
Skånska trängkåren	67,921	73.0	53,544	09
Staber, förråd, skolor, sjukhus, verkstäder, fabriker m. m.:				
Militärbefälet på Gotland	174,025	74.1	150,917	40
Kavalleriinspektionen	6,456	65.4	4,601	02
Fortifikationsbefälhavaren i Boden	—	—	264	78
Infanteriskjutskolan	29,978	78.7	23,858	58
Ridskolan	17,479	63.9	11,799	28

	Portionsdagar	Portions-pris öre	Sammanlagd kostnad Kr.	
Krigsskolan	53,476	90.7	42,606	86
Garnisonssjukhuset i Stockholm	57,588 14,517	77.1	44,954	80
» i Boden	63,711 24,334	100.6	9,989	95
» i Karlsborg	24,421 3,149			
Arméns centrala beklädnadsverkstad			62	—
» intendenturförråd i Stockholm			133,015	30
» » å Karlsborg			23,237	98
» » i Boden			21,842	91
Arméns underofficersskola	86,485	94.3	82,117	38
Portionsdagar, icke upptagna här ovan	1,050,530			
Kostnader vid övriga förband, formationer m. fl.			311,965	31
Totalsumma	6,986,636	75.5	5,274,756	97

§ 6.

Förläggningsförhållandena för Stockholms garnison.

Revisorerna hava avlagt besök vid Svea livgardes och Göta livgardes kasernetablissemang i Stockholm samt dessutom å Järvafältet, där trupper ur Stockholms garnison under övningar pläga vara förlagda.

Vid besöket i gardesregementenas kaserner lade revisorerna märke till, att särskilt det yttre underhållet å vissa byggnader företedde sådana brister, att, därest icke snarast åtgärder vidtoges för utförande av erforderliga reparationer, iståndsättningen måste bliva avsevärt dyr. Enligt erhållna uppgifter äro de till förfogande stående anslagsmedlen till kasernernas underhåll så ringa, att underhållet ej kunnat utföras på ett tillfredsställande sätt. Till en del hade detta också sin orsak däri, att det vore ovisst, huruvida kasernerna skulle komma att rivas för att bereda plats åt annan bebyggelse i samband med den fortgående exploateringen av Ladugårdsgärdet. Planer förelågo nämligen sedan lång tid tillbaka på att för ifrågavarande regementen uppföra nya kaserner på Järvafältet. Det nuvarande övningsområdet på Ladugårdsgärde minskades nämligen för varje år genom den ökade bebyggelsen. Något beslut om förflyttningen till Järvafältet hade emellertid ännu icke fattats och vore givetvis även i viss mån beroende av det resultat, till vilket försvarskommissionen kunde komma beträffande ordnandet av landets försvarsväsende.

Å Järvafältet hade på olika ställen vidtagits provisoriska och halvpermanenta anordningar för att under övningar bereda förläggningsmöjligheter åt garnisonens trupper. För detta ändamål disponerades enligt för varje år av Kungl. Maj:t fastställda stater inkomstmedel från Järvafältet, vilka medel erhållits genom försäljning av skog, grus m. m. För att emellertid garnisonens trupper, som äro förlagda i Stockholm, och särskilt de truppförband, som haft sina övningar å Ladugårdsgärdet,

skulle kunna utnyttja de goda övningsmöjligheter, som Järvafältet erbjuder, måste marscher dit företagas, vilka på grund av avståndet för infanteriet i allmänhet krävde en dag för vardera utmarschen och hemmarschen. Vederbörande myndigheter hava framhållit, att härigenom en inskränkning sker i de värnpliktigas utbildningstid. Därjämte kunde det icke undgås, att manskapet och befälet vid Stockholmsregementena komme i en avsevärt sämre ställning än motsvarande personal vid andra truppförband, vilkas övningsfält i regel gränsade intill kasernerna. Särskilt för manskapet vore tältförläggningen till Järvafältet, vilken ofta omfattade större delen av veckan, under fuktig och kall väderlek ägnad att medföra åtskilliga risker och framkalla missnöje. Det framhölls också för revisorerna, att på det sätt, som förläggningen å Järvafältet under rådande förhållanden måste ordnas, åtskilliga olägenheter ur hälsovårdssynpunkt förefunnes, varjämte för såväl befäl som manskap vissa extra utgifter voro ofrånkomliga. Härtill kom, att truppernas utrustning underkastades slitning i högre grad än som behövde ifrågakomma vid förläggning i kasern.

Allmänt uttalande.

Vad till en början beträffar gardeskasernernas etablissemang äro revisorerna av den uppfattningen, att det måste anses nödvändigt att vidtaga åtgärder för att reparera de mest framträdande bristerna. Huru än frågan om gardesregementenas framtida förläggning kan komma att ordnas, synes det revisorerna klart, att de nödvändigaste reparationsarbetena å de nuvarande kasernerna icke böra uppskjutas.

Vidkommande därefter frågan om den nära nog ständiga förläggningen under övningar av trupper från Stockholms garnison till Järvafältet, vilja revisorerna som sin mening framhålla, att det måste anses önskvärt, att därmed sammanhängande frågor snarast möjligt upptagas till allvarligt övervägande. Det kan nämligen knappast anses rimligt, att fast anställd personal och värnpliktiga, tillhörande dessa trupper, skola intaga en avsevärt sämre ställning än vid övriga truppförband i landet. Särskilt torde därvid böra beaktas, huruvida icke mera tillfredsställande och särskilt ur hälsovårdssynpunkt fullt ändamålsenliga anordningar kunna utan större kostnader vidtagas för att därigenom förbättra nuvarande förläggningsförhållanden. Då, enligt vad revisorerna erfarit, flertalet arrendekontrakt beträffande olika områden å Järvafältet inom några år utgå, torde tidpunkten vara inne att söka lösa dessa frågor. Revisorerna hava fäst sig vid, att, då elektrisk belysning saknas å förläggningsplatserna, brandfaran är synnerligen stor vid förläggning i de befintliga provisoriska lokalerna, där manskapet får vila på halm och belysningen utgöres av fotogenlyktor.

Då staten numera för exploatering disponerat en betydande del av Ladugårdsgärdet, varigenom övningsmöjligheterna för Stockholmstrupperna inskränkts, lärer det kunna ifrågasättas, om icke någon del av de

genom exploateringen influtna försäljningsmedlen kunna tagas i anspråk för ordnandet av förläggningen till Järvafältet och beredande av ersättning för den fördel, som tillgången till Ladugårdsgärdet inneburit för särskilt gardesregementena. För den händelse det icke anses möjligt att för ordnandet av nu senast berörda angelägenheter taga i anspråk skattemedel, lärer nyssnämnda utväg, vilken anlitats då det gällt att till Järvafältet utflytta artilleriets tygförråd och laboratorier, kunna komma till användning.

Revisorerna hava med det anförda velat fästa uppmärksamheten på de mindre tillfredsställande förläggnings- och övningsförhållanden, som nu förefinnas vid en del truppförband inom Stockholms garnison och vilka enligt deras mening måste anses innebära betydande olägenheter för såväl de värnpliktiga som truppförbandens fast anställda personal.

§ 7.

Övningar i skärgårdsnavigering vid 2. flygkåren.

Enligt 8 kap. 1 § kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 260) med vissa tilläggsbestämmelser till de militära avlöningsreglementena skall traktamentsersättning under tjänstgöring i sammanhängande tidsföljd å annan ort än förläggningsorten utgå med vissa belopp.

Enligt 2 § samma kap. skall för deltagande i officers- och underofficersövningar, fältövningar, jämlikt bestämmelser i kommandoväg anordnade fälttjänstövningar, till vanliga övningsmarscher icke hänförliga vinterövningar, ävensom vad marinen beträffar, befälsövningar och krigsövningar till officer och underofficer icke utgå tjänstgöringstraktamente, därest övningarna krävt frånvaro från förläggningsorten under kortare tid än 8 timmar, varemot vid längre tids frånvaro bestämmelserna i 1 § skola tillämpas.

3 § 1 och 2 mom. samma kap. lyder sålunda: För deltagande i övningsmarscher och annan till vanliga vapenövningar och skolor hänförlig tjänstgöring med egen trupp utom förläggningsorten äger officer och underofficer från och med fjärde tjänstgöringsdagen åtnjuta tjänstgöringstraktamente med det belopp, som finnes angivet i 8 kolumnen av den under 1 § intagna tabellen. Färd i trupp till och från övningsområde anses därvid ingå i själva övningen.

Vad sålunda är stadgat gäller även beträffande kustartilleriet tillhörande officerare och underofficerare, vilka för tjänstgöring äro inmönstrade å fartyg eller båt, bemannad av kustartilleriets eller för kustartilleriets räkning förhyrd personal.

Till manskap utgår enligt 5 § under tjänstgöring i trupp eller då inkvartering och förplägnad in natura genom kronans försorg eljest kostnadsfritt tillhandahålles, icke tjänstgöringstraktamente.

I andra fall utgår till manskap tjänstgöringstraktamente från och med första till och med femtonde dygnet med 6 kronor för dag och 4 kronor

för natt eller tillhopa 10 kronor för dygn samt från och med sextonde dygnet med visst reducerat belopp.

I 1 kap. 5 § tilläggsbestämmelserna stadgas: »Då minst två av manskapet jämte erforderligt befäl eller minst tre av manskapet skola, vare sig genom marsch eller annorledes, färdas samma väg, anses färden såsom *färd i trupp.*»

I sin år 1921 avgivna motivering till tilläggsbestämmelser till 1921 års militära avlöningsreglementen anförde arméns och marinens avlöningssakkunniga i fråga om ersättning till officerare och underofficerare vid *kustartilleriet* under viss tjänstgöring utom förläggningsorten:

Kustartilleriet tillhörande officerare med vederlikar och underofficerare åtnjuta under tjänstgöring, vilken föranleder förläggning ombord å fartyg eller båt, som bemannas av kustartilleriets eller för kustartilleriets räkning förhyrd personal, mässpenningar och, vad beträffar underofficerare, jämväl naturaportion eller ersättning därför. Underofficer vid kustartilleriet, vilken är inmönstrad å fartyg eller båt, bemannad på sätt nyss nämnts, äger vid sådan tjänstgöring uppbära enahanda förmåner. Kustartilleriets personal åtnjuter vidare vid tjänstgöring å fartyg eller båt, som bemannas av flottans personal, diet- eller mässpenningar samt naturaportion eller ersättning därför enligt samma grunder, som gälla för personal av motsvarande tjänstegrad vid flottan under sjökommendering.

Vid övervägande av frågan, huruvida ovannämnda nu utgående förmåner fortfarande böra utgå till kustartilleriets personal vid tjänstgöring å fartyg eller båt, bemannad av kustartilleriets eller för kustartilleriets räkning förhyrd personal, hava de sakkunniga funnit, att denna tjänstgöring, vare sig personalen är inmönstrad eller icke, närmast är att jämföra med sådana övningsmarscher eller annan motsvarande tjänstgöring vid armén, varunder visst lägre traktamente föreslagits att utgå. Någon mässordning gäller, i motsats till vad fallet är vid flottan, icke vid kustartilleripersonalens tjänstgöring ombord å här ifrågavarande fartyg eller båtar, och särskilda mässar torde i allmänhet icke heller vara där anordnade. De sakkunniga hava med hänsyn härtill ansett, att de i förevarande paragraf för tjänstgöring under vissa förhållanden vid armén meddelade bestämmelser lämpligen kunna komma i tillämpning å kustartilleriets personal under all förläggning å fartyg eller båt, bemannad av kustartilleriets eller för kustartilleriets räkning förhyrd personal; och synes i enlighet härmed det traktamente, som är avsett att träda i stället för de nu förekommande mässpenningarna samt portion eller portionsersättning, böra utgå med 30 procent av den i resereglementet för ett dygn stadgade traktamentsersättningen.

Vid granskning av 2. flygkårens räkenskaper för juni månad 1934 hava revisorerna iakttagit följande.

Enligt en räkenskapen bifogad cirkulärorder den 1 juni 1934, nr 6, anbefallde chefen för 2. flygkåren, att kurs i skärgårdsnavigering skulle äga rum under tiden 4 juni—10 oktober 1934. Kursen hade till ändamål att öva personalen vid gång i skärgård, varför under kursen skulle genomgås reglemente för undvikande av ombordläggning, olika slag av

sjökort samt dessas användning, olika slag av manöver, tilläggningar samt gång i fyrbelyst led. Övningarna skulle bedrivas inom skärgårdsområdet Arholma—Landsort. Kursen skulle vara indelad i perioder omfattande tiden från måndag f. m. till fredag e. m. Såsom ledare kommenderades vid flygvapnet tjänstgörande kaptenen vid flottan N. G. A. Unnérus alternerande med löjtnanten vid flygvapnet greve C. O. R. Sparre. Såsom elever beordrades 3 sergeanter, 2 styrmän, 1 tyghantverkare, 9 furirer och 6 korpraler. Fyra elever skulle medfölja varje gång och tilldelas ledaren i den mån de kunde frigöras från ordinarie tjänst. Officerare, som kunde frigöras från ordinarie tjänstgöring, finge medfölja. Fyra manskap skulle förläggas ombord. Bespisning och inkvartering för övrig personal skulle ordnas genom ledarens försorg på för kronan förmånligaste sätt. Erforderlig utrustning för manskapets förläggning ombord skulle rekvireras genom ledarens försorg.

Av räkenskaperna för juni månad 1934 framgår, att sålunda anbefallda navigeringsövningar ägt rum *dels* från den 4 juni klockan 15 till den 8 juni klockan 13, *dels* från den 11 juni klockan 15 till den 15 juni klockan 12.30.

Kapten Unnérus och löjtnanten vid flottan S. G. E. Adolfsson, vilka deltogo i den första övningen, hava härför uppburit traktamente med vardera 74 kronor, eller med 10 kronor för den 4 juni och efter 16 kronor för tiden 5—8 juni.

För deltagande i andra övningen har utbetalts traktamente till envar av kaptenen Unnérus och löjtnanten B. Lagerström med 74 kronor.

Såsom elever under övningen den 4—8 juni hade beordrats två korpraler och en värnpliktig.

För utspisning och förläggning av dessa har utbetalats sammanlagt 99 kronor 77 öre enligt nedanstående specifikation:

juni	4.	A.B. Havshotellet 3 diné			kr.	14: 70
»	5.	» » 3 frukost	kr.	4: 95		
»	5.	» » 3 lunchmatsäck	»	9: 42		
»	5.	Klubbhusrestauranten, Sandhamn, 3 diné	»	11: 60	»	25: 97
»	6.	Klubbhuset, Sandhamn, 3 sovhytter à kr. 2: 50 + betjäningsavgift, kr. 1: 50			»	9: —
»	6.	Klubbhusrestauranten, Sandhamn, 3 frukost	kr.	7: 50		
»	6.	Furusunds restaurant, 3 diné	»	11: 55	»	19: 05
»	7.	» » 3 frukost	kr.	6: 60		
»	7.	» » 3 diné	»	11: 55		
»	7.	Södergård, Arholma, måltid	»	6: 30	»	24: 45
»	8.	Furusunds restaurant, 3 frukost			»	6: 60
				Summa	kr.	99: 77.

För utspisning och förläggning av elever under navigeringen den 11—15 juni hava utbetalats följande belopp.

juni 11.	Furusunds restaurant, 3 diné		kr. 12: 25	
» 12.	» » 3 frukost	kr. 6: 60		
» 12.	» » 3 lunchmatsäck	» 8: 50		
» 12.	Klubbhusrestauranten, Sandhamn, 3 diné	» 9: 90	» 25: —	
» 13.	» » 3 frukost	kr. 6: —		
» 13.	Stockholms Yachtklubb, Sippsö, 3 lunch	» 9: —		
» 13.	Utö hotell och restaurant, 3 middag	» 14: 85	» 29: 85	
» 14.	» » » » 3 frukost	kr. 8: 20		
» 14.	Dalarö hotell och restaurant, 3 middag	» 12: 75	» 20: 95	
» 15.	» » inkvartering av 3 manskap		» 13: 75	
» 15.	» » 3 frukost		» 5: —	
			Summa kr. 106: 80.	

Enligt av övningsledaren i räkenskapen verkställd anteckning har under tvenne nätter inkvartering på grund av otjänlig väderlek måst ordnas i land.

Den totala kostnaden för dessa två övningar utgör — inklusive utgift för bensin med 26 kronor — 528 kronor 57 öre.

Revisorernas uttalande.

Ovanberörda bestämmelser angående ersättning till officerare m. fl. under tjänstgöring utom förläggningsorten torde för flygvapnets vidkommande i vissa fall giva anledning till tveksamhet vid tillämpningen. Vid egentliga flygövningar synes med hänsyn till att allenast ett minimum av persedlar kunna medföras i flygplanen traktamente böra utgå med i 1 § fastställda belopp. Vid förekommande övning med trupp å marken eller till sjöss synes emellertid förhållandena vid flygvapnet vara likartade med dem som gälla vid armén eller kustartilleriet. Även i sådana fall har hittills vid flygvapnet städse utbetalats traktamente efter 1 §. Ett visst stöd för denna tolkning har också vunnits genom kammarrättens utslag den 4 juni 1931 på anmärkning vid 4. flygkårens räkenskaper för mars månad 1929 (årsboken referat nr 10), ehuru motiveringen för utslaget icke torde innebära, att officerare och underofficerare vid flygvapnet under alla förhållanden skola vara berättigade till den högre traktamentsersättningen efter 1 §.

Medan officerare och underofficerare vid armén och kustartilleriet vid vanliga övningar med trupp utom förläggningsorten under de tre första dagarna av en övning icke uppbära något traktamente samt från och med fjärde dagen endast ett mindre belopp — kapten och löjtnant 3 kronor 40 öre för dag — utgår vid flygvapnets övningar från första dagen fullt traktamente efter resereglementet (till kapten och löjtnant med 10 kronor för dag, då inkvartering på kronans bekostnad är anordnad, eljest med 16 kronor per dygn).

Då flygvapnets personal vid övningar av nu ifrågavarande slag icke synes böra komma i åtnjutande av högre ersättning än den, som i mot-

svarande fall befunnits lämplig för personalen vid andra försvarsgrenar, synes ett förtydligande av författningen i nu angivet syfte påkallat.

Frånsett frågan om traktamente till i nu ifrågavarande övning deltagande officerare synes vid övningarnas planläggning och ännu mer vid deras utförande nödig sparsamhet icke iakttagits. Utspisningen av de tre i varje omgång deltagande eleverna av manskapsgrad har för hel dag kostat i genomsnitt omkring 24 kronor eller för envar mer än som utgör vederbörandes traktamentsersättning.

§ 8.

Civilarbete åt samvetsömma värnpliktiga.

Revisorerna hava besökt Basarmyren i Fredrika revir, varest samvetsömma värnpliktiga utföra dikningsarbeten under domänstyrelsens ledning ävensom de av riksantikvarieämbetet anordnade schaktningsarbetena inom Falsterbohus ruinområde.

Enligt bestämmelserna i lagen den 12 juni 1925 (nr 338) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, må värnpliktig, som på grund av religiös övertygelse eller av annan jämförlig orsak hyser allvarliga samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring i den ordning, värnpliktslagen föreskriver, därest samvetsbetänkligheterna avse varje tjänstgöring vid krigsmakten, i stället för sådan tjänstgöring utföra *civilt arbete för statens räkning.*

Här avsedda värnpliktiga, de s. k. civilarbetarna, äro skyldiga att under fredstid tjänstgöra ett antal dagar, som med etthundratjugo dagar överstiger det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt bestämmelserna i värnpliktslagen skolat åligga dem. Tjänstgöringen skall fullgöras i en följd eller i två omgångar. Vad i värnpliktslagen stadgas angående till beväringen hörande värnpliktigs underhåll och förmåner skall äga motsvarande tillämpning i fråga om värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra tjänstgöring på sätt ovan sagts. Penningbidrag utgår till sådan värnpliktig med femtio öre om dagen under hela tjänstgöringstiden.

För tillämpningen av nu nämnda lag erforderliga föreskrifter äro meddelade i kungörelsen den 23 december 1925 (nr 516). Enligt denna kungörelse skall inskrivningsrevisionens beslut avseende tillstånd för värnpliktig att utföra civilt arbete meddelas lantförsvarets kommandoexpedition. Civilarbetare inkallas för fullgörande av dem åliggande arbete i enlighet med i kommandoväg utfärdade bestämmelser. Till grund för dessa bestämmelser skola läggas till lantförsvarets kommandoexpedition ingivna uppgifter från de myndigheter, med vilka överenskommelse träffats om anordnande av civilt arbete. För värnpliktigas underhåll och inkvartering m. m. erforderliga medel rekvireras, utbetalas och redovisas i enlighet med de närmare bestämmelser armé- och marinförvaltningarna gemensamt hava att utfärda.

Antalet värnpliktiga, vilka under åren 1932, 1933 och 1934 erhållit tillstånd att i stället för tjänstgöring vid krigsmakten få fullgöra civilt arbete för statens räkning utgjorde enligt inhämtade upplysningar respektive 705, 814 och 716.

Beträffande dessa värnpliktigas inkallelse till tjänstgöring hava bestämmelser meddelats genom särskilda generalorder. Värnpliktiga, som under visst år erhållit tillstånd att i stället för tjänstgöring vid krigsmakten utföra civilt arbete för statens räkning, inkallas i regel till tjänstgöring under närmast påföljande året. Genom generalorder den 18 november 1932 utfärdades sålunda bestämmelser om inryckning å olika tider under år 1933 för sådana värnpliktiga, som under 1932 erhållit dylikt tillstånd eller som tidigare erhållit dylikt tillstånd, men av skilda orsaker förut icke inställt sig till påbörjande av dem åliggande arbete. Till domänstyrelsens skogsarbeten inom Hunnebergs revir, Gästriklands revir, Hamra revir och Volgsjö revir inkallades sammanlagt 208 man, till vattenfallsstyrelsens arbeten vid olika kraftverk samt vid stamlinjebyggnaderna 380 man, till Uppsala universitets skogsförvaltnings arbeten 15 man, samt till skogsförvaltningens vid östra arméfördelningen arbeten å Vaxön 6 man. Vidare inkallades genom generalorder den 28 april 1933 till av domänstyrelsen anordnade skogsarbeten inom Gästriklands revir 12 man samt till dikningsarbeten å Basarmyren i Fredrika revir 79 man. Slutligen inkallades genom generalorder den 2 augusti 1933 10 värnpliktiga till skogsförvaltningens vid östra arméfördelningen skogsarbeten å Vaxön.

Sammanlagda antalet värnpliktiga, av huvudsakligen 1932 års klass, vilka under 1933 inkallats till påbörjande av tjänstgöring, utgör 710.

Av de värnpliktiga, vilka under år 1933 erhållit tillstånd att i stället för tjänstgöring vid krigsmakten utföra civilt arbete för statens räkning hava genom generalorder den 28 september 1933 14 man inkallats till skogsarbeten inom Gästriklands revir med inryckning vid Mackmyra i oktober 1933. Genom generalorder den 18 november 1933 utfärdades bestämmelser för år 1934 beträffande inkallelse till statliga civila arbeten för värnpliktiga. Sålunda inkallades med inryckning å olika tider under år 1934 till domänstyrelsens arbeten inom Hunnebergs revir, Gästriklands revir, Hamra revir, Volgsjö revir och Fredrika revir sammanlagt 220 man, till vattenfallsstyrelsens arbeten vid skogskulturer, kraftverk och stamlinjebyggnader 271 man samt till skogsförvaltningens vid Uppsala universitet arbeten 20 man. Vidare inkallades till statens vattenfallsverks arbeten vid stamlinjebyggnaderna ytterligare 11 man genom generalorder den 21 december 1933. Till av riksantikvarieämbetet anordnade schaktningsarbeten inom Falsterbo ruinområde inkallades 40 man genom generalorder den 26 januari 1934 och 7 man genom generalorder den 6 mars 1934. Genom generalorder den 16 mars 1934 inkallades 15 man till vissa av fortifikationsförvaltningen i Vaxholms fästning an-

ordnade arbeten med inryckning i juni 1934. Till skogsarbeten inom Gästriklands revir med inryckning den 10 juli 1934 inbeordrades genom order den 9 juni 1934 ytterligare 5 man. Genom generalorder den 30 juli och den 18 augusti 1934 inkallades till riksantikvarieämbetets arbeten värnpliktiga till ett antal av sammanlagt 47 man med inryckning den 1 september 1934. Slutligen hava till av vattenfallsstyrelsen anordnade arbeten inkallats ytterligare 70 man med inryckning den 8 november 1934.

Av värnpliktiga, vilka huvudsakligen under år 1933 erhållit tillstånd att utföra civilt arbete i stället för tjänstgöring vid krigsmakten, hava alltså 720 man inkallats till tjänstgöring.

Enligt från kommandoexpeditionen inhämtade upplysningar hava 200 samvetsömma värnpliktiga av 1933 och tidigare årsklasser ännu icke inkallats till tjänstgöring. Antalet av dem, som under år 1935 skola inkallas till tjänstgöring, utgör alltså tillsammans med de 716 man, som år 1934 hänförts till kategorien civilarbetare, 916 man.

Spörsmålet om anordnande av arbete åt civilarbetarna gjordes för några år sedan till föremål för undersökning genom särskilda utredningsmän (byråchefen i domänstyrelsen C. G. Cassel, ledamoten av Västerbottens läns kolonisationsnämnd lantbrukaren J. Rehn och ledamoten av Norrbottens läns kolonisationsnämnd hemmansägaren A. L. Lundström). När den 22 oktober 1927 frågan om utredningsmännens tillkallande förevar inför Kungl. Maj:t, framhöll dåvarande chefen för försvarsdepartementet, bland annat, att det främst borde undersökas, huruvida icke civilarbetarna företrädesvis borde sysselsättas vid sådana arbetsföretag, som kunde främja landets odling. Departementschefen erinrade, att av kolonisationskommitténs år 1922 avgivna betänkande framginge, att staten inom de nordligaste länen ägde betydande arealer myrmarker, vilka efter torrläggning med fördel kunde upplåtas för jordbruksändamål. Utdikning av större sådana marker, anläggande av odlingsvägar och i begränsad omfattning även utförande av odlingsarbete syntes vara uppgifter, som väl lämpade sig för civilarbetarna.

Såsom resultat av utredningsmännens undersökningar framlades förslag innefattande ett program för arbeten under en första femårsperiod. Förslaget upptog utförande av dikningsarbeten i och för torrläggning av vissa myrmarker inom övre Norrland, i första hand Basarmyren i Fredrika socken av Västerbottens län.

Myren omfattar en areal av cirka 3,600 hektar, varav staten ägde omkring 900 hektar, Mo och Domsjö aktiebolag jämte därtill anslutna bolag cirka 1,100 hektar, medan återstoden cirka 1,600 hektar ägdes av ett flertal bönder. Myren är belägen ungefär 65 kilometer från Norrfors station å statsbanan Långsele—Vännäs. Landsvägen Fredrika—Åsele genomlöper myren på en sträcka av cirka 10 kilometer. Myren omslutes till omkring $^3/_4$ av sin omfattning utav Gideå älv.

Med avseende å den föreslagna utdikningen av Basarmyren anförde

nyssnämnda utredningsmän i skrivelse till chefen för försvarsdepartementet den 27 mars 1929 bland annat följande:

Efter skriftväxling med de ledande männen inom Fredrika sockens kommunala myndigheter hade ett sammanträde med de för dikningsföretaget intresserade anordnats den 25 mars 1928. För avdikningsföretaget hade förefunnits ett allmänt och synnerligen stort intresse, men i fråga om sättet för avdikningens utförande hade åsikterna betydligt gått isär. Utredningsmännen hade framlagt förslag, att hela den för avdikningen lämpade arealen skulle för en tid samlas i statens hand, avdikas och därefter på vissa villkor överlämnas till kommunen. Detta förslag hade upptagits synnerligen välvilligt av ungefär hälften av de närvarande såsom markägare direkt intresserade. Mo och Domsjö aktiebolag hade utfäst sig att till staten skänka ungefär 450 hektar bolaget tillhörig mark, vilken omedelbart angränsade till kronoparken Storberget. Vid sammanträdet hade någon överenskommelse icke kunnat träffas med de enskilda markägarna och fortsatta underhandlingar hade givit enahanda resultat.

Sedan statens lantbruksingenjör i Västerbottens län (södra delen) P. E. Svensson verkställt en förberedande undersökning om Basarmyrens lämplighet för utdikning samt den 18 juni 1928 avgivit utlåtande i frågan, hade utredningsmännen utverkat förordnande för Svensson att upprätta plan och kostnadsberäkning för avdikning av Basarmyren. Den areal, förrättningen skulle omfatta, hade angivits såsom dels vissa delar av kronoparken Storberget, dels förenämnda areal av cirka 450 hektar Mo & Domsjö aktiebolag tillhörig mark.

Med nämnda bolag hade nämligen dåmera förelegat skriftligt upprättat avtal om överlåtande till staten utan vederlag i penningar av nämnda område, under förutsättning att dikningsföretaget komme till stånd. Enär bolaget hade uttalat en önskan att från detta område avskilja några mindre närmast Gideåälven belägna delar, hade bolaget under sommaren 1928 låtit verkställa avstyckningsförrättning för sagda ändamål. Sedan sådan förrättning ägt rum, skulle nytt skriftligt avtal upprättas.

Beträffande själva avdikningsförrättningen hade det sedermera befunnits nödigt att låta densamma handläggas såsom laga förrättning jämlikt 10 kap. vattenlagen. På framställning av utredningsmännen hade domänstyrelsen såsom företrädande Kungl. Maj:t och kronan i fråga om kronoparken Storberget inträtt såsom sökande. Mo & Domsjö aktiebolag hade befullmäktigat utredningsmännens ordförande att vara ombud för dem beträffande de fastigheter, som berördes av gåvoavtalet till kronan.

Den laga förrättningen hade avslutats den 30 november 1928 och hade tagit åt sig laga kraft den 30 januari 1929.

Genom de föreslagna avdikningsåtgärderna hade den kronan tillhöriga marken ansetts erhålla ett med 50,289 kronor förbättrat värde och den till kronan villkorligt skänkta marken ett förbättrat värde av 31,250 kronor. För uppodling till äng och eventuellt åker hade å dessa områden beräknats erhållas 348.22 hektar samt för skogsbörd cirka 600 hektar nu så gott som värdelös myr.

Lantbruksingenjören Svensson hade uttalat, att de till utdikning föreslagna delarna av myren visserligen icke tillhörde de bästa myrområdena inom södra lappmarken, men dock vore bättre än medeltalet av de med statsunderstöd dikade myrarna i denna del av landet. Någon bättre myr av jämförbar storlek och i lika gott läge torde svårligen kunna uppletas därstädes. Den vid myren belägna odlingsbara fastmarken hade

även sådan omfattning, att ett utnyttjande av myrens odlingsmöjligheter kunde ske, utan att jordbruket helt behövde baseras på myrodling, vilket icke syntes vara av ringa betydelse. Efter socknens förhållande måste såväl större delen av myren som ock en stor del av kringliggande fastmark anses vara av god beskaffenhet samt dess dikning och odling av stor betydelse.

Med skrivelse i mars 1929 hade Mo & Domsjö aktiebolag överlämnat i två exemplar upprättade avtal, dagtecknade den 2 i nämnda månad, angående överlåtande till kronan utan kontant vederlag av vissa områden, avstyckade från bolaget tillhöriga fastigheterna litt. Nb och litt. Gcb i Tallsjö by.

Utredningsmännen fingo livligt tillstyrka, att den föreslagna avdikningen komme till utförande genom civilarbetare.

Länsstyrelsen i Västerbottens län hade i skrivelse den 19 november 1928 vitsordat den allmännyttiga karaktären av Basarmyrens torrläggning, dels ock i skrivelse den 20 juni 1932 framhållit önskvärdheten av att ifrågavarande arbete snarast måtte påbörjas. I sistnämnda skrivelse hade vidare anförts, att, då torrläggningsföretaget hade en betydande omfattning, skulle ett stort antal civilarbetare där kunna för lång tid framåt erhålla arbete. Myrkomplexets torrläggning skulle för bygden vara av den allra största betydelse och medverka icke blott till jord- och skogsbrukets utveckling utan förvisso även till klimatets förbättrande, alldenstund trakten torde vara den mest vattensjuka och försumpade, som förekomme i Västerbottens län. Sedan denna torrläggning fullbordats, torde med visshet kunna förväntas, att ett stort fält för produktiv verksamhet vunnits. Ett synnerligen gagneligt företag erbjödes sålunda, vilket utan svårighet syntes kunna igångsättas för beredande av nyttigt arbete åt civilarbetarna. Då därtill komme, att arbetet icke berövade andra arbetare sysselsättning utan i stället vore ägnat att skapa arbete och framtida utkomst åt andra, syntes det länsstyrelsen, att starka skäl talade för att företaget så snart som möjligt igångsattes.

I proposition nr 131 till 1933 års riksdag anförde chefen för försvarsdepartementet, bland annat, att antalet civilarbetare under senaste året avsevärt ökats. Denna ökning nödvändiggjorde, att nya arbetsplatser öppnades för dessa värnpliktiga. Företagen utredning hade givit vid handen, att utdikning av Basarmyren skulle för bygden bliva till stort gagn, liksom ock att användandet av civilarbetare för företagets utförande icke komme att medföra intrång i ortsbefolkningens möjligheter till arbetsförtjänst. Vid sådana förhållanden hade departementschefen ansett angeläget, att arbeten med civilarbetare igångsattes för torrläggning av de i förut berörda dikningsföretag ingående områdena av Basarmyren.

Det hade befunnits önskvärt, att en kontingent av omkring 100 man bereddes sysselsättning vid ifrågavarande torrläggningsföretag. Med denna arbetsstyrka beräknades, enligt av domänstyrelsen lämnad upp-

gift, att företaget kunde utnyttjas under en tid av omkring fem år framåt. därvid förutsattes, att arbetet årligen såsom regel påginge under tiden 1 juni—15 oktober eller samma tid, som motsvarande arbeten å Tallbackmyren inom Volgsjö revir bedreves.

Arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement hade, efter erhållen anmodan, i skrivelse den 21 januari 1933 framlagt kostnadsutredning för ordnande av förläggning på ort och ställe för omkring 100 man. Enligt denna utredning beräknades kostnaderna för erforderliga barackbyggnader (av flyttbar typ) m. m. till 25,600 kronor samt kostnaderna för vissa materiel- och inventarieanskaffningar jämte transporter till 5,900 kronor. Sammanlagda medelsbehovet skulle alltså utgöra 31,500 kronor. Departementschefen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att för ordnande av viss förläggning för samvetsömma värnpliktiga i riksstaten för budgetåret 1933/1934 under fjärde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 31,500 kronor.

Riksdagen biföll genom skrivelse nr 98 Kungl. Maj:ts förslag.

Med anlitande av sålunda anslagna medel hava uppförts manskaps-, köks-, matsals- och förmansbaracker för en totalsumma av 27,448 kronor.

Den till Basarmyren förlagda värnpliktsstyrkan, vilken varit beräknad till 100 man såväl under år 1933 som 1934, har på grund av meddelade uppskov och av annan anledning ändrade värnpliktsförhållanden icke varit fulltalig och utgjorde år 1933 79 man samt år 1934 77 man. Tjänstgöringen fullgöres i två omgångar, enär arbetet å dikningsföretaget pågår endast under tiden 1 juni—15 oktober.

Arbetschef för avdikningsarbetena å Basarmyren är jägmästaren i Fredrika revir. Denne ombesörjer nämnda värnpliktigas underhåll, inkvartering, avlöning m. m. och är i detta avseende direkt underställd kungl. arméförvaltningens olika departement och sjukvårdsstyrelse, dock med den inskränkningen, att arbetschefen beträffande rekvisition av proviant, materiel samt förskottsmedel ävensom beträffande redovisningars avgivande m. m. äger i första hand hänvända sig till vederbörande truppförbandschef. Till sitt biträde har jägmästaren jämlikt kungl. brev rätt att anställa ett förvaltningsbiträde, två arbetsledare — en för en tid av högst 4 ½ månader samt en för en tid av högst 2 månader — och en köksföreståndarinna, vilka avlönas från anslag under fjärde huvudtiteln. Från Västerbottens regemente äger jägmästaren rekvirera materiel för förläggningen, utredning för tillagning av provianten samt för utspisningen ävensom rengöringsmedel. Proviantartiklar, som tåla magasinering, rekvireras av arbetschefen från truppförbandet, varvid fraktkostnaderna betalas av mottagaren. Övriga artiklar upphandlas av arbetschefen i orten till för kronan fördelaktigaste pris. Förplägnaden utgår med en tillagad portion per man och dag, sammansatt enligt av arbetschefen uppgjord utspisningsstat, vilken i näringsvärde skall vara överensstämmande med vid vederbörande truppförband gällande utspisningsstat. Därest arbets-

platsen är belägen på sådant avstånd från den ordinarie utspisningslokalen, att visst mål måste intagas å arbetsplatsen, får i och för portionens förstärkande beräknas ett tillägg å för förläggningen gällande medelportionspris om högst 15 procent.

Materiel får lagas å regementets verkstäder eller, om det befinnes mera ekonomiskt, genom jägmästarens försorg i orten.

Tvätt utföres vid regementets tvättinrättning.

Från regementets kassaförvaltning erhåller arbetschefen erforderliga förskottsmedel för kostnadernas gäldande. Dessutom tillhandahåller regementet erforderliga redovisningsblanketter, avlöningslistor m. m.

För bestridande av samtliga enligt ovan uppkommande kostnader äger arbetschefen från truppförbandets kassaförvaltning utbekomma erforderliga förskottsmedel. Medelsredovisning upprättas för månad och överlämnas till kassaförvaltningen. Redovisningarna översändas sedermera till arméförvaltningen för granskning å de olika departementen. Samtliga verifikationer skola vara vederbörligen attesterade och försedda med granskningsbevis och är arbetschefen ansvarig såväl för räkningarnas riktighet som ock för deras likvidering.

Beträffande *avdikningsarbetenas planläggning och kostnadsberäkning* hava upplysningar inhämtats från jägmästaren i Fredrika revir.

Företaget avser utdikning dels av myrens sydöstra hörn och dels ett större område, beläget i mitten av myren och å ömse sidor av landsvägen mellan Fredrika och Åsele.

Den av dikningen påverkade arealen uppgår till 1,134 hektar.

Det uppstakade dikessystemet utgör avloppsnät, varigenom endast åstadkommes en grov uppdelning av torvmarken men icke myrens fullständiga torrläggning. Vissa diken äro avsedda till avtappning av sjöar och tjärnar. Lutningsförhållandena äro mestadels tämligen dåliga. Basarmyren är till större delen kringfluten av Gideåälven, som under detta sitt lopp är tämligen »spak». Möjligen måste framdeles någon sprängning ske i älven för att dikessystemen skola kunna draga ut bättre. Dikesnätet får en längd av 77,038 meter med en uppschaktad massa av 175,259 kubikmeter eller 2.3 kubikmeter per längdmeter, vadan efter dosering 1: 1 medeldjupet är 1.4 meter och medeldagbredden 3.1 meter. Kostnaden, beräknad efter 70 öre per timme, uppgår till 123,010 kronor jämte 12,290 kronor för oförutsedda utgifter eller tillhopa 135,300 kronor. Då kostnaden enligt vad förut nämnts är baserad på 70 öre per timme, skulle arbetstiden belöpa sig till 175,730 timmar eller 21,966 dagsverken à 8 timmar. En genomsnittlig dagsprestation skulle sålunda vara en uppschaktad massa av 8 kubikmeter.

Vid bedömande av *arbetsresultatet* måste hänsyn tagas till vissa inverkande förhållanden. Under år 1933 ombesörjdes en del av bestyren med förläggningens ordnande av de värnpliktige (20 man under tiden 1—10 juni). Under detta år bortgick dessutom en ej oväsentlig tid med anled-

ning av sommarens skogseldar. Därjämte kunde icke alla lag placeras, förrän vissa huvudavlopp blivit färdiga. Under åren 1933 och 1934 hade dessutom såsom handräckning och för specialarbeten viss del av styrkan (smeder och snickare, skrivhjälp åt förvaltningsbiträdet och arbetsledaren samt postbud och dylikt) varit avdelad. Möjligheten av att vid av värnpliktig ådagalagt gott uppförande tilldela honom tjänstledighet hade dessutom i regel kunnat beaktas. Vidare inverkade antalet sjukdagar, vilka dock under år 1934 varit i påfallande nedgång i jämförelse med föregående år. Resultatet av under år 1933 utfört dikningsarbete utgjorde 4,093 längdmeter och 7,557 kubikmeter till ett värde av 5,500 kronor samt av under år 1934 utfört arbete 11,932 längdmeter och 26,295 kubikmeter till ett värde av 19,740 kronor.

Arbetseffekten i förhållande till normalprestation av yrkesskicklig dikningsarbetare utgjorde under åren 1933 och 1934 för religiöst samvetsömma 40 procent respektive 59.5 procent och för etiskt samvetsömma 20 procent respektive 59.5 procent.

Under år 1934 hade antalet ackordsdagsverken utgjort 5,924 st., motsvarande vid normalprestation och åttatimmarsdag 3,525 st.

Värdet därå utgjorde efter 5 kronor 60 öre	kronor	19,740
Därtill kommer värdet av under år 1934 verkställd rensning och sprängning i 1933 års diken, 173 dagsverken (à 59.5 % ×5.60)	»	570
varför värdet av under år 1934 utfört arbete utgjort	»	20,310.

Under år 1933 var skillnaden stor mellan arbetsprestationer för jordbruks- och skogsarbetare i förhållande till industri- och andra arbetare samt för religiöst samvetsömma.

Under år 1934 hade skillnaden i båda fallen knappast varit märkbar och lika arbetsprestationer hade i huvudsak kunnat utföras av alla.

Domänstyrelsens äldre förläggningar för civilarbetare äro belägna inom Hunnebergs, Gästriklands, Hamra och Vilhelmina (förut Volgsjö) revir. Arbetena äro underställda jägmästarna i respektive revir. Den direkta tillsynen å varje arbetsplats utövas av en extra kronojägare, vilken avlönas av domänverket.

För ombesörjande av förvaltningsbestyren och mathållningen finnas anställda förvaltningsbiträden och köksföreståndarinnor, avlönade från fjärde huvudtitelns anslag.

Arbetena inom Hunnebergs revir började 1922. De arbeten, som här anvisats civilarbetarna å kronoparken Halle-Hunneberg hava — såsom fallet är med övriga av domänstyrelsen anordnade arbeten, som anvisats de samvetsömma värnpliktiga — till större delen utgjorts av sådana arbeten, som med all sannolikhet måst i väsentlig utsträckning anstå under längre tid framåt, därest ej dessa värnpliktigas arbetskraft stått till förfogande. Arbetena hava sålunda till stor del legat utanför det normala arbetsprogrammet. Domänstyrelsen utför å kronoparken Halle-

Hunneberg bland annat kostsamma omläggningar av vissa branta utförsvägar. För de värnpliktigas förläggning ha övertagits av statens järnvägar uppförda baracker och marketenteribyggnad, vilka iståndsatts för en kostnad av 13,000 kronor med anlitande av anslag från fjärde huvudtiteln. Här sysselsättas samtidigt 70 civilarbetare, vilka fullgöra sin tjänstgöring i en följd med början 1 april samt uppehåll en månad vid jul.

Inom *Gästriklands* revir utföras sedan 1923 huvudsakligen väg- och dikningsarbeten å kronoparken Mackmyra. De här förlagda civilarbetarna fullgöra hela sin tjänstgöring i en följd, men för förläggningens fullständiga utnyttjande inkallas nya grupper 4 à 5 gånger årligen, så att här finnes en kontinuerlig styrka av omkring 60 man. Som förläggning har med anlitande av anslag under fjärde huvudtiteln iståndsatts ekonomibyggnaden vid den å kronoparken belägna gården Sunnanås.

Skogsarbetena inom *Hamra* revir började 1922. Här finnes en huvudförläggning vid Svartåvallen å kronoparken Hamra samt mindre förläggningar i längre bort belägna skogsstugor. Arbetena, som huvudsakligen avse vägbyggnad och dikning, pågå under tiden 15 maj—15 november med en arbetsstyrka av högst 90 man.

Inom *Vilhelmina* (förut Volgsjö) revir hava arbeten anordnats för samvetsömma värnpliktiga genom utdikning av Tallbackmyren å kronoparken Torvsjöån med början år 1929. Här äro 30 man förlagda i tre flyttbara baracker. Arbetet pågår under tiden 1 juni—15 oktober och avser väganläggningar och dikning.

Beträffande de civilarbetare, som äro sysselsatta vid av *vattenfallsstyrelsen anordnade arbeten* hava inhämtats följande upplysningar.

Civilarbetarna ha hittills använts till i huvudsak följande slag av arbeten:

1. Arbeten, som icke kunna sägas vara absolut nödvändiga och som icke kunna betecknas som direkt produktiva. Hit räknas uppsnyggningsarbeten vid kraftstationer och transformatorstationer samt på styrelsens egendomar, såsom planeringar, planteringar, röjningar, släntbeklädnader, vägjusteringar etc.

2. Nyanläggningar eller förnyelser, som icke hade kommit till utförande, eller i varje fall fått anstå flera år, om betald arbetskraft skulle anlitats. Hit räknas till exempel skogs- och dikningsarbetena vid Nynäs.

3. Stolpimpregnering samt lastning och lossning av stolpar med dithörande arbeten i Åsbro. Anläggningen i Åsbro har från början skötts med civilarbetare.

4. Målning av järnstolpslinjer jämte samtidigt utbyte av enstaka skadade järndelar ävensom samtidig lagning av enstaka fundament.

För målning av järnstolpslinjer finnes icke vid vattenfallsstyrelsen anställd särskild eller lämplig personal. Denna målning är ett sommararbete, som återkommer periodvis. Arbetet är fördelat över mycket stora

sträckor. Det skulle erbjuda vissa svårigheter att med målning sysselsätta någon särskild, fast arbetarstam. Arbetet är av den art, att det synnerligen väl lämpar sig för civilarbetare, bland annat därför att det kräver en relativt liten befälsstyrka, samtidigt som arbetsresultatet är lätt att exakt beräkna.

5. Skogsröjning vid nybyggda och äldre linjer. Denna har tidigare huvudsakligen utförts av jordägarna själva, men det bereder vissa fördelar att utföra detta arbete i en följd efter hela linjen och med eget befäl, ty därigenom minskas väsentligt den risk för driftstörning, som förefinnes vid fällning av träd i närheten av spänningsförande ledning.

6. Diverse mindre underhållsarbeten, målning, underhåll av vägar och dylikt vid sekundär- och tertiärstationer.

7. Transport-, förberedelse- och efterarbeten vid byggande av kraftledningar och transformatorstationer (skogsröjningar, stakningar, vägbyggnader, snöskottning, lagning av gärdesgårdar, hopsamling av kilsten, transport- och förrådsarbeten etc.).

Beträffande *kostnaderna för förplägnad och inkvartering av civilarbetarna jämte övriga kostnader för desamma* hava revisorerna inhämtat vissa upplysningar. Kostnaderna hava inom vattenfallsstyrelsen beräknats med ledning av dels utbetalda ersättningar för kost och logi, dels inhämtade yttranden från det underbefäl, som handhaft det största antalet värnpliktiga.

De civilarbetare, som tilldelats vattenfallsstyrelsen, hava under de sista tre åren i genomsnitt fördelats på arbeten av följande art:

Arbeten med ofta förekommande förflyttningar	59 %
» » » relativt längre varaktighet	23 %
» » » ständig varaktighet	18 %
	100 %

Praktiskt taget alla civilarbetarna inackorderas i bondgårdar. Ofta får härvid vattenfallsstyrelsen tillhandahålla sängutredning etc., särskilt då antalet värnpliktiga är relativt stort. Då arbetet är av sådan art, att ständiga förflyttningar måste företagas, till exempel målningsarbeten på linjer, blir inackorderingstiden dels kort, dels kan den ej på grund av väderlekens inflytande bestämmas på förhand. Inackorderingspriset blir därvid relativt högt. Det har visat sig, att det stundom även kan vara synnerligen besvärligt att inackordera ett större antal värnpliktiga på samma plats, om till exempel befolkningen är upptagen av jordbruket eller om bebyggelsen är gles. Därvid får antingen högre pris betalas eller också få de värnpliktiga spridas över ett större område, varvid de antingen måste transporteras i bil till och från arbetsplatsen eller också tillhandahållas cyklar.

I allmänhet har vattenfallsstyrelsen under de senaste åren kunnat för de värnpliktiga erhålla inackordering av kortare varaktighet på lands-

bygden för 2 kronor 75 öre per dag samt i närheten av städer eller tätare bebyggda orter för 3 kronor per dag. I genomsnitt kan man räkna med 2 kronor 90 öre per dag.

Vid arbeten av relativt längre varaktighet kan inackordering vanligtvis numera erhållas för en kostnad av 2 kronor 50 öre per dag.

Vid arbeten av ständig varaktighet på en och samma plats torde kostnaden kunna beräknas till 2 kronor à 2 kronor 25 öre per dag, i medeltal 2 kronor 15 öre per dag. I vissa fall hava civilarbetarna därvid förlagts i byggnad, tillhörande styrelsen, varvid sängutrustning etc. hyrts från närmaste regemente.

Med nämnda siffror får man

59 %	à	2: 90	kronor	per	dag	—	1: 72	kronor	per dag
23 %	à	2: 50	»	»	»	—	0: 58	»	» »
18 %	à	2: 15	»	»	»	—	0: 39	»	» »
100 %				per	dag	—	2: 69	kronor	per dag

Kostnaden för kost och logi har därför varit cirka 2 kronor 70 öre per dag. För bestridande av dessa kostnader erhåller vattenfallsstyrelsen 2 kronor 75 öre per man och dag från arméförvaltningen, varav 2 kronor 25 öre hänföras till förplägnad och 50 öre till inkvartering.

Till civilarbetarna utbetalas även avlöning med 50 öre per dag samt 23 öre per dag i beklädnadsersättning, då egna kläder användas i arbetet, vilket nästan undantagslöst är fallet. Slutligen utbetalas sjukvårdskostnader samt i enstaka fall familjeunderstöd. För bestridande av dessa kostnader erhåller vattenfallsstyrelsen av arméförvaltningen följande belopp:

För kost och logi	2: 75	kronor per man och dag	
» penningbidrag	0: 50	» » » » »	
» beklädnadsersättning	0: 23	» » » » »	
» sjukvårdskostn. verkl. kostn. som ung. motsvarar	0: 05	» » » » »	
» familjeunderstöd verkl. kostn. som ung. motsvarar	0: 01	» » » » »	medeltal för de tre senaste åren
Summa	3: 54	kronor per man och dag	

Utöver dessa kostnader bestrider arméförvaltningen kostnaderna för civilarbetarnas resor vid in- och utryckning jämte hemförlovning under jultiden. Kostnaderna för civilarbetarnas resor mellan olika arbetsplatser ersättas av vattenfallsstyrelsen.

Såsom förut nämnts hava samvetsömma värnpliktiga även varit sysselsatta med av *Riksantikvarieämbetet anordnade arbeten*. Sedan ämbetet lämnat lantförsvarets kommandoexpedition anvisning på vissa inom ämbetets verksamhetsområde fallande arbetsuppgifter, vilka lämpligen kunde utföras med samvetsömma värnpliktiga som arbetskraft, har ge-

nom kommandoexpeditionens försorg värnpliktiga ställts till ämbetets förfogande för utförande av huvudsakligen *schaktningsarbeten* på följande platser:

Falsterbohus slottsruin,
Månstorps gavlars slottsruin,
Lindholmens slottsruin (dessa tre i Skåne) samt
Sundholmens slottsruin (i Västergötland).

Arbetena i *Falsterbohus* hava bedrivits i två perioder, den första under vintern och våren 1934, den andra påbörjad hösten 1934. Under den första perioden sysselsattes cirka 40 man, och under den senare cirka 60 man. Arbetet har bestått i bortschaktning av fyllningsmassor inom ruinområdet samt därjämte omfattat viss murning och betonggjutning.

De värnpliktiga hava under större delen av arbetstiden inkvarterats på Falsterbohus hotell, vilket under den döda säsongen haft möjlighet att ordna förläggningen inom ramen för beräknad kostnad, 3 kronor per man och dag. För inkvarteringen ha delvis använts betjäningens rum. I varje rum hava lagts två till fyra man. Befälet över de värnpliktiga har helt utövats av en verkmästare, vilken samtidigt varit arbetsledare på platsen. Denne har likaledes varit inkvarterad på hotellet.

Arbetena vid *Månstorps gavlar* hava bedrivits under sommaren 1934 med 12 man, vilka inkvarterats i ett gemensamt logement. Uppgiften har här varit att verkställa schaktningar i vallgravsanläggningen. Arbetsledaren har jämväl utövat tillsynen över de värnpliktiga.

Vid *Sundholmens slottsruin* hava under sommaren 1934 sysselsatts 11 man, vilka ägt att avlägsna rasmassor från ruinen samt påbörja en konservering av kvarstående murar. Arbetsledaren har jämväl utövat tillsynen över de värnpliktiga. De värnpliktiga hava inlogerats i en flygelbyggnad vid Lindholmens gård, 7 i ett rum, 4 i ett annat. Arbetsledaren har bott i samma byggnad.

Vid *Lindholmsutgrävningen* 1934 hava sysselsatts 12 man, vilka disponerat ett loft ovanpå en kombinerad magasins- och vagnstallbyggnad å S. Lindved. Av de 12 värnpliktiga disponerades för arbetet i ruinen 10 man, de 2 andra voro för hela tiden avdelade, den ene som kock, den andre som inköps- och avlöningsintendent för både styrkorna i Lindholmen och vid Månstorps gavlar.

Arbetet bestod i röjning av träd- och buskvegetation, schaktning av jord ävensom, under direkt uppsikt, fingrävning i kontakt med funna ruinpartier, sållning och slamning av utgrävd jord, bortforsling i skottkärror av jorden. Principen för fördelningen av kostnaderna för de i riksantikvarieämbetets regi utförda arbeten, vid vilka samvetsömma värnpliktiga beretts sysselsättning, har varit att alla med de värnpliktigas resor, uppehälle, sjukvård, tvätt m. m. förenade utgifter bestritts från militära anslag, medan arbetsledning, materiel och dylikt bekostats genom ämbetet. Efter träffad överenskommelse med kommandoexpeditionen har

Truppförband (stab)	Arbetsföretag	1931/1932				1932/1933				1933/1934			
		Antal tjänstgöringsdagar för samvetsömma värnpliktiga	Samvetsömma värnpliktiga	Övriga värnpliktiga	Merkostnad	Antal tjänstgöringsdagar för samvetsömma värnpliktiga	Samvetsömma värnpliktiga	Övriga värnpliktiga	Merkostnad	Antal tjänstgöringsdagar för samvetsömma värnpliktiga	Samvetsömma värnpliktiga	Övriga värnpliktiga	Merkostnad
Södra skånska infanteriregementet (I. 7)	Riksantikvarieämbetets arbeten	—	—	—	—	—	—	—	—	3,895	248.2	68.0	180.2
Bohusläns regemente (I. 17)	Domänstyrelsens arbeten å Halle-Hunneberg	15,328	93.8	74.2	19.6	15,596	84.7	66.2	18.5	15,186	75.7	72.1	3.6
Östra arméfördelningens stab	Skogsarbeten å Vaxön	—	—	—	—	974	249.4	[1] 70.2	179.2	3,044	243.9	[1] 73.9	170.0
Upplands regemente (I. 8)	Uppsala universitets skogsförvaltningsarb.	—	—	—	—	2,493	101.0	72.3	28.7	4,395	111.4	74.1	37.3
Jämtlands fältjägarregemente (I. 5)	Domänstyrelsens arbeten inom Vilhelmina (Volgsjö)	3,517	139.0	82.9	56.1	3,646	130.8	75.9	54.9	4,004	134.7	76.1	58.6
Dalregementet (I.13)	Domänstyrelsens arbeten inom Hamra revir	8,059	132.3	77.8	54.5	11,982	111.9	72.4	39.5	12,474	119.4	76.2	43.2
Hälsinge regemente (I. 14)	Domänstyrelsens arbeten inom Gästriklands revir	17,518	114.1	79.0	35.1	17,344	117.6	72.1	45.5	18,302	109.6	71.9	37.7
Västerbottens regemente (I. 20)	Domänstyrelsens arbeten inom Fredrika revir	—	—	—	—	1,645	123.8	82.9	40.9	10,057	87.2	82.5	4.7
	Medelkostnad	44,422	112.3	75.6	36.7	53,680	109.5	72.8	36.7	71,357	115.7	75.5	40.2

[1] Medelkostnad för Östra arméfördelningens truppförband.

ämbetet ordnat *inkvartering* för en kostnad av högst 3 kronor per dag och person, varav i redovisningshänseende 2 kronor 50 öre hänföras till förplägnad och 50 öre till inkvartering. Sjukvården har ombesörjts genom ortens provinsialläkare till gängse taxa.

Erfarenheterna av samvetsömma värnpliktigas användning för arbeten av här ifrågavarande art betecknas av ämbetet såsom gynnsamma. Vissa uppgifter, som eljest icke inom rimlig tid kunnat utföras, hade genom tillgången till denna kostnadsfria arbetskraft kunnat påbörjas, även om det för riksantikvarieämbetet varit förenat med vissa svårigheter att anskaffa medel till täckande av de kostnader, vilka måste vara förbundna med dessa vid sidan om det ordinarie arbetsprogrammet liggande företag.

Vidstående tabell, grundad på av arméförvaltningens intendentsdepartements tekniska revision lämnade uppgifter, utvisar för budgetåren 1931/1932, 1932/1933 och 1933/1934 medelkostnaden per tjänstgöringsdag för *förplägnad* dels av de samvetsömma värnpliktiga med undantag av dem, som sysselsättas vid av vattenfallsstyrelsen anordnade arbeten, dels av övriga värnpliktiga vid de truppförband respektive den stab, till vilka de olika kontingenterna av samvetsömma värnpliktiga i ekonomiskt hänseende varit hänförda.

De totala kostnaderna för de samvetsömma värnpliktiga (civilarbetarna) utgjorde under budgetåret 1931/1932 303,779 kronor 93 öre, under budgetåret 1932/1933 357,175 kronor och under budgetåret 1933/1934 402,350 kronor 71 öre eller under de tre budgetåren sammanlagt 1,063,305 kronor 64 öre.

Huru dessa kostnader fördela sig å de olika arbetsstyrkorna respektive anslagstitlarna framgår närmare av nedanstående uppställningar.

Revisorernas uttalande.

Av den av revisorerna framlagda utredningen beträffande civilarbete åt samvetsömma värnpliktiga framgår, att årligen ett stort antal dylika värnpliktiga uttages för civilarbete samt att antalet till och med varit så stort, att arbetstillfällen icke kunnat beredas hela det antal, som årligen stått till förfogande. En följd härav har också blivit, att kostnaderna för ifrågavarande arbete under de senaste åren utvisar en fortgående stegring, samt att utgifterna för budgetåret 1933/1934 uppgå till icke mindre än 402,350 kronor 71 öre.

Beträffande valet av arbeten för de samvetsömma värnpliktiga har erfarenheten givit vid handen, att svårigheter förefunnits att erhålla sådana arbeten, som äro för detta ändamål lämpliga. Enligt revisorernas mening äro arbeten med utdikning av i de nordligaste länen belägna myrmarker, av vilka kan utvinnas mark, lämplig till skogsbörd och odling, sådana, som i främsta rummet böra här ifrågakomma, då dessa företag uppvisa flera företräden framför övriga ifrågakommande arbeten. Genom arbetets förläggande till dessa trakter göres i allmänhet ej intrång på ortsbefolkningens arbetstillfällen. Förläggnings- och arbetsförhållan-

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 339 (mathållning).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	14,371 26	— —	— —	4,888 89	10,663 58	19,981 14	— —	181,227 30	231,132 17
1932/1933	137,881	— —	13,214 02	2,429 30	2,518 68	4,769 94	13,412 86	20,389 01	2,036 92	212,285 —	271,055 28
1933/1934	159,735	9,667 25	11,495 57	7,425 50	4,897 62	5,391 41	14,896 09	20,054 37	8,767 81	223,731 10	306,326 72
Summa	413,846	9,667 25	39,080 85	9,854 80	7,416 80	15,050 24	38,972 08	60,424 52	10,804 73	617,243 40	808,514 12
Antal tj.-dagar	—	3,895	46,110	4,018	6,888	11,167	32,515	53,164	11,702	244,387	413,846
Medelkostnad per tj.-dag öre	—	248.2	84.8	245.2	107.7	134.8	119.9	113.7	92.3	252.6	195.4

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 343 (munderingsutrustning).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	3,525 44	— —	— —	818 09	1,764 40	3,992 11	— —	16,207 64	26,307 68
1932/1933	137,881	— —	3,587 08	227 47	548 55	799 82	2,748 73	3,957 38	376 28	19,029 05	31,273 86
1933/1934	159,835	771 40	3,101 09	705 64	988 31	933 38	3,041 06	4,174 96	2,180 40	20,081 76	35,977 95
Summa	413,846	771 40	10,213 61	933 11	1,536 86	2,550 74	7,554 19	12,124 45	2,556 68	55,318 45	93,559 49

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 347 (kasernutredning).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
1932/1933	137,881	— —	— —	— —	99 72	— —	— —	— —	199 81	— —	299 53
1933/1934	159,835	— —	26 50	— —	180 80	65 70	47 55	33 98	98 59	— —	453 07
Summa	413,846	— —	26 50	— —	280 52	65 70	47 55	33 98	298 40	— —	752 00

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 349 (förplägnadsutredning).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
1932/1933	137,881	— —	— —	— —	62 38	— —	— —	— —	63 60	— —	125 98
1933/1934	159,835	— —	9 —	— —	109 90	— —	2 50	36 88	87 12	— —	244 90
Summa	413,846	— —	9 —	— —	172 28	— —	2 50	36 88	150 72	— —	370 83

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 357 (övriga intendenturmaterielbehov).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	645 14	— —	— —	371 01	3,342 19	1,529 28	— —	8,604 96	14,492 58
1932/1933	137,881	— —	223 82	— —	627 49	60 50	3,649 88	1,617 78	797 98	10,104 12	17,080 57
1933/1934	159,835	1,926 —	122 81	— —	400 69	700 95	2,693 81	826 41	3,191 02	10,617 86	20,478 55
Summa	413,846	1,926 —	990 77	— —	1,028 18	1,132 46	9,685 88	3,973 42	3,989 —	29,326 44	52,051 65

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 375 (bränsle, lyse, vatten och renhållning).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
1932/1933	137,881	— —	— —	— —	556 82	— —	— —	— —	— —	— —	556 82
1933/1934	159,835	— —	— —	— —	333 26	— —	— —	— —	— —	— —	333 26
Summa	413,846	— —	— —	— —	889 58	— —	— —	— —	— —	— —	889 58

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 377 (tvätt).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
1932/1933	137,881	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
1933/1934	159,835	136 70	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	136 70
Summa	413,846	136 70	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	136 70

Sammandrag av kostnader för samvetsömma värnpliktige å tit. 379 (oförutsedda eldnings-, belysnings- och renhållningsbehov).

Budgetår	Antal tjänstg.-dagar	I 7	I 17	Östra arméf. stab.	I 8	I 5	I 13	I 14	I 20	Vattenfallsstyrelsen	Summa kronor
1931/1932	116,130	— —	897 96	— —	— —	500 74	911 23	2,288 58	— —	27,249 04	31,847 55
1932/1933	137,881	— —	987 31	— —	78 50	617 84	1,101 44	1,978 89	23 70	31,996 88	36,783 56
1933/1934	159,835	— —	1,116 45	— —	181 11	522 70	1,231 72	1.016 82	709 12	33,621 64	38,399 56
Summa	413,846	— —	3,001 72	— —	259 61	1,640 78	3,244 39	5,284 29	732 82	92,867 06	107,030 67

Sammanfattning av kostnader för samvetsömma värnpliktige.

Anslagstitlar	Budgetår 1931/32 kr.	Budgetår 1932/33 kr.	Budgetår 1933/34 kr.	Summa kronor
Tit. 339 (mathållning)	231,132 17	271,055 28	306,326 72	808,514 12
» 343 (munderingsutrustning)	26,307 68	31,273 86	35,977 95	93,559 49
» 347 (kasernutredning)	— —	299 58	453 07	752 60
» 349 (förplägnadsutredning)	— —	125 98	244 90	370 88
» 357 (övriga intendenturmaterielbehov)	14,492 53	17,080 57	20,478 55	52,051 65
» 375 (bränsle-, lyse-, vatten- och renhållningsanslaget)	— —	556 32	333 26	889 58
» 377 (tvättanslaget)	— —	— —	136 70	136 70
» 379 (oförutsedda eldnings-, belysnings- och renhållningsbehov)	31,847 55	36,783 56	38,399 56	107,030 67
Kronor	303,779 28	357,175 —	402,350 71	1,063,305 64

dena vid dessa arbeten torde också vara sådana, att de för de samvetsömma värnpliktiga icke innebära några fördelar med avseende på tjänstgöring och bekvämlighet i jämförelse med de värnpliktigas vanliga tjänstgöringsförhållanden. Slutligen vinnas genom förläggandet av större styrkor till en och samma plats samma ekonomiska fördelar som vid vanliga militära förläggningar.

De av vattenfallsstyrelsen anordnade arbetena, vid vilka sysselsättas en betydande del av de samvetsömma värnpliktiga, hava däremot visat sig särskilt kostsamma. Anledningen härtill är huvudsakligen, att till dessa arbeten avdelats mycket små grupper samt att de värnpliktiga varit underkastade ofta förekommande förflyttningar.

Sådana mindre företag som utgrävningarna vid Falsterbohus m. fl. platser synas revisorerna mindre lämpliga för nu ifrågavarande ändamål med hänsyn till såväl förläggningens art som de jämförelsevis dryga kostnader, som varit förenade med desamma.

De av revisorerna gjorda iakttagelserna hava, såsom nyss berörts, givit vid handen, att statens kostnader för sådana samvetsömma värnpliktiga, som i stället för tjänstgöring vid krigsmakten utföra civilt arbete för statens räkning, uppgå till betydande belopp. Dessa kostnader redovisas nu å ett flertal under fjärde huvudtiteln, avdelning Lantförsvaret, upptagna anslag, vilka i allmänhet beräknas efter ett dagkostnadspris för tjänstgöringsdag. Då emellertid åtminstone i vissa fall kostnaderna för tjänstgöringsdag för här berörda värnpliktiga uppgå till väsenligt högre belopp, än som ingår i nämnda dagkostnadsberäkning, kommer den allmänna beräkning, som ligger till grund för anslagens fastställande att i viss mån rubbas. På grund härav och med hänsyn till behovet av att erhålla en fortlöpande redovisning av statsverkets kostnader för beredande av civilarbete åt samvetsömma värnpliktiga, anse sig revisorerna böra giva till känna sin uppfattning, att det måste anses önskvärt, att för framtiden samtliga här ifrågavarande kostnader upptagas å ett särskilt för ändamålet anvisat riksstatsanslag, vilket då lämpligen bör uppföras under rubriken »Gemensamma anslag» å fjärde huvudtiteln.

FEMTE HUVUDTITELN.

Socialdepartementet.

§ 9.

Fattigvård och barnavård för lappar.

Revisorerna hava avlagt besök vid tvenne ålderdomshem för lappar, tillhörande det ena Jukkasjärvi sockens fattigvårdssamhälle och det andra Jokkmokks sockens fattigvårdssamhälle.

Dessa besök hava givit revisorerna anledning att här till en början lämna en sammanfattande redogörelse rörande statens befattning i ekonomiskt avseende med ordnandet av den lapska fattigvården.

Nu gällande bestämmelser rörande grunderna för de statliga bidragen till lappfattigvården antogos av 1927 års riksdag. De nya bestämmelserna, som trädde i tillämpning vid ingången av budgetåret 1927/1928, utformades i huvudsaklig överensstämmelse med ett av Kungl. Maj:t i ämnet väckt förslag (proposition den 22 februari 1927, nr 108), vilket förslag i sin tur byggde på en av särskilt tillkallad sakkunnig verkställd utredning angående ordnandet av fattigvården bland lapparna.

Förut gällande ordning.

Till upplysning om de före ingången av budgetåret 1927/1928 rådande förhållandena beträffande lapparnas fattigvård tillåta sig revisorerna att av en härom i berörda proposition på grundval av det av den sakkunnige avgivna betänkandet lämnad redogörelse återgiva följande:

Inom Norrbottens och Västerbottens läns av lappar huvudsakligen upptagna delar, de i egentlig mening så kallade lappmarkerna, vore lapparna mantals- och kyrkoskrivna i de där belägna kommunerna. I Jämtlands län vore lapparna kyrkoskrivna i de fyra ännu bestående lappförsamlingarna Frostviken, Föllinge, Undersåker och Hede. Dessa lappförsamlingar, som icke sammanfölle med den borgerliga kommunindelningen, omfattade uteslutande de lappar, som där hade hemvist. Formellt gällde mantalsskrivningsförordningen jämväl för de i detta län boende lapparna. Den upptoge emellertid icke beträffande dem några särskilda bestämmelser, detta i motsats mot vad som stadgats i fråga om de två nordligaste länens lappmarker, och någon mantalsskrivning av lapparna i Jämtlands län hade — möjligen just på grund härav — allt intill senaste tid icke förekommit.

Inom Norrbottens och Västerbottens län vore lapparnas fattigvård principiellt lagd på kommunerna. Inom Jämtlands län däremot besörjdes fattigvården av de från kommunerna fristående lappförsamlingarna, utan att något stöd härför funnes i lagen. Det förhållandet att i Jämtlands län

de territoriella kommunerna sålunda kunnat bliva helt och hållet fritagna från omhändertagande av fattigvården för lapparna och från kostnaderna för densamma kunde, på så sätt den sakkunnige framhållit, förklaras med den nyss angivna särställningen i avseende å lapparnas civila registrering.

Sedan gammalt hade staten i alla tre länen, ehuru i olika omfattning, bidragit till kostnaderna för lapparnas fattigvård.

Utgångspunkten härför hade varit ett Kungl. Maj:ts brev den 10 februari 1852. Till grund för detta brev hade i sin tur legat ett rikets ständers beslut, meddelat i skrivelse den 26 augusti 1851, i vilket ständerna anhållit, att av anslaget till fattigvården i allmänhet något understöd måtte efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna bliva till utfattiga lappars försörjning ändamålsenligt använt. I brevet hade föreskrivits, att understödet — som till en början utgjort 1,200 riksdaler banko, motsvarande 1,800 kronor — skulle användas dels till inackordering hos välkända och pålitliga nybyggare av utfattiga, åldriga, orkeslösa eller sjukliga lappar, dels ock, såvitt tillgång funnes, till understöd åt sådana fattiga, ännu arbetsföra lappar, som genom olyckor blivit bragta till fattigdom, därvid förnämsta syftet borde vara att förhjälpa dem till fortsättande av deras yrke antingen såsom nybyggare eller nomader. Understödet hade sedermera undan för undan höjts, därvid höjningen proportionsvis varit starkast för Jämtlands län.

I avseende å ifrågavarande anslag vore att märka, att det till Jämtlands län utbetalade beloppet tydligen i regel omfattat all den fattigvård, som utgått till lapparna i länet. Beträffande de båda andra länen hade statsbidraget allenast varit en hjälp, som lämnats lappmarkskommunerna, vilka ock därjämte själva haft att bekosta en del av fattigvården åt de i kommunen bosatta lapparna. Den sålunda på kommunerna fallande delen syntes under senaste tiden hava något stigit. Härutinnan förelåge emellertid olikhet jämväl mellan Norrbottens och Västerbottens län. I Norrbottens län uppginge nämligen de kommunala kostnaderna för lappfattigvården till ganska avsevärda belopp, under de sista åren ej obetydligt överstigande statsbidraget. Inom Västerbottens län åter hade kommunernas bidrag till kostnaderna stannat vid en obetydlighet, under det statsbidraget vuxit till avsevärda belopp. Under den allra sista tiden hade emellertid i viss mån nya principer gjort sig gällande, vilka för Västerbottens och Jämtlands län medfört någon sänkning av bidragsbeloppen.

Till belysning av den mellan Norrbottens och Västerbottens län rådande olikheten lämnades i propositionen följande sammanställning rörande kostnaderna för lappfattigvården inom dessa län under åren 1917—1920 och 1922:

Fattigvårdskostnader i kronor.

	1917	1918	1919	1920	1922
Norrbottens län.					
Statsbidrag	17,500	23,000	28,700	28,700	28,700
Kommunandel	13,279	14,906	28,756	38,340	49,011: 30
	30,779	37,906	57,456	67,040	77,711: 30
Västerbottens län.					
Statsbidrag	16,300	16,457	19,300	25,400	32,900
Kommunandel	621	3,703	2,060	6,704	2,908: 09
	16,921	20,160	21,360	32,104	35,808: 09.

I anslutning härtill meddelades vidare, att statsbidraget för budgetåret 1925/1926 uppgått till 28,700 kronor för Norrbottens län och till 24,032 kronor för Jämtlands län, samt att bidraget för Västerbottens län, vilket ännu ej beviljats för första halvåret 1926, torde komma att för hela budgetåret uppgå till omkring 30,300 kronor.

Av den sakkunnige hade, enligt vad dessutom påpekades, konstaterats, såväl att antalet understödstagare i förhållande till hela antalet lappar vore betydligt större än antalet understödstagare i förhållande till rikets befolkning i allmänhet som ock att kostnaderna för varje understödstagare — vilka kostnader i hög grad växlat för olika kommuner — allmänt visat sig vara betydande. I det förstnämnda hänseendet meddelades följande siffror för år 1922:

	Norrbottens län	Västerbottens län	Jämtlands län
Hela antalet lappar	3,996	1,623	829
Antalet understödstagare	912	326	197
Härav omhändertagna till full försörjning	81	66	27

Antalet understödstagare i förhållande till folkmängden hade, enligt vad tillika uppgavs, under samma år utgjort

i rikets landskommuner	3.79 %
i hela riket	4.58 %
och bland lapparna	22.25 %

Såsom en annan egendomlighet med avseende på den lapska fattigvården framhölls det förhållandet, att fattigunderstöden, enligt vad den sakkunnige funnit, till övervägande grad utginge i form av delvis försörjning eller tillfälligt understöd — för år 1922 ej mindre än nära 88 % mot 69 % i den allmänna fattigvården. Även med beaktande av föreliggande speciella omständigheter hade man enligt den sakkunnige vid beaktande av denna skiljaktighet svårt att undgå den uppfattningen, att lapparna vant sig vid att, så snart ett tillfälligt behov inträdde, utan försök att själva reda upp saken, gå till fattigvården och begära hjälp. Helst där staten helt och hållet eller till stor del bekostade fattigvården låge det, enligt den sakkunniges förmenande, nära till hands, att ett sådant tillvägagångssätt kunde insmyga sig.

Nuvarande ordning.

Den av 1927 års riksdag beslutade nyorganisationen av fattigvården bland lapparna — vilken man hoppades skulle så småningom leda till icke blott en minskning, såväl absolut som för staten, av kostnaderna för denna fattigvård utan även en ökning av effektiviteten hos den lämnade vården — gick i stort sett ut på *att* lappfattigvården skulle organiseras enhetligt inom samtliga ifrågakommande län, *att* organisationen skulle i största möjliga mån göras likartad med den allmänna fattigvården, *att* primärkommunerna följaktligen skulle bliva bärare av jämväl ifrågavarande

fattigvård och *att* slutligen staten skulle bidraga såväl till kostnaderna för fattigvården som till anskaffande av ålderdomshem för lappar.

Ehuru den lapska fattigvården sålunda i huvudsak ordnades i överensstämmelse med fattigvårdslagens föreskrifter, ansågs det dock, för ett rätt handhavande av denna del av fattigvården, nödvändigt att samtidigt införa vissa särskilda anordningar, innebärande bland annat, *att* uti ifrågavarande kommuner distriktsindelning enligt 19 § 1 mom. fattigvårdslagen skulle genomföras, därvid lapparna skulle hänföras till ett eller flera särskilda distrikt, *att* vidare för lappfattigvården skulle utses vårdare enligt 2 mom. i samma paragraf, därvid borde tillses, att inom varje lappfattigvårdsdistrikt komme att finnas vårdare av både lappar och bofasta, *att* dessa vårdare ävensom ordningsmännen inom lappbyarna skulle vara närvarande vid de sammanträden med fattigvårdsstyrelsen, då årsunderhåll för varaktigt försörjda lappar skulle bestämmas, *att* härjämte lappfogdarna skulle äga deltaga i fattigvårdsstyrelsernas behandling av såväl dylika som andra ärenden rörande fattigvård åt lappar samt *att* det skulle föreskrivas skyldighet att vid allt beviljande av fattigvård, även sådan av tillfällig beskaffenhet, verkställa en noggrann undersökning rörande den nödställdes levnadsförhållanden och fattigvårdsbehov. Bestämmelser i nu angivna med flera liknande hänseenden förutsattes skola intagas i kommunernas fattigvårdsreglementen. De sålunda införda särskilda anordningarna hade till en del ansetts påkallade med hänsyn till den ovanligt höga andel av lappfattigvården, som den så kallade tillfälliga vården utgjorde, och av erfarenheten att dylik tillfällig vård ofta beretts alltför lättvindigt.

I samband med genomförandet av den ändrade organisationen av lappfattigvården infördes slutligen skattskyldighet — såväl till staten som till kommunerna — för inkomst av renskötsel. Vidare vidtogos vissa ändringar i mantalsskrivningsförordningen ifråga om mantalsskrivning av lappar inom Jämtlands län.

Bestämmelser rörande de nya grunderna för de statliga bidragen till lappfattigvården sammanfattades i en i ämnet utfärdad kungörelse av den 27 juni 1927 (nr 277), vilken kungörelse av skäl, som närmare beröras här nedan, fastställdes att lända till efterrättelse allenast tills vidare intill den 1 juli 1932. Sedermera gjordes genom kungörelse den 4 maj 1928 (nr 133) visst mindre tillägg till den ursprungliga kungörelsen, detta i anledning av medgivande av 1928 års riksdag, att jord, som stode under kronans omedelbara disposition eller som tillhörde någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, finge efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma,

upplåtas till kommun för anordnande av ålderdomshem för lappar. Vidare har Kungl. Maj:t — efter medgivande av 1933 års riksdag att de grunder för statsbidrag, som gällt sedan ingången av budgetåret 1927/1928, finge tillämpas även framdeles — genom kungörelse den 19 maj 1933 (nr 238) förordnat, att 1927 års kungörelse jämte det därtill år 1928 gjorda tillägget skulle äga fortsatt tillämpning tills vidare så länge anslag utginge för ändamålet. Motsvarande förordnande hade dessförinnan, utan riksdagens hörande, meddelats av Kungl. Maj:t för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 genom en kungörelse av den 14 oktober 1932 (nr 462). Vid utfärdandet av det år 1933 meddelade förordnandet vidtogos vissa jämkningar med avseende å förut gällande bestämmelser, vilka jämkningar dock icke berörde stadgandena om bidragsgrunderna.

Byggnadsbidrag.

Vad först angår de närmare grunderna för bidrag från staten till anskaffande av ålderdomshem för lappar (byggnadsbidrag), må till en början erinras, att beredandet av en tillräckligare och bättre anstaltsvård av den sakkunnige hade ansetts vara den förnämsta av de åtgärder, som krävdes för att en verkligt effektiv fattigvård bland lapparna skulle kunna komma till stånd. Den sakkunniges förslag i detta hänseende hade i främsta rummet gått ut på att särskilda ålderdomshem skulle inrättas för åldriga och orkeslösa fattiga lappar, ett inom varje till lappmarken hörande kommun i Norrbottens län, två eller eventuellt tre inom Västerbottens län samt tre inom Jämtlands län, dock att redan befintliga, genom enskild offervillighet upprättade hem för åldriga lappar borde godtagas att tillsvidare ingå i den uppgjorda planen. De sålunda erforderliga ålderdomshemmen borde i första hand vara avsedda för den nomadiserande lappbefolkningen, men i mån av utrymme även stå öppna för andra lappar, som i levnadssätt och vanor vore jämställda med de nomadiserande. I anslutning härtill hade den sakkunnige vidare anfört:

Anledningen till förslaget om inrättande av särskilda hem för lappar hade främst varit, att det ur vårdsynpunkt varken för lappar eller för andra understödstagare vore lämpligt, att de olika befolkningselementen sammanfördes inom samma ålderdomshem. Lapparna behövde för sin trevnad större rörelsefrihet och en mindre preciserad dagordning, än som tillämpades vid de vanliga ålderdomshemmen. Om möjligt borde hemmen så förläggas, att de där vårdade hade i sin närhet en natur liknande eller åtminstone icke allt för skiljaktig mot den, varvid de förut varit vanda. Hemmen borde i regel anordnas såsom kolonier dels med mindre stugor om två rum med skilda ingångar och inredda i möjligaste överensstämmelse med lapparnas seder och bruk, vartdera rummet avsett för två personer, vilka icke vore beroende av särskild vård, och dels med en större byggnad, som skulle inrymma hemmets kök, bostäder för dess föreståndarinna och betjäning samt dessutom rum för lappar, som ej kunde vårda sig själva. Vid ordnandet av det dagliga livet å hemmen borde i möjligaste mån hänsyn tagas till lapparnas före deras intagande i hemmet förda levnadssätt. Vad beträffade kostnaderna för hemmen, vore det uteslutet att tänka sig upprättandet av särskilda ålderdomshem såsom ett kommunalt åliggande, utan staten måste åtaga sig denna angelägenhet.

Departementschefen framhöll bland annat följande:

Den av den sakkunnige uttalade uppfattningen, att en av de största bristerna i den dåvarande lappfattigvården vore den ringa tillgången på för lappar lämpade platser å ålderdomshem, hade vunnit bekräftelse i de i ärendet avgivna yttrandena. Det måste alltså framstå som en viktig uppgift att åstadkomma ändring härutinnan. Beträffande de vägar, som i sådant syfte borde väljas, kunde däremot tvekan råda. Man torde emellertid kunna utgå ifrån att man bäst tillgodosåge lapparnas behov genom anordnande av särskilda ålderdomshem; denna uppfattning bestyrktes ock av erfarenheten av de då befintliga privata anstalterna. Att ålägga kommunerna, vilka enligt lag hade att inrätta ålderdomshem för den allmänna fattigvården, att även bekosta inrättandet av sådana hem särskilt för den lapska fattigvården vore tydligen icke rimligt. Ur dessa synpunkter hade den sakkunnige kommit fram till att föreslå, att staten skulle själv uppföra och driva särskilda ålderdomshem för lappar.

Departementschefen uttalade sig därefter för den lösningen av förevarande spörsmål, att staten skulle, i enlighet med vad den sakkunnige föreslagit, kunna taga initiativ till anordnandet av särskilda ålderdomshem för lappar och tillhandahålla medel till hela byggnadskostnaden men att det skulle ankomma på kommunen att uppföra det särskilda hemmet och driva detsamma.

Kungl. Maj:ts förslag, som överensstämde med vad departementschefen sålunda uttalat, lämnades av riksdagen utan erinran.

De på grund av riksdagens beslut i ovan berörda kungörelse av den 27 juni 1927 (nr 277) meddelade bestämmelserna angående byggnadsbidrag innehålla bland annat följande:

Statsbidrag utgår till fattigvårdssamhällen och kommunalförbund för uppförande eller inrättande av särskilda ålderdomshem för lappar samt för sådan om- eller tillbyggnad av dylikt hem, som närmast är att likställa med nybyggnad. Statsbidrag må även utgå till fattigvårdssamhälle eller kommunalförbund för inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig, för annat ändamål disponerad byggnad. Byggnadsbidrag utgår med hela den godkända kostnaden för uppförande, inrättande, om- eller tillbyggnad av särskilt ålderdomshem för lappar eller den del därav, som är avsedd för sådana personer, för vilka vårdbidrag utgår. Bidrag till inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig byggnad utgår med hela köpesumman, i vad den kan anses skäligen belöpa å själva byggnaden, samt hela den godkända kostnaden för erforderliga om- eller tillbyggnadsarbeten. — I fråga om plats för särskilt ålderdomshem för lappar skall samråd äga rum med länsstyrelsen. Vid platsens bestämmande skall hänsyn tagas ej mindre till belägenheten i förhållande till de fattigvårdssamhällen, för vilkas understödstagare hemmet är avsett, än även till platsens lämplighet ur synpunkten av åstadkommande av trevnad för de vårdade. — Då byggnadsbidrag beviljas, fastställes preliminärt bidragets belopp med ledning av föreliggande kostnadsberäkningar. Av det sålunda fastställda beloppet kan under arbetets gång utbetalas högst tre fjärdedelar. Sedan hemmet blivit i föreskriven ordning avsynat och godkänt, fastställes efter granskning av räkenskaperna över kostnaderna bidragsbeloppet definitivt samt utbetalas vad som i enlighet härmed ytterligare må tillkomma vederbörande kommun.

I enlighet med de sålunda utfärdade bestämmelserna har statsbidraget hitintills beviljats för uppförande av fem särskilda ålderdomshem för lappar, nämligen ett inom vardera av Arjeplogs, Jukkasjärvi och Jokkmokks socknar i Norrbottens län samt två inom Västerbottens län, därav det ena inom Tärna socken och det andra inom Vilhelmina socken. Dessa ålderdomshem — av vilka hemmet inom Jukkasjärvi socken är det enda, som anordnats med såväl huvudbyggnad som småstugor — hava numera samtliga färdigställts och tagits i bruk, hemmet inom Jokkmokks socken dock först den 27 november innevarande år. Samtliga hemmen hava också med undantag av det sistnämnda hunnit bliva avsynade och godkända. Fastställelse av det definitiva bidragsbeloppet har däremot hitintills skett allenast beträffande ålderdomshemmen inom Arjeplogs och Jukkasjärvi socknar.

Efter medgivande av 1934 års riksdag har Kungl. Maj:t vidare på ansökan av Malå kommun i Västerbottens län om statsbidrag för anordnande av ett för lappar och andra vårdtagare gemensamt ålderdomshem med 24 vårdplatser, därav 12 reserverade för lappar, genom beslut den 31 maj 1934 beviljat kommunen bidrag för anordnande av detta hem, i vad detsamma vore avsett för lappar. Att riksdagens medverkan befunnits nödvändig i detta fall torde hava sin förklaring däri, att ett bifall till kommunens ansökan ansetts innefatta ett avsteg från de av 1927 års riksdag fastställda grunderna för beviljande av bidrag för uppförande eller inrättande av ålderdomshem för lappar. Kommunen hade till stöd för sin ansökan — som tillstyrkts av samtliga i ärendet hörda myndigheter, däribland länsstyrelsen, lappfogden i länet och statens vederbörande fattigvårdskonsulent — bland annat framhållit, att de lappar, varom här vore fråga, utgjordes av skogslappar, vilka icke bodde i kåtor eller företoge långa vandringar med sina renar utan mestadels uppehölle sig inom socknen eller i dess närhet och som under sina färder brukade logera hos den bofasta befolkningen, att vidare deras bostäder, vardagliga klädedräkt och sedvänjor i övrigt icke i mera väsentlig grad avveke från den övriga befolkningens och att härjämte rasblandningen vore stark å ömse håll, varför samhörighetskänsla genom släktskap ofta förelåge. Kommunens skogslappar hade också vid sammanträde inför lappfogden förklarat sig ej hava något att andraga mot planen för det tilltänkta ålderdomshemmet.

Hemmet inom Malå socken, vilket ännu icke färdigställts, är det sista ålderdomshem för lappar, vartill statsbidrag beviljats. Frågan om statsbidrag för uppförande av ytterligare ett särskilt ålderdomshem för lappar, avsett för Sorsele socken, är emellertid för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Beträffande detta ålderdomshem föreligga trenne byggnadsförslag, varav det billigaste enligt vid detsamma fogade kostnadsberäkningar skulle draga en kostnad av 47,000 kronor. Sistnämnda förslag, vilket upprättats av en arkitekt i byggnadsstyrelsen, som tillika är anlitad av statens inspektion för fattigvård och barnavård såsom sakkunnig i byggnadsfrågor, har förordats av byggnadsstyrelsen.

Med anordnandet av ålderdomshemmet inom Sorsele socken skulle, enligt vad chefen för socialdepartementet i proposition nr 194 till 1934 års riksdag angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar uppgivit, samtliga erforderliga ålderdomshem för lappar hava uppförts.

Uppgifter rörande antalet vårdplatser och storleken av de beviljade bidragsbeloppen i de olika fallen ävensom om vad som av dessa belopp belöper å varje vårdplats meddelas i efterföljande sammanställning.

Socken	Byggnads-bidrag kronor	Antal vård-platser	Bidrag per vårdplats kronor
Arjeplog	83,398	19	4,389
Tärna	98,660	20	4,933
Vilhelmina	70,000	14	5,000
Jukkasjärvi	109,469	25	4,378
Jokkmokk	90,000	20	4,500
Malå	34,000	12	2,833
Sorsele	47,000	11	4,272

I sammanställningen har även det tilltänkta ålderdomshemmet inom Sorsele socken medtagits, därvid räknats med att bidraget skall komma att fastställas till belopp motsvarande kostnaden enligt det av byggnadsstyrelsen förordade förslaget. Härjämte må framhållas, att kostnadssiffrorna i övrigt i en del fall representera definitivt och i andra fall allenast preliminärt fastställda bidragsbelopp. Även om de sammanställda siffrorna med hänsyn till nu angivna och andra omständigheter icke äro fullt jämförbara, torde de dock få anses ägnade att i viss mån belysa här avsedda förhållanden.

Det är självfallet, att i olika stora byggnader av den beskaffenhet, varom här är fråga, en del utrymmen utöver de egentliga boningsrummen bliva av ungefär lika storlek samt att till följd härav ett ålderdomshem med ett större antal vårdplatser ställer sig billigare i uppförande per vårdplats än ett hem med ett mindre antal. Det sagda framgår även i viss mån av de i sammanställningen lämnade uppgifterna. Nu angivna fördel ur kostnadssynpunkt har i fråga om ålderdomshemmet inom Malå socken ernåtts därigenom, att i hemmet inrymts vårdplatser jämväl för andra än lappar. Dock torde, bortsett från att i detta fall en redan befintlig byggnad skall iordningställas till ålderdomshem, den synnerligen låga kostnaden per vårdplats även sammanhänga därmed, att i hemmet icke avsetts att vidtagas en del sådana jämförelsevis kostsamma anordningar, som finnas vid de hitintills uppförda särskilda lappålderdomshemmen. — I detta sammanhang kan också framhållas, att även vårdkostnaden per vårdtagare givetvis måste bliva högre i ett ålderdomshem med ett mindre antal vårdtagare än i ett hem med ett större antal.

Att den beräknade kostnaden för uppförande av det planerade särskilda ålderdomshemmet för lappar inom Sorsele socken oaktat det ringa antalet vårdplatser kommit att enligt det av byggnadsstyrelsen förordade bygg-

nadsförslaget ställa sig så jämförelsevis låg per vårdplats räknat, lärer bero på att man här gått in för en ny byggnadstyp, som framför allt skulle utmärkas av större och färre rum för pensionärerna men även av vissa förenklingar i fråga om sådana anordningar som serveringsrum, badrum, tvättställ i de särskilda rummen etc. Till skillnad från den sålunda lanserade byggnadstypen har den byggnadstyp, som företrädes av de hittintills uppförda särskilda lappålderdomshemmen med sina rum för i regel två eller tre pensionärer å ömse sidor om en lång korridor, på tekniskt sakkunnigt håll ansetts ur planlösningssynpunkt mera ansluta sig till typen för en del turiststationer. I fråga om lämpligheten av den nya byggnadstypen må framhållas, att upphovsmannen till densamma, enligt ett i ärendet till byggnadsstyrelsen avgivet tjänstememorial, kommit fram till följande synpunkter efter överläggning med en del med lapska förhållanden särskilt förtrogna personer.

De lapska pensionärerna voro genom tidigare livsföring och bostadsförhållanden vanda vid ett tätt samboende. De trivdes bäst tillsammans, sällskapliga och meddelsamma som de voro. De vore i allmänhet vid intagandet å ålderdomshem så gamla, att en anpassning i en ny miljö i och för sig utgjorde en viss svårighet, dock ej större än att ålderdomshemmet kunde vara inrättat i huvudsak i överensstämmelse med ett svenskt. Skillnaden komme egentligen att bestå i att något behov av eller ens önskemål om smårum ej funnes utöver vad som gjordes nödvändigt ur vård- och fördelningssynpunkt. Ett stort gemensamt mat- och dagrum vore ett önskemål — så soligt som möjligt och centralt förlagt inom byggnaden. Men i övrigt borde inredningen hållas enkel och möbleringen såvitt möjligt anpassas efter lapparnas speciella bekvämlighet.

I fråga om de redan i bruk tagna lappålderdomshemmen hava revisorerna införskaffat uppgifter rörande beläggningen den 1 oktober innevarande år. De infordrade uppgifterna hava sammanfattats i efterföljande sammanställning, i vilken, för jämförelse, även angivits det totala antalet vårdplatser vid varje ålderdomshem.

Socken	Antal vårdplatser	Antal intagna pensionärer
Arjeplog	19	17
Tärna	20	5
Vilhelmina	14	5
Jukkasjärvi	25	20
Jokkmokk	20	11

Beträffande de å ålderdomshemmen inom Tärna och Jukkasjärvi socknar intagna vårdtagarna kan tilläggas, att tre respektive en vårdtagare utgjordes av icke lappar. Vidare må i fråga om ålderdomshemmet inom Jokkmokks socken framhållas, att å gamla lapska ålderdomshemmet därstädes vid nu angivna tidpunkt funnos intagna elva vårdtagare, vilka, då det nya hemmet togs i bruk den 27 påföljande månad, överflyttades till detta. Av de ovan meddelade uppgifterna framgår, att antalet vårdtagare i flera fall avsevärt understigit antalet vid full beläggning. Vad särskilt

angår hemmet inom Tärna socken, vilket uppvisar det största antalet lediga vårdplatser, vilja revisorerna erinra om att 1934 års riksdag förklarat sig icke hava något att erinra mot att Kungl. Maj:t — på sätt av Kungl. Maj:t ifrågasatts i samband med framställning om anslag till fattigvård och barnavård för lappar under budgetåret 1934/1935 — medgåve, att å hemmet finge intagas även andra vårdbehövande än lappar i den mån så kunde ske utan eftersättande av hemmets egentliga uppgift. Tillstyrkande yttranden i förevarande avseende hade avgivits av vederbörande lappfogde och fattigvårdskonsulent samt av länsstyrelsen.

Vad härefter angår grunderna för statsbidrag till kostnaderna för fattigvård för lappar, innehålla de härom i den förutnämnda kungörelsen av den 27 juni 1927 (nr 277) meddelade bestämmelserna bland annat följande: Vårdbidrag.

Statsbidrag utgår till fattigvårdssamhällen och kommuner för deras kostnader för fattigvård och barnavård för lappar. Sådant bidrag (vårdbidrag) utgår i allmänhet för fattigvård enligt § 1 fattigvårdslagen och barnavård i de fall, där vederbörande lapp såsom huvudsakligt yrke stadigvarande bedriver renskötsel eller eljest på närmare angivet sätt kan anses tillhöra den renskötande lappbefolkningen. I särskilda fall må vårdbidrag utgå även för vård åt personer, som icke tillhöra denna lappbefolkning men ändock närmast äro att hänföra till densamma. En förutsättning för att vårdbidrag skall utgå är vidare, att det fattigvårdssamhälle, där vården lämnats, i sitt fattigvårdsreglemente i fråga om fattigvård åt lappar har bestämmelser, vilka äro ägnade att främja ett efter lapparnas förhållanden väl anpassat handhavande av denna del av fattigvården. Vidare har föreskrivits, att för fattigvård åt person, vilken varit i behov av vård å fattigvårdsanstalt och som ej lämpligen bort utackorderas, statsbidrag icke utgår, därest han — ehuru plats kunnat erhållas å särskilt ålderdomshem för lappar — utackorderats eller intagits å annat ålderdomshem. Vad beträffar storleken av vårdbidraget gäller, att detsamma utgår med tre fjärdedelar av fattigvårdssamhällets eller barnavårdskommunens godkända kostnad för fattigvården eller barnavården. Genom särskild övergångsbestämmelse har stadgats, att i vissa fall vårdbidrag skall utgå enligt förut tillämpade grunder även efter den 1 juli 1927, såvida dessa äldre grunder äro för fattigvårdssamhället förmånligare än de nya. Dessa fall äro, då fattigvård lämnats åt lapp — renskötande eller annan — som under senare halvåret 1926 åtnjutit stadigvarande fattigvård, samt då fattigvård lämnats åt lapp — renskötande eller annan — som den 1 januari 1928 uppnått 60 års ålder.

Övergångsstadgandet tillkom för att för jämtlandskommunerna och en del kommuner inom Västerbottens län minska svårigheterna vid övergången till den nya ordningen.

Beträffande innebörden i övrigt av nu återgivna bestämmelser kan tilläggas, att 1927 års riksdag i sin skrivelse i ämnet (nr 269) med viss jämkning i utvidgande riktning av de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna uttalade, att avgörande för frågan huruvida statsbidrag borde utgå

till lapp för fattigvård enligt riksdagens mening syntes vara, huruvida vederbörande huvudsakligen ägnat sitt liv åt renskötseln eller icke. Vidare må erinras, att Kungl. Maj:ts förslag innebar, att kommunerna skulle vidkännas en tredjedel av vårdkostnaden. Riksdagen fann emellertid vissa skäl — särskilt hänsynen till de jämtländska lappkommunerna, där staten dittills bekostat all fattigvård, som utgått till lapparna i länet — tala för att staten lämnade bidrag till lappfattigvården i något större utsträckning än Kung. Maj:t ifrågasatt. På grund härav, men för ernående å andra sidan av tillräcklig garanti, att tillbörlig omsikt ägnades beviljandet av fattigvård, ansåg riksdagen statens bidrag böra bestämmas till tre fjärdedelar av hela kostnaden. Enligt riksdagens uppfattning rörde man sig emellertid här på områden, där förhållandena vore ganska ovissa och där det syntes svårt att med någon större sannolikhet beräkna verkningarna av ett beslut. Med hänsyn härtill borde, enligt riksdagens förmenande, bestämmelserna angående statsbidragets storlek fastställas att gälla endast tillsvidare, förslagsvis fem år. I anslutning till sistnämnda uttalande intogs — såsom redan i ett tidigare sammanhang framhållits — i ingressen till den nyss berörda kungörelsen ett förordnande, att kungörelsens bestämmelser skulle gälla tillsvidare intill den 1 juli 1932. Sedermera har kungörelsens giltighetstid — såsom också förut påpekats — utsträckts att gälla så länge anslag för detta ändamål utgår.

Revisorerna hava efter verkställd undersökning rörande storleken av de beviljade vårdbidragen för tiden från och med de nya bestämmelsernas ikraftträdande till och med utgången av år 1933, upprättat vidstående sammanställning.

Ifråga om Norrbottens län hava inga siffror för år 1933 kunnat erhållas av den anledningen, att vårdbidrag för detta år vid tidpunkten för undersökningen ännu icke beviljats.

Efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna har, såsom framgår av sammanställningen, storleken av vårdbidragen jämfört med omedelbart dessförinnan rådande förhållanden icke nämnvärt förändrats för Jämtlands län. Däremot har för Västerbottens län inträtt en icke oväsentlig minskning, vilken emellertid avsevärt överstiges av den ökning av bidragsbeloppen, som ägt rum för Norrbottens län. Tillsammantagna hava alltså statens kostnader för fattigvård och barnavård för lappar ökats i och med den nya ordningens genomförande.

Under tiden efter omorganisationen hava de sammanlagda bidragsbeloppen för de olika länen förhållit sig tämligen konstanta. Dock kan man, om än svagt, urskilja, å ena sidan, en tendens i nedåtgående riktning för Jämtlands och Västerbottens län, möjligen beroende på att övergångsbestämmelserna börjat upphöra att verka, å andra sidan, en uppåtgående tendens för Norrbottens län.

Betraktar man åter de särskilda fattigvårdssamhällena var för sig, hava

Fattigvårdssamhälle	Vårdbidrag i kronor													
	1927 1/7—31/12		1928		1929		1930		1931		1932		1933	
Kopparbergs län.														
Idre sockens fattigvårdssamhälle	187	50	360	—	360	—	360	—	360	—	180	—	—	—
Västernorrlands län.														
Resele sockens fattigvårdssamhälle	—	—	327	—	332	70	332	70	277	95	—	—	—	—
Jämtlands län.														
Frostvikens sockens fattigvårdssamhälle	1,797	39	5,607	75	7,005	80	5,441	62	4,632	92	4,171	81	4,223	18
Hotagens sockens fattigvårdssamhälle	500	—	1,451	18	1,733	47	2,600	41	2,211	—	1,925	—	3,233	50
Hotagens kommun för barnavård	—	—	—	—	—	—	—	—	180	—	180	—	135	—
Offerdals sockens fattigvårdssamhälle	2,289	20	6,465	15	4,531	88	4,762	78	4,419	96	3,983	98	4,507	83
Myssjö sockens fattigvårdssamhälle	—	—	—		737	—	1,093	—	1,251	50	720	—	856	80
Kalls sockens fattigvårdssamhälle	125	—	1,237	—	2,111	—	774	50	540	—	474	75	1,496	97
Undersåkers sockens fattigvårdssamhälle	—	—	300	—	250	—	250	—	250	—	250	—	250	—
Åre sockens fattigvårdssamhälle	—	—	125	—	375	—	250	—	570	—	730	—	680	—
Hallens sockens fattigvårdssamhälle	75	—	285	—	478	—	1,696	01	679	75	1,150	30	1,022	20
Ovikens sockens fattigvårdssamhälle	250	—	667	50	1,589	49	2,364	—	2,169	42	1,585	69	2,325	96
Tännäs sockens fattigvårdssamhälle	1,766	79	3,795	58	4,972	98	4,621	70	4,322	08	4,525	03	3,883	82
Tännäs kommun för barnavård	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—	—
Storsjö sockens fattigvårdssamhälle	395	85	3,290	05	2,450	43	2,359	90	2,105	76	2,034	76	2,883	97
Storsjö kommun för barnavård	—	—	—	—	674	06	630	75	675	—	405	—	405	—
	7,199	28	23,224	22	26,909	11	26,844	67	24,507	39	22,136	32	25,904	28
Västerbottens län.														
Vilhelmina sockens fattigvårdssamhälle	4,169	68	6,891	83	4,606	35	3,857	67	2,837	56	2,665	59	3,817	04
Vilhelmina kommun för barnavård	421	58	483	75	790	50	540	—	720	—	630	—	559	50
Sorsele sockens fattigvårdssamhälle	965	25	2,227	95	2,665	—	2,585	30	2,887	—	2,352	71	2,451	75
Stensele sockens fattigvårdssamhälle	446	32	2,194	65	1,080	20	997	34	817	82	1,285	61	696	—
Malå sockens fattigvårdssamhälle	3,139	—	8,775	18	8,449	36	7,894	08	7,649	92	7,971	33	7,357	52
Malå kommun för barnavård	—	—	—	—	366	18	516	50	450	—	394	50	450	—
Tärna sockens fattigvårdssamhälle	616	98	1,313	51	1,443	63	1,360	58	1,438	30	1,456	56	2,536	75
	9,758	71	21,886	87	19,401	22	17,751	42	16,800	60	16,756	30	17,868	56

Fattigvårdssamhälle	Vårdbidrag i kronor													
	1927 1/7—31/12		1928		1929		1930		1931		1932		1933	
Norrbottens län.														
Karesuando sockens fattigvårdssamhälle	6,261	93	7,519	44	6,101	21	6,854	85	7,677	09	8,407	32	—	—
Jukkasjärvi sockens fattigvårdssamhälle	3,910	20	12,296	98	10,975	21	11,777	77	9,986	08	9,497	41	—	—
Jukkasjärvi kommun för barnavård	330	19	968	31	630	—	1,310	33	1,871	25	1,655	25	—	—
Gällivare sockens fattigvårdssamhälle	2,592	21	5,312	02	5,894	84	5,915	81	5,749	74	8,048	76	—	—
Gällivare kommun för barnavård	—	—	—	—	—	—	112	50	463	50	241	53	—	—
Jokkmokks sockens fattigvårdssamhälle	1,819	03	4,724	11	7,400	36	8,728	15	7,686	93	8,616	26	—	—
Arjeplogs sockens fattigvårdssamhälle	—	—	1,823	31	3,998	07	4,845	04	4,784	67	4,845	83	—	—
Arjeplogs kommun för barnavård	—	—	572	42	699	46	851	10	699	84	621	79	—	—
Arvidsjaurs sockens fattigvårdssamhälle	4,121	85	6,480	68	4,209	29	3,365	02	3,030	97	3,038	34	—	—
Arvidsjaurs kommun för barnavård	1,460	13	3,344	50	3,063	01	2,825	31	2,476	27	2,276	93	—	—
	20,495	54	43,041	77	42,971	45	46,585	88	44,426	34	47,249	42	—	—

bidragsbeloppen i påfallande hög grad växlat från år till år. Dessa i många fall synnerligen avsevärda växlingar måste, såvitt revisorerna kunna finna, sammanhänga därmed, att den så kallade tillfälliga vården alltjämt utgör den ojämförligt största delen av lappfattigvården.

Revisorernas uttalande

Uppfattningen rörande en del med ordnandet av lapparnas anstaltsvård sammanhängande frågor synes i vissa avseenden hava under senare år undergått en icke oväsentlig förändring. Revisorerna syfta härvid närmast på det avsteg från hitintills tillämpade grundsatser, som skett vid lösningen av Malå sockens lappålderdomshemsfråga, ävensom på de delvis förändrade principer, som kommit till uttryck vid utformandet av den av byggnadsstyrelsen godkända planen för det tilltänkta särskilda ålderdomshemmet för lappar inom Sorsele socken.

Revisorerna finna för sin del de nya rön och synpunkter, som, på sätt revisorerna i det föregående meddelat, framkommit under behandlingen av nu avsedda två byggnadsfrågor, vara förtjänta av allt beaktande. Revisorerna hava också — efter de intryck revisorerna erhållit såväl under de avlagda besöken som annorledes — kommit till den uppfattningen, att vid inrättandet av de redan färdigställda särskilda ålderdomshemmen för lappar i vissa fall anordningarna blivit alltför kostsamma. Revisorerna hava funnit det så mycket mera angeläget att tillkännagiva sin uppfattning i förevarande avseenden, som det icke torde få anses helt uteslutet, att fråga framdeles kan uppkomma om inrättande av ytterligare ett eller annat ålderdomshem för lappar.

I anslutning till vad revisorerna nu uttalat, vilja revisorerna vidare med hänsyn till det stora antal lediga vårdplatser, som synes föreligga vid en del av de redan i bruk tagna särskilda ålderdomshemmen för lappar, framhålla önskvärdheten av att det även i andra fall än beträffande Tärna socken undersökes, i vad mån det — för ernående av såväl lägre vårdkostnad för vårdtagare räknat som även ett bättre utnyttjande av dessa hem — kan vara möjligt och lämpligt att utan eftersättande av hemmens egentliga uppgift å desamma intaga jämväl andra vårdbehövande än lappar. Härvid synes det dock kunna ifrågasättas, huruvida icke vederbörande fattigvårdssamhällen för sådana vårdtagare böra få vidkännas en särskild avgift, avvägd med hänsyn till storleken av de till hemmens inrättande lämnade statsbidragen.

§ 10.

Ersättning till vikarie för häradsskrivare under viss ledighet.

I skrivelse den 26 februari 1930 anförde styrelsen för Sveriges häradsskrivarförening, att bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev till länsstyrelserna den 31 januari 1930, enligt vilket häradsskrivarna, som icke ägde rätt till semester, vore skyldiga att vid ledighet för enskilda angelägenheter avstå samtliga dem tillkommande avlöningsförmåner frånsett ortstillägg, för häradsskrivarnas del syntes synnerligen hårda, samt att frågan om semester i och med nämnda bestämmelser blivit aktuell men att frågan på grund av med densamma förknippade omständigheter icke syntes kunna omedelbart lösas. Å andra sidan måste det enligt föreningen anses rättvist, att även häradsskrivare med deras huvudsakliga till tjänsterummet förlagda arbete bereddes tillfälle till semesterliknande ledighet på rimliga villkor. Styrelsen hemställde fördenskull, att länsstyrelserna måtte bemyndigas att — utan hinder av bestämmelserna i brevet den 31 januari 1930 eller tidigare utfärdade föreskrifter — årligen under högst 45 dagar bevilja häradsskrivarna mot semester svarande ledighet, under förutsättning att mellan häradsskrivaren och dennes vikarie avtal kunde träffas angående vikariens avlöningsförmåner under vikariatet och att detta avtal bleve av vederbörande länsstyrelse godkänt. Framställningen åsyftade, att häradsskrivaren skulle berättigas uppbära samtliga de med tjänsten förenade inkomster, vilka icke på grund av avtalet skulle tillkomma vikarien.

Över berörda skrivelse inhämtades yttranden av statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Såväl statskontoret som lönenämnden förklarade sig icke vilja, oaktat vissa betänkligheter av principiell natur, motsätta sig förslaget om beredande av viss ledighet åt häradsskrivarna, under förutsättning att statsverket icke betungades med några kostnader för vikariatsersättningar. I bägge yttrandena åberopades, att billighetsskäl syntes tala för en dylik anordning.

Vid frågans behandling i statsrådet den 14 mars 1930 anförde dåvarande chefen för socialdepartementet bland annat följande:

Såsom framgår av det anförda intaga för närvarande landsfiskaler och häradsskrivare så till vida en särställning bland statstjänstemännen, som ingendera av dessa befattningshavargrupper är berättigad till semester. Beträffande landsfiskalerna har emellertid, på sätt myndigheterna framhållit, på min hemställan i proposition till årets riksdag härutinnan föreslagits en ändring av innebörd att landsfiskal skulle, i avvaktan på blivande lönereglering för landsfiskalerna, från och med den 1 juli 1930 tillerkännas rätt att på statsverkets bekostnad åtnjuta årlig semester av 20 dagar intill det år, under vilket han fyller 40 år, och av 30 dagar för tid därefter. Tillräcklig anledning att, i avbidan på kommande lönereglering för häradsskrivarna, nu föreslå införande av semesterrätt även för dessa befattningshavare har, bland annat med hänsyn till storleken av de inkomster i tjänsten, vilka häradsskrivarna i allmänhet uppbära, icke synts mig föreligga. Häradsskrivareföreningens nu ingivna framställning går emellertid icke ut på att häradsskrivarna skulle tillerkännas någon verklig semesterrätt utan avser endast att bereda dem möjlighet att erhålla viss tids årlig ledighet för enskilda angelägenheter utan skyldighet för dem att därunder avstå större del av dem tillkommande avlöningsförmåner, än som skulle utgå till vikarien. Denna förmån skulle för dem motsvara den befattningshavare i allmänhet tillkommande semesterrätten. Med hänsyn härtill och då den föreslagna anordningen icke skulle för statsverket medföra ökad kostnad, finner jag mig kunna tillstyrka åtgärder i framställningens syfte. Jag har därvid även beaktat, att häradsskrivarna i år komma att underkastas viss inkomstminskning, i anledning av att riksdagen godkänt ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om nedsättning av ersättningen för röstlängders upprättande från 50 till 40 öre för uppslag.

Jag anser alltså, att häradsskrivarna böra i avbidan på lönereglering tillsvidare — under i framställningen angivna förutsättningar — tillförsäkras viss tids årlig ledighet för enskilda angelägenheter med rätt för dem att under dylik ledighet åtnjuta samtliga med tjänsten förenade inkomster utom den del därav, som enligt träffat avtal tillkommer vikarien. Givetvis bör därutöver möjlighet finnas för dem att med avstående av lön enligt brevet den 31 januari 1930 erhålla ytterligare ledighet för enskilda angelägenheter. Vidkommande omfattningen av den nu förordade ledigheten kan jag emellertid icke biträda framställningen utan håller — i likhet med de i ämnet hörda myndigheterna — före, att ledigheten bör bliva av samma längd som den för landsfiskalerna föreslagna semestertiden, d. v. s. alltefter vederbörandes levnadsålder 20 eller 30 dagar årligen. Rätt till sådan ledighet torde böra tillkomma såväl ordinarie häradsskrivare som den, vilken förordnats att innehava ordinarie häradsskrivartjänst mot åtnjutande av därmed förenade löneförmåner med undantag av pensionsavgift motsvarande belopp.

Principen om tillerkännande av nämnda rätt för häradsskrivarna lärer böra underställas riksdagens prövning. Rätten torde böra träda i kraft snarast möjligt efter det riksdagens beslut anmälts för Kungl. Maj:t, och under år 1930 torde få uttagas hela ledighetstiden, oaktat de ifrågasatta reglerna icke bliva gällande under hela året. Närmare bestämmelser i ämnet synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Därvid lära böra meddelas föreskrifter till förhindrande av att länsstyrelserna godkänna avtal mellan häradsskrivaren och vederbörande vikarie, enligt vilket vikariens ersättning skulle bliva oskäligt låg. I likhet med statskontoret anser jag, att dylik ersättning endast i särskilda undantagsfall

bör få understiga ett belopp, motsvarande de med häradskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna, därtill hörande tillfällig löneförbättring ävensom å tjänstgöringspenningarna och löneförbättringen belöpande dyrtidstillägg. Å andra sidan bör beaktas — något som för övrigt är en förutsättning för hela den nu ifrågasatta anordningen — att häradsskrivarnas arbete, synnerligen forcerat och maktpåliggande under vissa perioder, dessemellan är av mindre omfattning och enklare beskaffenhet.

Vid bifall till mitt förslag i ämnet måste givetvis för häradsskrivarnas vidkommande visst tillägg göras till brevet den 31 januari 1930, varjämte viss jämkning i kungörelsen den 14 juni 1917 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1918 års början fastställda avlöningsförmåner för landsstaten bliver erforderlig.

På nämnda departementschefs hemställan föreslog Kungl. Maj:t i propositionen nr 206 till 1930 års riksdag att häradsskrivare måtte tillsvidare, under de angivna förutsättningarna, äga att utan kostnad för statsverket årligen erhålla ledighet för enskilda angelägenheter under en tid av 20 dagar intill det år, under vilket vederbörande uppnådde 40 år, samt av 30 dagar för tid därefter, med rätt för honom att uppbära samtliga de med tjänsten förenade inkomsterna med undantag för den del därav, vilken enligt träffad överenskommelse skulle utgå till vikarien.

Propositionen blev av riksdagen avslagen (skrivelse nr 207/1930). I sin skrivelse uttalade riksdagen, att redan den omständigheten att förslag till ny löneregleringförhäradsskrivarna inom en snar framtid syntes komma att föreläggas riksdagen hade föranlett riksdagen att ställa sig avvisande mot förslaget, enligt vilket en ny form av ledighet skulle införas för denna befattningshavargrupp. Riksdagen uttalade även, att de till förmån för förslaget åberopade billighetsskälen icke syntes vara alltför tungt vägande. I detta hänseende framhöll riksdagen, att häradsskrivarna måste, åtminstone i allmänhet, vid jämförelse med andra statstjänstemän genom sina sportelinkomster anses intaga en relativt gynnsam ställning i avlöningshänseende och att de syntes vara i tillfälle att så ordna sitt arbete, att de kunde utan nämnvärd kostnad bereda sig mot semester svarande ledighet. Riksdagen erinrade även om att för häradsskrivarna icke förelåge skyldighet till sju timmars daglig tjänstgöring å tjänsterummet.

I propositionen nr 151 till 1933 års riksdag med förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m. framhöll föredragande departementschefen, bland annat, att „under förutsättning att de förslag rörande nedsättningen i olika avseenden av häradsskrivarnas extra ersättningar och provisioner, som av departementschefen i berörda proposition tillstyrkts, vunne riksdagens bifall, hade enligt departementschefens mening det viktigaste skälet för riksdagens avslag å 1930 års proposition om semesterliknande ledighet för häradsskrivarna upphört att äga giltighet. Med anledning av vad riksdagen i övrigt åberopade till stöd för sitt avslagsbeslut anförde departementschefen vi-

dare, dels att frågan om ny löneregler för häradsskrivarna sannolikt ännu icke på jämförelsevis lång tid kunde upptagas till slutligt avgörande, dels ock att häradsskrivarna, som enligt sin instruktion vore bundna vid två timmars daglig mottagning å tjänsterummet och enligt gällande bestämmelser vore skyldiga att vid varje ledighet för enskilda angelägenheter avstå samtliga med tjänsten förenade avlöningsförmåner utom ortstillägg, för närvarande knappast ägde möjlighet att förskaffa sig en med semester jämförlig ledighet utan måste vid ledighet vidkännas avsevärda ekonomiska uppoffringar.

Med hänsyn till det anförda ansåge departementschefen, att häradsskrivarna — under förutsättning, att förslagen till inkomstbeskärningar bifölles — nu borde berättigas att på sätt förordades i 1930 års proposition utan kostnad för statsverket erhålla viss årlig ledighet samt att denna förmån borde komma dem till del från och med innevarande kalenderår. I fråga om såväl ledighetens längd som dess anordnande i övrigt anslöte sig departementschefen helt till de synpunkter, vilka enligt vad nyss sagts anfördes av departementschefen vid framläggandet av 1930 års förslag. Rätten till ledigheten, vilken borde få åtnjutas av såväl ordinarie som tillförordnade häradsskrivare, borde sålunda träda i kraft snarast möjligt efter det riksdagens beslut anmälts för Kungl. Maj:t, och under år 1933 borde få uttagas hela ledighetstiden, oaktat de ifrågasatta reglerna icke bleve gällande under hela året. Närmare bestämmelser i ämnet, bland annat i syfte att förekomma godkännande av avtal om alltför låg ersättning mellan häradsskrivaren och vederbörande vikarie, borde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

I skrivelsen nr 393 förklarade 1933 års riksdag, att riksdagen, bland annat, medgivit att häradsskrivare finge tillsvidare, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 17 februari 1933 angivna grunderna, *utan kostnad för statsverket* årligen erhålla ledighet för enskilda angelägenheter under en tid av 20 dagar intill det år, under vilket han uppnådde 40 års ålder, samt av 30 dagar för tid därefter, med rätt för honom att uppbära samtliga de med tjänsten förenade inkomsterna med undantag för den del därav, vilken enligt träffad överenskommelse skulle utgå till vikarien.

Genom beslut den 30 juni 1933 medgav Kungl. Maj:t att — utan hinder av föreskrifterna i kungörelsen den 14 juni 1917 (nr 472) angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1918 års början fastställda avlöningsförmåner för landsstaten ävensom cirkulären den 26 mars 1926, den 30 december 1926 och den 11 november 1927 samt brevet den 31 januari 1930 angående avlöningsförmåner vid förordnande å tjänst inom fögderiförvaltning m. m. — viss årlig ledighet finge beredas häradsskrivare i enlighet med följande bestämmelser:

1. Häradsskrivare må tillsvidare årligen erhålla ledighet för enskilda angelägenheter under 20 dagar intill det år, under vilket han uppnår 40

års ålder, och 30 dagar från och med nämnda år, med rätt för honom att under ledigheten uppbära samtliga med tjänsten förenade inkomster, med undantag av belopp, som enligt överenskommelse, vilken av vederbörande länsstyrelse godkännes, skall såsom gottgörelse utgå till vikarie, som i vederbörlig ordning förordnas att uppehålla tjänsten under ledigheten.

Vad här stadgas beträffande häradsskrivare skall jämväl äga tillämpning å den, som förordnats att innehava ordinarie häradsskrivartjänst mot åtnjutande av därmed förenade löneförmåner med undantag av ett belopp, motsvarande vad ordinarie innehavare av tjänsten har att erlägga för egen pensionering.

2. Jämte den gottgörelse, som enligt överenskommelse skall av häradsskrivaren utgivas, äger vikarien åtnjuta de avlöningsförmåner vid egen befattning eller den däremot svarande ersättning, som han enligt bestämmelserna i cirkulären den 26 mars och den 30 december 1926 samt den 11 november 1927 äger uppbära vid förordnande å häradsskrivartjänst; skolande nämnda avlöningsförmåner eller ersättning bestridas av de anslagsmedel, som i nyssnämnda cirkulär förutsatts.

3. Överenskommelse, varom i punkt 1 stadgas, må av länsstyrelsen godkännas, endast såframt den gottgörelse, som därigenom tillförsäkras vikarien, jämte den ersättning, som må tillkomma honom på grund av föreskrifterna i punkt 2, prövas innefatta skälig ersättning för häradsskrivartjänstens uppehållande under förordnandet. Där ej undantagsvis särskilda omständigheter till annat föranleda, må överenskommelse ej godkännas, om den däri bestämda gottgörelsen understiger summan av de på tiden för förordnandet belöpande, med häradsskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna och därtill hörande tillfällig löneförbättring jämte dyrtidstillägg å nämnda båda avlöningsförmåner.

4. Under år 1933 må häradsskrivare äga åtnjuta ledighet av ifrågavarande art såsom om de nu meddelade bestämmelserna varit gällande under hela året.

Jämlikt första momentet i nämnda kungl. brev har häradsskrivare vid ledighet, varom här är fråga, av sina avlöningsförmåner i regel avstått ett belopp, motsvarande de med häradsskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna, därtill hörande tillfällig löneförbättring ävensom å tjänstgöringspenningarna och löneförbättringen belöpande dyrtidstillägg.

Utöver nämnda ersättning har, såsom närmare framgår av nedanstående tablå, jämlikt andra momentet i samma kungl. brev utgått vikariatsersättning av statsmedel dels från anslaget till befattningshavare vid länsstyrelserna dels ock från anslaget till vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna.

Län	Av statsmedel utbetald vikariatsersättning till vikarier för häradsskrivare tjänstlediga enligt kungl. brev 30/6 1933 (V D 3 o. V D 7)				Summa	
	år 1933/1934		1/7—31/10 1934			
Stockholms	1,011	27	1,087	76	2,099	03
Uppsala	217	78	413	35	631	13
Södermanlands	175	83	—	—	175	83
Östergötlands	181	68	786	93	968	61
Jönköpings	278	64	205	08	483	72
Kronobergs	550	45	538	47	1,088	92
Kalmar	320	05	197	82	517	87
Gotlands	60	30	—	—	60	30
Blekinge	—	—	5	86	5	86
Kristianstads	444	27	145	50	589	77
Malmöhus	595	36	654	71	1,250	07
Hallands	284	30	212	85	497	15
Göteborgs och Bohus	81	23	—	—	81	23
Älvsborgs	420	17	429	29	849	46
Skaraborgs	110	96	—	—	110	96
Värmlands	1,067	94	501	31	1,569	25
Örebro	403	50	—	—	403	50
Västmanlands	328	21	359	29	687	50
Kopparbergs	1,225	90	552	88	1,778	78
Gävleborgs	805	96	622	93	1,428	89
Västernorrlands	682	37	419	74	1,102	11
Jämtlands	280	17	144	09	424	26
Västerbottens	308	19	335	63	643	82
Norrbottens	—	—	—	—	—	—
Summa	9,834	53	7,613	49	17,448	02

Å i tablån upptagen ersättning har även utgått dyrtidstillägg av statsmedel.

Revisorernas uttalande.

Såsom av den gjorda utredningen framgår, har riksdagens avsikt varit, att ifrågavarande ledighet icke skulle medföra någon kostnad för statsverket. Under erinran om vad sålunda förekommit vilja revisorerna ifrågasätta, huruvida icke bör tagas under övervägande frågan om utfärdande av nya bestämmelser i ämnet, som bättre stå i överensstämmelse med riksdagens ovanberörda beslut i nämnda hänseende.

§ 11.

Sjukkassevesendet.

Den nuvarande sociala sjukförsäkringen i Sverige står på frivillighetens grund. Försäkringen ombesörjes av enskilda för inbördes bistånd bildade sammanslutningar, och statsmakterna hava inskränkt sig till att rättsligt reglera denna verksamhet samt att enligt vissa grunder lämna ekonomiska stöd i form av statsbidrag.

Äldre lagstiftning i fråga om registrering av sjukkassa.

Den rättsliga regleringen av sjukkasseverksamheten innefattades under tiden närmast före nu gällande förordning i lag den 4 juli 1910 om sjukkassor. Enligt 1 § i sagda lag förstods med sjukkassa en sådan förening för inbördes understöd, som avsåg, att utom affärsmässigt drivande

av försäkringsrörelse bereda antingen enbart sjukhjälp eller ock såväl sjukhjälp som begravningshjälp. Enligt lagen kunde det finnas två slag av sjukkassor, nämligen dels vanliga sådana och dels s. k. fortsättningskassor. De sistnämnda voro kassor, som meddelade sjukhjälp endast åt medlemmar av andra kassor och uteslutande eller huvudsakligen för tid, för vilken medlemmarna på grund av sjukhjälpstidens begränsning i de särskilda kassorna ej vore berättigade till hjälp från dessa.

Jämte sjukkassorna funnos understödsföreningar, vilkas rättsförhållanden reglerades i lag den 29 juni 1912 om understödsföreningar och varmed enligt 1 § i sistnämnda lag förstods sådan förening för inbördes bistånd, som avsåg att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse och utan att meddela sjukhjälp bereda medlem pension efter avgång från tjänst efter uppnående av viss ålder; vid medlems död utbetala ett kapitalbelopp till bestridande av kostnaderna för hans begravning eller såsom understöd åt hans familj; meddela pension åt avliden medlems änka eller barn; bereda medlem understöd vid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan (invaliditet); eller idka annan till pensionsförsäkring hänförlig verksamhet.

Understödsförening, som avsåg att bereda pension, kallades i lagen pensionskassa.

Angående registrering av sjukkassor och understödsföreningar gällde följande:

Registrering skulle ske hos en för kontroll över verksamheten och för tillhandagående med råd och upplysningar särskilt för hela riket förordnad gemensam tillsynsmyndighet, till vilken genom kungl. kungörelse den 8 november 1912 utsetts socialstyrelsen.

Enligt 4 § i lagen om sjukkassor ägde sjukkassa, som hade i enlighet med lagen antagit stadgar och utsett styrelse, vinna registrering såframt den ägde ett medlemsantal av i regel minst etthundra. Något tvång att registrera sjukkassa förelåg således ej, men allenast registrerad sjukkassa ägde rättssubjektivitet. Statsbidrag lämnades också allenast till registrerade kassor.

Enligt 2 § i lagen om understödsföreningar, med det innehåll sagda paragraf erhöll genom lag den 18 juni 1926, vilken sistnämnda lag trädde i kraft den 1 januari 1928, skulle pensionskassa, som bestod av minst fem medlemmar, så ock annan understödsförening, som bestod av minst femtio medlemmar, registreras. Annan understödsförening, som icke var sålunda skyldig söka registrering, ägde vinna registrering, därest den bestod av minst fem medlemmar.

Allenast registrerad understödsförening ägde rättssubjektivitet.

Nu gällande regler på ifrågavarande områden tillkommo vid den revision av lagstiftningen, som företogs år 1931.

Nu gällande lagstiftning angående sjukkassas registrering.

Genom lag den 26 juni 1931, vilken trätt i kraft den 1 januari 1932,

ändrades 1 § i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar såtillvida, att sjukkassor med avseende å den föreningsrättsliga regleringen fördes in under sagda lag, därtill tillkom en ny typ av understöd, nämligen moderskapshjälp samt överfördes understöd för invaliditet till pensionskassorna.

Angående registrering av understödsföreningar, vartill numera räknas jämväl erkända sjukkassor, gäller fortfarande 2 § i lag den 29 juni 1912 enligt den lydelse paragrafen erhöll genom lag den 18 juni 1926.

Lagändringen den 26 juni 1931 medförde, att samtliga sjukkassor med ett medlemsantal av femtio eller därutöver blivit underkastade registreringsplikt. Såsom tillsyningsmyndighet, hos vilken registrering sker, tjänstgör alltjämt socialstyrelsen.

Hos tillsyningsmyndigheten skall föras understödsföreningsregister (§§ 70—73) för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt lagen skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är eller blir föreskrivet. Anmälan till registret skall göras skriftligen. Hava icke vid anmälan för registrering iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade, eller prövas understödsförenings stadgar eller beslut, som anmälas för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i lagen om understödsföreningar eller eljest strida mot lag eller författning eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydliga eller vilseledande, skall registrering vägras. Lag samma vare därest tillsyningsmyndigheten finner beslut i vissa föreskrivna avseenden icke böra gillas.

Beviljas understödsförening registrering, skall i registret införas dagen för stadgarnas antagande, föreningens firma, föremålet för föreningens verksamhet, den ort där styrelsen har sitt säte, samt uppgift å styrelseledamöter, suppleanter och firmatecknare.

Bland övergångsbestämmelserna till den nya lagen är att märka, att, därest sjukkassa eller fortsättningskassa är registrerad enligt 1910 års lag om sjukkassor, denna lag fortfarande skall gälla för kassan intill dess denna blivit registrerad såsom understödsförening, likväl ej längre än till den 1 januari 1935.

Samtidigt, som sjukkassorna fördes in under lagen om understödsföreningar, upphävdes lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor samt tillkom kungl. förordning den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor.

I 1 § sagda förordning stadgas att registrerad understödsförening, vilken enligt sina stadgar meddelar sjukhjälp och moderskapshjälp i enlighet med föreskrifterna i förordningen, finge antagas till erkänd sjukkassa.

Enligt förordningen (§ 4) finnas två slag av erkända sjukkassor, nämligen dels centralsjukkassor, vartill kan antagas förening, som till sitt verksamhetsområde skall hava ett eller flera landstingsområden eller stad, som icke deltager i landsting, dock kan för annan stad under vissa om-

ständigheter antagas särskild centralkassa, och dels lokalsjukkassor, vartill kan antagas i regel endast förening, som till sitt verksamhetsområde skall hava viss eller vissa närgränsande kommuner och bestående av minst etthundra medlemmar.

För ett och samma landstingsområde eller en och samma stad må allenast en centralsjukkassa samt för en och samma kommun eller del därav allenast en lokalsjukkassa antagas. Har centralsjukkassa antagits enbart för stad, må lokalsjukkassa för staden icke antagas (§ 5 st. 1 och 2).

Lokalsjukkassorna äro sammanslutna i centralsjukkassor på det sätt, att lokalsjukkassornas medlemmar automatiskt äro medlemmar även av dessa centralsjukkassor (§ 13). Dessa äro även skyldiga att mottaga direkt anslutna medlemmar från orter inom sina verksamhetsområden, där lokalsjukkassor ej finnas (§ 11).

Den sammanlagda tid, under vilken sjukhjälp kan utgå, är lägst två år för varje sjukdomsfall. Av denna sjukhjälpstid svarar lokalsjukkassan för den första delen, i regel 18 dagar, samt för återstoden av tiden centralsjukkassan (§ 29).

Socialstyrelsen handhaver även antagande av erkända sjukkassor.

Sökes antagande till erkänd sjukkassa för ett och samma område av mer än en understödsförening, skall tillsyningsmyndigheten söka åvägabringa jämkning beträffande de avsedda verksamhetsområdena eller överlåtelse på en av föreningarna av den eller de andras rörelse eller på en för ändamålet bildad förening av samtliga de sökandes rörelse. Kan överlåtelse, som nu sagts, icke åvägabringas, har tillsyningsmyndigheten att pröva, vilken förening må anses lämpligast, därvid hänsyn särskilt bör tagas till föreningarnas medlemsantal. Vad härom stadgats skall äga motsvarande tillämpning, där antagande sökes allenast av en förening men anledning finnes antaga, att ansökan framdeles kommer att göras även av annan, för ändamålet lämplig förening. Finnas ej stadgarnas bestämmelser om avgifter och fondbildning betryggande för föreningens förmåga att fullgöra sina förbindelser, eller innehålla stadgarna föreskrifter, som med hänsyn till ändamålet med föreningens verksamhet prövas vara obehöriga, skall antagande vägras (§ 5 st. 3 och 4).

Bland övergångsbestämmelserna till förordningen om erkända sjukkassor är följande att märka (§§ 45—47).

Förening, vilken varit registrerad som sjukkassa enligt 1910 års lag om sjukkassor, och som före den 1 januari 1935 ingiver ansökan i sådant avseende må antagas till erkänd sjukkassa oberoende därav, att jämlikt nya förordningen hinder i vissa avseenden därför eljest möter. Sjukkassa, som utfäst sig att utbetala begravningshjälp, skall upphöra med sådan verksamhet inom två år från antagandet, vid äventyr att detta återkallas.

Utgör stad eget centralsjukkasseområde, kan sjukkassa, som registrerats enligt 1910 års lag, antagas till lokalsjukkassa för staden. Obero-

ende av sådant antagande skall dock centralsjukkassan vara öppen för direkt anslutning.

Sjukkassa, som registrerats enligt 1910 års lag, och som enligt sina stadgar är uteslutande eller huvudsakligen avsedd för anställda vid visst eller vissa företag eller i visst yrke eller dylikt må antagas till erkänd sjukkassa oberoende därav, att kassans verksamhetsområde ej hänför sig till viss eller vissa kommuner eller viss del därav eller, att för verksamhetsområdet redan finnes erkänd sjukkassa. Sådan förening kan, om vissa betingelser föreligga, antagas till centralsjukkassa, i annat fall skall den antagas som lokalsjukkassa.

Statsbidrag åt sjukkassor. Äldre lagstiftning.

Före 1931 års omorganisation av sjukkasseväsendet gällde beträffande statsbidrag till sjukkassorna bestämmelserna i kungörelserna av den 11 oktober 1920 (nr 689) angående statsbidrag åt sjukkassor och den 30 juni 1913 (nr 136) angående statsbidrag åt sjukkassor, som meddela moderskapshjälp, vilka båda delvis ändrats genom kungörelserna den 2 december 1921 (nr 695 och 696). Enligt dessa bestämmelser utgick statsbidrag dels med visst belopp per medlem (medlemsbidrag) nämligen 2 kronor i vanlig sjukkassa (för medlem, som på grund av den före 1910 gällande lagstiftningen fortfarande var medlem av mer än en kassa, utgick bidraget med allenast 1 krona) och 50 öre i fortsättningskassa, dels med visst belopp — 25 öre — för varje dag, söndagar oräknade, för vilken kassan utgivit sjukhjälp med minst 90 öre eller bekostat vård å sjukhus, dock att detta bidrag till vanlig sjukkassa skulle utgå med minst 50 öre och högst 2 kronor och till fortsättningskassa med högst 50 öre, allt per år och medlem, dels ock med belopp motsvarande $^1/_4$ av vad kassan utgivit för bekostande av läkarvård och läkemedel åt sjuk medlem, dock högst 1 krona per år och medlem i vanlig sjukkassa och 25 öre per år och medlem i fortsättningskassa. Medlemsbidrag finge ej beräknas för medlem, som tillförsäkrats antingen enbart begravningshjälp eller ock sjukpenning till lägre belopp än 90 öre eller högre belopp än 8 kronor. Bidrag i övrigt finge ej heller beräknas för medlem, som tillförsäkrats högre sjukpenning än 8 kronor.

Statsbidrag till moderskapshjälp utgick med 60 öre för varje dag, för vilken sådan hjälp utgivits antingen med minst 90 öre eller i form av vård å förlossningsanstalt. Bidrag utgick för högst 42 dagar för varje barnsängsfall. Dessutom voro vissa förutsättningar uppställda för bidrags erhållande, bland annat, att kvinnan varit medlem av registrerad sjukkassa under oavbrutet minst 270 dagar före barnsbörden och att hon den tid, då hon uppbar hjälp från kassan, avhöll sig från förvärvsarbete ävensom att hjälpen skulle utgå för minst 14 dagar.

Vid 1931 års riksdag företogs, såsom ovan antytts, en reformering av sjukkasseväsendet varvid sjukförsäkringen kombinerades med en utvidgad moderskapsförsäkring och med moderskapsunderstöd av statsmedel åt obemedlade eller mindre bemedlade barnaföderskor. Den 1 januari 1935

skulle den nya organisationen vara genomförd, dock att skyldighet att lämna sjukvårdsersättning icke obligatoriskt inträdde förrän ytterligare tre år senare. De bestämmelser om statsbidrag åt erkända sjukkassor, vilka meddelades i samband med den beslutade nya sjukkasselagstiftningen, äro sammanförda i kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282). Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1932 men skulle statsbidrag till sjukkassor under den närmaste tiden därefter i vissa under övergångsbestämmelserna till lagstiftningen närmare angivna fall utgå enligt de äldre bestämmelser, som meddelats i ovanberörda kungörelse den 11 oktober 1920 med däri år 1921 gjord ändring.

Nu gällande lagstiftning om statsbidrag.

Här nedan torde i korthet få lämnas en redogörelse för huvudgrunderna för statsbidragsbestämmelserna enligt den nya lagstiftningen. Statsbidrag utgår dels i förhållande till antalet medlemmar i kassan (medlemsbidrag) dels ock i förhållande till av kassan meddelad sjukhjälp (sjukdagsbidrag, respektive sjukvårdsbidrag) och moderskapshjälp (moderskapsbidrag, respektive barnmorskebidrag). Medlemsbidraget har bestämts med utgångspunkt från ett belopp av 3 kronor per medlem, med fördelning enligt närmare angivna regler för olika fall på lokalsjukkassa och centralsjukkassa. Såsom bidrag till den kontanta sjukpenningen ävensom till sjukhusvård utgår sjukhusbidrag med 50 öre per dag. Sjukvårdsbidraget utgår med ett belopp, motsvarande hälften av det understöd, som sjukkassa utgivit i form av ersättning för medlems utgifter till läkarvård, läkemedel och andra av läkare föreskrivna sjukvårdande åtgärder. Därvid finnes dock viss maximibegränsning, så att sjukvårdsbidraget utgår med högst 3 kronor — i de fyra nordligaste länen högst 5 kronor — per år och medlem. Såsom bidrag till moderskapshjälp utgår slutligen dels moderskapsbidrag med i regel 1 krona för varje dag, som moderskapspenning utgivits eller ersättning lämnats för vård å förlossningsanstalt, dels ock barnmorskebidrag med hälften av vad kassan utgivit i form av ersättning för barnmorskevård.

Beträffande handläggningen av frågor om statsbidrag åt sjukkassor äro bestämmelser meddelade i kungörelsen den 18 december 1931 (nr 432). Enligt desamma skall ansökan om statsbidrag åt erkänd sjukkassa skriftligen göras av kassans styrelse hos socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för erkända sjukkassor. Sådan ansökan skall ingivas senast den 30 juni året näst efter det, för vilket bidrag begäres och åtföljas av ett exemplar av kassans stadgar samt sådana uppgifter rörande medlemsantalet och kassans verksamhet under sistberörda år, vilka erfordras för att bedöma, till vilket belopp statsbidrag må utgå. Därest emellertid erkänd sjukkassa efter ett kvartals slut påkallar utbetalning av statsbidrag för kvartalet, skall ansökan därom göras före utgången av nästföljande kvartal. Ansökan om statsbidrag prövas och avgöres av socialstyrelsen, vilken myndighet jämväl utbetalar beviljat bidrag. Ifrågavarande kungörelse

trädde i kraft den 1 januari 1932. Emellertid skulle kungörelsen den 31 december 1921 (nr 845) angående handläggningen av frågor om statsbidrag åt sjukkassor fortfarande äga tillämpning beträffande dels sådant statsbidrag åt sjukkassor, däri inbegripet bidrag för meddelad moderskapshjälp, vilket hänförde sig till tid före den 1 januari 1932, dels ock statsbidrag, som enligt övergångsbestämmelserna till ovanberörda kungörelse den 26 juni 1931 angående statsbidrag åt sjukkassor utginge enligt hittills gällande grunder.

Moderskapsunderstöd.

I samband med den av 1931 års riksdag beslutade reformen av den frivilliga sjukförsäkringen vidtogs jämväl åtgärder för beredande av s. k. moderskapsunderstöd åt obemedlade eller mindre bemedlade barnaföderskor, som icke tillhöra erkända sjukkassor. Ifrågavarande understödsverksamhet, som direkt bestrides av statsmedel, skiljer sig från den statsunderstödda verksamheten däri, att rätt till moderskapsunderstöd i regel icke tillkommer kvinna vid barnsbörd, i anledning av vilken hon är berättigad till moderskapshjälp från erkänd sjukkassa. Bestämmelser om moderskapsunderstöd äro meddelade i förordningen den 26 juni 1931 (nr 281) med däri genom kungörelsen den 4 maj 1934 (nr 123) gjord ändring. Enligt nämnda bestämmelser tillkommer rätt till moderskapsunderstöd kvinna, som till lindrande av de med barnsbörd förenade kostnader är i behov av sådant understöd. Behov av moderskapsunderstöd anses föreligga, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, om för kvinnan eller, där hon är gift och sammanlever med sin man, för makarna tillsammans vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke upptagits beskattningsbart belopp, uppgående till minst 500 kronor. Moderskapsunderstödet utgör 1 krona för dag och utgår för tid omedelbart före eller efter barnsbörden, då kvinnan avhåller sig från förvärvsarbete. Till kvinna, vilken under de 6 månader, som närmast föregått barnsbörden, i sammanlagt minst 4 månader använts till arbete, som avses med förbudet i 10 § första stycket i lagen om arbetarskydd (industriellt, byggnads- och transportarbete), och vilken skäligen kan antagas komma att efter barnsbörden återupptaga sådant arbete, utgår understödet för högst 56 dagar. Till annan kvinna utgår moderskapsunderstödet för högst 30 dagar. Av understödstiden må högst 14 dagar ligga före barnsbörden.

Rätten till understöd prövas och understöd utbetalas i regel av centralsjukkassan för den ort, där kvinnan är bosatt. För utgivna understöd äger centralsjukkassan kvartalsvis utbekomma ersättning av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor.

Personalbehov för reformens genomförande.

Genomförandet av sjukkassereformen medförde nya eller väsentligt ökade förvaltningsuppgifter för socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet över erkända sjukkassor och andra understödsföreningar. Det befanns därför erforderligt att förstärka den å socialstyrelsens byrå för sjukkasse-

väsendet m. m. anställda personalen. 1931 års riksdag beslöt i sådant syfte att å extra stat hos styrelsen uppföra en befattning i lönegraden B 28 (byrådirektören), en i lönegraden B 24 (sekreteraren) och en i lönegraden B 21 (aktuarien). Härför avsågs ett belopp av 22,320 kronor. Vidare beräknades 24,680 kronor till arvoden och ersättningar till befattningshavare i övrigt samt till experter och mera tillfälliga sakkunniga ävensom till bestridande av övriga erforderliga utgifter. För budgetåret 1931/1932 beviljades alltså för ändamålet tillhopa 47,000 kronor. Detta belopp sänktes för budgetåret 1932/1933 till 42,000 kronor och för budgetåret 1933/1934 till 37,000 kronor. Nedsättningen av anslagsbeloppet berodde på minskat behov av experter, vilket behov efter utgången av budgetåret 1932/1933 upphörde. För budgetåret beviljade riksdagen för ändamålet ett belopp av 27,000 kronor.

För närvarande finnes å socialstyrelsens sjukkassebyrå anställd följande personal:

Ordinarie personal	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 sekreterare	B 24
1 aktuarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden (ena befattningen vakant)	B 7
3 kontorsbiträden	B 4

Icke-ordinarie personal	Lönegrad
1 byrådirektör	B 28
1 sekreterare	B 24
1 aktuarie	B 21
1 förste amanuens	B 18
1 andre amanuens	B 16
1 andre amanuens	B 15
1 kanslibiträde	B 7
1 kontorsbiträde	B 4
3 skrivbiträden	B 2
3 manliga extra befattningshavare (därav en med halvtidstjänstgöring och en anställd den $^{1}/_{11}$ 1934)	—
5 kvinnliga extra befattningshavare (därav 2 anställda den $^{1}/_{11}$ 1934)	—

Den ovan upptagna personalens fasta avlöningar bestridas dels från ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen, dels ock från extra förslagsanslaget till socialstyrelsens verksamhet. Sistnämnda anslag har erhållit förslaganslags natur bland annat av det skälet, att Kungl. Maj:t skall äga viss möjlighet att bestämma anvisningarna av medel med hänsyn till de arbetsuppgifter, som successivt komma att tillföras socialstyrelsen på grund av den nya lagstiftningen ifråga om sjukkasseväsendet m. m.

Anslag till sjukkasseväsendet.

För budgetåret 1933/1934 hava anvisats för bestridande av kostnaderna för sådana utgifter, som staten påtagit sig för sjukkasseväsendet, följande såsom förslagsanslag upptagna belopp:

Sjukkasseväsendets befrämjande	kronor	5,560,000
Bidrag till moderskapsförsäkring	»	315,000
Moderskapsunderstöd	»	10,000

Av nedanstående tabell framgå kostnaderna under ifrågavarande anslag samt de överskridanden, som här förekommit:

	Utgifter kronor	Överskridanden kronor
Sjukkasseväsendets befrämjande	5,655,060: 17	95,060: 17
Bidrag till moderskapsförsäkring	346,166: 20	31,166: 20
Moderskapsunderstöd	194,542: —	184,542: 50

Härav framgår, att samtliga anslag till sjukkasseväsendet beräknats för lågt, samt att utgiften å anslaget till moderskapsunderstöd uppgår till 1,945 procent av den anvisade summan.

Av revisorerna infordrade uppgifter och verkställda undersökningar.

Revisorerna hava från socialstyrelsen införskaffat uppgifter rörande den tid, som åtgått innan styrelsen kunnat slutligt handlägga inkomna framställningar om registrering såsom understödsförening eller om antagande av erkänd sjukkassa ävensom ifråga om den tid, som socialstyrelsen behövt för att behandla inkomna rekvisitioner å statsbidrag (förskott därå) till sjukkassor samt å statlig moderskapshjälp från sjukkassa. Resultatet av de införskaffade uppgifterna, som avse tiden 1 november 1933—31 oktober 1934, framgår av vidstående tabell.

Revisorerna hava ansett sig även böra meddela uppgifter rörande arbetsresultatet å socialstyrelsens sjukkassebyrå, i den mån detta framgår av antalet under tiden 1 juli 1933—31 oktober 1934 avgjorda ärenden rörande registrering, statsbidrag till sjukkassor och moderskapshjälp (bilaga A).

Revisorerna hava dessutom såsom bilaga B till denna paragraf fogat en redogörelse för utbetalningarna till de särskilda erkända sjukkassorna av medel å anslaget till moderskapsunderstöd under budgetåret 1933/1934.

Allmänt uttalande.

För det svenska sjukkasseväsendet har genom den vid 1931 års riksdag genomförda reformen lagts grunden för en framtida utveckling, varvid staten utfäst sig att till befrämjande av detta ändamål lämna betydande understöd. Visserligen har därmed sjukkasseväsendet i vårt land även för framtiden grundats på frivillig försäkring, men vid reformens genomförande synes man hava utgått från att åtminstone huvuddelen av de förut verksamma sjukkassornas medlemmar skulle ingå i erkända sjukkassor, som enligt de nya bestämmelserna skulle träda i verksamhet. Vidare lärer man haft den förhoppningen, att, oaktat frivillig anslutning

Tid som förflutit från ansökans el. rekvisitions inlämnande tills densamma upptagits till behandling resp. beslut expedierats eller meddelats	Ansökan om registrering av understödsförening och antagande till erkänd sjukkassa		Ansökan om registrering av understödsförening		Rekvisition av statsbidrag från sjukkassa		Ansökan om förskott å statsbidrag från sjukkassa		Rekvisition av statligt moderskapsunderstöd	
	Tid som förflutit innan ärendet upptagits till behandling	Tid som åtgått för ärendets handläggning i styrelsen	Tid som förflutit innan ärendet upptagits till behandling	Tid som åtgått för ärendets handläggning i styrelsen	Tid som förflutit innan ärendet upptagits till behandling	Tid som åtgått för ärendets handläggning i styrelsen	Tid som förflutit innan ärendet upptagits till behandling	Tid som åtgått för ärendets handläggning i styrelsen	Tid som förflutit innan ärendet upptagits till behandling	Tid som åtgått för ärendets handläggning i styrelsen
	Antal ärenden									
0—1/2 mån.	328	221	131	36	131	78	109	106	4	—
1/2—1 »	186	172	58	37	313	271	6	9	—	—
1—2 »	95	95	38	35	196	229	3	4	8	8
2—3 »	77	85	26	30	146	135	4	3	3	3
3—4 »	25	59	10	11	115	114	—	—	7	5
4—5 »	10	35	9	12	99	83	—	—	5	6
5—6 »	2	15	10	13	95	68	—	—	8	10
6—7 »	2	10	7	7	36	35	—	—	—	1
7—8 »	1	2	6	5	11	11	—	—	2	2
8—9 »	2	4	1	3	1	2	—	—	1	2
9—10 »	—	2	2	5	2	2	—	—	—	1
10—11 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
11—12 »	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
12 mån. och däröver ...	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—
Den 1/11 ännu ej avgjorda ärenden som inkommit under budgetåret 1933/1934	25	46	207	310	382	449	—	—	1	1
S:a ärenden	753	753	505	505	1,527	1,527	122	122	40	40

Bilaga A.

Antalet ärenden, i vilka beslut meddelats under nedan angivna månader.

Ärendets art	1933						1934										Summa avgjorda ärenden juli 1933/okt. 1934	Medeltal pr mån.	Den 1/11 1934 ej avgjorda	Totalsumma
	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.				
1. *Registrering* av understödsföreningar ...	6	2	8	24	5	27	49	4	8	10	18	4	8	2	10	10	195	12	310	505
2. *Registrering* av understödsföreningar och antagande till erkända sjukkassor	21	18	54	46	3	277	15	6	116	11	4	108	—	—	27	2	708	44	45	753
3. Beslut om *statsbidrag* till sjukkassor	—	—	—	1	23	2	2	1	1	171	227	252	—	3	197	148	1,028	64	499	1,527
4. Beslut om *förskott å statsbidrag* till sjukkassor	—	2	—	—	4	2	—	—	5	7	21	55	26	—	—	—	122	8	—	122
5. Beslut om moderskapsunderstöd.....	—	—	—	—	2	—	—	1	2	9	4	4	2	6	8	1	39	2	1	40
Summa	27	22	62	71	37	308	66	12	132	208	274	423	36	11	242	161	2,092	131	855	2,947

Bilaga B.

Moderskapsunderstöd.

Erkänd centralsjukkassa	För tiden	Utbetalning dag	Kr.	öre
Stockholms	1/1—31/3 1933	Nov. 20	150	—
Skånes	1/1—30/6 1933	11	11,036	—
Gävle stads	1/1—30/6 1933	16	826	—
Stockholms	1/4—30/6 1933	Febr. 14	5,619	—
Övre Norrlands	1/7—30/9 1933	Mars 15	6,090	—
» »	1/10—31/12 1933	27	31,334	—
Bohusläns-Hallands	1/7—31/12 1933	April 16	23,200	—
Sydöstra Sveriges	1/7—31/12 1933	20	14,876	—
Trelleborgs stads	1/1—31/12 1933	24	1,466	—
Eskilstuna	1/4—31/12 1933	25	1,170	—
Skånes	1/7—30/9 1933	28	17,520	—
Norra Smålands	1/7—31/12 1933	Maj 2	16,802	—
Örebro o. Värmlands	1/7—31/12 1933	11	5,340	—
Mellersta Norrlands	1/7—31/12 1933	18	17,669	—
Dala—Gävleborgs	1/7—31/12 1933	26	14,250	—
Övre Norrlands	1/1—31/3 1934	Juni 1	23,790	—
Östra Sveriges	1/7—30/9 1933	6	1,594	50
Gävle stads	1/7—31/12 1933	26	1,810	—
Summa kronor			194,542	50

varit grundsatsen, ett övervägande antal av landets befolkning skulle komma att ansluta sig till sjukkasserörelsen. Därigenom skulle denna kunna åstadkomma åtskilliga betydelsefulla förbättringar i socialt hänseende, som motiverade statens kraftiga understödjande av denna rörelse.

Under sådana förhållanden var det klart, att vid övergången till den nya organisationen anordningar borde vidtagas, så att övergången kunde ske så mjukt och smidigt som möjligt. Givetvis är det dock uppenbart, att den ganska ingripande omläggning i fråga om sjukkasseväsendets organisation, som 1931 års riksdag beslöt, icke kunde genomföras utan åtskilliga rubbningar i de bestående förhållandena och i formerna för den dittills bedrivna verksamheten. Av de införskaffade uppgifterna hava revisorerna erhållit den uppfattningen, att övergången varit förenad med ganska stora svårigheter. På sina håll har också, enligt vad revisorerna under sina resor erfarit, åtskilliga erinringar framställts mot det sätt, varpå tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet, socialstyrelsen, verkat för övergångens genomförande i flera viktiga detaljer. Olägenheter hava i viss utsträckning beretts sjukkassorna därigenom, att registreringsförfarandet dragit mycket långt ut på tiden, vilket även framgår av den i bilaga A lämnade redogörelsen. Jämväl i andra avseenden har emellertid den nya organisationens genomförande mött svårigheter, och det förefaller revisorerna som om dessa, åtminstone i någon mån, förorsakats därav, att planläggningen icke skett med erforderlig omtanke och i tillräckligt god tid. Revisorerna hava även upp-

märksammat — vilket för övrigt framgår av nyssnämnda bilaga A — att i vissa fall beslut om statsbidrag till sjukkassa inom socialstyrelsen meddelats först efter långt dröjsmål. I de fall, då förskott kunnat lämnas å dylikt statsbidrag, har detta dröjsmål måhända icke medfört alltför kännbara olägenheter för kassorna, men i fråga om moderskapsunderstöd — till vilket förskott av statsmedel icke lämnas — har dröjsmålet för åtskilliga centralsjukkassor icke kunnat undgå att giva upphov till mången gång ganska allvarliga svårigheter. Även om revisorerna kunna finna en förklaring till dessa missförhållanden i den arbetsanhopning, som förefunnits hos socialstyrelsen under de år, då omorganisationsfrågorna varit aktuella, hava de emellertid icke kunnat undgå att uppmärksamma, att även andra anledningar till de konstaterade dröjsmålen varit för handen. Sålunda har — vilket också framgår av bilaga A — antalet avgjorda ärenden i fråga om registrering av understödsföreningar, antagande till erkända sjukkassor och utanordnande av statsmedel till sjukkassor under juli och augusti månader under år 1934 liksom även för övrigt i viss mån under år 1933 varit anmärkningsvärt lågt. Detta sammanhänger därmed, att, enligt vad revisorerna av inhämtade uppgifter erfarit, en mycket stor del av personalen å socialstyrelsens sjukkassebyrå under dessa månader begagnat sig av semester. Revisorerna måste finna, att det tillämpade förfaringssättet i fråga om semesterns uttagande kommit att menligt inverka på arbetet. I detta sammanhang vilja revisorerna erinra om vederbörande verks skyldighet att tillse, det befattningshavarnas semester så förlägges, att icke arbetet inom verket och i sista hand de, som därav äro beroende, bliva lidande.

Såsom av den här ovan lämnade redogörelsen närmare framgår, hava samtliga anslag till sjukkasseväsendet under det senast förflutna budgetåret överskridits. Detta gäller framför allt beträffande anslaget till moderskapsunderstöd, å vilket anslag anvisats 10,000 kronor, medan de verkliga utgifterna uppgått till 194,542 kronor 50 öre. Ett överskridande i sådan grad hade icke varit möjligt, för den händelse beräkningarna rörande medelsbehovet, vilka — såsom socialstyrelsen själv framhållit — givetvis måst vara osäkra, uppgjorts med tillbörlig omsorg och förutseende.

Revisorerna hava även uppmärksammat vissa förhållanden inom Smedstorps sjuk- och begravningskassa. Beträffande denna kassa har ordinarie stämmans i mars 1934 beslut i fråga om bland annat ansvarsfrihet överklagats, sedan — med föranledande av visst meddelande från socialstyrelsen — uppdraget åt de tidigare valda revisorerna återkallats av stämman. Sedan ny stämma i anledning av socialstyrelsens beslut hållits under september innevarande år, hava därvid nya revisorer för kassan valts, vilkas revisionsberättelse vid samma stämma föredragits, varefter ansvarsfrihet omedelbart beviljats. Det förefaller revisorerna, vilka icke vilja ingå på ett bedömande av de sakliga åtgärder, tillsyns-

myndigheten i detta fall vidtagit, som om frånvaron av klara och tydliga direktiv i detta fall berett svårigheter för sjukkassan. Det är att märka, att målets handläggning inom socialstyrelsen dragit anmärkningsvärt långt ut på tiden.

Vad revisorerna vid sin granskning av sjukkasseväsendet funnit, har givit dem anledning betona vikten av att tillsynsmyndighetens verksamhet sker efter sådana linjer, att det allmännas och sjukkassemedlemmarnas förtroende för de erkända sjukkassorna befästes samt att icke meddelas direktiv och föreskrifter i sådana fall, där utfärdandet av en föreskrift kan anses bliva av omtvistligt värde. Det förefaller även, som om socialstyrelsen borde i högre grad än vad hittills varit fallet söka genom planläggningen av arbetet och övervakandet av dess jämna utförande tillse, att icke onödiga svårigheter skapas för sjukkassorna i deras dagliga verksamhet. Ett närmare samarbete med de statliga myndigheter, som äro verksamma på sådana med sjukkasseväsendet angränsande områden, särskilt medicinalstyrelsen, lärer även böra eftersträvas, liksom även samarbete bör ske med sådana myndigheter eller personer, som hava särskild sakkunskap på det revisions- och bokföringstekniska området, då socialstyrelsen själv icke torde i alla detaljer här kunna besitta ingående kännedom. Revisorerna kunna heller icke underlåta att som sin mening framhålla, att bestämmelsen om att tillsynsmyndigheten skulle äga utse en styrelseledamot och en revisor i centralsjukkassa tillkommit i avsikt att bästa möjliga sakkunskap skulle tillföras kassan. Revisorerna äro icke övertygade om att socialstyrelsen tillgodosett dessa synpunkter i önskvärd grad.

Revisorerna vilja till slut framhålla, att de erinringar, som av dem härovan framställts, tillkommit med tanke på att för framtiden söka undanröja de ojämnheter, som särskilt framträtt vid den nya organisationens genomförande, så att vårt lands sjukkasseväsende skall kunna organiseras så, att det tillfredsställer befolkningens intressen ävensom tillgodoser de sociala och allmänna synpunkter, vilka staten funnit sig böra främja i form av högst betydande statsanslag.

SJÄTTE HUVUDTITELN.

Kommunikationsdepartementet.

§ 12.

Av vissa befattningshavare i byggnadsstyrelsen innehavda enskilda arkitektuppdrag.

I kungörelsen den 6 juni 1925 (nr 272) angående utsträckt tillämpning av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. stadgas i avdelning B mom. 14 beträffande byggnadsstyrelsen följande:

Med ordinarie befattning må ej förenas sådant enskilt arkitektuppdrag, som, vad angår chefen, Kungl. Maj:t och, vad angår annan befattning, styrelsen finner inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket.

I syfte att utröna den omfattning, i vilken byggnadsstyrelsens chef och övriga befattningshavare inom styrelsen utövade enskild arkitektverksamhet införskaffade riksdagens år 1931 församlade revisorer på sin tid från styrelsen uppgifter i sådant hänseende.

Den sålunda åvägabragta utredningen föranledde från revisorernas sida bland annat följande uttalande.

Revisorerna förbisåge icke, att det även ur det allmännas synpunkt kunde vara till fördel, att de hos byggnadsstyrelsen anställda arkitektutbildade tjänstemännen i viss begränsad utsträckning bedreve enskild arkitektverksamhet jämsides med tjänstgöringen i verket, i det att de därigenom måhända bereddes större möjligheter att hålla sig i nivå med utvecklingen inom sitt fack än vid en enbart till verkets ämbetsområde inskränkt sysselsättning. Av lämnade redogörelsen framginge emellertid, att flertalet av ifrågavarande tjänstemän i mycket betydande omfattning omhänderhaft enskilda arkitektuppdrag vid sidan av statstjänsten. Visserligen avsåge de lämnade uppgifterna en tvåårsperiod och det finge ej heller förbises att i några fall uppdragen torde hava tillfallit vederbörande före tillträdandet av innehavd anställning, samt att de utförts med biträde av andra arbetskrafter. Även med beaktande av nu nämnda omständigheter syntes det likväl revisorerna, som om man, med hänsyn till de privata uppdragens antal och art, med fog kunde ifrågasätta, huruvida ej tjänstemännens enskilda arkitektverksamhet vuxit ut till en omfattning, som sträckte sig utöver vad som ur statsintressets synpunkt kunde anses tillbörligt. Särskilt anmärkningsvärt vore, att i vissa fall tjänstemännen åtagit sig privata uppdrag av sådan beskaffenhet, att

av dem utarbetade förslag och ritningar enligt gällande författningar skulle bliva föremål för granskning inom den byrå, dit vederbörande haft sin tjänstgöring förlagd. Så vore förhållandet beträffande vissa av de utav byggnadsrådet Hjorth, intendenterna Ärland Noreen och Fritz Gripe samt biträdande arkitekten Einar Lundberg omhänderhavda uppdragen och samtliga av byggnadsrådet Linden redovisade uppdrag. Visserligen deltoge, enligt vad revisorerna inhämtat, vederbörande i dylika fall icke i ärendets handläggning inom byggnadsstyrelsen, men oavsett detta kunde det anmärkta förhållandet giva anledning till att förtroendet till objektiviteten i styrelsens ämbetsåtgärder rubbades. Över huvud taget kunde det betecknas såsom mindre lämpligt, att tjänstemännen åtoge sig privata uppdrag, vilka i en eller annan form skulle bliva föremål för byggnadsstyrelsens prövning. Vidare ville revisorerna framhålla vikten av att verkets chef icke genom att själv bedriva en omfattande privatverksamhet försvagade sin ställning, då det för honom gällde att upprätthålla efterlevnaden av den ovan åberopade bestämmelsen om tjänstemännens enskilda arkitektuppdrag. Enligt vad revisorerna inhämtat hade nämnda bestämmelse av vederbörande tolkats såsom icke innebärande skyldighet för befattningshavare att hos Kungl. Maj:t respektive byggnadsstyrelsen från fall till fall göra anmälan om och inhämta medgivande till innehav av enskilda arkitektuppdrag. Den av revisorerna nu verkställda undersökningen finge anses hava ådagalagt behovet av att en dylik prövning ägde rum. Med hänsyn härtill ansåge revisorerna det önskvärt, att en sådan ändring av bestämmelsen vidtoges, som otvetydigt angåve, att vederbörligt tillstånd till innehav av enskilt arkitektupdrag skulle för varje särskilt fall inhämtas.

Vid frågans behandling vid 1932 års riksdag anfördes av statsutskottet bland annat följande.

Av revisorernas uttalande framginge, att i vissa fall, då tjänsteman vid byggnadsstyrelsen åtagit sig privata updrag, det av dem därvid utförda arbetet senare blivit föremål för granskning inom den byrå där vederbörande haft sin tjänstgöring förlagd. Utskottet hade ställt sig synnerligen betänksamt inför ett dylikt förfaringssätt, som enligt utskottets mening måste betecknas såsom olämpligt. Såsom av revisorerna vidare framhållits, hade inom byggnadsstyrelsen gjorts gällande, att det i ovannämnda författningsrum i avlöningsreglementet föreskrivna anmälningssystemet icke innebure skyldighet för befattningshavare att från fall till fall inhämta vederbörligt tillstånd till innehav av enskilt arkitektuppdrag, utan att ett för visst uppdrag lämnat dylikt tillstånd finge anses hava generall innebörd. Denna av byggnadsstyrelsen företrädda uppfattning, som jämväl komme till uttryck i styrelsens i ärendet avgivna förklaring, kunde utskottet icke dela, utan ansåge för sin del, att medgivande borde inhämtas i varje särskilt fall.

Med tillkännagivande av den ståndpunkt, utskottet intoge beträffande

ärendet, hade utskottet velat vad sålunda förekommit för riksdagen omförmäla.

Ärendet föranledde icke någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Revisorerna hava funnit det vara av intresse att undersöka i vad mån 1931 års revisorers ovanberörda uttalande och vad sedermera i saken förekommit påverkat omfattningen av generaldirektörens, byråchefernas och intendenternas i byggnadsstyrelsen enskilda arkitektuppdrag och formerna för meddelandet av tillstånd till dylika uppdrags innehavande. I sådant syfte hava revisorerna infordrat redogörelse för de uppdrag av nämnda art, som innehafts av berörda befattningshavare under budgetåren 1931/1932, 1932/1933 och 1933/1934. Av redogörelsen framgår att befattningshavarna i fråga innehaft följande uppdrag:

Generaldirektören Ivar Tengbom:

Följande uppdrag, som deklarerats redan i de år 1931 lämnade uppgifter hava nu fullföljts:

Affärshus vid Norrmalmstorg (City).
Affärshus vid Vasagatan (Esselte).
Örebro Sparbank.
Därtill komma Höganäs kyrka, efter förslag utfört redan 1921.
Kapell för kyrklig förening i Hallstavik.
Reparation och ändring av villa i Lärkstaden.
Ombyggnadsarbeten för försäkringsaktiebolaget Skandia.
Om- och tillbyggnad för Svenska tobaksmonopolets kontor.
Diverse utredningar.

Byggnadsrådet Georg A. Nilsson:

Om- och påbyggnad av Visby läroverkshus.
Ny gymnastikbyggnad i Sollefteå.
Tillbyggnad till Västanfors kommunala mellanskola (skiss).
Gravkapell i Bjursås (skiss).
Predikstolsfot i Bjursås kyrka.

Byggnadsrådet Ragnar Hjorth:

Gravkapell i Kristianopel.
Byggnad för Tekniska museet, Stockholm.
Villa i Saltsjö-Duvnäs.
Villa i Rydbo.
Restaurering av Flymens kapell.
Restaurering av Ingarö kapell.
Restaurering av Dala-Husby kyrka.
Ombyggnad av »Skogshyddan», Ulriksdal.
Ombyggnad av en vindsvåning i hyreshus i Stockholm.
Diverse utredningar och skisser.

Byggnadsrådet Gustaf Linden:

Förslag till generalplan för Domnarvets municipalsamhälle samt stadsplan för Borlänge och vissa delar av Domnarvets tätare bebyggda områden. Uppdrag år 1928 och 1931.

Förslag till ändring i och utvidgning av stadsplanen för Sölvesborg. Uppdraget, som erhölls år 1933, utgör en fortsättning och ett fullföljande av år 1921 gjorda trafikutredningar för Sölvesborg.

Förslag till provisoriska föreskrifter för Hedemora stad. Uppdrag år 1933.

Byggnadsrådet Paul Hedquist:

Idrottspaviljonger vid Stadshagen och Stora Mossen.
Läktarebyggnad vid Kristineberg.
Entrépaviljong vid Flatenbadet.
Folkskola i Enskede.
Radhus i Ålsten.
Villa i Eskilstuna.
Arkitektonisk rådgivare vid utformningen av vattenreservoar i Lilljansskogen.

Intendenten C. Lindholm:

Uppdraget såsom arkitekt hos kungl. telegrafstyrelsen upphörde med kalenderåret 1931.

Därefter nybyggnad för telegraf- och poststation i Örnsköldsvik.

Intendenten O. Hökerberg:

Ombyggnad av Garphytte sanatorium.
Gravkapell i Anundsjö.
Församlingshus i Skedevi.
Restaurering av Tångeråsa kyrka.
Ombyggnadsarbeten vid Hällefors bruk.
Restaurering av Rejmyre kyrka.
Diverse skisser och utredningar.

Intendenten Ärland Noreen:

Under budgetåren 1931/1932, 1932/1933 och 1933/1934 har fullföljts ett par av de redan för åren 1929—1931 deklarerade uppdragen.

Dessutom hava tillkommit

förslag till restaurering av Tegelsmora och Järlåsa kyrkor, båda av obetydlig omfattning,

förslag till ombyggnad av Lunds universitetsbibliotek,

förslag till ladugård i Salbohed samt

förslag till ändringsarbeten i Vänngarns slott.

Intendenten Fritz Gripe:

Uppdrag att upprätta förslag till stadsplan m. m. för tre stadsområden respektive omfattande omkring 135, 215 och 325 hektar.

Enligt vad revisorerna erfarit har byggnadsrådet Hedquist, utöver ovan angivna uppdrag, på senaste tid jämväl åtagit sig uppförandet av det nya läroverket i Bromma.

Revisorerna hava vidare fått sig tillställd en av generaldirektören Tengbom undertecknad, den 25 oktober 1933 dagtecknad promemoria i anledning av en av byggnadsrådet Linden gjord hemställan om generaldirektörens uttalande, huruvida Linden vore oförhindrad åtaga sig ett honom erbjudet uppdrag, i vilken promemoria generaldirektören rörande sin ståndpunkt till frågan om tjänstemännens enskilda uppdrag i anslutning till vad i detta hänseende tidigare förekommit gjort följande principiella uttalande.

Statsrevisorernas och statsutskottets uttalanden hava ej föranlett ändring i den enligt ovanberörda författningsföreskrift gällande principen, att styrelsens ordinarie befattningshavare må innehava privata arkitektuppdrag, som ej inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket. Ehuru jag, såsom naturligt måste vara, äger en allmän kännedom om de fyra byggnadsrådens och fyra intendenternas, varom här är fråga, privata arkitektverksamhet, har jag emellertid med hänsyn till nämnda uttalanden överenskommit med byggnadsråden, att dessa lämna mig uppgifter om deras privata arkitektverksamhet samt även anmoda vederbörande intendenter att lämna dylika uppgifter. Skulle jag finna någon av dessa befattningshavares tjänstgöring menligt påverkas av det privata arbetet, vidtager jag givetvis åtgärder i enlighet med denna föreskrift.

Vad beträffar mina egna privata arkitektuppdrag erhöll jag mitt senaste förordnande såsom generaldirektör efter framhållande från min sida av omfattningen av den av mig bedrivna arkitektverksamheten, varför jag för närvarande icke anser någon ytterligare anmälan påkallad, vilken mening delas av byråcheferna. Vid anfordran av statsrådet är jag naturligtvis beredd att göra anmälan om mina enskilda arkitektuppdrag.

Vad angår uttalandet att befattningshavare utarbeta förslag, som sedan granskas på samma byrå, kommer jag alltjämt såsom hittills att tillse, att dylikt ärende behandlas av annan tjänsteman såsom ansvarig föredragande. I något fall kan tänkas, att generaldirektören själv övertager beredning och föredragning av dylikt ärende. Jag anser att på det sättet en fullt saklig och opartisk granskning skall kunna säkerställas.

Revisorernas uttalande.

Såvitt revisorerna kunna finna har någon avsevärdare minskning i omfattningen av ifrågavarande privata uppdrag, efter frågans behandling av 1931 års revisorer, icke inträtt. Den enda förändring som inträffat synes vara att vad byråchefer och intendenter beträffar en viss frivillig övervakning av nytillkommande uppdrag kommit till stånd. I anledning av vad nyssberörda revisorer och statsutskottet vid 1932 års riksdag anfört har nämligen generaldirektören uttalat en önskan att nämnda tjäns-

temäns privata uppdrag skola för honom anmälas. I fråga om generaldirektörens egna uppdrag synes däremot icke någon förändring hava inträtt.

Vad 1931 års revisorer anfört rörande olämpligheten av att tjänstemännen åtaga sig privata uppdrag, vilka i en eller annan form kunde bliva föremål för byggnadsstyrelsens prövning, torde alltjämt äga giltighet.

Enligt revisorernas mening kan det alltjämt ifrågasättas, huruvida ej nämnda, vid sidan av tjänsten bedrivna verksamhet förekommer i en utsträckning, som ej är förenlig med statens intresse. Det synes revisorerna tvivelaktigt, huruvida någon effektiv ändring i ovanberörda förhållande kan förväntas komma till stånd, förr än generaldirektören och byråcheferna i detta ämbetsverk förpliktas att inhämta Kungl. Maj:ts tillstånd till innehav av enskilda uppdrag.

Revisorerna hava ansett sig böra bringa vad sålunda förekommit, till riksdagens kännedom.

§ 13.

Av Stockholms stad utförda gatuarbeten för djurgårdskommissionens räkning.

Då stadsplan av Kungl. Maj:t den 15 december 1911 fastställdes för vissa delar av norra Djurgården, skedde detta efter med Stockholms stad träffad överenskommelse enligt av Stockholms stadsfullmäktige genom beslut den 1 april 1905 uppställda villkor med av stadsfullmäktige den 19 september 1910 beslutade eftergift i visst avseende.

De sålunda överenskomna villkoren för stadsplanens genomförande äro följande:

1:o) den över området upprättade stadsplanen skall, innan den underställes Kungl. Maj:ts fastställelse, vara av Stockholms stadsfullmäktige godkänd;

2:o) gator, torg och allmänna platser skola med full äganderätt till staden överlåtas och överlämnas i planerat skick, enligt av stadsfullmäktige godkända profiler; och skall, där rätten till vattnet utmed de områden, som intagas i stadsplanen, finnas tillhöra Kungl. Maj:t och kronan, jämväl denna rätt överlåtas å staden;

3:o) i gator och andra allmänna platser erforderliga trummor och ledningar för spill- och regnvattens avledande utföras enligt av drätselnämnden godkänd plan genom stadens försorg på kronans bekostnad;

4:o) gas- och vattenledningsrör nedläggas genom stadens försorg och på dess bekostnad i den mån byggnadsverksamheten fortskrider kvarter efter kvarter, räknat från redan bebyggd stadsdel. Om däremot dylika ledningar påkallas, utöver vad som betingas av den kvarter efter kvarter fortskridande byggnadsverksamheten, skall särskild överenskommelse träffas om villkoren för deras anläggning;

5:o) de provisoriska åtgärder, som behöva vidtagas för att gator och allmänna platser under byggnadsperioden skola kunna upplåtas för trafik, verkställas genom stadens försorg på kronans bekostnad;

6:o) gator och allmänna platser skola, sedan de blivit försedda med ledningar av ovan angivna slag ävensom med ledningar för andra ändamål, såsom för telefoner eller framledandet av elektrisk ström, förses med permanent beläggning, vilken utföres genom stadens försorg på kronans bekostnad. Med permanent beläggning förstås: i körbanan tuktad sten, trä, asfalt eller därmed fullt jämförligt material; i gångbanor tuktad sten, cement, klinkert eller andra därmed fullt jämförliga ämnen, varjämte dessa gångbanor skola vara lagda inom huggen kant- och rännsten; samt

7:o) sedan gatorna blivit belagda på nyss nämnt sätt, åligger det staden att för all framtid underhålla och belysa desamma, på sätt vederbörande myndighet kan komma att bestämma.

Vid sin granskning av djurgårdskommissionens handlingar och räkenskaper hava revisorerna gjort följande iakttagelser.

I en till djurgårdskommissionen ställd, den 31 december 1931 dagtecknad räkning har Stockholms stads gatukontor debiterat ersättning för under oktober samma år å Ulrikagatan i Stockholm utfört trädgårdsarbete med följande belopp, nämligen

arbetskostnad	kronor	456: 24
körslor	»	40: 32
växter	»	221: 10
Summa	kronor	717: 66

Sedan en tjänsteman hos kommissionen med skrivelse till Stockholms stads gatukontor den 10 mars 1932 — under hänvisning till att enligt 1905 års överenskommelse rörande stadsplanens utsträckande över norra Djurgården det icke ålåge kronan att bekosta iordningställandet av sådan allmän plats, som vore att hänföra till park eller plantering — återställt berörda räkning, bekräftade gatukontoret sedermera i skrivelse den 14 maj 1932, att ifrågavarande arbeten vore av beskaffenhet att böra bekostas av staden.

I en den 25 januari 1932 daterad räkning hade gatukontoret debiterat djurgårdskommissionen ersättning med tillhopa 1,298 kronor 39 öre för under tiden november—december 1931 å Valhallavägen mellan Värtavägen och Banérgatan verkställd reparation av gångbana enligt kommissionens rekvisition den 12 oktober sistnämnda år. I nämnda ersättningsbelopp ingingo följande poster, nämligen

arbetskostnad	kronor	924: 09
körslor	»	121: 50
grus	»	151: 35
betongplattor 14.09 m² à 7.20	»	101: 45
Summa	kronor	1,298: 39

Sedan kommissionen i skrivelse till gatukontoret den 2 november 1933 med hänsyn till att enligt Stockholms stadsfullmäktiges ovanberörda beslut den 1 april 1905 och den 19 september 1910 det ålåge Stockholms stad att bekosta ifrågavarande arbeten förklarat sig förhindrad likvidera räkningen, meddelade gatukontoret i skrivelse till kommissionen den 1 december 1933, att gatukontoret påtoge sig kostnaderna för berörda arbete.

Enligt räkning den 27 februari och kontokurant den 7 april 1932 hade djurgårdskommissionen påförts kostnader med sammanlagt 29,566 kronor 71 öre för under år 1931 genom stadens försorg utförda beläggningsarbeten å Strandvägen och Kavallerivägen. Vid sammanträde den 29 juni 1932 fann sig kommissionen icke kunna godkänna räkningen och kontokuranten till betalning i befintligt skick. Kommissionen hade nämligen vid granskning av verifikationerna inhämtat, att en del av de utförda arbetena omfattade, bland annat, sådana underhållsarbeten, för vilka kostnaderna enligt gällande stadsplaneavtal mellan kronan och staden icke borde påföras kronan. Enligt verkställda beräkningar borde kronan icke debiteras högre belopp än 15,529 kronor 47 öre. I ovannämnda totalbelopp, 29,566 kronor 71 öre, inginge även omkostnader för utförda beläggningsarbeten till ett sammanlagt belopp av 1,290 kronor 7 öre (i kontokuranten upptaget till 1,046 kronor 54 öre + 15 procent tillägg), vilket oriktigt påförts 1931 års ladugårdsgärdesarbeten.

I skrivelse till kommissionen den 5 juni 1934 förklarade sig gatukontoret godtaga vad kommissionen anfört beträffande kostnaderna för ifrågavarande arbeten.

Nu relaterade förhållanden hava givit revisorerna anledning att något närmare granska tidigare utbetalningar till Stockholms stads gatukontor för djurgårdskommissionens räkning. Enligt nedanstående av revisorerna uppgjorda sammanställning har statskontoret under tiden 1 januari 1921—30 juni 1931 till gatukontoret efter djurgårdskommissionens godkännande utbetalat ersättning för följande gatuarbeten.

Sammandrag.

Gata	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Andra kostnader		Summa kr.	Summa öre
Artillerigatan	24,753	72	2,557	92	428	22	—	—	472	08	—	—	28,211	89
Banérgatan	56,447	21	2,722	29	2,145	46	138	62	2,475	49	—	—	63,929	07
Breitenfeldtsgatan	43,132	57	1,322	38	10,595	80	89	01	10,501	26	6,632 (fontän)	84	72,273	36
Fredrikshovsgatan	23,218	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23,218	56
Grevgatan	2,690	49	3,106	34	—	—	—	—	—	—	—	—	5,796	83
Hjorthagsvägen	90,964	26	4,758	15	1,946	38	—	—	1,167	54	—	—	98,836	28
Karlaplan	87,755	89	2,505	90	—	—	—	—	—	—	—	—	90,261	79
Karlavägen	101,579	39	1,025	56	—	—	—	—	1,911	86	—	—	104,516	81
Kruthusplan	25,169	25	—	—	—	—	—	—	290	95	—	—	25,460	20
Laboratoriegatan	27,150	96	51	56	—	—	—	—	87	16	—	—	27,289	68
Lilla Bältgatan	12,891	90	6,708	61	—	—	—	—	125	14	—	—	19,725	65
Linnégatan	51,644	46	613	07	—	—	—	—	6,130	92	1,480 (terrassering)	49	59,868	94
Lovisagatan	9,520	01	224	53	6	85	19	55	—	—	—	—	9,770	94
Lützengatan	43,114	62	8,075	18	600	90	185	84	1,502	82	—	—	53,479	86
Narvavägen	644	48	—	—	207	41	—	—	—	—	—	—	851	84
Nobelgatan	16,419	97	9,783	19	—	—	—	—	—	—	—	—	26,203	16
Skepparegatan	33,707	90	4,445	98	415	24	—	—	13,719	82	—	—	52,288	39
Stora Bältgatan	61,563	53	22,573	58	560	48	165	08	3,529	46	—	—	88,392	08
Storgatan	14,280	42	—	—	—	—	—	—	205	41	—	—	14,485	83
Strandvägen	18,050	60	3,681	48	—	—	—	—	—	—	—	—	21,732	08
Tysta gatan	22,016	69	991	77	828	19	—	—	—	—	—	—	23,836	65
Ulrikagatan	48,171	66	478	78	—	—	—	—	8,429	81	—	—	57,080	25
Valhallavägen	148,595	65	10,077	18	17,078	21	—	—	3,547	08	—	—	179,298	07
Värtavägen	57,768	80	768	59	589	59	210	45	1,646	95	—	—	60,984	38
Östermalmsgatan	2,919	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,919	35
Summa kr.	1,024,172	29	86,471	94	35,402	18	808	50	55,743	15	8,113	88	1,210,711	89

För att närmare belysa, huru dessa arbeten utförts, hava revisorerna beträffande vissa gator ansett sig böra lämna följande detaljerade uppgifter.

Breitenfeldtsgatan.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
aug. 1922	28/11 1922	—	—	—	—	385	25	—	—	—	—	
juni 1922	»	—	—	—	—	215	28	—	—	—	—	
juli 1922	»	—	—	—	—	203	90	—	—	—	—	
nov. 1922	8/2 1923	—	—	51	99	—	—	—	—	—	—	
dec. 1922	24/5 1923	—	—	—	—	1,888	66	—	—	—	—	
jan.—mars 1923 .	5/7 1923	—	—	—	—	230	06	—	—	—	—	
april—maj 1923 .	6/11 1923	—	—	—	—	146	03	—	—	—	—	
aug. 1923	22/1 1924	1,064	31	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	4,357	62	
sept.—okt. 1923 .	»	947	24	—	—	—	—	—	—	—	—	
» .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	3,060	27	
dec. 1923	9/4 1924	—	—	—	—	—	—	—	—	3,078	53	
»	»	13,332	73	—	—	6,452	04	—	—	—	—	
»	»	85	80	—	—	1,030	26	—	—	—	—	
nov. 1923	»	5,875	47	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1924 .	11/11 1924	582	29	230	58	43	82	—	—	—	—	
» .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	4	84	
juli—sept. 1924 .	»	7,722	71	—	—	—	—	—	—	—	—	anläggning av fontän 5,060·51
okt.—nov. 1924 .	3/7 1925	9,912	86	—	—	—	—	—	—	—	—	fontän 822·36
dec. 1924	»	1,665	07	—	—	—	—	—	—	—	—	fontän 749·97
juni—juli 1925 .	1/6 1926	1,007	16	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	915	82	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	—	—	—	—	89	01	—	—	
nov.—dec. 1925 .	»	21	11	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1926 .	4/5 1927	—	—	196	25	—	—	—	—	—	—	
sept.—dec. 1927 .	3/4 1928	—	—	384	17	—	—	—	—	—	—	
april—juli 1928 .	31/10 1928	—	—	459	39	—	—	—		—	—	
Summa kr.		43,132	57	1,322	38	10,595	30	89	01	10,501	26	

Hjorthagsvägen.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	88,604	22	—	—	—	—	—	—	1,040	79	
jan.—febr. 1921	»	—	—	—	—	1,015	12	—	—	—	—	
1920	29/6 1921	880	57	—	—	—	—	—	—	—	—	vattenförbrukning o
jan.—febr. 1921	»	—	—	—	—	—	—	—	—	126	75	körslor för vattning höjning och uppdragning av spolbrunn
mars—juni 1921	1/2 1922	—	—	—	—	121	41	—	—	—	—	
jan.—april 1922	1/7 1922	—	—	—	—	525	50	—	—	—	—	
juni 1922	28/11 1922	11	16	362	70	—	—	—	—	—	—	
nov. 1922	8/2 1923	—	—	—	—	284	30	—	—	—	—	
april—maj 1923	6/11 1923	—	—	25	81	—	—	—	—	—	—	
juni 1923	»	—	—	11	06	—	—	—	—	—	—	
juli 1923	»	—	—	37	09	—	—	—	—	—	—	
aug. 1923	22/1 1924	—	—	8	40	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1924	11/11 1924	—	—	7	74	—	—	—	—	—	—	
jan.—april 1925	3/7 1925	—	—	269	49	—	—	—	—	—	—	
nov.—dec. 1925	1/6 1926	5	21	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	4/5 1927	—	—	487	31	—	—	—	—	—	—	
1926	»	1,463	10	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	321	23	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	258	77	—	—	—	—	—	—	
april—juni 1927	1/12 1927	—	—	1,643	87	—	—	—	—	—	—	
sept.—dec. 1927	3/4 1928	—	—	611	22	—	—	—	—	—	—	
sept.—nov. 1928	27/3 1929	—	—	216	34	—	—	—	—	—	—	
april—maj 1929	17/9 1929	—	—	91	60	—	—	—	—	—	—	
1929	23/1 1930	—	—	173	17	—	—	—	—	—	—	
jan.—april 1930	19/8 1930	—	—	55	49	—	—	—	—	—	—	
okt.—nov. 1930	11/2 1931	—	—	176	86	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.		90,964	26	4,758	15	1,946	33	—	—	1,167	54	

Lilla Bältgatan.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	327	88	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—april 1922	1/7 1922	—	—	62	93	—	—	—	—	—	—	
maj 1922	11/7 1922	—	—	26	40	—	—	—	—	—	—	
aug. 1922	28/11 1922	—	—	75	81	—	—	—	—	—	—	
sept. 1922	8/2 1923	—	—	34	54	—	—	—	—	—	—	
dec. 1922	24/5 1923	—	—	131	62	—	—	—	—	—	—	
sept.—okt. 1923	22/1 1924	—	—	44	07	—	—	—	—	—	—	
nov. 1923	9/4 1924	—	—	58	06	—	—	—	—	—	—	
okt.—nov. 1924	3/7 1925	135	49	106	73	—	—	—	—	—	—	
juni—juli 1925	1/6 1926	872	42	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	978	05	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	5,375	32	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	—	—	—	—	—	—	125	14	
1925	»	4,923	76	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	478	56	—	—	—	—	—	—	
1926	4/5 1927	—	—	251	09	—	—	—	—	—	—	
1926	»	5,654	30	—	—	—	—	—	—	—	—	
sept.—dec. 1927	3/4 1928	—	—	63	08	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.		12,891	90	6,708	61	—	—	—	—	125	14	

Lützengatan.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	34	36	—	—	—	—	—	—	—	—	
juli—aug. 1921	1/2 1922	349	14	—	—	—	—	—	—	—	—	
mars—juni 1921	»	—	—	167	76	—	—	—	—	—	—	
maj 1922	11/7 1922	—	—	155	97	81	14	—	—	—	—	
juni 1922	28/11 1922	—	—	—	—	56	87	—	—	—	—	
nov. 1922	8/2 1923	—	—	63	48	—	—	—	—	—	—	
okt. 1922	»	—	—	32	62	407	78	—	—	—	—	
sept. 1922	»	—	—	18	15	—	—	—	—	—	—	
dec. 1922	24/5 1923	—	—	—	—	29	37	—	—	—	—	
»	»	—	—	446	79	—	—	—	—	—	—	
jan.—mars 1923	5/7 1923	—	—	122	46	25	74	—	—	—	—	
juni 1923	6/11 1923	—	—	10	30	—	—	—	—	—	—	
aug. 1923	22/1 1924	3,992	38	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	443	14	rännstensavlopp
sept.—okt. 1923	»	18,081	41	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	136	74	
dec. 1923	9/4 1924	—	—	—	—	—	—	—	—	908	21	
nov. 1923	»	954	80	110	39	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1924	11/11 1924	—	—	39	71	—	—	—	—	—	—	
okt.—nov. 1924	3/7 1925	1,469	72	—	—	—	—	—	—	—	—	
dec. 1924	»	1,665	96	827	03	—	—	—	—	—	—	
juni—juli 1925	1/6 1926	3,401	38	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	5,536	16	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	—	—	—	—	185	84	—	—	
nov.—dec. 1925	»	189	96	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1926	4/5 1927	1,283	96	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	535	56	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	14	73	
1926	»	1,194	37	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	429	79	—	—	—	—	—	—	
1926	»	402	47	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	1,264	67	—	—	—	—	—	—	—	—	
juni—aug. 1927	1/12 1927	2,486	86	—	—	—	—	—	—	—	—	
maj—aug. 1927	»	—	—	4,355	93	—	—	—	—	—	—	
sept.—dec. 1927	3/4 1928	807	02	119	81	—	—	—	—	—	—	
april—juli 1928	31/10 1928	—	—	100	10	—	—	—	—	—	—	
sept.—nov. 1928	27/3 1929	—	—	539	33	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.		43,114	62	8,075	18	600	90	185	84	1,502	82	

Nobelgatan.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	297	12	—	—	—	—	—	—	—	—	Nobelgatan 2
1925	1/6 1926	—	—	7,448	34	—	—	—	—	—	—	
1925	»	123	49	—	—	—	—	—	—	—	—	
nov.—dec. 1925	»	—	—	889	96	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1926	4/5 1927	57	58	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	1,091	70	—	—	—	—	—	—	
1926	»	706	59	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	344	55	—	—	—	—	—	—	
1926	»	552	49	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	8	64	—	—	—	—	—	—	
1926	»	2,571	01	—	—	—	—	—	—	—	—	
aug.—okt. 1929	17/12 1929	612	90	—	—	—	—	—	—	—	—	
1929	23/1 1930	6,093	28	—	—	—	—	—	—	—	—	
dec. 1929	22/8 1930	4,273	42	—	—	—	—	—	—	—	—	
april—maj 1931	7/7 1931	1,132	14	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.		16,419	97	9,783	19	—	—	—	—	—	—	

Stora Bältgatan.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	733	17	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—april 1922 .	1/7 1922	—	—	79	64	—	—	—	—	—	—	
aug. 1922	28/11 1922	—	—	—	—	33	06	—	—	—	—	
juli 1922	»	—	—	—	—	83	38	—	—	—	—	
nov. 1922	8/2 1923	—	—	51	58	—	—	—	—	—	—	
okt. 1922	»	—	—	34	10	—	—	—	—	—	—	
dec. 1922	24/5 1923	—	—	213	95	—	—	—	—	—	—	
jan.—mars 1923 .	5/7 1923	—	—	—	—	138	09	—	—	—	—	
april—maj 1923 .	6/11 1923	—	—	30	42	151	95	—	—	—	—	
juni 1923	»	170	45	16	23	—	—	—	—	—	—	mellan Lützengatan och Banérgatan
juli 1923	»	763	39	—	—	—	—	—	—	—	—	
aug. 1923	22/1 1924	6,803	68	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	498	47	2 st. nya rännstensavlopp
sept.—okt. 1923 .	»	18,291	20	—	—	154	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	997	38	
dec. 1923	9/4 1924	—	—	111	49	—	—	—	—	—	—	
nov. 1923	»	6,372	62	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1924 .	11/11 1924	—	—	658	45	—	—	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	203	25	
juli—sept. 1924 .	»	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	
okt.—nov. 1924 .	3/7 1925	1,988	73	—	—	—	—	—	—	—	—	
dec. 1924	»	6,067	69	67	37	—	—	—	—	—	—	
juni—juli 1925 .	1/6 1926	1,870	94	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	3,278	43	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	9,960	12	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	—	—	—	—	165	03	—	—	
1925	»	2,118	79	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	—	—	92	69	—	—	—	—	—	—	
nov.—dec. 1925 .	»	147	99	3	84	—	—	—	—	—	—	
1926	4/5 1927	—	—	69	83	—	—	—	—	—	—	
1926	»	66	30	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	1,224	97	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	38	81	—	—	—	—	—	—	
1926	»	4,323	83	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	87	52	—	—	—	—	—	—	
april—juli 1927 .	1/12 1927	—	—	—	—	—	—	—	—	816	85	
juni—aug. 1927 .	»	7,314	63	—	—	—	—	—	—	—	—	
april—aug. 1927 .	»	—	—	10,872	49	—	—	—	—	—	—	
sept.—dec. 1927 .	3/4 1928	26	72	123	67	—	—	—	—	1,013	51	
april—juli 1928 .	31/10 1928	—	—	52	33	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.		61.563	53	22,573	53	560	48	165	03	3,529	46	

Valhallavägen.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	—	—	—	—	5,420	63	—	—	241	28	Valhallavägen 2
juli—aug. 1921	1/2 1922	18,455	81	—	—	1,030	45	—	—	—	—	
mars—juni 1921	»	—	—	—	—	78	57	—	—	—	—	v. Patentverket
sept. 1921	»	147	26	—	—	1,213	34	—	—	—	—	»
okt. 1921	7/4 1922	2,303	35	—	—	1,513	34	—	—	—	—	»
nov. 1921	»	5,702	24	850	37	783	48	—	—	—	—	
dec. 1921	»	—	—	—	—	150	—	—	—	—	—	planering, vältning
nov.—dec.	»	—	—	—	—	—	—	—	—	433	25	borttagn. av avloppsbrunn m. m. i samband med beläggning
dec. 1921	»	793	34	489	29	407	76	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	573	04	rensning av diken
jan.—april 1922	1/7 1922	—	—	—	—	271	07	—	—	—	—	
jan. 1922	»	—	—	—	—	—	—	—	—	900	41	rensning av diken och reparation av brunnar
maj 1922	11/7 1922	—	—	82	36	282	56	—	—	—	—	
aug. 1922	28/11 1922	7,224	92	—	—	—	—	—	—	—	—	
nov. 1922	8/2 1923	944	38	37	81	—	—	—	—	—	—	
okt. 1922	»	39,613	85	—	—	800	25	—	—	—	—	
sept. 1922	»	11,051	27	—	—	719	40	—	—	—	—	
dec. 1922	24/5 1923	1,667	81	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—mars 1923	5/7 1923	—	—	52	23	—	—	—	—	—	—	
»	»	26	78	200	34	1,102	86	—	—	—	—	
april—maj 1923	6/11 1923	—	—	1	65	362	39	—	—	—	—	mellan Banérgatan och Skeppargatan
juni 1923	»	—	—	110	51	—	—	—	—	—	—	»
juli 1923	»	—	—	114	63	—	—	—	—	—	—	»
aug. 1923	22/1 1924	103	58	—	—	—	—	—	—	—	—	»
sept.—okt. 1923	»	2,765	80	28	98	—	—	—	—	—	—	»
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	84	80	»
dec. 1923	9/4 1924	—	—	—	—	—	—	—	—	642	46	
»	»	11,801	87	—	—	—	—	—	—	—	—	
nov. 1923	»	14,028	47	298	19	—	—	—	—	—	—	»
jan.—juni 1924	11/11 1924	1,227	36	778	26	1,971	12	—	—	—	—	
»	»	—	—	—	—	—	—	—	—	452	27	
juli—sept. 1924	»	17,046	81	—	—	970	99	—	—	—	—	
jan.—april 1925	3/7 1925	—	—	218	83	—	—	—	—	—	—	
juli—sept. 1924	»	—	—	—	—	—	—	—	—	219	57	
okt.—nov. 1924	»	3,884	63	6	87	—	—	—	—	—	—	
dec. 1924	»	952	60	—	—	—	—	—	—	—	—	
juni—juli 1925	1/6 1926	189	48	—	—	—	—	—	—	—	—	
1925	»	186	87	—	—	—	—	—	—	—	—	stensättning
1925	»	—	—	69	—	—	—	—	—	—	—	
nov.—dec. 1925	»	—	—	380	09	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1926	4/5 1927	—	—	1,229	38	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	546	75	—	—	—	—	—	—	
1926	»	3,770	39	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	69	11	—	—	—	—	—	—	
1926	»	1,681	68	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	3,025	10	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	314	85	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	601	30	—	—	—	—	—	—	
april—juli 1927	1/12 1927	—	—	1,154	82	—	—	—	—	—	—	
april—juli 1928	31/10 1928	—	—	1,154	26	—	—	—	—	—	—	
sept.—nov. 1928	27/3 1929	—	—	115	—	—	—	—	—	—	—	
april—maj 1929	17/9 1929	—	—	38	19	—	—	—	—	—	—	
dec. 1929	22/3 1930	—	—	53	38	—	—	—	—	—	—	
jan.—april 1930	19/8 1930	—	—	503	05	—	—	—	—	—	—	
aug.—okt. 1930	18/12 1930	—	—	216	77	—	—	—	—	—	—	
okt.—nov. 1930	11/2 1931	—	—	361	01	—	—	—	—	—	—	
	Summa kr.	148,595	65	10,077	18	17,078	21	—	—	3,547	08	

Strandvägen.

Arbetet utfört	Ersättningen utanordnad	Beläggning		Underhåll		Planering		Plantering		Avlopp		Anm.
1920	1/4 1921	1,263	15	—	—	—	—	—	—	—	—	Strandvägen 3
aug. 1922	28/11 1922	—	—	52	90	—	—	—	—	—	—	
jan.—juni 1924	11/11 1924	1,239	49	—	—	—	—	—	—	—	—	
juli—sept. 1924	»	5,649	87	—	—	—	—	—	—	—	—	
okt.—nov. 1924	3/7 1925	198	—	51	72	—	—	—	—	—	—	
nov.—dec. 1925	1/6 1926	—	—	1,218	29	—	—	—	—	—	—	
1926	4/5 1927	889	01	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	266	41	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	102	94	—	—	—	—	—	—	
1926	»	1,241	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	»	—	—	268	82	—	—	—	—	—	—	
maj—juli 1927	1/12 1927	—	—	714	13	—	—	—	—	—	—	
april—juli 1928	31/10 1928	—	—	1,272	68	—	—	—	—	—	—	
1929	28/1 1930	2,627	69	—	—	—	—	—	—	—	—	
dec. 1929	22/3 1930	28	76	—	—	—	—	—	—	—	—	
jan.—april 1930	19/8 1930	909	84	—	—	—	—	—	—	—	—	vid Engelska kyrkan läggning med sandasfalt enl. rekvisition den 2/4
maj 1930	»	3,105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
dec. 1930	2/4 1931	632	38	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.		18,050	60	3,681	48	—	—	—	—	—	—	

Räkningarna, som av statskontoret likviderats efter godkännande av djurgårdskommissionen, äro synnerligen summariska. Specifikationer hava, såvitt revisorerna kunnat finna, icke bilagts räkningarna.

Revisorerna hava ytterligare uppmärksammat, att — sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 3 februari 1922 i anledning av djurgårdskommissionens skrivelse den 23 november 1921 förklarat, att från Kungl. Maj:ts och kronans sida hinder ej mötte mot att, därest i huvudsaklig överensstämmelse med det i framställningen åberopade förslaget till ändring i stadsplanen för norra Djurgården, Breitenfeldtsgatan utbyttes mot en kringbyggd plantering, de för beläggningen av gator och allmänna platser å norra Djurgården gällande grunder finge på det sätt tillämpas, att arbetet med planteringens anläggning utfördes genom stadens försorg på kronans bekostnad intill ett belopp högst uppgående till vad kronan enligt nämnda grunder skulle hava fått till staden utgiva i ersättning för platsens förseende med permanent beläggning — kommissionen låtit utbetala ersättning för anläggande av en fontän intill Breitenfeldtsgatan med 6,632 kronor 84 öre.

Allmänt uttalande.

Under § 19 av sin berättelse lämnade 1923 års revisorer en redogörelse för djurgårdskommissionens verksamhet under åren 1912—1922 samt meddelade samtidigt vissa uppgifter rörande kommissionens tillkomst och uppdrag. Det hade väckt revisorernas uppmärksamhet, att kostnaderna för de av kommissionen ombesörjda, av Stockholms stad på statens bekostnad utförda gatuarbetena blivit påfallande höga. Enligt vad revi-

sorerna inhämtat hade kommissionen vid upprepade tillfällen sökt att nedbringa dessa kostnader, men hade från stadens sida med stöd av den träffade överenskommelsen gjorts gällande, att staden ägde ovillkorlig rätt att på sätt, den funne lämpligt, utföra dessa gatuarbeten och bestämma vilket slag av permanent beläggning, som borde förekomma i gatorna inom området.

I anledning av motioner vid 1925 års riksdag, däri hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om föranstaltande av utredning beträffande gällande avtal och uppgörelse av ekonomisk innebörd mellan staten och Stockholms stad samt i vad mån det ur statsverkets intressesynpunkt kunde vara önskvärt och möjligt att vinna ändring i nämnda överenskommelser, framhöll riksdagen i skrivelse nr 264, att förutom avståendet av den mark, som utlagts till gator och allmänna platser inom det till exploatering upplåtna området, kronan hade måst ikläda sig ytterligare betungande förbindelser på grund av ovannämnda år 1905 träffade överenskommelse. Sålunda hade de kostnader, kronan måst nedlägga för iordningställande av gator och allmänna platser, varit högst betydande. I detta avseende vore särskilt att märka, att den staden genom överenskommelsen lämnade uppgiften att å kronans bekostnad förse gatorna med permanent beläggning kommit att i praktiken föranleda, att avsevärda utgifter ålagts kronan. Såsom exempel härpå kunde omnämnas, att kronans kostnader för utförande av permanent beläggning med tuktad gatsten å Karlaplan dragit en sammanlagd kostnad av 250,000 kronor.

Den av revisorerna nu verkställda undersökningen synes giva vid handen, att en icke oväsentligt bidragande orsak till djurgårdskommissionens sålunda redan tidigare påtalade stora utgifter för ifrågavarande gatuarbeten varit att söka däri, att kronan debiterats kostnader för arbeten, vilka rätteligen bort gäldas av staden, exempelvis kostnader för gatuunderhåll ävensom kostnader för iordningställandet av vissa parker och planteringar. Stöd för sin uppfattning att sagda kostnader rätteligen bort bäras av staden hava revisorerna funnit jämväl däri, att stadens myndigheter godkänt de anmärkningar, som under senaste åren från kronans sida framställts mot debiteringar för arbeten av enahanda art. Det förefaller också anmärkningsvärt, att kronans vederbörande organ synas hava, frånsett de senaste åren, godkänt stadens räkningar, utan att dessförinnan hava med stöd av infordrade specifikationer vederbörligen granskat de i räkningarna ingående särskilda posterna, exempelvis beträffande gatubeläggningsarbeten. Det vill synas revisorerna, som om vad 1923 års revisorer och 1925 års riksdag anfört beträffande de höga kostnaderna för de av djurgårdskommissionen ombesörjda gatuarbetena i alldeles särskild grad bort föranleda vederbörande att underkasta de av staden för gatuarbetena gjorda debiteringarna en ingående granskning.

Vad i ärendet förekommit giver revisorerna anledning påfordra en grundlig undersökning, i vad mån Stockholms stad debiterat kronan kostnader för andra arbeten än dem, som det avtalsenligt ålegat kronan att gälda. Även bör utredas, huruvida vederbörande, som haft att före likvideringen å kronans vägnar granska ifrågavarande räkningar, icke tillbörligen hävdat kronans rätt och intressen gent emot Stockholms stad.

De i nu omhandlade avseenden vidtagna åtgärderna hava revisorerna funnit vara av den synnerligen anmärkningsvärda beskaffenhet, att de velat för riksdagen omförmäla vad sålunda förekommit.

§ 14.

Automobilbesiktningsväsendet.

Den allmänna obligatoriska besiktningen av motorfordon, varom bestämmelser funnos redan i 1906 års automobilförordning, avsåg ursprungligen att utgöra en kontroll å fordonens ofarlighet i tekniskt hänseende. I och med införandet år 1915 av bestämmelser om registrering av automobiler kom emellertid besiktningen att få en ytterligare uppgift, nämligen att utgöra grundval för registreringsförfarandet, och därmed även för beräknandet av automobilskatten.

Föreskrifterna om besiktning av motorfordon sammanfördes år 1930 i tvenne grupper, nämligen dels de grundläggande, mera principiella i den med riksdagen utfärdade motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 (384), dels särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade författningar om det närmare sättet för besiktnings utförande, om besiktningsväsendets organisation och besiktningsmännens avlöningsförhållanden.

I 3 § motorfordonsförordningen återfinnes den grundläggande bestämmelsen på förevarande område, vilken har följande lydelse:

Besiktning och annan förrättning, som i denna förordning avses, verkställas av därtill särskilt förordnade besiktningsmän.

Konungen bestämmer efter förslag av länsstyrelserna det antal besiktningsmän, som skall finnas inom varje län. Besiktningsman utses av länsstyrelsen, som tillika fastställer besiktningsmans tjänstgöringsdistrikt och stationsort, där ej Konungen finner skäl därom bestämma i samband med fastställandet av antalet besiktningsmän.

Besiktningsman äger uppbära ersättning enligt grunder, som Konungen bestämmer.

Övervakandet av besiktningsmännens verksamhet utövas av länsstyrelserna.

Närmare föreskrifter angående besiktningsmännen och deras verksamhet meddelas av Konungen eller den myndighet, Konungen därtill förordnar.

Besiktningen är i huvudsak av följande olika slag: individuell första besiktning, typbesiktning, efterbesiktning och flygande besiktning. Besiktningsmännen hava därjämte att företaga körprov och däröver utfärda lämplighetsbevis samt öva tillsyn över körskolor för utbildning av chaufförer.

1. *Första besiktning.*

(M.F.O.)

§ 4: 1. Den, som i syfte att få automobil registrerad och tilldelad igenkänningsmärke, vill hos besiktningsman anmäla densamma till besiktning (första besiktning), skall därvid meddela de uppgifter rörande automobilen, som bestämmas av Konungen.

Vid besiktningen skall, efter det de lämnade uppgifterna granskats och fullständigats, genom prov undersökas, huruvida automobilen till sin beskaffenhet överensstämmer med de i 2 § meddelade bestämmelser.

Över vad vid besiktningen iakttagits skall besiktningsmannen utfärda besiktningsinstrument, som tillika skall innehålla beskrivning över automobilen.

Anm. För erhållande av första besiktning är motorfordons ägare berättigad att anlita vilken besiktningsman som helst.

Avgifterna vid första besiktning utgöra enligt Kungl. Maj:ts kungörelse angående ersättning till besiktningsmän för motorfordon jämte förrättningstaxa m. m. den 3 oktober 1930 (353/1930, 223/1933, 408/1933) för

personomnibus	kronor	20: —
annan automobil	»	15: —
motorredskap	»	10: —
motorcykel	»	5: —

2. *Typbesiktning.*

(M.F.O.)

§ 4: 2. Tillverkare här i riket av automobil eller här i riket bosatt generalagent för sådan tillverkare i utlandet må kunna erhålla tillstånd att få olika typer av tillverkningen besiktigade (typbesiktning) i den ordning, ovan i 1 mom. sägs, med verkan att varje automobil, som av tillverkaren eller generalagenten intygas vara i full överensstämmelse med besiktigad typvagn, skall anses som om den besiktigats.

Intyg, varom nu sagts (typintyg), skall innefatta typbesiktningsinstrument i avskrift och utfärdas å blankett av det utseende, varom är särskilt stadgat.

Tillstånd till typbesiktning meddelas av Konungen eller den myndighet, Konungen därtill förordnar. Tillstånd må återkallas, när skäl därtill prövas föreligga.

Vad i denna förordning är stadgat om besiktning skall i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande typbesiktning. Härutöver erforderliga föreskrifter angående typbesiktning så ock angående de besiktningsmän, som äga verkställa sådan besiktning, meddelas av Konungen eller den myndighet, Konungen därtill förordnar.

Typbesiktning får endast utföras av besiktningsman tillhörande besiktningsmyndighet (Stockholm, Göteborg, Malmö).

Såsom första förutsättning för erhållande av typbesiktning gäller, att vederbörande fordon utföras i standardiserad serietillverkning. Det torde för närvarande huvudsakligen vara personautomobiler och motor-

cyklar, som kunna bliva föremål för typbesiktning. I den mån chassier med tillhörande omnibuskarosserier och lastflak standardiseras, kan emellertid typbesiktning komma till användning jämväl beträffande omnibusar och lastautomobiler. För begagnade vagnar av vad slag det vara må kan typbesiktning icke ifrågakomma.

Gången av typbesiktning är följande: Sedan vederbörande tillverkare eller generalagent erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att få olika typer av tillverkningen typbesiktigade, har han att för registrering ingiva Kungl. Maj:ts tillståndsresolution till den besiktningsmyndighet, som han företrädesvis vill anlita för typbesiktnings erhållande. Anmälan av visst fordon till typbesiktning skall göras hos besiktningsmyndigheten å fastställd blankett samt vara åtföljd av a) katalog, ritning eller annan handling, utvisande fordonets konstruktion och utrustning, b) fotografi eller klichéavdrag i tre exemplar i enlighet med besiktningsmyndighetens anvisningar samt c) stadgad avgift (100 kronor för automobil, 50 kronor för motorcykel). Godkännes fordonet vid besiktningen såsom typfordon, tilldelas det särskild typbeteckning. Över vad vid besiktningen iakttagits utfärdas typbesiktningsinstrument enligt fastställt formulär. Varje fordon, tillhörande samma serie som den besiktigade typvagnen, skall vid försäljning inom Sverige åtföljas av ett av tillverkaren eller generalagenten utfärdat typintyg i två exemplar, vari denne intygar, att fordonet är i full överensstämmelse med den besiktigade typvagnen. Typintyg skall upptaga typbesiktningsinstrumentet i avskrift. Riktigheten av avskriften skall bestyrkas av tillverkaren, respektive generalagenten. Det inom varje serie först utfärdade typintyget skall uppvisas inför besiktningsmyndigheten, som förser intyget med påskrift om detsammas uppvisande och godkännande. Denna påskrift skall återgivas å alla typintyg, som därefter utfärdas rörande fordon tillhörande serien. — Vid registrering av motorfordon, som tillhör besiktigad typ, skola i stället för besiktningsinstrument ingivas typintygets båda exemplar.

3. *Efterbesiktning.*

(M.F.O.)

§ 5: 1. Har sådan ändring av automobil företagits, att de uppgifter, som äro införda i automobilregistret, icke längre äro överensstämmande med automobilens beskaffenhet, skall ägaren så snart ske kan och sist inom fjorton dagar från det ändringen skedde hos besiktningsman anmäla automobilen till efterbesiktning. Därvid skall företes tidigare för automobilen utfärdat besiktningsinstrument eller typintyg samt angivas de förändringar, som automobilen undergått.

Befinnes vid efterbesiktningen automobilen vara i föreskrivet och lämpligt skick, skall besiktningsinstrument, upptagande de förändringar automobilen undergått sedan föregående besiktning, av besiktningsmannen utfärdas.

Befinnes automobilen icke vara i föreskrivet och lämpligt skick, skall

besiktningsmannen ofördröjligen göra skriftlig anmälan därom hos länsstyrelsen i det län, där automobilen, enligt vad nedan i 9 § 1 mom. sägs, har sin hemort.

§ 5: 2. Påkallar ägare i annat fall än i 1 mom. sägs efterbesiktning av automobil eller vissa delar av sådan, skall med avseende å sådan besiktning i tillämpliga delar gälla vad i 1 mom. är stadgat.

§ 5: 3. Beträffande periodisk efterbesiktning av automobil, som användes i yrkesmässig trafik eller i uthyrningsrörelse, stadgas i 27 § 5 mom. och i 29 a § 4 mom.

§ 5: 4. Länsstyrelse äger, när skäl därtill prövas föreligga, förordna om besiktning av automobil samt, om besiktningen därtill föranleder eller automobil undanhålles besiktning, meddela förbud mot automobilens användande.

Anm. Automobiler, som användas i yrkesmässig trafik eller i uthyrningsrörelse, skola periodiskt efterbesiktigas. Avgifterna för efterbesiktning äro desamma som för första besiktning (individuell besiktning).

4. *Flygande besiktning.*

(M.F.O.)

§ 5: 4. Besiktningsman, envar för sitt tjänstgöringsdistrikt, äger, där han finner anledning antaga, att automobil ur trafiksäkerhetssynpunkt är mindre tillförlitlig, undersöka automobilen. Befinnes därvid, att automobilen icke är i betryggande skick, äger besiktningsmannen förelägga automobilens ägare eller förare att inom viss tid inställa automobilen till eftersyn hos honom eller hos besiktningsman, som med hänsyn till automobilens hemort eller trafikförhållanden eljest kan befinnas lämplig; och skall denne ofördröjligen underrättas om föreläggandet.

Är automobil så bristfällig, att den ej utan uppenbar fara för trafiksäkerheten kan vidare nyttjas, äger besiktningsman förbjuda automobilens användande, intill dess bristen blivit avhjälpt. Förbudet skall ofördröjligen underställas prövning av länsstyrelsen i det län, där automobilen, enligt vad i 9 § 1 mom. sägs, har sin hemort.

Besiktningsman låte sig städse angeläget vara att så anordna undersökning och eftersyn av automobil, att därav så vitt möjligt ej förorsakas rubbning i automobilens trafikförhållanden eller i övrigt större olägenhet än som kan anses oundgängligen nödigt.

Anm. Med den åt besiktningsman lämnade befogenheten att undersöka motorfordon, som kan antagas vara mindre tillförlitligt (flygande besiktning), avses att erhålla en viss fortlöpande kontroll å fordonsbeståndet inom landet.

Flygande besiktning är avgiftsfri, dock åtnjuter besiktningsman visst årsarvode (för närvarande 300 kronor).

5. *Andra förrättningar* av hithörande slag äro:

(S. F. S. nr 353/1930, 223/1933, 408/1933.)

Undersökning av:

a) fordons lämplighet för övningskörning;

b) anordningar å lastvagn, varom i 21 § 3 mom. andra stycket i motorfordonsförordningen förmäles;

c) fordons lämplighet för yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse.

För dessa förrättningar utgår avgift sålunda:

Undersökning utan samband med besiktning:

personomnibus	kronor 10:—
annat fordon	» 5:—
eljest	fritt.

I avgiften ingår gottgörelse för utfärdande av besiktningsinstrument, bevis eller annat intyg ävensom för vidtagande av annan åtgärd, som står i samband med förrättningen.

Avgift för besiktning och undersökning gäldas av fordonets ägare.

För prövning av förares kompetens för erhållande av körkort eller trafikkort är avgiften 10 kronor.

Avgift för prövning gäldas av den, som påkallat prövningen.

Förrättningsavgift erlägges till besiktningsman i förskott och återfås icke, även om fordon eller förare icke godkänts.

Disposition av inflytande avgifter.

(S. F. S. nr 353/1930, 223/1933, 408/1933.)

2 §. Besiktningsman äger att ur influtna förrättningsavgifter tillgodogöra sig arvode med, för kalenderår räknat:

hela den del av avgifternas summa, som icke överstiger 10,000 kronor;

hälften av den del av avgifternas summa, som överstiger 10,000 men icke 20,000 kronor; samt

en fjärdedel av den del av avgifternas summa, som överstiger 20,000 kronor.

Vid beräkning av avgifternas summa skall jämväl hänsyn tagas till de avgifter, som inflyta till vikarie under tid besiktningsmannen åtnjuter annan ledighet än

a) semester,

b) tjänstledighet på grund av behörigen styrkt sjukdom, eller

c) tjänstledighet för fullgörande av offentligt uppdrag.

3 §: 1. Besiktningsman äger att i arvode för honom åliggande undersökning och eftersyn av motorfordon (flygande besiktning) uppbära ett belopp, för kalenderår räknat, av 300 kronor.

2. Besiktningsman, som av länsstyrelse förordnats att handhava tillsynen över fordonsbeståndet och körskolorna inom länet eller del därav, äger härför uppbära *dels*, enligt av länsstyrelsen godkända räkningar, resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet jämte därtill hörande författningar, *dels ock*, enligt länsstyrelsens närmare bestämmande, arvode av sammanlagt högst 1,500 kronor årligen; dock må för nu nämnt ändamål av länsstyrelsen årligen användas högst det belopp Konungen bestämmer.

5 §: 1. För förrättning utom stationsorten, som påkallas av sakägare, äger besiktningsman av sakägaren uppbära resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet jämte därtill hörande författningar.

2. Åligger det besiktningsman att å ort utom stationsorten hålla re-

gelbundna mottagningar, skall länsstyrelsen fastställa det tilläggsbelopp till förrättningstaxan, som må av besiktningsman uttagas för täckande av resekostnads- och traktamentsersättningen.

6 §: 1. Besiktningsman skall före utgången av januari månad varje år till länsstyrelsen *dels* avgiva redovisning över nästföregående år influtna avgifter, varom i 2 § förmäles, jämte kopior av de i 13 § i instruktionen för besiktningsmän för motorfordon omförmälda förteckningar, *dels ock* inleverera så mycket av samma avgifter, som han, med tillämpning av vad i förstnämnda lagrum stadgas, icke äger tillgodogöra sig.

Redovisningsskyldighet och leveransplikt, som nyss sagts, skall med avseende å tid besiktningsman åtnjuter semester eller sådan tjänstledighet, som i 2 § sista stycket under b) och c) angives, fullgöras av den för samma tid förordnade vikarien.

2. Närmare föreskrifter angående besiktningsmans bokföring och redovisning av influtna förrättningsavgifter meddelas av riksräkenskapsverket efter besiktningsmyndigheternas hörande.

Av visst intresse i förevarande sammanhang torde vara ett uttalande av 1927 års motorfordonssakkunniga angående den flygande besiktningen. De sakkunniga yttra bland annat följande:

Att mången gång motorfordon tagits i bruk utan att befinna sig i föreskrivet skick och att härigenom trafikolyckor föranletts, torde ej kunna förnekas. Väl har i gällande författning meddelats rätt för länsstyrelse m. fl., att, då anledning föreligger antaga, att automobil icke längre befinner sig i nyss nämnt skick, låta genom besiktningsman undersöka automobilen, samt att, i händelse vid besiktningen antagandets riktighet bekräftas, meddela förbud mot automobilens användande. Erfarenheten har emellertid visat, att dessa bestämmelser icke varit tillfyllest. I avsikt att erhålla en viss fortlöpande kontroll å fordonsbeståndet hava de sakkunniga föreslagit, att besiktningsman skall erhålla befogenhet att undersöka motorfordon, som kan antagas vara mindre tillförlitligt (flygande besiktning). Skulle besiktningsmannen vid den mera ytliga undersökning, som sålunda å platsen må kunna företagas, finna, att automobilen icke är i betryggande skick, har han att förelägga fordonets ägare eller förare att inom viss tid inställa detsamma till eftersyn. Då det mången gång kan vara förenat med onödigt besvär för fordonets förare eller ägare, om inställelsen till eftersyn skall ske inför den besiktningsman, som verkställt undersökningen, torde eftersyn böra få verkställas hos den besiktningsman, som allt efter omständigheterna med hänsyn till bilens hemort och trafikförhållanden må befinnas lämplig. I dylikt fall bör besiktningsman, som meddelat föreläggandet, härom omedelbart underrätta besiktningsman, hos vilken fordonet skall inställas till eftersyn. För att förläna det föreslagna besiktningsförfarandet ökad effektivitet hava de sakkunniga ansett sig böra meddela besiktningsman befogenhet, att då motorfordon befinnes så bristfälligt, att det ej utan uppenbar fara för trafiksäkerheten kan vidare nyttjas, förbjuda fordonets användande, intill dess bristen blivit avhjälpt. Det synes de sakkunniga icke vara förenat med någon fara eller olägenhet att låta besiktningsman meddela dylikt förbud, därest, såsom av de sakkunniga föreslagits, stadgande meddelas, att förbudet skall av besiktningsman ofördröjligen underställas prövning av länsstyrelsen i det län, där fordonet har sin hemort. Uppenbarligen kunna genom den flygande besiktningen olägenhe-

ter uppkomma för den trafikerande allmänheten. Huruvida sådana skola kunna undgås, torde i främsta rummet bero på besiktningsmännen och det sätt, varpå de komma att utöva sin grannlaga uppgift. Det har synts de sakkunniga vara på sin plats att genom uttrycklig föreskrift erinra om nödvändigheten att besiktningsman anordnar förrättning så, att därav så vitt möjligt rubbning i automobils trafikförhållanden ej föranledes eller i övrigt större olägenhet förorsakas, än som kan anses oundgängligen nödigt.

De sakkunniga inse väl, att med en så anordnad flygande besiktning, vilken huvudsakligen torde böra äga rum, då besiktningsman av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärende, den åsyftade kontrollen kan befaras bliva rätt ojämn. Särskilt inom verksamhetsområden av mera avsevärd utsträckning lärer man ha att räkna med, att den flygande besiktningen blir av ringa omfattning, och detta desto mer som enligt de sakkunnigas mening besiktningsman som regel icke skall äga uppbära några särskilda ekonomiska förmåner för utförandet av densamma. Att man på detta område bör framgå med största varsamhet lärer vara uppenbart. Möjligheter till utveckling torde emellertid finnas och jämväl böra tillvaratagas, därest den nya besiktningsformen — vilken för de sakkunniga framstår såsom den billigaste och effektivaste — i praktiken motsvarar de förväntningar, som ställas på den. Redan nu torde emellertid länsstyrelserna, då så skulle anses påkallat och i övrigt lämpligt, böra kunna uppdraga åt en eller flera besiktningsmän inom länet att mot erhållande av särskilt arvode samt rese- och traktamentsersättning då och då under året verkställa inspektion av fordonsbeståndet, i samband varmed stadgad särskild tillsyn över körskolorna skulle kunna utövas.

Av uttalandet här ovan framgår tydligt, att man förutsatt en utveckling av den flygande besiktningen i den mån erfarenheterna blivit rikare på området.

Av här nedan intagna tabell framgår motorfordonsbeståndets storlek vid slutet av nedan angivna år.

	Person automobiler	Omnibusar	Lastautomobiler					Summa automobiler	Motorcyklar		
			Lastande 1,200 kg.	Lastande 1,201—1,800 kg.	Lastande 1,801—3,000 kg.	Lastande över 3,000 kg.	Summa		Med sidvagn	Utan sidvagn	Summa
1925.....	59,122	1,283		18,753		450	19,203	79,608	7,575	16,074	23,649
1926.....	70,485	1,569		22,135		361	22,496	94,848	7,985	18,327	26,312
1927.....	81,465	1,82.		25,895		335	26,230	109,898	8,371	26,969	35,340
1928.....	94,301	2,192		30,350		327	30,677	127,660	8,551	41,052	49,603
1929.....	99,144	2,511		34,256		335	34,591	136,827	8,028	46,818	54 846
1930.....	103,664	2,837		37,659		412	38,071	145,258	7,985	48,693	56,678
1931.....	105,283	3,246	11,814	16,144	11,584	1,084	40,626	149,378	8,636	46,553	55,189
1932.....	101,817	3,404	9,980	14,169	14,256	1,466	39,871	146,947	8,088	44,076	52,164
1933.....	98,889	3,504	10,472	11,607	14,922	1,563	38,564	143,912	7,668	40,089	47,757

Statsverkets inkomster från och utgifter för motorfordonsbesiktningen under senaste tre budgetåren framgår av nedanstående sammanställning:

	Inkomster	Utgifter	Överskott	Underskott
1931/1932	983,356: 25	919,164: 66	64,191: 59	—
1932/1933	1,122,858: 75	1,134,508: 42	—	11,649: 67
1933/1934	970,577: 50	978,339: 01	—	7,761: 51

De senare årens ekonomiska kris och den höjda automobilskatten hava visserligen medfört en ej oväsentlig nedskrotning av motorfordon men de nu åter uppåtgående konjunkturerna hava föranlett nyanskaffningar, ej minst av lastbilar med större lastkapacitet för långdistanstrafik. Allt större krav på omnibusarnas kvalitet har även medfört en avsevärd nyanskaffning av sådana fordon.

Av följande sammanställning framgår närmare besiktningsmännens inkomster under år 1933 av förrättningsavgifter enligt § 2 i kungörelsen nr 353/1930 samt ersättningar under budgetåret 1933/1934 enligt § 3 i samma kungörelse.

Län	Stationeringsort	Ersättning enligt kungörelsen nr 353/1930 § 2 (förrättningsavgifter)	§ 3 mom. 1 (flygande besiktning)	§ 3 mom. 2 rese- och traktamentsersättning samt arvode för tillsynen av fordonsbeståndet och körskolor	Summa	Uppburna avgifter	Behållen andel	Inlevere till statsverk
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ö. Ä. f. polisärenden								
1 bilbesiktningsman	Stockholm	14,565 —	500 —	840 —	15,905 —	19,130 —	14,565 —	4,565
d:o	»	14,237 50	500 —	420 —	15,157 50	18,475 —	14,237 50	4,237
vikarie för d:o		2,620 —	— —	280 —	2,900 —	2,620 —	2,620 —	—
» » »		— —	— —	140 —	140 —	— —	— —	—
1 bilbesiktningsman	Stockholm	14,562 50	500 —	840 —	15,902 50	19,125 —	14,562 50	4,562
d:o	»	14,817 50	500 —	840 —	16,157 50	19,635 —	14,817 50	4,817
d:o	»	13,980 —	500 —	812 —	15,292 —	17,960 —	13, —	3,980
vikarie för d:o		2,355 —	— —	28 —	2,383 —	2,355 —	2,355 —	—
vissa vikarier		805 —	— —	— —	805 —	805 —	805 —	—
» »		1,590 —	— —	— —	1,590 —	1,590 —	1,590 —	—
» »		945 —	— —	— —	945 —	945 —	945 —	—
Summa		*80,47 50*	*2,500 —*	*4,200 —*	*87,1 50*	*102,640 —*	*80,4 50*	*22,1*
Stockholms								
1 bilbesiktningsman	Norrtälje	11,015 —	500 —	2,008 80	13,523 80	12,030 —	11,015 —	1,015
vikarie för d:o		3,330 —	— —	— —	3,330 —	3,330 —	3,330 —	—
1 bilbesiktningsman	Södertälje	8,760 —	500 —	891 20	10,151 20	8,760 —	8,760 —	—
d:o	Stockholm	14,125 —	500 —	450 —	15,075 —	18,250 —	14,125 —	4,125
d:o	»	14,942 50	500 —	450 —	15,892 50	19,885 —	14,942 50	4,942
Summa		*52,1 50*	*2,000 —*	*3,800 —*	*57 50*	*62,255 —*	*52,172 50*	*10,*
Uppsala								
1 bilbesiktningsman	Uppsala	12,250 —	500 —	895 28	13,645 28	14,500 —	12,250 —	2,250
d:o	Tierp	9,865 —	500 —	1,404 02	11,769 02	9,865 —	9,865 —	—
Summa		*22,115 —*	*1,000 —*	*2,299 25*	*25,414 25*	*24,365 —*	*22,115 —*	*2,250*
Södermanlands								
1 bilbesiktningsman	Nyköping	9,995 —	500 —	1,071 67	11,566 67	9,995 —	9,995 —	—
vikarie för d:o		730 —	— —	— —	730 —	730 —	730 —	—
1 bilbesiktningsman	Katrineholm	10,117 50	500 —	1,007 56	11,625 06	10,235 —	10,117 50	117 5
vikarie för d:o		400 —	— —	— —	400 —	400 —	400 —	—
1 bilbesiktningsman	Eskilstuna	11,567 50	500 —	961 82	13,029 32	13,135 —	11,567 50	1,567 5
vikarie för d:o		1,215 —	— —	— —	1,215 —	1,215 —	1,215 —	—
Summa		*34,025 —*	*1,500 —*	*3,041 05*	*38,56 05*	*35,710 —*	*34,025 —*	*1,685*
Östergötlands								
1 bilbesiktningsman		14,960 —	500 —	1,072 50	16,532 50	19,070 —	14,960 —	4,110
vikarie för d:o		820 —	— —	— —	820 —	820 —	820 —	—
1 bilbesiktningsman		10,887 50	500 —	1,089 50	12,477 —	11,775 —	10,887 50	887 5
vikarie för d:o		1,215 —	— —	— —	1,215 —	1,215 —	1,215 —	—
1 bilbesiktningsman		9,145 —	500 —	1,067 50	10,712 50	9,145 —	9,145 —	—
vikarie för d:o		260 —	— —	— —	260 —	260 —	260 —	—
1 bilbesiktningsman		2,820 —	500 —	1,047 50	4,367 50	2,820 —	2,820 —	—
Summa		*40,1 50*	*2,000 —*	*4,277 —*	*46,384 50*	*45,105 —*	*40,107 50*	*4,997 5*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
önköpings								
bilbesiktningsman	Jönköping	12,472 50	500 —	499 96	13,472 46	14,945 —	12,472 50	2,472 50
ikarie för d:o		1,435 —	— —	10 —	1,445 —	1,435 —	1,435 —	— —
» » »		255 —	— —	— —	255 —	255 —	255 —	— —
bilbesiktningsman	Eksjö	10,735 —	500 —	548 94	11,783 94	11,470 —	10,735 —	735 —
karie		1,790 —	— —	50 —	1,840 —	1,790 —	1,790 —	— —
»		90 —	— —	— —	90 —	90 —	90 —	— —
bilbesiktningsman	Värnamo	9,460 —	500 —	624 58	10,584 53	9,460 —	9,460 —	— —
Summa		*36,237 50*	*1,500 —*	*1,7 43*	*39,470 93*	*39,445 —*	*36,237 50*	*3,207 50*
onobergs								
bilbesiktningsman	Växjö	12,305 —	500 —	1,177 80	13,982 80	14,610 —	12,305 —	2,305 —
karie för d:o		1,695 —	— —	— —	1,695 —	1,695 —	1,695 —	— —
bilbesiktningsman	Ljungby	6,910 —	500 —	1,108 50	8,518 50	6,910 —	6,910 —	— —
ikarie för d:o		475 —	— —	— —	475 —	475 —	475 —	— —
Summa		*21,385 —*	*1,000 —*	*2,285 80*	*24,670 80*	*23,690 —*	*21,385 —*	*2,305 —*
almar								
bilbesiktningsman	Kalmar	11,440 —	500 —	1,078 55	13,018 55	12,880 —	11,440 —	1,440 —
d:o	Oskarshamn	7,775 —	500 —	705 90	8,980 90	7,775 —	7,775 —	— —
d:o	Västervik	9,880 —	500 —	1,001 75	11,381 75	9,880 —	9,880 —	— —
Summa		*29,095 —*	*1,500 —*	*2,786 20*	*33,381 20*	*30,535 —*	*29,095 —*	*1,440 —*
tlands								
bilbesiktningsman	Visby	9,130 —	500 —	1,000 —	10,630 —	9,130 —	9,130 —	— —
Summa		*9,130 —*	*500 —*	*1,000 —*	*10,630 —*	*9,130 —*	*9,130 —*	— —
lekinge								
biibesiktningsman	Karlshamn	7,445 —	— —	880 58	8,325 58	7,445 —	7,445 —	— —
ikarie för d:o		595 —	— —	— —	595 —	595 —	595 —	— —
bilbesiktningsman	Karlskrona	10,602 50	500 —	1,158 44	12,260 94	11,205 —	10,602 50	602 50
ikarie för d:o		330 —	— —	— —	330 —	330 —	330 —	— —
Summa		*18,972 50*	*500 —*	*2,039 02*	*21,511 52*	*19,575 —*	*18,972 50*	*602 50*
istianstads								
bilbesiktningsman	Hässleholm	8,780 —	500 —	1,005 30	10,285 30	8,780 —	8,780 —	— —
d:o	Simrishamn	8,130 —	500 —	626 60	9,256 60	8,130 —	8,130 —	— —
d:o	Ängelholm	10,037 50	500 —	671 30	11,208 80	10,075 —	10,037 50	37 50
d:o	Kristianstad	10,255 —	500 —	880 10	11,635 10	10,510 —	10,255 —	255 —
Summa		*37,202 50*	*2,000 —*	*3,183 30*	*42,385 80*	*37,495 —*	*37,202 50*	*292 50*
almöhus								
bilbesiktningsman	Malmö	13,050 —	500 —	396 —	13,946 —	16,100 —	13,050 —	3,050 —
d:o	»	11,640 —	500 —	392 50	12,532 50	13,280 —	11,640 —	1,640 —
d:o	»	11,365 —	500 —	816 —	12,681 —	12,730 —	11,365 —	1,365 —
d:o	Hälsingborg	12,557 50	500 —	289 70	13,347 20	15,115 —	12,557 50	2,740 —
karie för d:o		1,777 50	— —	— —	1,777 50	1,960 —	1,777 50	— —
bilbesiktningsman	Malmö	11,602 50	500 —	653 81	12,755 81	13,205 —	11,602 50	1,602 50
nnan vik. i distr.		8,400 —	— —	— —	8,400 —	8,400 —	8,400 —	— —
Summa		*70,392 50*	*2,500 —*	*2,54 51*	*75,440 01*	*80,790 —*	*70,392 50*	*10,397 50*
allands								
biibesiktningsman	Halmstad	12,762 50	500 —	600 —	13,862 50	15,525 —	12,762 50	2,762 50
d:o	Varberg	8,020 —	500 —	400 —	8,920 —	8,020 —	8,020 —	— —
Summa		*20.782 50*	*1,000 —*	*1,000 —*	*22,782 50*	*23,545 —*	*20,782 50*	*2,762 50*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Göteborgs och Bohus								
1 bilbesiktningsman	Göteborg	12,880 —	500 —	630 —	14,010 —	14,060 —	14,060 —	—
d:o	»	15,955 —	500 —	1,331 —	17,786 —	23,820 —	15,955 —	7,865
vikarie för d:o		365 —	— —	— —	365 —	365 —	365 —	—
1 bilbesiktningsman	»	15,947 50	500 —	1,429 —	17,876 50	23,790 —	15,947 50	7,842
vikarie för d:o		9,920 —	— —	— —	9,920 —	9,920 —	9,920 —	—
1 bilbesiktningsman	Uddevalla	14.177 50	500 —	1,532 50	16,210 —	18,355 —	14,177 50	4,177
Summa		*69,245* —	*2,000* —	*4,922* 50	*76,167* 50	*90,310* —	*70,425* —	*19,885*
Älvsborgs								
1 bilbesiktningsman	Alingsås	9,380 —	500 —	1.040 —	10,920 —	9,380 —	9,380 —	—
vikarie för d:o		460 —	— —	— —	460 —	460 —	460 —	—
1 bilbesiktningsman	Åmål	6,830 —	500 —	1,060 —	8,390 —	6,830 —	6,830 —	—
vikarie för d:o		610 —	— —	— —	610 —	610 —	610 —	—
1 bilbesiktningsman	Vänersborg	10,180 —	500 —	1,040 —	11,720 —	10,360 —	10,180 —	180
d:o	Borås	10,992 50	500 —	1,140 —	12,632 50	11,985 —	10,992 50	992
vikarie för d:o		10,602 50	— —	— —	10,602 50	11,205 —	10,602 50	602
Summa		*49,055* —	*2,000* —	*4,280* —	*55,335* —	*50,830* —	*49,055* —	*1,775*
Skaraborgs								
1 bilbesiktningsman	Tidaholm	9,390 —	500 —	600 —	10,490 —	9,390 —	9,390 —	—
vikarie för d:o		80 —	— —	— —	80 —	80 —	80 —	—
1 bilbesiktningsman	Skövde	6,025 —	500 —	330 50	6,855 50	6,025 —	6,025 —	—
vikarie för d:o ...		1,465 —	— —	— —	1,465 —	1,465 —	1,465 —	—
1 bilbesiktningsman	Mariestad	9,285 —	500 —	650 —	10,435 —	9,285 —	9,285 —	—
d:o	Lidköping	12,277 50	500 —	641 60	13,419 10	14,555 —	12,277 50	2,277
vikarie för d:o		600 —	— —	— —	600 —	600 —	600 —	—
Summa		*39,122* 50	*2,000* —	*2,222* 10	*43,344* 60	*41,400* —	*39,122* 50	*2,277*
Värmlands								
1 bilbesiktningsman	Kristinehamn	8,875 —	500 —	693 30	10,068 30	8,875 —	8,875 —	—
d:o	Karlstad	11,767 50	500 —	1,000 —	13,267 50	13,535 —	11,767 50	1,767
d:o	Arvika	11,067 50	500 —	800 —	12,367 50	12,135 —	11,067 50	1,067
vikarie för d:o		1,370 —	— —	— —	1,370 —	1,370 —	1,370 —	—
1 bilbesiktningsman	Sunne	10,157 50	500 —	600 —	11,257 50	10,315 —	10,157 50	157
vikarie för d:o		4,790 —	— —	— —	4,790 —	4,790 —	4,790 —	—
Summa		*48,027* 50	*2.000* —	*3,093* 30	*53,120* 80	*51,020* —	*48,027* 50	*2,992*
Örebro								
1 bilbesiktningsman	Örebro	7,185 —	500 —	624 42	8,309 42	7,185 —	7,185 —	—
vikarie för d:o		1,210 —	— —	— —	1,210 —	1,210 —	1,210 —	—
1 bilbesiktningsman	»	7,865 —	500 —	838 99	9,203 99	7,865 —	7,865 —	—
vikarie för d:o		590 —	— —	— —	590 —	590 —	590 —	—
» » »		490 —	— —	— —	490 —	490 —	490 —	—
1 bilbesiktningsman	Karlskoga	7,755 —	500 —	893 98	9,148 98	7,755 —	7,755 —	—
vikarie för d:o		205 —	— —	— —	205 —	205 —	205 —	—
1 bilbesiktningsman	Lindesberg	6,365 —	500 —	864 22	7,729 22	6,365 —	6,365 —	—
d:o	Askersund	3,610 —	500 —	572 42	4,682 42	3,610 —	3,610 —	—
vikarie för d:o		85 —	— —	— —	85 —	85 —	85 —	—
Summa		*35,360* —	*2,500* —	*3,794* 03	*41,654* 03	*35,360* —	*35.360* —	—
Västmanlands								
1 bilbesiktningsman	Västerås	10,067 50	500 —	551 90	11,119 40	10,135 —	10,067 50	67
vikarie för d:o		120 —	— —	— —	120 —	120 —	120	—
1 bilbesiktningsman	Sala	8,755 —	500 —	590 60	9,845 60	8,755 —	8,755 —	—
vikarie för d:o		720 —	— —	— —	720 —	720 —	720 —	—
1 bilbesiktningsman	Köping	5,405 —	500 —	539 —	6,444 —	5,405 —	5,405 —	—
vikarie för d:o		125 —	— —	— —	125 —	125 —	125 —	—
Summa		*25,192* 50	*1,500* —	*1,681* 50	*28,374* —	*25,260* —	*25,192* 50	*67*

1	2	3		4		5		6		7		8		9	
Kopparbergs															
1 bilbesiktningsman	Ludvika	7,315	—	500	—	354	70	8,169	70	7,315	—	7,315	—	—	—
d:o	Falun	9,905	—	500	—	162	73	10,567	73	9,905	—	9,905	—	—	—
d:o	Mora	9,325	—	500	—	617	40	10,442	40	9,325	—	9,325	—	—	—
d:o	Hedemora	7,755	—	500	—	304	10	8,559	10	7,755	—	7,755	—	—	—
d:o	Malung	5,515	—	500	—	711	07	6,726	07	5,515	—	5,515	—	—	—
Summa		*39,815*	—	*2,500*	—	*2,150*	—	*44,465*	—	*39,815*	—	*39,815*	—	—	—
Gävleborgs															
1 bilbesiktningsman	Gävle	15,241	25	500	—	1,015	50	16,756	75	20,965	—	15,241	25	5,723	75
d:o	Hudiksvall	10,717	50	500	—	1,034	55	12,252	05	11,435	—	10,717	50	717	50
d:o	Söderhamn	7,665	—	500	—	544	50	8,709	50	7,665	—	7,665	—	—	—
d:o	Bollnäs	7,100	—	500	—	699	35	8,299	35	7,100		7,100	—	—	—
Summa		*40,723*	75	*2,000*	—	*3,293*	90	*46,017*	65	*47,165*	—	*40,723*	75	*6,441*	25
Västernorrlands															
1 bilbesiktningsman	Härnösand	9,935	—	500	—	1,010	—	11,445	—	9,935	—	9,935	—	—	—
d:o	Sollefteå	6,550	—	500	—	850	—	7,900	—	6,550	—	6,550	—	—	—
vikarie för d:o		290	—	—	—	—	—	290	—	290	—	290	—	—	—
» » »		80	—	—	—	—	—	80	—	80	—	80	—	—	—
1 bilbesiktningsman	Örnsköldsvik	8,915	—	500	—	500	—	9,915	—	8,915	—	8,915	—	—	—
vikarie för d:o		750	—	—	—	—	—	750	—	750	—	750	—	—	—
1 bilbesiktningsman	Sundsvall	14,292	50	—	—	—	—	14,292	50	18,585	—	14,292	50	4,292	50
Summa		*40,812*	50	*1,500*	—	*2,360*	—	*44,672*	50	*45,105*	—	*40,812*	50	*4,292*	50
Jämtlands															
1 bilbesiktningsman	Sveg	2,830	—	500	—	—	—	3,330	—	2,830	—	2,830	—	—	—
vikarie för d:o		400	—	—	—	—	—	400	—	400	—	400	—	—	—
1 bilbesiktningsman	Ostersund	13,287	50	500	—	1.256	70	15,044	20	16,575	—	13,287	50	3,287	50
Summa		*16,517*	50	*1,000*	—	*1,256*	70	*18,774*	20	*19,805*	—	*16,517*	50	*3,287*	50
Västerbottens															
1 bilbesiktningsman	Umeå	11,292	50	500	—	1,410	—	13,202	50	12,585	—	11,292	50	1,292	50
vikarie för d:o		1,570	—	500	—	1,046	70	3,116	70	1,570	—	1,570	—	—	—
1 bilbesiktningsman	Vilhelmina	2,145	—	500	—	—	—	2,645	—	2,145	—	2,145	—	—	—
d:o	Lycksele	3,525	—	500	—	—	—	4,025	—	3,525	—	3,525	—	—	—
d:o	Skellefteå	11,587	50	500	—	914	50	13,002	—	13,175	—	11,587	50	1,587	50
Summa		*30,120*	—	*2,500*	—	*3,371*	20	*35,991*	20	*33,000*	—	*30,120*	—	*2,880*	—
Norrbottens															
1 bilbesiktningsman	Piteå	8,980	—	500	—	704	—	10,184	—	8,980	—	8,980	—	—	—
vikarie för d:o		[1] 515	—	—	—	—	—	515	—	515	—	515	—	—	—
1 bilbesiktningsman	Luleå	[1] 10,652	50	500	—	872	25	12,024	75	11,305	—	10,652	50	652	50
d:o	Kiruna	4,585	—	500	—	987	60	6,072	60	4,585	—	4,585	—	—	—
d:o	Haparanda	6,005	—	500	—	836	15	7,341	15	6,005	—	6,005	—	—	—
Summa		*30,737*	50	*2,000*	—	*3,400*	—	*36,137*	50	*31,390*	—	*30,737*	50	*652*	50
Summa summarum		**936,823**	75	**43,000**	—	**70,017**	79	**1,049,841**	54	**1,044,740**	—	**938,003**	75	**106,786**	25

[1] Obs. Samma person.

Beträffande de olika källor, varur besiktningsmännens inkomster härflutit, har en allmän och tillförlitlig statistik på grund av den knappt tillmätta tiden icke kunnat erhållas, men verkställda stickprov från uppgifter av länsstyrelser och besiktningsmän giva vid handen, att väl $^2/_3$ av besiktningarna hänföra sig till efterbesiktning. Körkortsprov utgöra därnäst den mest betydande inkomstposten, under det att första besiktning och i synnerhet »andra undersökningar» spela en mindre roll. I någon mån torde detta bero på att de flesta mera gängse standardvagnar för persontrafik numera typbesiktigats liksom fallet är med motorcyklar.

Såsom förut framhållits utgår ersättningen för flygande besiktning från och med år 1934 med ett från 500 till 300 kronor för år och besiktningsman sänkt belopp. Som antalet besiktningsmän uppgår till 86, belöper sig hela kostnaden för flygande besiktning till omkring 25,000 kronor.

Ett spörsmål, som i detta sammanhang synes böra beaktas, är frågan om beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman. Enligt bestämmelserna i ovan angivna kungörelse nr 353/1930 äger besiktningsman helt tillgodogöra sig förrättningsavgifter intill 10,000 kronor. Utöver 10,000 kronor får besiktningsmannen behålla viss del av uppburna förrättningsavgifter. Beträffande vikarie för besiktningsman har samma beräkningssätt plägat tillämpas och föreskrifterna i ovanberörda kungörelse lära icke heller lägga hinder i vägen härför. Därest besiktningsmannens och hans vikaries sammanlagda inkomster av förrättningsavgifter icke överstiga 10,000 kronor, inverkar detta icke för statsverkets vidkommande. I det fall åter då de sammanlagda inkomsterna överstiga nämnda belopp kan den nu tillämpade regeln för beräkning av ersättning till vikarie medföra en ganska betydande reducering av statsverkets andel av berörda avgifter. Såsom ett belysande exempel må här anföras ett fall, då en besiktningsman och hans vikaries inkomster blivit praktiskt taget desamma (11,985 respektive 11,205 kronor). I detta fall har till statsverket återburits av den ordinarie besiktningsmannen 992 kronor 50 öre och av hans vikarie 602 kronor 50 öre eller tillhopa 1,595 kronor. Hade endast de sammanlagda inkomsterna å tjänsten lagts till grund för beräkningen, hade statsverket i stället erhållit 7,392 kronor 50 öre eller 5,797 kronor 50 öre mera än som nu blev fallet.

En vikarie för tvenne besiktningsmän med vardera över 20,000 kronors uppbörd av förrättningsavgifter har uppburit 9,920 kronor utan att därav återleverera något. På grund av tillämpning av nyss angivna regel har statsverket i detta fall erhållit 7,440 kronor mindre än om endast de båda ordinarie besiktningsmannabefattningarna tagits i betraktande.

Revisorerna hava jämväl uppmärksammat att åtskilliga besiktningsmän samtidigt uppbära avlöning från statsverket i annan form, exempelvis i egenskap av befattningshavare på övergångsstat eller pensionär.

Vid fullgörandet av den del av besiktningsmännens åligganden, som avser flygande besiktning, har man ej sällan anlitat polismakten, närmast reservpolisen och statspolisen. Då bland statspolisens arbetsuppgifter redan vid dess tillkomst särskilt omnämndes vägtrafikkontroll, vilja revisorerna i det följande lämna en kortfattad redogörelse för dessa båda polisinstitutioner.

Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 9 oktober 1931 tillkallades sakkunniga för reformering i vissa avseenden av polisväsendet. Resultatet av denna utredning återfinnes i en P. M. utarbetad 1931 inom socialdepartementet. (Finnes som bilaga till prop. 178/1932.)

I fråga om *reservpolisen* anföres att denna i alltmera ökad omfattning kommit till användning för trafikkontroll. Härutinnan vore att erinra, att chefen för socialdepartementet vid anmälan i statsrådet av de frågor, som tillhörde regleringen för budgetåret 1926/1927 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, angående anslaget till polisväsendet i riket anförde, att man måste räkna med att vissa länsstyrelser i framtiden då och då måste använda reservpolispersonal för övervakande av motorfordonstrafiken, ett ordningspolisändamål, för vilket personal tidigare icke stått till förfogande.

Av lämnade redogörelser från de olika länsstyrelserna framgår också, att reservpolis i stigande utsträckning under senare år tagits i bruk för dylikt ändamål. Särskilt bör observeras, att länsstyrelsen i Kopparbergs län använt reservpolis som biträde vid utförande av flygande besiktning av motorfordon.

Beträffande den ifrågasatta *statspolisens* normala verksamhet anföres i samma P. M., att ett allmänt behov vitsordas av bättre övervakning av vägtrafiken. I propositionen nr 178/1932 anfördes bland annat följande: Statspolisen vore avsedd dels för att biträda med ordningens uppehållande i riket i allmänhet, särskilt då extraordinärt behov av polis förekomme och i all synnerhet då på en och samma plats en större polisstyrka erfordrades, och dels för att å landsbygden biträda med vanliga ordningspolisuppgifter framför allt övervakande av vägtrafiken m. m. Statspolisavdelningen skulle för sin verksamhet på landsbygden förses med erforderligt antal automobiler och motorcyklar.

Bland yttranden över förslaget till statspolis märkes ett från länsstyrelsen i Östergötlands län. Enligt detta skulle kåren under normala tider vara ett slags ordningspolis på landsbygden och tillgodose bland annat behovet av trafikkontroll, vilken kontroll av brist på personal dittills icke kunnat överallt i nöjaktig omfattning utövas, m. m. Den skulle således i flera mycket viktiga avseenden bidraga till undanröjande av betydande och ofta påtalade missförhållanden.

Om förhållandena i Blekinge nämnes, att en mångårig erfarenhet gåve vid handen, att den automobiliserade landstingspolisen därstädes vore en institution, som på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt fyllde mycket

viktiga funktioner. Den kunde sägas vara en kombinerad ordnings- och trafikpolis.

För egen del anförde departementschefen i propositionen nr 178/1932: Man finge fortfarande hava att räkna med att dessa lokala polisorganisationer på landsbygden knappast kunde med erforderlig effekt väntas inskrida i sådana fall, där det icke gällde beivrande av redan konstaterade förseelser utan snarare en förebyggande verksamhet. Här syftades närmast på trafikkontrollen. Att behov av sådan kontroll som följd av den kraftiga ökningen av motortrafiken blivit allt starkare behövde icke särskilt framhållas. Det vore tillräckligt att erinra om att det låge icke blott i den vägfarande allmänhetens utan även och i mindre grad i de väghållningsskyldigas intresse att så noggrann kontroll som möjligt utövades över att de bestämmelser efterlevdes, som meddelats till förekommande av olyckshändelser samt till förebyggande av skadegörelse på och normal slitning av vägarna.

Statspolisens befogenheter att ingripa vid vägtrafikkontrollen äro dock med nuvarande lagstiftning i viss mån begränsade. Befälsmyndigheten i varje län utövas visserligen av vederbörande landsfogde, men i städer, där magistrat finnes, är polismakten underställd borgmästaren respektive särskild polismästare. I sådana orter kan mot den lokala polismyndighetens önskan den under landsfogden ställda statspolisen ej ingripa. Försåvitt statspolisen skall kunna med någon effektivitet och likformighet handhava vägtrafikkontroll och dylikt, krävas därför modifikationer i lagstiftningen.

Revisorernas uttalande.

Av den här ovan lämnade redogörelsen framgår, att — i motsats till vad från början torde hava varit meningen — statsverkets inkomster från besiktning av motorfordon icke längre täcka utgifterna för denna besiktning. Underskottet är visserligen icke betydande och kan måhända till någon del tillskrivas den samtidigt rådande depressionen med därav föranledd reducering av motorfordonsbeståndet. Oavsett denna omständighet hava revisorerna ansett sig böra undersöka huruvida icke utgifterna för besiktningsväsendet kunna i något hänseende nedbringas och hava därvid i första hand tagit under övervägande, om icke utgifterna för den flygande besiktningen, vilka för närvarande uppgå till omkring 25,000 kronor årligen, kunna minskas eller rent utav inbesparas genom en förändring av organisationsformen. En överflyttning av detta slag av besiktning till exempelvis statspolisen synes motiverad. Såsom förut nämnts angavs redan vid statspolisens inrättande biträdandet vid trafikkontrollen som en av dess blivande uppgifter. Den flygande besiktningen lärer i regel icke kräva större apparat eller fackkunskap än att en motoriserad poliskår, som bibragts visst mått av motorkännedom, kan utföra densamma. Tillsyn av bromsar och andra säkerhetsansordningar ävensom av ratt, belysningsanordningar o. s. v. jämte ett enklare körprov

torde i regel vara, vad man kan kräva vid dylik tillsyn, därest man beaktar lagens krav på nödig hänsyn till motortrafiken. Skulle i något fall större sakkunskap befinnas nödig än den, som den inspekterande statspolisen besitter, torde hänvisning av denna kunna ske till undersökning hos mera kvalificerad myndighet, exempelvis automobilbesiktningsman. Någon nämnvärd ökning av kostnaden för statspolisen genom förläggandet dit av dylika besiktningar torde ej behöva uppstå.

Några mindre betydande ändringar i gällande författningar i syfte att undanröja ovan relaterade missförhållande, som ligger i dualismen mellan statspolis och lokalpolismyndighet, är emellertid en förutsättning för genomförandet av en sådan reform.

En ytterligare besparing i utgifterna för besiktningsväsendet synes kunna vinnas genom ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman. Såsom av den tidigare lämnade redogörelsen framgår kunna de nuvarande bestämmelserna i ämnet icke anses tillfredsställande, då statsverkets inkomster av förrättningsavgifter i vissa fall gjorts beroende av huruvida och i vilken omfattning vikarie anlitats av besiktningsman. Det synes revisorerna ej obilligt, att om samma besiktningsmannabefattning under ett kalenderår uppehålles av flera personer, statsverkets andel i avgifterna i regel beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person.

Revisorerna vilja i detta sammanhang även beröra ett spörsmål, som visserligen icke äger direkt samband med nu förevarande frågor, men ändock torde vara värt beaktande. Ett flertal besiktningsmän åtnjuta nämligen samtidigt avlöning från statsverket i annan form, exempelvis i egenskap av befattningshavare på övergångsstat eller såsom pensionärer. Enligt revisorernas mening böra personer, som i annan form åtnjuta avlöning av statsmedel, i överensstämmelse med vad i sådant avseende gäller på andra områden av statsförvaltningen, exempelvis domänverket, få vidkännas någon reducering i nämnda avlöning.

I det ovan anförda hava revisorerna framhållit vissa önskemål, vilka närmast avse smärre förändringar för tillgodoseende av statsverkets intresse inom ramen för den nuvarande besiktningsmannaorganisationen. Vid tidigare utredningar ifråga om revision av motorfordonsförordningen m. m. har emellertid framhållits, att man befunne sig i en hastig utveckling och att man förutsett att ändringar i organisationsformer och dylikt skulle framdrivas av utvecklingen själv. De senare åren hava även medfört en genomgripande förändring av motorfordonsbeståndet i riktning mot standardisering och ökad trafikduglighet. På grund härav och då revisorerna i det föregående föreslagit avlyftande av viss del av besiktningsmännens arbetsbörda, anse sig revisorerna böra ifrågasätta, huruvida icke tidpunkten redan nu är inne för en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i sin helhet. Att i detta sammanhang ingå på övriga detaljer ifråga om en sådan omorganisation anse sig revisorerna

sakna anledning. Dock må framhållas, att det icke synes uteslutet, att avsevärda besparingar kunna vinnas för det allmänna genom en förenkling av besiktningsmannainstitutionen utan att trafiksäkerhetens krav eftersättas.

Då revisorerna måste ur såväl statens som de enskilda medborgarnas intresse tillmäta frågan om automobilbesiktningsväsendets rationella ordnande stor betydelse, hava de funnit sig böra för riksdagen framlägga sina synpunkter i detta ärende.

Vägväsendet.

Revisorerna hava för granskning infordrat räkenskaperna för år 1933 från 25 vägdistrikt.

Revisorerna hava vidare vid sina resor gjort iakttagelser rörande vissa vägars sträckning och byggnad.

Utgifterna för landets vägväsende äro numera så omfattande, att ändamålsenligheten av denna förvaltning har den största betydelse såväl för de väghållningsskyldiga som för staten. Underhållskostnaderna för vägväsendet under år 1933 uppgingo till cirka 52,000,000 kronor, och anläggningskostnaderna för samma år till cirka 50,000,000 kronor. Revisorerna hava därför ansett sig böra bringa vissa av dem gjorda iakttagelser till riksdagens kännedom.

§ 15.

Eftergifter i fråga om de tekniska kraven å vägföretag m. m.

Revisorerna hava funnit, att vid ny- och omläggning av vissa vägar, önskemålet om rak sträckning av vägen tillgodosetts utan tillräckligt hänsynstagande till upprätthållandet av kravet å sparsamhet med allmänna medel och med tillbörligt beaktande av det trafikbehov de olika vägarna avse att tjäna. Kostnaderna för jordlösen samt ersättningar för intrång hava härigenom kommit att för vissa vägdistrikt uppgå till högst betydande belopp. Även anläggningskostnaderna i övrigt påverkas givetvis av vägarnas sträckning.

I lagen den 7 juni 1934 om allmänna vägar är i 3 § stadgat följande: »Väg skall läggas där den tarvas och utan oskälig kostnad bäst kan göras. Den skall med avseende å fasthet, bredd, lutningsförhållanden och beskaffenhet i övrigt vara lämpad efter samfärdselns behov». Väglagen förutsätter sålunda nödigt hänsynstagande till att såväl samfärdseln väl tillgodoses, som även att kravet å sparsamhet med allmänna medel upprätthålles.

Det är enligt revisorernas mening angeläget, att vid utarbetande av arbetsplaner för vägföretag noga tillses att vägens sträckning förlägges på sådant sätt, att onödiga kostnader ej uppkomma. Eftergifter ifråga om kurvors radie böra sålunda medgivas i erforderlig utsträckning och inlösen av dyrbar mark i möjligaste mån undvikas. Dylika eftergifter

synas påkallade särskilt ifråga om vägar som ej äro avsedda för stark trafik. Det har även synts revisorerna som om i vissa fall vägar — vilka ej äro genomfartsvägar eller eljest vägar å vilka stark trafik påräknas — byggts bredare och med starkare underbyggnad än vad trafikbehovet påkallar. Jämväl i dessa avseenden torde det vara möjligt att åstadkomma icke oväsentliga besparingar utan att kravet på goda och ur trafiksynpunkt fullt godtagbara vägar eftergives.

§ 16.

Stämpelbeläggning av resolutioner jämlikt 54 § 7 st. väglagen.

Vid granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat, att vissa länsstyrelser stämpelbelägga de resolutioner, varigenom fastställelse meddelas å vägstämmornas beslut rörande årsarvoden åt vissa ledamöter av vägstyrelserna.

Jämlikt 54 § 6 stycket i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet kan vägstämma bestämma årsarvoden till vissa av vägstyrelsernas ledamöter som ersättning för de utgifter och det arbete dessa haft »*för väghållningsdistriktens räkning*». Bestämmelsen ifråga avser sådana vägstyrelseledamöter, som utsetts till ordförande, sekreterare, räkenskapsförare, kassaförvaltare eller innehavare av annan befattning inom styrelsen ävensom revisorer. För att vinna bindande kraft måste jämlikt 7 stycket samma paragraf detta vägstämmans beslut underställas prövning av vederbörande länsstyrelse, som kan jämka de av vägstämman fastställda arvodena, såframt dessa äro oskäligt höga. Det är sålunda väghållningsdistriktets beslutande organ, vägstämman, som underställer ärendet länsstyrelsens prövning, och detta underställande är en nödvändig förutsättning för att beslutet överhuvud taget skall få någon rättsverkan. Härav torde otvetydigt framgå, att förfarandet har avseende å en *vägdistriktets* angelägenhet, och att länsstyrelsens beslut i ärendet blir en expedition till vägdistriktet eller till dess verkställande organ, vägstyrelsen.

I kungl. förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften återfinnes i kapitlet »om stämpel till statsmyndigheternas expeditioner» under 7 § följande stadgande:

»— — — — — — — Dessutom äro från stämpelavgift enligt detta kap. befriade:

— —

kommuner och väghållningsdistrikt i mål och ärenden rörande de allmänna vägarna och deras underhåll, jämväl vintertid;

— —»

Till belysande av stadgandets närmare innebörd torde böra erinras om omständigheterna vid dess tillkomst.

Ursprunget till bestämmelsen ifråga återfinnes i kungl. kungörelsen den 17 oktober 1887 angående stämpelavgiften (nr 75), innefattande vissa

ändringar i förordningen den 24 september 1886 i samma ämne, i vilken förordnings sjunde paragraf infördes en bestämmelse av följande lydelse:

»Från stämpelavgift enligt denna Art. äro befriade:

— —

Kommuner, i mål och ärenden rörande de allmänna vägarna och deras underhåll, jämväl vintertid.»

Nämnda stadgande tillkom i anledning av en motion, i vilken det föreslagits, att alla handlingar och utslag rörande de allmänna vägarna och deras underhåll ävensom rörande snöskottningsregleringen skulle vara från stämpelavgift befriade. Bevillningsutskottet framhöll emellertid, att de enskilda icke erhålla några expeditioner angående nu ifrågavarande ärenden annat än i händelse av klagomål, varför utskottet icke fann anledning biträda motionärens förslag i vad det vore till förmån för enskilda personer. Däremot ansåg utskottet kommunerna, särskilt de mindre av dem, ganska betungade genom åliggandet att erlägga stämpel »för de långa expeditioner angående vägfrågor», som ofta nog förekomme, särskilt som varje kommun hade rätt lösa till sig expedition rörande vägdelningar och dylikt inom hela det härad, församlingen tillhörde, och hemställde utskottet med anledning härav om författningsändring i enlighet med den utfärdade kungörelsen (bevillningsutskottets betänkande nr 14/1887 B).

Utskottet synes sålunda hava förutsatt stämpelfrihet för kommunerna i alla vägfrågor, vilket även ännu tydligare framgår av stadgandets senare utveckling.

Genom kungl. kungörelsen den 12 juli 1895 angående stämpelavgiften (nr 63) vidtogs därefter ändring av motsvarande bestämmelse i då gällande förordning angående stämpelavgiften, varvid stadgandet erhöll sin nuvarande utformning. Även denna ändring tillkom i anledning av en inom riksdagen väckt motion (motion nr 30 inom andra kammaren, år 1894), vid vars behandling i bevillningsutskottet anfördes bland annat följande (se bevillningsutskottets betänkande nr 18/1894):

Lika med motionären anser utskottet, att *väghållningsdistrikt och vägstyrelse böra vara befriade från stämpelavgift för de till dem utgående expeditioner.* Då det emellertid, på sätt motionären anfört, dragits i tvivelsmål, huruvida sådan frihet tillkommer dem på grund av stadgandet om stämpelfrihet för kommuner i mål och ärenden rörande de allmänna vägarna och deras underhåll, finner utskottet ett tillägg till nyssberörda stadgande böra göras i det av motionären angivna syfte; och får därför utskottet, som, då vägstyrelsen företräder väghållningsdistriktet, anser, att tilläggsstadgandet endast behöver hänföra sig till detta senare, hemställa» etc.

Utskottet föreslog därefter den formulering, som återfinnes i det nu i detta hänseende gällande stadgandet.

Ovan återgivna bestämmelse om underställning av vägstämmas beslut om årsarvode till vissa ledamöter av vägstyrelse i 54 § lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärens utgörande på landet tillkom

genom lagen den 21 maj 1931 om tillägg till 54 § lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet (S. F. S. nr 225). I samband därmed synes något uttalande i stämpelbeläggningsfrågan icke hava skett, antagligen därför att vid tillämpning av gällande lagbestämmelser någon tvekan ansetts icke kunna råda.

Revisorernas uttalande.

Av ovanstående utredning torde, såvitt revisorerna kunna finna, med tydlighet framgå, att författningens mening varit, att kommuner och väghållningsdistrikt i alla frågor, av vad slag de vara må, rörande vägväsendet, skola åtnjutas stämpelfrihet. Att denna tolkning är riktig torde för övrigt vad beträffar resolutioner angående fastställelse å beslut om vägstyrelseledamöters arvoden ligga i sakens natur. Bestämmelsen om sådan underställning är ju tillkommen i det allmännas intresse som ett skydd mot alltför rundligt tilltagna arvoden. Härtill kommer vidare att avgiften för stämpeln i detta fall ingår bland de kostnader, för vilka distriktet erhåller statsbidrag. Om stämpel i dylikt fall skulle utgå, komme staten att själv få betala 75—85 procent av den till statsverket inflytande stämpelavgiften.

Revisorerna hava ansett sig böra fästa riksdagens uppmärksamhet på vissa länsstyrelsers ovan påtalade förfaringssätt och vilja för sin del ifrågasätta, huruvida icke stadgandet i 7 § stämpelförordningen till undvikande av misstolkningar bör förtydligas, förslagsvis på det sätt, att kommuner och väghållningsdistrikt förklaras befriade från stämpel i alla mål och ärenden rörande vägväsendet.

§ 17.

För högt debiterad vägskatt.

I samband med sin granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna jämfört de av vägstyrelserna upprättade och i länskungörelserna offentliggjorda inkomst- och utgiftsstaterna för år 1933 med samma års huvudräkenskaper. Dessa jämförelser utvisa i åtskilliga fall en påfallande brist i överensstämmelse mellan staten och nämnda räkenskaper. På grund av den under år 1933 rådande arbetslösheten och därmed åtföljande livliga verksamhet på vägbyggnadsområdet finna revisorerna detta förhållande i viss mån förklarligt.

Ett förhållande, som revisorerna vid här ifrågavarande jämförelse däremot funnit synnerligen anmärkningsvärt är, att de för vägunderhållet utgående statsbidragen stundom i staterna upptagits till allt för låga belopp. För belysande av detta och därav följande konsekvenser få revisorerna hänvisa till nedanstående tabell.

Väghållningsdistrikt	Utdebiterad vägskatt per fyrk öre	Antal fyrk st.	Uttaxerat belopp kronor	Beräknat statsbidrag kronor	Uppburet statsbidrag kronor	Skillnad kronor	Vidstående skillnad fördelad per fyrk öre	Skatt, som bort utgå per fyrk öre
	1	2	3	4	5	6	7	8
Östbo härad	20	579,556	115,911	198,800	258,691	59,891	10	10
Västbo härad ...	20	970,655	194,131	258,750	344,097	85,347	8	12
Kinnevalds härad	27	391,261	105,640	102,000	179,495	77,495	19	8
Konga härad.....	20	943,534	188,707	166,500	196,263	29,763	3	17
Medelsta härad...	15	679,856	101,978	92,000	107,272	15,272	2	13
Inlands Fräkne härad	25	156,544	39,136	40,300	48,265	7,965	5	20
Inlands Nordre härad	28	226,212	63,339	53,750	73,300	19,550	8	20
Västra Hisings härad	25	526,604	131,651	120,075	138,671	18,596	3	22
Askims härad ...	17	1,220,528	207,490	91,000	112,166	21,160	1	16
Kville härad	60	133,413	80,048	45,528	57,525	11,997	9	51
Barne härad	12	415,472	49,856	62,000	67,695	5,695	1	11
Ljustorps tingslag	33	240,790	79,461	57,400	101,517	44,117	18	15
Gudmundrå tingslag	27	775,254	209,319	187,500	220,611	33,111	4	23

Ett vägdistrikts underhållsbidrag utgår med viss procent av närmast föregående års verkliga underhållskostnad. Vid statens uppgörande äro dessa underhållskostnader kända för första halvåret. För det senare halva året beräknas kostnaden genom jämförelse med motsvarande kostnader för tidigare år. Det möter sålunda i regel icke någon större svårighet att tämligen exakt beräkna det underhållsbidrag, som skall upptagas i staten.

Kolumn 7 i tabellen utvisar per vägfyrk räknat den, på grund av att statsbidragen till vägunderhållet upptagits till för låga belopp, för mycket debiterade vägskatten. Den sålunda för mycket debiterade skatten är som framgår av ovanstående tabell i åtskilliga distrikt anmärkningsvärt hög.

Revisorernas uttalande.

Genom vägstyrelsernas åtgärd att i staten upptaga underhållsbidragen till för låga belopp hava de väghållningsskyldige betungats med högre skatt än vad som varit oundgängligen nödvändigt. Vidare har det till mera skattetyngda väghållningsdistrikt utgående tillfälliga extra tilläggsbidraget, som utbetalas i viss proportion till debiterad vägskatt, kommit att utgå med för högt belopp. Slutligen kan här ifrågavarande förhål-

lande hava inverkat på det understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner som utgår jämlikt kungl. förordning den 16 december 1927.

Revisorerna, vilka förvänta att vägstyrelserna under normala förhållanden så noggrant som möjligt följa den fastställda staten, hava velat fästa riksdagens uppmärksamhet å vägstyrelsernas ovan omförmälda förfarande, som revisorerna med hänsyn till därav följande konsekvenser, finna synnerligen anmärkningsvärt.

§ 18.

Förbättringsarbetens utförande på underhållskonto.

Vid granskningen av vissa väghållningsdistrikts räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat att förbättringsarbeten i betydande utsträckning utförts på underhållskontot. Bestämmelserna om dylika arbetens utförande på nämnda konto återfinnas i de vid Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 oktober 1927 angående dispositionen av anslag till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. fogade anvisningarna enligt med däri den 21 maj 1931 (S. F. S. nr 230) vidtagna ändringar.

Enligt dessa anvisningar må vid bestämmandet av de kostnader, som skola tjäna till underlag för tillmätandet av ifrågavarande bidrag såsom vägunderhåll icke upptagas förbättringsarbeten; dock att smärre dylika arbeten, vilkas utförande utan uppskov prövas påkallat av trafiksäkerhetshänsyn eller vilkas verkställande av ekonomiska skäl eller eljest finnas böra lämpligen ske i samband med vissa underhållsarbeten, må räknas såsom underhåll, under förutsättning, att, där ej fråga är om förbättringsåtgärd av helt obetydlig omfattning, före arbetets påbörjande vederbörande länsstyrelses medgivande till utförande av detsamma inhämtats.

För att kunna bilda sig en uppfattning om den utsträckning, i vilken dylika å underhållets konto förda förbättringsarbeten förekomma hava revisorerna från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen införskaffat nedanstående uppgifter, vilka omfatta samtliga med vederbörligt tillstånd under åren 1932—1934 utförda arbeten av ifrågavarande art.

Kostnad för med vederbörligt tillstånd på underhållskontot utförda förbättringsarbeten under åren 1932—1934.

Län	1932	1933	1934 (beräknad)	Län	1932	1933	1934 (beräknad)
	Kronor	Kronor	Kronor		Kronor	Kronor	Kronor
Stockholms	38,993	60,450	94,400	Älvsborgs	92,460	189,800	48,400
Uppsala	13,195	5,000	13,600	Skaraborgs	91,800	92,000	45,000
Södermanlands	41,000	65,100	38,200	Värmlands	40,000	16,600	52,000
Östergötlands	65,181	47,320	164,300	Örebro	85,760	51,500	61,000
Jönköpings	105,500	126,100	128,500	Västmanlands	31,000	21,300	7,500
Kronobergs	69,000	84,500	193,400	Kopparbergs	118,600	98,300	102,300
Kalmar	94,500	123,700	50,000	Gävleborgs	42,240	49,780	34,700
Gotlands	23,375	27,700	40,800	Västernorrlands	81,700	116,400	76,200
Blekinge	21,860	6,950	29,200	Jämtlands	135,500	188,405	243,100
Kristianstads	19,718	19,400	67,100	Västerbottens	477,465	374,700	293,200
Malmöhus	146,000	266,900	115,700	Norrbottens	279,820	246,700	216,400
Hallands	150,883	34,456	49,900		2,361,404	2,523,061	2,356,300
Göteborgs och Bohus	95,854	210,000	191,400				

Av tabellen framgår, att avsevärda belopp använts för här ifrågavarande förbättringsarbeten. Tabellen utvisar vidare, att vissa länsstyrelser givit tillstånd till förbättringsarbetens utförande på underhållskontot i långt större utsträckning än de andra. Så är exempelvis förhållandet med länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Jämtlands, Norrbottens och framför allt Västerbottens län.

Då det enligt väglagen utgående underhållsbidraget (det s. k. 30 procentbidraget) avdrages från det för fördelning disponibla automobilskattemedelsbeloppet, innan medlen fördelas å städer och landsbygd, komma städernas och landsbygdens totala andelar att minskas genom förbättringsarbetens inräknande bland underhållskostnaderna. Då vidare det av automobilskattemedel direkt utgående underhållsbidraget (det s. k. 45 procentbidraget) och det tillfälligt extra tilläggsbidraget avdragas, innan landsbygdens återstående andel fördelas å de olika länsfonderna, bliva de till förbättringsarbeten egentligen avsedda medlen ytterligare reducerade. Ett alltför vidsträckt bruk av länsstyrelsernas rätt att meddela tillstånd av här ifrågavarande art blir sålunda till direkt förfång för de övriga länen. Revisorerna finna det därför angeläget, att åtgärder vidtagas i syfte att åstadkomma en jämnare och mera rättvis avvägning av länens rätt att få vägförbättringar utförda med för underhåll egentligen avsedda medel. Detta syfte skulle kunna ernås genom att länsstyrelsernas ovanberörda befogenhet att meddela tillstånd i angivna hänseende överflyttades till det centrala ämbetsverket, väg- och vattenbygg-

nadsstyrelsen. En annan utväg vore, att Kungl. Maj:t vid fördelningen av till förfogande stående utjämningsandel toge hänsyn till den omfattning, i vilken vederbörande länsstyrelser begagnat sig av ovan berörda befogenhet.

Revisorerna hemställa, att riksdagen måtte vidtaga åtgärder till anvisande av rättelse i ovan påtalade missförhållanden.

§ 19.

Av vägdistrikten upptagna lån.

Revisorerna hava funnit anledning företaga undersökning rörande storleken av vägdistriktens upplåning samt denna upplånings fördelning på med Kungl. Maj:ts medgivande upptagna lån och övriga lån.

Resultatet av denna undersökning föreligger i nedanstående tabeller. Uppgifterna avse den 1 juli 1934. I tabell nr 2 har en sammanställning skett för de olika länen samt för landet i sin helhet. Uppgifterna om väglängd inom varje distrikt samt hur stor del av vägarna, som är permanentbelagd eller belagd med s. k. halvpermanentbeläggning, hava hämtats ur Svensk vägkalender 1934. Tabellen innehåller vidare uppgift om beslutad uttaxering per vägfyrk för år 1935 samt om antalet vägfyrkar inom varje distrikt, vilken senare uppgift lämnats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Den angivna medelutdebiteringen är ett vägt medeltal, där hänsyn alltså tagits till det totala uttaxerade beloppet inom länet samt det totala antalet vägfyrkar. I tabellen nr 2 har dessutom angivits skulden per mil väg inom de olika länen, därvid utgångspunkten varit dels med Kungl. Maj:ts medgivande upptagna lån och dels den totala upplåningen. Revisorerna anse sig härvid böra framhålla, att intetdera medeltalet torde giva en fullt säker bild av det verkliga förhållandet men dock var för sig och tillsammans giva vissa upplysningar. I åtskilliga fall har medgivande lämnats till mera tillfälliga låns omplacering i långfristiga amorteringslån utan att dessa ännu lagts upp och i andra fall hava de tillfälliga lånen till större eller mindre del inbetalts, sedan statsbidrag till väganläggningar erhållits. Antalet vägfyrkar per mil hava revisorerna ansett giva vissa hållpunkter för bedömandet av de olika vägdistriktens ekonomiska bärkraft.

Revisorernas uttalande.

Av tabellerna framgår, att vägdistriktens upplåning numera uppgår till högst avsevärda belopp. Betydande ojämnheter föreligga emellertid. Medan flera vägdistrikt äro skuldfria eller skuldsatta till endast obetydligt belopp, hava andra distrikt en mycket tyngande skuldbörda. Anledningen till dessa olikheter torde i första hand vara att söka i de olika vägdistriktens belägenhet, starkt trafikerade genomfartsvägar i vissa distrikt, samt jämväl arbetslöshetens omfattning i orten. I vissa distrikt har förmärkts en strävan att hålla upplåningen nere genom höjning av utdebiteringen, medan åter andra distrikt varit mindre benägna därtill.

Som av tabellerna framgår har nära hälften av vägdistriktens upplåning verkställts utan att Kungl. Maj:ts tillstånd härtill inhämtats. En betydande del av denna lånesumma ligger i tillfälliga lån, upptagna för bestridande av utgifter för ny- eller ombyggnad av väg i avvaktan på statsbidrags erhållande. I andra fall torde det däremot icke föreligga någon skillnad mellan de utgifter, som bestritts med lån, vartill Kungl. Maj:ts medgivande inhämtats och utgifter bekostade med andra lånemedel.

Någon tillförlitlig sammanställning rörande vägdistriktens och kommunernas upplåning finnes icke ens för de fall, då Kungl. Maj:ts tillstånd till lånens upptagande inhämtats. Revisorerna finna det angeläget att inom finansdepartementet upplägges till exempel ett kortregister över de olika kommunernas upplåning omfattande så lång tid tillbaka, att en möjligast klar bild gives över den upplåning, som av Kungl. Maj:t medgivits varje kommun. I fråga om de lån till vägdistrikt som efter gemensam beredning mellan kommunikations- och finansdepartementen slutligt handläggas i kommunikationsdepartementet, böra jämväl dessa medtagas i ett dylikt finansdepartementets register, för att överblicken över medgiven upplåning må bliva så fullständig som möjligt.

Tabell I.

Vägdistrikt	Upplåning med Kungl. Maj:ts medgivande	Upplåning utan Kungl. Maj:ts medgivande	Utdebitering pr vägfyrk 1935	Väglängd i km	Permanenta vägar km	Halvpermanenta vägar, km	Antal vägfyrkar
1	2	3	4	5	6	7	8
Stockholms län:							
Sollentuna	1,676,270	125,000	11	93	45.0	—	1,760,412
Färentuna	170,000	35,000	20	100	3.0	5.0	339,000
Långhundra	20,086	53,000	32	149	—	—	82.100
Frösunda	—	31,600	35	101	—	—	84,980
Ärlinghundra	111,362	45,000	29	131	—	—	177,923
Semminghundra	65,347	—	18	130	—	—	260,000
Börstil	—	17,473	20	54	—	—	38,823
Gräsö	—	—	10	31	—	—	20,426
Harg	—	175,631	22	89	—	—	107,795
Hökhuvud	—	20,000	30	75	—	—	61,500
Närdinghundra	—	181,705	32	169	—	—	133,860
Väddö	—	—	12	116	—	—	280,000
Singö	—	—	5	12	—	—	11,172
Lyhundra	—	50,000	30	129	—	—	74,000
Sjuhundra	—	73,905	32	115	—	—	100,000
Roslagsbro	—	5,000	40	65	—	—	25,940
Vätö	60,000	35,000	30	45	—	—	41,210
Frötuna	—	10,000	30	130	—	—	120,000
Österåker	76,071	64,000	27	110	—	—	194,909
Ljusterö	—	8,000	23	38	—	—	52,345
Värmdö	580,192	26,365	16	137	10.5	24.0	625,511
Danderyd	1,075,691	410,000	12	97	10.5	—	2,765,509
Sotholm	—	100,000	12	260	—	34.0	897,000
Ornö	—	—	5	13	—	—	37,118
Nämdö	—	500	10	5	—	—	925
Utö	—	—	4	9	—	—	8,172
Muskö	—	1,100	15	7	—	—	7,294
Svartlösa	631,265	5,687	12	192	29.0	22.0	2,565,000
Öknebo	87,096	72,386	20	158	0.5	—	339,000
Summa	*4,553,380*	*1,546,352*	*14.0*	*2,760*	*98.5*	*85.0*	11,216,924
Uppsala län:							
Håbo	—	80,000	30	83	—	—	125,194
Bro	—	24,448	30	58	—	—	112,346
Åsunda	—	84,489	30	111	—	—	107,423
Trögd	—	—	30	196	—	—	176,040
Lagunda	—	—	24	111	—	—	78,915
Hagunda	27,000	37,500	30	133	—	—	97,430
Ulleråker	—	115,100	22	105	—	—	272,334
Bälinge	—	45,863	38	144	—	0.5	79,411
Vaksala	—	21,441	25	68	—	—	136,099
Rasbo	—	30,000	31	87	—	—	90,318
Tierp	—	26,153	18	140	—	—	347,210
Vendels	—	11,540	16	72	—	—	59,549
Västland	120,000	29,950	22	129	—	—	526,474
Norunda	—	49,645	25	150	—	—	129,372
Oland	3,040	41,125	20	180	—	—	207,907
Film	20,000	20,000	28	112	—	—	151,000
Lövsta	—	53,240	25	130	—	—	115,014
Summa	*170,040*	*670,494*	*25.6*	*2,009*	—	*0.5*	*2,812,036*

1	2	3	4	5	6	7	8
Södermanlands län:							
Jönåker	—	—	17	333	4.0	—	531,175
Rönö	49,335	—	28	276	—	—	239,497
Hölebo	—	65,000	28	136	—	—	134,481
Oppunda	—	—	23	640	—	—	750,556
Villåttinge	—	—	17	270	—	—	519,659
Österrekarne	25,000	4,300	20	249	—	—	254,231
Västerrekarne	—	103,200	24	150	20.0	—	193,392
Åker	75,402	62,059	26	153	—	—	218,512
Daga	—	72,000	27	177	1.5	—	242,000
Selebo	119,404	215,500	35	112	—	—	157,391
Summa	*269,141*	*522,059*	*22.5*	*2,496*	*25.5*	—	*3,240,894*
Östergötlands län:							
Kinda södra	136,750	—	30	269	—	—	199,700
Kinda norra	63,309	—	35	226	—	1.0	132,606
Ydre	213,514	102,550	32	255	—	—	148,323
Gullberg	40,030	3,000	25	150	—	—	190,300
Boberg	27,028	—	22	189	—	—	211,288
Valkebo	36,999	73,615	30	233	—	—	139,724
Åkerbo	70,236	—	42	70	—	0.5	62,500
Bankekind	207,289	66,969	20	270	0.5	—	326,000
Hanekind	9,600	—	25	170	—	5.0	210,500
Hammarkind	—	—	18	364	1.0	—	452,000
Skärkind	—	68,834	35	162	—	—	80,811
Tjällmo	—	—	20	130	—	—	87,439
Hällestad	24,703	28,170	27	68	—	—	94,000
Risinge	282,791	45,000	20	262	—	15.0	500,632
Bråbo	398,371	50,000	20	49	5.5	—	163,090
Memming	162.996	—	12	70	4.0	—	403,719
Styrestad	69,793	5,400	26	52	—	—	90,000
Krokek	10,176	15,600	20	35	—	—	65,900
Björkekind västra	—	—	30	67	—	—	44,700
Björkekind östra	—	5,344	30	65	—	—	32,300
Östkind	140,000	8,250	20	142	—	—	124,800
Göstring	—	—	18	298	—	—	291,460
Vifolka	67,000	59,264	30	150	—	—	162,315
Lysing	59,503	—	24	177	0.5	2.0	185,631
Dal	—	—	17	66	—	—	118,861
Aska	33,229	141,604	18	212	—	3.0	425,897
Summa	*2,053,317*	*673,600*	*22.1*	*4,201*	*11.5*	*26.5*	*4,944,496*
Jönköpings län:							
Tveta	—	200 000	30	400	1.0	1.0	562,770
Vista	—	—	30	70	—	1.0	103,651
Visingsö	—	1,000	18	16	—	—	17,017
Mo	—	—	45	378	0.5	—	110,561
Norra Vedbo	—	40,000	30	310	—	2.0	275,894
Södra Vedbo	57,191	67,732	30	425	—	0.5	311,000
Östra	—	—	26	496	—	1.0	386,998
Västra	36,000	230,000	32	660	—	0.5	460,683
Östbo	—	341,700	30	752	—	2.0	405,706
Västbo	—	139,914	26	880	2.0	—	735,942
Summa	*93,191*	*1,020,346*	*29.2*	*4,387*	*3.5*	*8.0*	*3,370,222*
Kronobergs län:							
Konga	—	143,800	35	650	—	—	706,067
Uppvidinge	—	—	37	630	—	—	527,300

1	2	3	4	5	6	7	8
Kinnevald	110,253	107,170	40	360	1.0	—	262,004
Norrvidinge	—	28,000	35	260	—	—	106,610
Allbo	—	70,128	35	700	—	—	535,711
Sunnerbo	150,397	50,000	34	950	5.0	2.0	716,000
Summa	*260,650*	*399,098*	*35.6*	*3,550*	*6.0*	*2.0*	*2,853,692*
Kalmar län:							
Norra Tjust	195,000	50,000	35	477	—	—	320,077
Södra Tjust	130,000	—	30	535	—	0.5	419,967
Tunalån	189,553	55,000	40	310	—	—	157,200
Sevede	—	—	20	400	—	—	250,730
Aspeland	—	145,000	28	290	—	—	338,770
Handbörd östra	—	255,000	20	156	1.0	—	277,574
Handbörd västra	75,000	50,000	40	120	—	—	96,933
Norra Möre	88,340	88,800	32	220	—	6.5	206,500
Stranda	—	70,000	13	185	—	—	320,830
Södra Möre	—	—	30	580	—	2.0	577,622
Ölands norra	—	—	18	230	—	—	149,400
Ölands södra	—	—	12	202	—	—	270,934
Summa	*677,893*	*713,800*	*26.0*	*3,705*	*1.0*	*9.0*	*3,386,537*
Gotlands län:							
Gotlands södra	12,000	2,500	35	642	1.0	—	320,000
Gotlands norra	15,700	135,000	34	780	2.5	1.0	412,000
Summa	*27,700*	*137,500*	*34.4*	*1,422*	*3.5*	*1.0*	*732,000*
Blekinge län:							
Östra	114,054	—	30	298	2.5	1.0	324,082
Medelsta	—	—	30	342	0.5	0.5	474,519
Bräkne-Hoby	—	40,000	30	68	—	—	74,292
Öljehult	—	7,000	50	27	—	—	11,125
Åryd	—	35,400	37	27	—	—	30,519
Hällaryd	—	2,599	30	27	—	—	31,650
Asarum	275,636	266,000	32	80	4.5	—	235,859
Ringamåla	—	35,300	40	54	—	—	26,000
Mörrum	53,494	75,000	42	82	—	—	76,996
Jämshög	62,633	16,250	35	103	—	—	122,545
Kyrkhult	46,500	139,900	45	115	—	—	70,136
Gammalstorp	34,202	54,100	44	38	—	—	31,976
Mjällby	27,087	58,000	28	100	—	—	134,118
Summa	*613,606*	*729,549*	*32.4*	*1,361*	*7.5*	*1.5*	*1,643,817*
Kristianstads län:							
Norra Åsbo	—	215,000	20	382	7.0	5.0	788,878
Södra Åsbo	88,436	171,000	23	179	15.5	16.0	574,282
Bjäre	622,302	60,000	26	180	11.0	2.0	405,186
Västra Göinge	—	70,000	30	748	—	1.5	637,636
Östra Göinge	256,626	200,000	30	525	4.0	—	604,000
Villand	—	160,000	26	326	3.0	12.5	643,000
Gärd	76,944	118,000	28	389	10.5	5.0	493,863
Albo	6,000	—	30	150	—	—	176,245
Ingelstad	802,919	—	24	264	35.0	—	655,496
Järrestad	—	77,000	25	120	2.5	5.5	260,461
Summa	*1,853,227*	*1,071,000*	*25.7*	*3,263*	*88.5*	*47.5*	*5,239,047*
Malmöhus län:							
Oxie	856,665	—	28	260	25.5	5.5	683,024

1	2	3	4	5	6	7	8
Skytts	66,667	—	27	270	—	5.0	566,835
Ljunits	267,800	145,000	31	147	—	—	149,394
Herrestad	—	256,695	30	147	1.5	9.0	221,500
Vemmenhög	146,500	138,782	30	380	2.0	4.5	700,873
Färs	—	200,000	28	390	3.0	—	492,318
Frosta	334,533	60,000	27	561	3.5	—	681,672
Torna	741,928	—	26	360	30.0	—	709,150
Bara	627,128	325,000	26	309	30.0	36.0	925,667
Rönneberg	100,000	50,000	23	167	13.0	—	430,028
Ven	—	10,900	22	4	—	—	27,227
Onsjö	—	372,600	28	275	7.0	—	491,394
Harjager	58,500	—	23	166	19.5	3.0	504,017
Luggude	533,975	200,000	23	530	23.0	—	1,554,306
Summa	*3,733,696*	*1,758,977*	*26.2*	*3,966*	*158.0*	*63.0*	*8,137.405*
Hallands län:							
Hök	640,300	—	32	347	22.0	6.0	484,393
Tönnersjö	48,205	—	32	220	—	—	220,200
Halmstad	72,724	—	31	279	6.0	—	420,756
Årstad	—	—	31	257	—	—	209,156
Faurås	—	120,000	38	400	—	—	285,327
Himle	—	150,394	37	210	—	—	248,124
Viske	—	40,244	35	88	—	—	87,757
Fjäre	807,043	230,000	35	320	8.0	18.0	425,798
Summa	*1,568,272*	*540,638*	*33.6*	*2,121*	*36.0*	*24.0*	*2,372,511*
Göteborgs och Bohus län:							
Askim	362,156	465,000	17	76	21.0	10.5	1,104,504
Östra Hising	28,100	36,400	24	12	2.0	—	38,217
Sävedal	121,991	150,000	18	70	12.0	—	453,716
Västra Hising	461,391	70,000	33	95	1.0	—	420,580
Inlands Södre	30,000	52,333	50	120	—	—	100,779
Inlands Nordre	125,000	—	45	165	—	—	144,517
Inlands Fräkne	133,840	174,219	40	78	—	—	108,150
Inlands Torpe	156,750	—	42	73	—	—	111,099
Orust	76,800	25,000	35	222	—	—	176,212
Skaftö	—	26,700	25	15	—	—	53,283
Flatö	—	—	25	8	—	—	2,988
Tjörn	95,000	170,000	35	80	—	—	105,911
Sotenäs	277,200	—	35	110	2.5	—	208,312
Sörbygden	48,986	42,566	60	95	—	—	33,154
Tunge	185,450	154,600	50	129	—	—	195,377
Lane	333,389	50,002	60	136	2.0	—	120,398
Stångenäs	222,659	62,200	70	128	—	—	109,000
Vette	356,426	388,000	80	163	—	—	127,285
Tanum	—	505,000	70	167	—	—	117,335
Kville	104,000	223,685	57	130	—	—	85,791
Bullaren	—	300,000	80	107	—	—	36,656
Summa	*3,119.138*	*2,895,705*	*34.7*	*2,179*	*40.5*	*10.5*	*3,853,264*
Älvsborgs län:							
Väne	—	27,302	20	142	—	—	410,000
Bjärke	—	20,000	25	99	—	—	74,375
Flundre	69,022	—	15	62	—	—	343,805
Ale	—	—	22	202	—	—	406,004
Vättle	219,643	10,663	18	90	1.0	—	523,765
Kulling	—	—	25	336	2.5	—	306,959
Gäsene	—	—	25	280	—	—	107,950
Ås	—	59,000	35	240	—	—	214,000

1	2	3	4	5	6	7	8
Mark	—	180,000	24	518	1.5	22.5	895,941
Bollebygd	—	167,000	35	115	1.0	—	149,131
Veden	81,241	50,000	25	130	2.0	—	124,983
Redväg	—	130,000	40	240	—	—	135,487
Kind	12,454	—	30	940	—	—	490,000
Sundal	95,347	20,000	50	288	—	1.0	173,204
Nordal	90,625	157,789	25	165	—	—	290 377
Valbo	161,840	171,472	35	267	—	—	151,849
Vedbo västra	178,750	120,466	30	215	—	—	131,490
Vedbo norra	47,229	15,000	30	125	—	—	139,990
Vedbo östra	—	550,000	40	200	—	—	284,261
Tössbo	—	—	25	177	—	—	137,689
Summa	*956,151*	*1,678,692*	*26.5*	*4,831*	*8.0*	*23.5*	*5,491,260*
Skaraborgs län:							
Hasslerör	—	25,000	30	230	0.5	—	269,300
Hova	—	115,000	35	233	—	—	238,679
Södra Vadsbo	—	—	27	537	—	—	526,000
Kåkind	—	100,000	23	257	—	—	306,000
Gudhem	20,000	30,000	30	193	—	—	165,000
Leaby	—	—	30	95	—	—	80,900
Dimbo	—	22,916	25	288	—	—	233,400
Slättäng	—	—	35	367	—	—	204,709
Skåning	—	—	15	228	—	—	220,552
Vilske	—	46,000	35	145	—	—	84,620
Valle	—	18.022	28	102	0.5	—	100,004
Barne	—	—	18	200	—	—	278,000
Viste	14,000	29,000	5	137	—	—	170,312
Åse	—	20,000	41	94	—	—	98,300
Laske	—	—	20	135	—	—	86.500
Kålland	—	—	24	170	1.5	1.0	213,890
Kinnefjärding	—	12,800	15	128	—	—	127,560
Kinne	—	50,000	17	189	—	—	277,000
Summa	*34,000*	*468,738*	*25.5*	*3,728*	*2.5*	*1.0*	*3,680,726*
Värmlands län:							
Visnum	100,000	—	35	150	—	—	138,475
Olme	—	10,000	35	111	—	1.0	82,100
Väse	—	—	35	180	—	6.5	125,000
Nyed	—	—	23	122	—	0.5	130,632
Färnebo	—	72,411	21	361	—	—	463,901
Älvdals nedre	83,510	—	22	330	—	—	517,642
Älvdals övre	—	80,000	41	229	—	—	221,869
Frykdals övre	37,440	60,000	30	204	—	0.5	214,024
Frykdals nedre	6,000	60,000	30	300	1.0	—	360,800
Kil	87,676	—	33	298	1.0	—	560,932
Karlstad	328,687	208.121	17	120	—	—	475,000
Grums	70 174	—	18	153	—	—	374,720
Jösse	250,337	—	29	535	—	—	517,226
Gillberg	—	—	24	333	—	—	262,413
Näs	—	—	11	181	2.0	—	456,039
Nordmark	331,713	—	39	430	—	—	340,133
Summa	*1,295,537*	*490,532*	*29.5*	*4,037*	*4.0*	*8.5*	*5,240,906*
Örebro län:							
Örebro	—	500,000	16	268	0.5	—	790,573
Glanshammar	310,680	—	35	120	—	—	121,400
Asker	9,060	27,000	25	148	—	—	174,181
Sköllersta	—	40,000	18	228	—	—	205,000

1	2	3	4	5	6	7	8
Kumla	—	—	10	193	2.5	—	605,597
Hardemo	35,300	14,624	36	58	—	—	43,949
Edsberg	108,000	79,116	23	242	—	—	282,762
Grimsten	—	34,000	20	90	—	—	161,697
Sundbo	217,192	71,050	30	157	—	—	205,618
Nora	—	110,000	23	128	—	—	173,287
Linde	—	89,000	27	125	—	—	162,160
Hjulsjö	30,840	—	24	41	—	—	43,897
Grythytte	218,700	68,000	19	112	—	2.0	287,988
Karlskoga	—	80,000	12	246	—	—	1,224,820
Ramsberg	—	101,000	31	111	—	—	73,641
Fellingsbro	—	25,000	20	178	—	—	299,375
Nya Kopparberg	—	141,322	13	158	—	—	286,684
Summa	*929,712*	*1,380,112*	*17.5*	*2 603*	*3.0*	*2.0*	*5,142,629*
Västmanlands län:							
Tuhundra	15,000	50,869	25	71	—	—	88,503
Siende	—	10,000	23	119	—	—	134,805
Snevringe	—	50,000	18	287	—	—	662,404
Yttertjurbo	9,471	85,441	30	75	—	—	151 265
Åkerbo	—	—	22	292	—	—	422,600
Skinnskatteberg	130,733	—	30	141	—	—	140,500
Norrbo	41,824	—	20	163	—	—	147,855
Gamla Norberg	233,135	99,988	26	217	—	—	561,474
Vagnsbro	15,000	43,000	30	101	—	—	65,000
Torstuna	—	—	20	140	—	—	98,828
Simtuna	—	—	20	266	—	—	228,452
Övertjurbo	—	25,000	25	223	—	—	227,046
Våla	71,367	—	30	185	—	—	156,732
Summa	*516,530*	*364,298*	*23.0*	*2.280*	—	—	*2,985,464*
Kopparbergs län:							
Svärdsjö	139,183	—	20	165	—	—	173,255
Sundborn	23,000	39,700	25	55	—	—	48,335
Vika	—	75,000	27	59	1.0	—	86,959
Kopparberg	89,366	—	23	85	—	—	266,449
Aspeboda	—	19,900	35	43	—	—	20,097
Torsång	—	—	21	24	—	—	30,017
Gustaf	—	—	23	35	—	—	54,877
Stora Tuna	407,660	420,000	20	251	5.0	—	1,128,637
Stora Skedvi	50,000	60,000	40	78	—	—	65,477
Säter	—	15,300	36	30	—	—	28,845
Hedemora	158,500	84,500	30	105	—	—	157,865
Garpenberg	20,925	6,000	20	47	—	—	59,897
Husby	—	85,000	23	79	—	—	192,387
Folkare	—	120,000	25	250	—	—	443,273
Gagnef	200,000	155,000	40	71	—	—	125,175
Leksand	—	188,000	32	270	—	—	427,094
Rättvik	—	—	20	105	—	—	230,126
Ore	39,248	15,000	20	75	—	—	108,990
Mora	—	313,000	30	207	0.5	—	367,088
Orsa	—	—	20	178	—	—	259,369
Älvdalen	70,000	—	26	199	—	2.0	149,404
Särna	23,600	12,400	45	209	—	—	92,970
Malung	185,093	103,522	35	353	—	—	441,084
Nås	206,962	2,747	30	310	—	—	474,347
Grangärde	—	76,359	22	250	—	—	465,939
Norrbärke	164,025	—	28	117	—	—	252,000
Söderbärke	125,283	—	35	124	—	—	92,998
Summa	*1,902,845*	*1,791,428*	*25.6*	*3,774*	*6.5*	*2.0*	*6,242,954*

1	2	3	4	5	6	7	8
Gävleborgs län:							
Gästriklands östra	—	400,000	16	350	1.5	—	1,464,000
Gästriklands västra	—	260,000	14	380	—	—	1,442,239
Ala	239,052	259,556	20	272	—	—	675,000
Bollnäs	—	305,000	25	480	—	—	834.548
Enånger	100,000	40,000	20	94	—	—	214,134
Forsa	87,156	—	30	200	—	—	216,555
Bergsjö	—	175,000	25	247	—	—	294,700
Delsbo	—	15,000	32	225	—	—	162,702
Ljusdal	—	181,000	25	465	—	—	486,000
Arbrå-Järvsö	—	226,000	25	153	—	—	230,108
Summa	*426,208*	*1,861,556*	*19.8*	*2,866*	*1.5*	—	*6,019,986*
Västernorrlands län:							
Njurunda	—	150,000	20	120	—	—	338,479
Tuna	—	90,000	35	237	—	—	250,633
Torp	—	309,613	24	401	—	—	512,400
Selånger	—	34,000	37	59	—	—	80,000
Indal	156,515	8,000	61	157	—	—	113,321
Skön	486,523	—	15	140	7.0	—	922,820
Ljustorp	—	400,000	45	126	—	—	134,323
Säbrå	—	426,658	70	185	—	—	110,000
Gudmundrå	421,359	226,043	25	150	3.5	1.5	680,740
Boteå	419,091	—	40	220	—	—	282,000
Nora tingslag	120,000	390,149	60	140	—	—	145,598
Sollefteå	55,747	327,451	45	200	—	—	262,555
Resele	—	410,000	50	175	—	—	153,033
Ramsele	500,000	540,000	64	495	—	—	280,209
Nordingrå	—	175,000	78	153	—	—	72,830
Nätra	—	101,393	30	390	—	—	376,500
Själevad	—	300,000	30	235	—	—	413 808
Arnäs	—	369,000	40	300	—	—	248 262
Summa	*2,159.235*	*4,257,307*	*33.2*	*3,885*	*10.5*	*1.5*	*5,377,511*
Jämtlands län:							
Ragunda	142,783	—	35	462	—	—	362,430
Revsund	—	500,000	40	322	—	—	198,458
Brunflo	—	61,250	40	124	—	—	73,727
Lit	209,270	40,000	52	473	—	—	165,380
Hammerdal	—	383,152	60	568	—	—	269,365
Sunne	99,279	182,000	27	85	1.5	1.5	158,406
Hallen	—	21,422	35	88	—	—	28,553
Oviken	—	91,105	70	78	—	—	37,498
Undersåker	130,000	115,000	40	300	—	—	195,786
Offerdal	—	—	40	302	—	—	107,437
Berg	—	115,000	48	265	—	—	105,000
Hackås	—	82,000	64	77	—	—	39,159
Rödön	38,134	45,000	40	132	—	—	172,770
Sveg	—	210,000	25	253	—	—	243,976
Hede	18,221	—	30	299	—	—	75,867
Summa	*637,687*	*1,845,929*	*40.8*	*3,828*	*1.5*	*1.5*	*2,233,812*
Västerbottens län:							
Nordmaling	84,687	154,383	45	560	—	—	309,360
Umeå	—	405,000	50	624	0.5	—	711,700
Holmö	—	—	6	6	—	—	6,000
Degerfors	147,772	98,754	40	382	—	—	182,098
Bygdeå	—	56,800	50	171	—	—	127,000

1	2	3	4	5	6	7	8
Burträsk	146,593	—	70	203	—	—	115,500
Skellefteå	444,260	435,308	45	740	—	—	1,135,954
Malå	141,732	119,786	60	336	—	—	154,058
Lövånger	—	110,000	70	132	—	—	51,369
Nysätra	—	42,973	70	63	—	—	40,776
Lycksele	67,967	56,621	40	533	—	—	292,000
Örträsk	—	78,165	55	35	—	—	23,700
Stensele	33,286	10,000	60	305	—	—	104,000
Tärna	—	29,000	60	178	—	—	15,000
Sorsele	28,499	159,538	60	279	—	—	87,300
Åsele	—	492,000	50	330	—	—	170,000
Fredrika	12,810	10,000	50	129	—	—	43,100
Dorotea	14,091	32,500	40	205	—	—	89,800
Vilhelmina	103,684	118,500	50	428	—	—	124,800
Summa	*1,225,381*	*2,409,328*	*48.6*	*5,639*	*0.5*	—	*3,783,515*
Norrbottens län:							
Piteå	425,662	—	37	486	—	—	395,456
Älvsby	116,481	—	45	237	0.5	—	114,420
Arvidsjaur	125,381	30,000	40	580	—	—	210,000
Arjeplog	128,960	20,000	45	200	—	—	73,000
Nederluleå	—	20,400	45	260	—	—	158,457
Överluleå	111,270	304,834	65	212	—	—	160,123
Jokkmokk	118,249	65,956	38	445	—	—	315,181
Råneå	104,388	10,000	88	210	—	—	102,500
Nederkalix	279,294	—	57	340	—	1.5	312,651
Överkalix	256,702	44,100	145	271	—	—	84,977
Gällivare	47,102	50,000	18	385	—	0.5	550,000
Nedertorneå	53,575	20,706	70	145	—	—	85,836
Övertorneå	264,571	—	70	253	—	1.0	91,946
Korpilombolo	18,000	—	50	203	—	—	45,166
Pajala	144,794	62,486	120	355	—	—	55,543
Karesuando	—	15,560	45	64	—	—	7,528
Jukkasjärvi	—	—	9	312	—	12.0	700,000
Edefors	143,628	114,201	70	150	—	—	77,100
Summa	*2,338.057*	*758.243*	*40.5*	*5,108*	*0.5*	*15.0*	*3,539,884*

Tabell II.

Län	Upplåning		Utdebitering pr vägfyrk 1935	Väglängd i km	Permanenta vägar i km	Halvpermanenta vägar i km	Antal vägfyrkar	Skuld (av Kungl. Maj:t medgiven upplåning) pr mil	Total skuld pr mil	Antal vägfyrkar pr mil
	med Kungl. Maj:ts medgivande	utan Kungl. Maj:ts medgivande								
Stockholms	4,553,380	1,546,352	14.0	2,760	98.5	85.0	11,216,924	16,498	22,100	40,641
Uppsala	170,040	670,494	25.6	2,009	—	0.5	2,812,036	850	4,184	14,000
Södermanlands	269,141	522,059	22.5	2,496	25.5	—	3,240,894	1,078	3,175	12,984
Östergötlands	2,053,317	673,600	22.1	4,201	11.5	26.5	4,944,496	4,888	6,491	11,770
Jönköpings	93,191	1,020,346	29.2	4,387	3.5	8.0	3,370,222	212	2,538	7,682
Kronobergs	260,650	399,098	35.6	3,550	6.0	2.0	2,853,692	734	1,858	8,039
Kalmar	677,893	713,800	26.0	3,705	1.0	9.0	3,386,537	1,830	3,756	9,140
Gotlands	27,700	137,500	34.4	1,422	3.5	1.0	732,000	195	1,162	5,148
Blekinge	613,606	729,549	32.4	1,361	7.5	1.5	1,643,817	4,508	9,869	12,078
Kristianstads	1,853,227	1,071,000	25.7	3,263	88.5	47.5	5,239,047	5,680	8,962	16,056
Malmöhus	3,733,696	1,758,977	26.2	3,966	158.0	63.0	8,137,405	9,407	13,849	20,518
Hallands	1,568,272	540,638	33.6	2,121	36.0	24.0	2,372,511	7,394	9,943	11,186
Göteborgs och Bohus	3,119,138	2,895,705	34.7	2,179	40.5	10.5	3,853,264	14,315	27,604	17,684
Älvsborgs	956,151	1,678,692	26.5	4,831	8.0	23.5	5,491,260	1,979	5,454	11,367
Skaraborgs	34,000	468,738	25.5	3,728	2.5	1.0	3,680,726	91	1,349	9,871
Värmlands	1,295,537	490,532	29.5	4,037	4.0	8.5	5,240,906	3,209	4,424	12,982
Örebro	929,712	1,380,112	17.5	2,603	3.0	2.0	5,142,629	3,572	8,874	19,757
Västmanlands	516,530	364,298	23.0	2,280	—	—	2,985,464	2,265	3,863	13,094
Kopparbergs	1,902,845	1,791,428	25.6	3,774	6.5	2.0	6,242,954	5,042	9,787	16,542
Gävleborgs	426,208	1,861,556	19.8	2,866	1.5	—	6,019,986	1,487	7,982	21,005
Västernorrlands	2,159,235	4,257,307	33.2	3,883	10.5	1.5	5,377,511	5,561	16,488	13,849
Jämtlands	637,687	1,845,929	40.8	3,828	1.5	1.5	2,233,812	1,666	6,488	5,835
Västerbottens	1,225,381	2,409,328	48.6	5,639	0.5	—	3,783,515	2,173	6,446	6,710
Norrbottens	2,338,057	758,243	40.5	5,108	0.5	15.0	3,539,884	4,577	6,062	6,930
Summa	31,414,594	29,985,281	26.55	79,997	518.5	333.5	103,541,492	3,927	7,675	12,943

§ 20.

Enskilda vägar intagna till allmänt underhåll.

Revisorerna hava i syfte att erhålla närmare kännedom om den utsträckning, i vilken enskilda vägar intagas till allmänt underhåll, från länsstyrelserna i detta hänseende infordrat uppgifter, vilka sammanfattats i nedanstående tablå.

Län	Allmänna vägnätets längd d. 31/12 1930 km	Allmänna vägnätets längd d. 31/12 1933 km	Indömda enskilda vägar åren 1931—1933 km	Län	Allmänna vägnätets längd d. 31/12 1930 km	Allmänna vägnätets längd d. 31/12 1933 km	Indömda enskilda vägar åren 1931—1933 km
Stockholms	2,600	2,726	82	Älvsborgs	4,633	4,799	[1]
Uppsala	1,944	1,989	37	Skaraborgs	3,691	3,717	12
Södermanlands	2,431	2,476	23	Värmlands	4,014	4,026	68
Östergötlands	4,094	4,148	44	Örebro	2,530	2,566	3
Jönköpings	4,335	4,432	61	Västmanlands	5,264	2,285	15
Kronobergs	3,483	3,536	63	Kopparbergs	3,642	3,753	[1]
Kalmar	3,557	3,675	95	Gävleborgs	2,767	2,884	35
Gotlands	1,404	1,432	5	Västernorrlands	3,468	3,812	17
Blekinge	1,299	1,361	34	Jämtlands	3,326	3,830	92
Kristianstads	3,131	3,259	61	Västerbottens	4,891	5,471	224
Malmöhus	3,857	3,885	43	Norrbottens	4,732	5,121	102
Hallands	2,100	2,146	29	Summa	76,203	79,471	1,210
Göteborgs och Bohus	2,010	2,142	65				

Av tablån framgår, att under treårsperioden 1931—1933 1,210 kilometer enskilda vägar indömts till allmänt underhåll. Det på sådant sätt åstadkomna tillskottet till det allmänna vägnätet är sålunda rätt betydande.

Vid en jämförande granskning av siffrorna för de olika länen befinnes vidare, att enskilda vägar intagits i högst olika omfattning. Givetvis äro behoven i dessa avseenden synnerligen växlande i de skilda länen, men olikheterna dem emellan torde även i icke ringa mån bero på vederbörande länsstyrelsers inställning till själva frågan, under vilka förhållanden enskild väg må övertagas till allmänt underhåll liksom även å olika krav i fråga om beskaffenheten av de enskilda vägarna vid dylikt övertagande.

[1] På grund av ofullständiga uppgifter om längden av de övertagna vägarna hava siffror för dessa län icke kunnat i tabellen intagas.

Enligt nu gällande väglag regleras dessa förhållanden av lagens § 4, och tillvägagångssättet är i tillämpliga delar enahanda med det för allmän vägs byggande stadgade. I den nya, från och med den 1 januari 1937 gällande väglagen utsäges i § 23, att tillvägagångssättet i fråga om förändring av enskild väg till landsväg behandlas på samma sätt som enligt § 21 ansökning om anläggning av ny väg på landet.

Det principiella tillvägagångssättet är sålunda detsamma enligt den gamla och den nya väglagen.

Länsstyrelsen har även enligt den nya väglagen enahanda befogenhet som nu att reglera dessa frågor.

Revisorernas uttalande.

Såvitt revisorerna kunna finna hava länsstyrelserna i sina beslut om intagande av enskild väg till allmänt underhåll tillämpat skilda principer. Det torde knappast kunna förnekas, att nu gällande bestämmelser giva länsstyrelserna möjlighet att behandla ärenden av ifrågavarande art efter mer eller mindre subjektiva grunder. Vid dylika ärendens handläggning torde sålunda förekomma, att eftergifter göras med tanke på de enskilda vägintressenternas ekonomi, så att exempelvis fordringarna på vägens ställande i lagligt skick före dess intagande till allmänt underhåll i viss mån eftergivas. Hänsynstagande till de enskilda vägintressenterna och vissa lokala förhållanden hava också föranlett, att länen utvisa skiljaktigheter i nämnda hänseende, vilket framgår av den ovan intagna tablån.

Det är enligt revisorernas mening nödvändigt, att länsstyrelserna underkasta frågorna om intagandet av enskilda vägar till allmänt underhåll det noggranna övervägande, som påkallas i betraktande av frågornas vikt i ekonomiskt hänseende och ur allmänna synpunkter. I enlighet med föreskrifterna i gällande väglag böra givetvis undersökningar verkställas rörande det trafikbehov, vägen har att fylla. Detta behov bör bedömas efter samma grunder, som tillämpas vid tillkomsten av ny väg. Även om inom skilda delar av landet olika fordringar torde böra uppställas på vägens byggnadssätt och beskaffenhet och trafikbehovet givetvis ej kan bedömas efter för hela landet ensartade grunder, måste dock en förutsättning vara, att vägen skall befinna sig i ett mot trafikbehovet svarande skick, innan den övertages till allmänt underhåll. Att denna förutsättning föreligger bör — vilket under nuvarande förhållanden icke alltid lärer ske — konstateras av vederbörande vägingenjör, som sålunda skall besiktiga och godkänna vägen, innan länsstyrelsens beslut meddelas om dess övertagande till allmänt underhåll.

Med hänsyn till statsverkets intressen är det enligt revisorernas mening angeläget, att spörsmålet rörande enskild vägs intagande till alllmänt underhåll av Kungl. Maj:t underkastas en ingående och allsidig prövning.

§ 21.

Skiljemannaförfarandets användning i tvister mellan vägdistrikt och entreprenörer.

Vid granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna funnit hurusom, i åtskilliga fall tvister mellan vägdistrikt och någon av dess entreprenörer hänskjutits till skiljedom enligt lagen den 28 oktober 1887 om skiljemän samt att de belopp, som vägdistrikt dömts att utbetala i vissa av dessa fall varit mycket betydande. Revisorerna hava vidare funnit, att jämväl skiljenämndskostnaderna stundom uppgått till högst betydande belopp.

För belysning av ifrågavarande spörsmål hava revisorerna ansett sig böra lämna redogörelse för ett skiljenämndsutslag, där icke blott det utdömda ersättningsbeloppet är synnerligen högt utan jämväl skiljenämndskostnaderna äro mycket stora.

Tanums härads vägdistrikt avslöt den 25 maj 1928 kontrakt med entreprenör om överlåtande av sommarvägunderhållet för vissa av distriktets vägar för åren 1929, 1930, 1931, 1932 och 1933. Den överenskomna entreprenadsumman per år uppgick till 42,575 kronor. Underhållet av vägarna skulle omfatta vägbanans skötsel under den tid marken vore bar, öppethållande av diken och vägrenar, underhåll av räcken, vägvisare, varningssignaler och trummor, vilka senare, i den mån de av vägsynenämnden utdömdes skulle ombyggas av entreprenören; dock till ett antal av högst två per år. Från underhållet undantogs, frånsett grusning, alla av vägkassan till underhåll övertagna broar. För underhåll, som icke inginge i kontraktet, skulle entreprenören åtnjuta en ersättning av 27.40 öre per sträckmeter. Kontraktet innehöll vidare en bestämmelse om att vägdistriktet skulle tillhandahålla entreprenören lämpligt vägmaterial av pinnmo, grus, berg och sten på lämpliga ställen i närheten av vägen — där dylikt material kunde påvisas — utan kostnad för denne. Entreprenören skulle vidare övertaga vägdistriktet tillhörig makadam till vägkassans självkostnadspris. Därest under kontraktstiden vägsträcka komme att undergå grundförbättring och breddning, skulle avdrag enligt kontraktets medelpris per sträckmeter göras i entreprenadsumman under den tid vederbörande grundförbättringsentreprenör svarade för underhållet å ifrågavarande väg; dock skulle om underhållsentreprenören nedlagt större kostnad på sådan vägs förstärkning, tagas i övervägande, i vad mån han därför borde erhålla gottgörelse. Tvist rörande tolkningen och tillämpningen av kontraktet finge icke bringas inför domstol utan skulle avgöras enligt lag om skiljemän av den 28 oktober 1887.

Den 27 januari 1932 träffade vägdistriktet avtal med entreprenören om att 28,214 sträckmeter, inklusive redan färdigbyggd väg å i kontraktet angiven sträckning, skulle undantagas från kontraktets bestämmelse från och med den 1 maj 1932. Under den tid entreprenören vore befriad från detta vägunderhåll, skulle han vidkännas ett avdrag å entreprenadsumman av 7,730 kronor 64 öre för år räknat. Detta tilläggskontrakt var motiverat av beslut om ombyggnad av viss vägsträcka.

Då vägdistriktet icke ville till entreprenören utbetala de belopp, som han krävde av vägdistriktet för merarbete utöver vad kontraktet angåve m. m., hänsköts tvistens avgörande till skiljenämnd. Entreprenörens yrkande inför skiljenämnden var följande: Ersättning med 12,222 kronor för att vägarna icke vore i laggiltigt skick, då dessa övertogos av entreprenören, 1,460 kronor 4 öre för att vägarna voro bristfälligt utdikade vid tidpunkten, då vägunderhållet övertogs av denne, 40,237 kronor 74 öre i ersättning för att befintliga gräskanter hindrat vattenavrinningen, varigenom vägunderhållet försvårats och fördyrats, 15,850 kronor för grundförbättringsarbeten å viss angiven vägsträcka, 1,369 kronor 13 öre i ersättning för förbättringsarbeten, som nödvändiggjorts i anledning av s. k. tjälskott, 1,984 kronor 27 öre i ersättning för iordningställandet år 1931 av tillfartsvägar till grustag jämte motsvarande ersättning för år 1929, 1930 och 1932 till ej fixerat belopp, ersättning till icke angivet belopp för ökade transportkostnader av grus till följd av mindre antal grustag samt längre körslor än vad entreprenören räknat med.

Genom skiljenämndens utslag den 20 juli 1933 tilldömdes entreprenören ersättning av vägdistriktet med sammanlagt 71,185 kronor 86 öre jämte 5 procent ränta å beloppet från den 22 december 1932, då entreprenören påkallade skiljemannaförfarandet och tills likvid skedde. Vägdistriktet skulle vidare ersätta entreprenörens kostnader i tvisten med 8,000 kronor jämte ersättning till skiljemännen med 6,500 kronor. Vägdistriktets yrkande om kvittning för att entreprenören underlåtit grusning av väg med minst 8,000 kubikmeter grus, fann sig skiljenämnden icke behörig upptaga till prövning. I överensstämmelse med grunderna för skiljedomen yrkade entreprenören ersättning av vägdistriktet för år 1933 med ett belopp av 17,800 kronor.

Genom ingripande av vägdistriktets revisorer träffades den 1 november 1933 förlikningsavtal mellan vägdistriktet och entreprenören, innebärande ersättning till entreprenören med 17,800 kronor för år 1933 samt 71,185 kronor 86 öre i enlighet med skiljedomen. Entreprenören skulle avstå från den genom skiljedomen utdömda ränta å 71,185 kronor 86 öre samt dessutom från honom enligt sagda dom tillerkänd ersättning för kostnader i skiljesaken och av honom förskjutet belopp å 3,250 kronor till skiljemännen. Genom detta förlikningsavtal skulle den mellan parterna vid Norrvikens häradsrätt pågående rättegången om klander av skiljedomen nedläggas.

Förlikningsavtalet synes närmast varit föranlett av förhoppning om, att vägdistriktet skulle komma i åtnjutande av statsbidrag å det belopp av 17,800 kronor för år 1933, som icke reglerats genom skiljedomen.

Vägdistriktets kostnader för reglering av tvisten med entreprenören uppgå sålunda till följande belopp: Ersättning till entreprenören kronor 71,185: 86 + 17,800 = 88,985 kronor 86 öre, ersättning till skiljemännen

och advokatkostnader 8,659 kronor 35 öre, vittnesersättningar, traktaments- och resekostnader cirka 2,500 kronor. Distriktets sammanlagda kostnader för tvistens biläggande har sålunda uppgått till cirka 100,000 kronor.

Dessa vägdistriktets kostnader för lösande av tvist rörande ett femårigt kontrakt om vägunderhåll måste anses mycket höga såväl i betraktande av storleken av den årliga entreprenadsumman, som jämväl i fråga om vägdistriktets årliga kostnader för vägunderhållet. Dessa kostnader uppgingo för år 1932 till 53,443 kronor 88 öre, entreprenadkontrakten häri inräknade. Vägdistriktet har för år 1935 beslutat en uttaxering av 70 öre per vägfyrk. Distriktet har en till allmänt underhåll intagen vägsträcka om cirka 17 mil.

Ifrågavarande entreprenör har åtagit sig entreprenader även för andra vägdistrikt. Jämväl i dessa fall hava uppkommit tvister, vilka hänskjutits till avgörande enligt lag om skiljemän av den 28 oktober 1887.

Till närmare upplysning i dessa avseenden hänvisas till från vägingenjörerna i Älvsborgs, Skaraborgs, Göteborgs och Bohus samt Hallands län införskaffade uppgifter, vilka här bifogas (bilaga A, B, C, D och E).

Revisorernas uttalande.

Givetvis kunna tvister rörande avtal mellan vägdistrikten och deras entreprenörer icke helt undvikas, men denna fråga är av sådan ekonomisk räckvidd, att åtgärder om möjligt böra vidtagas för nedbringande såväl av antalet tvister som jämväl det allmännas utgifter för desamma. Det är nämligen icke blott vägdistrikten, som härvidlag få vidkännas kostnader, utan kommer största anparten härav på staten. Det kan då ifrågasättas, huruvida icke staten borde erhålla medinflytande vid utseende av den skiljeman, som nu utses av vägdistrikt. Detta kunde exempelvis ske på så sätt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhölle rätt att avgiva yttrande i fråga om kompetens och lämplighet för uppdraget för den skiljeman, som föreslås av vägdistrikt. Ett dylikt förfarande skulle måhända nödvändiggöra en ändring i lagen om skiljemän i fråga om tiden, inom vilken skiljeman skall vara av part utsedd, sedan meddelande mottagits om att motparten utsett sin skiljeman. I fråga om mål, som anhängiggöras vid domstol, finnas i de flesta fallen två klagoinstanser, medan i fråga om ärenden, som avgöras genom skiljemän, själva sakfrågan är slutgiltigt avgjord genom skiljedomen.

Av största betydelse är, att kontrakt — framför allt sådana av större ekonomisk räckvidd — uppgöras med största omsorg, så att parternas alla mellanhavanden om möjligt bliva i kontraktet reglerade. Härigenom kunna icke blott tvister undvikas utan jämväl det allmänna — bättre än vad hittills ofta varit fallet — ekonomiskt skyddas. Vid uppgörandet av dylika kontrakt böra vägdistrikten anlita sig av fullt sak-

kunnigt biträde. En annan utväg vore, att dylika kontrakt underkastades väg- och vattenbyggnadsstyrelsens granskning.

Revisorerna hava ansett sig böra bringa ovanstående erinringar till riksdagens kännedom.

Bilaga A.

Uppgifter angående av vägentreprenören I. Mosse i Götene utförda vägbyggnads- och vägunderhållsentreprenader i Älvsborgs län under tiden 1928—1932.

Företagets namn	År för kontraktets antagande	Ing. Mosses entreprenad summa Kr.		Närmast högre liggande anbudsgivares anbud Kr.		Skiljenämndens beslut Kr.		Skiljemännens namn
Underhåll av allmänna vägarna i Ås härads väghållningsdistrikt gällande tiden 1/1 1928—31/12 1932	1927	82,826	99	90,000	—	17,191 3,479 14,256 1,500 5,000	76[1] —[2] —[3] —[4] —[5]	Borgmästare W. Norén, Borås; Överstelöjtnant A. Asplund, Göteborg; Ing. P. Frenell, Göteborg.
S. k. förstärkt underhåll å vissa vägar inom vägdistriktet	1929	53,600	—	—	—	10 990	—	D:o
Omläggning och förbättring av vägen Hälgared—Slätthult	1930	89,400	—	—	—	600 8,850 1,090	— — —	D:o

Vänersborg den 7 november 1934.
Sten Söderbom.
Vägingenjör.

Bilaga B.

Tablå över av ingenjör I. Mosse utförda vägbyggnads- och vägunderhållsentreprenader inom Skaraborgs län under tiden 1929—1933.

Företagets namn	År för kontraktets antagande	Entreprenadsumma	Närmast högre liggande anbud
Omläggning av Stockholmsvägen inom Hova vägdistrikt delarna 0/000—4/540 och 28/140—29/400	1930	74,531	76,700
Omläggning av Stockholmsvägen inom Hova vägdistrikt delen 35/020—41/190	1930	83,139	90,000
Vägunderhåll inom Kinne vägdistrikt under tiden 1926—1930	1925	74,000	75,000

Mariestad den 7 november 1934.
A. Westgren.

[1] Härav lär dock 6,902: 25 kr. ålegat vägkassans kassör.
[2] För under kontraktets giltighetstid tillkommen väg.
[3] För av vägsynenämnd ådömd grundförbättring av viss väg år 1929.
[4] För ökat underhåll av breddade vägar.
[5] För minskat underhåll å vägar under byggnad.

Bilaga C.

Tablå över av ingenjören I. Mosse, Götene, utförda och handhavda vägbyggnads- och vägunderhållsentreprenader

under tiden 1929—1933 inom Göteborgs och Bohus län.

Vägdistrikt	Företagets namn	Underhållskontraktets giltighetstid	År för kontraktets antagande	Ingenjör Mosses entreprenadsumma	Närmast högre liggande anbudsgivares anbud	Av skiljenämnd beslutad ersättningssumma	Skiljemännens namn	Anmärkning
A. Entreprenader å väganläggningar Kville härads	Omläggning och förbättring över Huds moar vid torpet Lammen av vägen Uddevalla—Strömstad		18/1 1931	5,800 kr.	6,600 kr.	—	—	Två lägre ej programenliga anbud funnos. Tre anbud å 5,800 kr. funnos, varav Mosse ej begärt förskottsbetalning
Tanums härads	Anläggning av väg å öarna Lindö, Kalvö och Trossö		29/10 1930	48,670 »	54,900 »	—	—	Ett lägre anbud å 32,500 kr., som ej antogs, då borgen ej kunde ställas
Tjörns härads	Anläggning av väg från Sundsby till Häggvall med biväg till Valla kyrka		28/1 1929	66,400 »	66,500 »	—	—	Auktionsförfarande.
»	Förbättring av vägen Skåpesund—Kållekärr		27/7 1929	169,900 » [1]	170,000 »	131,167.48 kr. jämte ränta 1,200 kr. + skiljedomskostnader = 16,302.25 kr., häri är även kostnaderna för vägunderhållets dom inräknade	Advokat B. Hessle, ordf. Ingenjör P. Frenell Ingenjör G. Akmar	[1] Under arbetets gång har genom vederbörligen fastställd ändring i plan tilläggskontrakt upprättats på tillhopa 30,131 kr. Auktionsförfarande
»	Förbättring av vägen Höviksnäs—Hagetorp							

Vägdistrikt	Företagets namn	Underhållskontraktets giltighetstid	År för kontraktets antagande	Ingenjör Mosses entreprenadsumma	Närmast högre liggande anbudsgivares anbud	Av skiljenämnd beslutad ersättningssumma	Skiljemännens namn	Anmärkning
B. Entreprenader å vägunderhåll								
Kville härads	Vägunderhåll	1/1 1928—31/12 1932	juni 1927	23,187 kr./år	23,750 kr./år	—	—	
Inlands Fräkne härads	Vägunderhåll	1/1 1929—31/12 1933	17/9 1928	21,000 kr./år	26,500 kr./år	Skiljedom pågår	Professor S. Hultin, ordf. Gatuchefen A. Hultman Ingenjör P. Frenell	Lägre anbud lydande å 14,500 kr. hade inlämnats, men är detta förbigånget utan förklaring
Tanums härads	Vägunderhåll	1/1 1929—31/12 1933	25/5 1928	42,575 kr./år	c:a 32 öre/m eller c:a 49,700 kr./år (anbudet återsänt)	71,185.86 kr. jämte ränta + skiljedomskostnader 17,750 kr.	Häradshövding O. Nyman, ordf. Vägingenjör A. Westgren Ingenjör P. Frenell	
Tjörns härads	Vägunderhåll	1/1 1929—31/12 1933	17/12 1928	20,000 kr./år	23,000 kr./år	43,223.81 kr. jämte ränta 2,412.23 kr.	Advokat B. Hessle, ordf. Ingenjör P. Frenell Ingenjör G. Akmar	Lägre anbud lydande å 17,475 kr., men antogs ej, då borgen ej kunde ställas

C. Arbetsledning (ej att förväxla med arbetsledning etc. enl. § 9 i S.F.S. 166/1930).

Vägdistrikt	Företagets namn	Ersättning för arbetsledning (schaktmästare och förmän)	Ersättning för arbetsredskap m. m. under hela byggnadstiden	Avdrag på ersättning för arbetsredskap på grund av, att ingenjör Mosses arbetsledning upphört innan arbetet fullbordats	Anmärkningar
Kville härads	Omläggning av allmänna vägen Gerlesborg—Södra Ödsmål	500 kronor/månad	7,950 kronor	350 kronor	Anbud på arbetsledningen för dessa tre företag ha icke infordrats
	Omläggning av allmänna vägen från Ön till Solberg	225 kronor/månad	3,500 »	—	
	Anläggning av nytt färjläge vid Udden (Hamburgsund) jämte tillfartsvägar	75 kronor/månad	550 »	50 kronor	

Göteborg den 7 november 1934.

Ernst J. Millén.
Vägingenjör.

Bilaga D.

Av ingenjören I. Mosse, Götene, utförda vägbyggnads- och vägunderhålls-entreprenader inom Hallands län
under tiden 1929—1933.

1	2	3	4	5, 6
Företagets namn	Kontrakt antaget	Mosses entreprenad-summa	Närmast högre liggande an-budsgivares anbud	Skilje-nämnd
Underhåll av allmänna vägar den tid mark är bar från 1/1 1929 till 31/12 1933 inom Viske härads väghåll-ningsdistrikt	15/12 1928, stadfäst av länsstyrel-sen den 31/12 1928	26,400 kr. per år	31,000 kr. av A.-B. Vägförbätt-ringar	Ingen tvist, som för-anlett skilje-nämnd

Halmstad den 6 november 1934.

S. K. Springfeldt.

Transumt.

Bilaga E.

Skiljedom i tvist mellan ingenjören Ivar Mosse i Götene, å ena, samt Ås härads väghållningsskyldige, å andra sidan, varom förmäles i protokoll den 8 juni, den 1 juli, den 24 augusti, den 8 september, den 18 oktober samt den 10 och 16 november 1933; given i Göteborg den 29 november 1933.

— —

Vid denna prövning av tvistefrågorna förpliktar skiljenämnden de väghållningsskyldiga att genast mot kvitto till Mosse utgiva 28,796 kronor 76 öre med fem procent årlig ränta därå från den 8 juni 1933, tills betalning sker.

På grund av målets beskaffenhet har vardera parten att vidkännas sina därå havda kostnader.

Det åligger parterna, vilka redan vardera till en var av skiljemännen förskotterat 500 kronor såsom ersättning för dessas arbete och omkostnader, att en för bägge och bägge för en, ytterligare i sådant avseende till en var av skiljemännen utgiva 2,500 kronor. Det sålunda utdömda ersättningsbeloppet skall slutligt gäldas med hälften av vardera parten.

Part, som ej nöjes åt beslutet om ersättning åt skiljemännen, må draga frågan därom under prövning av Göteborgs rådhusrätt, såframt han instämmer sin talan inom sextio dagar från det han fått del av skiljedomen.

Göteborg den 29 november 1933.

Wilh. Norén.

Arthur Asplund.

Per Frenell

Med hänvisning till bifogade reservation.[1]

— —

[1] Här ej medtagen.

§ 22.

Vid granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat, hurusom i vissa fall vägstyrelsens ordförande åtnjutit särskild ersättning för övervakande av bland annat väg- och brobyggnadsarbeten, utan att vägstämma härför anvisat några medel. Enligt föreskrifter, som utfärdats av kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får vägdistrikt numera icke utan vederbörande myndighets medgivande utse särskilt verkställighetsorgan för ombesörjande av ny- eller ombyggnad av väg eller bro. En av anledningarna till denna bestämmelses utfärdande torde hava varit, att förvaltningskostnader för särskilda uppgifter ej skulle åsamkas vägdistrikten och att vägstämman sålunda vid bestämmandet av arvode till styrelsens ledamöter skulle taga hänsyn till samtliga de arbetsuppgifter, som under arbetsåret kunde komma att åvila styrelsen. Om ej denna princip upprätthålles kommer lagens bestämmelser om skyldighet för vägdistrikt att underställa beslut om arvode åt vägstyrelse länsstyrelsens prövning, att bliva utan avsedd verkan. Vägdistriktens förvaltningskostnader.

Revisorerna hava vidare funnit, att i vissa fall vägdistriktens förvaltningskostnader uppgått till högst betydande belopp. Såsom exempel härå vilja revisorerna framhålla, hurusom för Gudmundrå tingslags vägdistrikt förvaltningskostnaderna för år 1933 uppgått till följande belopp: Arvode till vägstyrelsens ordförande 4,800 kronor, ersättning till ordföranden för hållande av kontorslokal 600 kronor, reseersättningar till vägstyrelsens ordförande cirka 800 kronor, övriga förvaltningskostnader 2,417 kronor eller tillsammans cirka 8,600 kronor. I förhållande till väghållningsdistriktets jämförelsevis ringa omfattning — cirka 15 mil allmänna vägar — måste såväl förvaltningskostnadernas totala belopp, som det till vägstyrelsens ordförande utgående beloppet anses synnerligen högt, i synnerhet om hänsyn tages till att inom detta vägdistrikt under året icke pågått några större anläggningsarbeten i vägstyrelsens egen regi. Förvaltningskostnaderna för vägdistriktet uppgår per vägmil till cirka 574 kronor. Gudmundrå vägdistrikt.

Vid granskning av Ljustorps tingslags väghållningsdistrikts räkenskaper för år 1933 hava revisorerna funnit, att vägstyrelsen förlagt flertalet av sina under år 1933 hållna sammanträden till Sundsvall. Medelavståndet till Sundsvall för vägstyrelsens tre ledamöter jämte sekreteraren, som även närvarit vid dessa sammanträden, har utgjort 34 kilometer. Kostnaderna för dessa resor hava, såvitt av verifikationerna framgår, uppgått till 1,505 kronor 30 öre. Beloppet ifråga avser uteslutande kostnad för deltagarnas av sammanträdena föranledda automobilresor. Ljustorps tingslags vägdistrikt.

Det torde icke vara med god ordning överensstämmande att förlägga styrelsesammanträden till en från hemorten så avlägset belägen plats, att resekostnaderna komma att uppgå till så avsevärt belopp som i det förevarande fallet. I all synnerhet måste det anses olämpligt att så förfara i

här ifrågavarande väghållningsdistrikt, där vägskatten för år 1933 utgått med 40 öre för vägfyrk och sammanlagda skatten för år 1933 till den borgerliga och kyrkliga kommunen inom de trenne socknar, som ingå i vägdistriktet, med respektive 29 kronor 85 öre, 25 kronor och 28 kronor 20 öre per bevillningskrona.

Asarums vägdistrikt.

Revisorerna hava slutligen funnit, hurusom i några fall förekommit, att icke obetydliga utgifter för representation debiterats vägkassan. Så har till exempel representationskostnaderna inom Asarums vägdistrikt för år 1933 uppgått till sammanlagt 914 kronor 69 öre, utan att något belopp för dylikt ändamål av vägstämman ställts till styrelsens förfogande.

Allmänt uttalande.

För de särskilda fall där det anses lämpligt, att representation av vägstyrelse utövas, bör tillses att utgifterna härför starkt begränsas.

Revisorerna vilja framhålla nödvändigheten av, att vägdistriktens förvaltningskostnader icke överstiga vad som skäligen anses kunna svara mot arbetets beskaffenhet och omfattning inom varje särskilt vägdistrikt.

§ 23.

Vägstyrelses ordförande och ledamöter som leverantörer till distriktet.

Vid granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna funnit, att det i vissa fall förekommit, att vägstyrelsens ordförande eller någon av styrelsens ledamöter eller vägdistriktets revisorer varit leverantör till det egna vägdistriktet. Vidare har det hänt, att ordföranden (samtidigt kassör) närstående person varit leverantör till vägdistriktet och för dess räkning utfört omfattande reparationsarbeten, utan att räkningarna varit granskade och attesterade av annan person än ordföranden-kassören.

Revisorernas uttalande.

Enligt revisorernas mening böra vägstyrelsens ledamöter och vägdistriktens revisorer undvika att åtaga sig leveranser till det egna vägdistriktet. Därest en vägstyrelse såsom entreprenör anlitar person, som är någon styrelsens ledamot närstående eller firma, i vilken ledamot eller honom närstående person är ekonomiskt intresserad, må detta ske endast i sådana fall, då entreprenaden varit utlyst till fri tävlan.

För sådana undantagsfall, då anbud å entreprenad av någon anledning ej kunnat infordras och leveransen eller arbetets utförande överlämnats åt ordföranden eller kassören eller dem närstående person eller firma, bör givetvis räkningarna granskas och attesteras av annan ledamot än ordföranden eller kassören.

Det är av vikt att klara gränser upprätthållas mellan egen och allmän förvaltning.

§ 24.

Landsfiskal som sekreterare i vägstyrelse.

Vid granskning av Ljustorps tingslags väghållningsdistrikts räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat, att landsfiskalen i Ljustorps landsfiskalsdistrikt är anställd som sekreterare hos vägstyrelsen mot ett av länsstyrelsen fastställt årligt arvode av 1,000 kronor.

Då Ljustorps tingslags väghållningsdistrikt övertagit samtliga distriktets vägar till underhåll medelst vägkassan, är sålunda vägstyrelsen att anse såsom väghållare och landsfiskalen anställd som tjänsteman hos väghållaren.

Revisorernas uttalande.

Det kan ifrågasättas huruvida landsfiskalstjänsten lämpligen låter sig förenas med uppdraget som avlönad sekreterare hos en vägstyrelse. Den av 1934 års riksdag antagna väglagen stadgar förbud för landsfiskal att innehava uppdrag att vara ledamot av vägstyrelse. Enligt väglagens bestämmelser utövas den närmaste uppsikten över vägväsendet av länsstyrelsen, och åligger det förty länsstyrelsen att övervaka väghållningens behöriga fullgörande samt vidtaga därför nödiga författningsenliga åtgärder. Väglagen innehåller bland annat i § 48 följande stadgande.

Underlåter väghållare att verkställa beslut om byggande av väg eller yppas brist i vägunderhåll eller vinterväghållning av den myndighet eller tjänsteman i orten, som har att biträda länsstyrelsen vid tillsyn å väghållningen, skall förhållandet genast anmälas till länsstyrelsen, som förelägger väghållaren viss tid, inom vilken erforderliga åtgärder skola hava företagits vid äventyr, om den tid försittes, att åtgärderna varda genom länsstyrelsens försorg på väghållarens bekostnad vidtagna.

I sina kommentarer till här citerade § 48 i väglagen hava 1929 års vägsakkunniga bland annat framhållit, att de förutvarande vägsynerna icke längre behövde förekomma bland annat därför, att vägingeniörer och landsfiskaler under sina tjänsteresor erhölle en klar uppfattning av vägarnas beskaffenhet.

Landsfiskalerna hava sålunda att öva viss tillsyn över vägväsendet såväl till följd av uppdrag och föreskrifter som lämnats av vederbörande länsstyrelse som även på grund av de tjänsteåligganden, som tillkomma nämnda tjänstemän, varför det enligt revisorernas mening måste anses mindre lämpligt att landsfiskal åtager sig avlönat uppdrag inom vägförvaltningen.

Då landsfiskalernas arbetsuppgifter äro både omfattande och tyngande. kan jämväl ur dessa synpunkter ifrågasättas, huruvida landsfiskal bör få innehava ett uppdrag, som icke oväsentligt inkräktar på hans arbetstid.

§ 25.

Ombyggnad av väg i Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt.

Genom annonser i Skaraborgs läns annonsblad samt Tidning för Skaraborgs län den 17 oktober 1930 hade anbud infordrats å det vägarbete, som avsåg omläggning och förbättring av vägen Rör—Råstad—Tidavad inom Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt, Skaraborgs län.

Före anbudstidens utgång hade 6 anbud inkommit och vid anbudens öppnande den 3 november 1930 visade det sig att de lägsta anbuden, å respektive 46,830 kronor och 44,748 kronor, inkommit från aktiebolaget C. J.

Åberg, Skövde, och Liss Nyström, Timmersdala. Då emellertid vägingeniören ingått till länsstyrelsen med yrkande om att vägen skulle byggas 6 meter bred, d. v. s. bredare än ursprungligen ämnats, och länsstyrelsen ännu ej yttrat sig i ärendet, beslöt arbetsdirektionen att med prövning av anbuden skulle anstå till dess länsstyrelsens beslut i denna fråga förelåge.

Av arbetsdirektionens protokoll den 1 december 1930 framgår, att sedan länsstyrelsen i Skaraborgs län förordnat att vägen skulle byggas med den bredd vägingeniören påyrkat, hade direktionens ordförande från civilingeniören G. Höckert, som uppgjort arbetsplanen, infordrat reviderat kostnadsförslag. Ett utdrag av detta förslag, upptagande massaförteckning, hade tillställts de lägsta anbudsgivarna, Liss Nyström i Timmersdala och aktiebolaget C. J. Åberg i Skövde, med begäran om förseglade anbud å den merkostnad, som uppstode på grund av länsstyrelsens ändringsbeslut. Dessa båda firmor hade därefter inkommit med anbud, Nyström å 13,000 kronor och bolaget å 12,000 kronor.

Då de av dessa firmor tidigare lämnade anbuden sammanräknades med de för merkostnaden ingivna, blev den totala anbudssumman för Nyström 57,748 kronor och för aktiebolaget C. J. Åberg 58,830 kronor.

Efter prövning av anbuden beslöt arbetsdirektionen antaga det av Liss Nyström ingivna anbudet å sammanlagt 57,748 kronor.

Detta beslut jämte tillhörande handlingar skulle omgående av ordföranden insändas till länsstyrelsen med anhållan om godkännande.

Länsstyrelsen infordrade rörande de båda anbuden yttrande från vägingeniören. Dennes därefter avgivna yttrande hade följande lydelse.

Anmodad i resolution av den 1 innevarande december inkomma med skyndsamt yttrande angående inkomna anbud för omläggning och förbättring av vägen Rör—Råstad—Tidavad får jag härmed vördsamt anföra:

Då de lägsta anbudsgivarnas anbud endast skilja sig med cirka 1,000 kronor och den med lägsta anbudet ej är vägbyggare, har aldrig förut byggt vägar, så kan jag ej godtaga vägdirektionens förslag att antaga Nyström, vilken jag anser inkompetent som vägbyggare. Jag föreslår därför att som entreprenör för en entreprenadsumma av 58,830 kronor antages A.-B. C. J. Åberg, Skövde, vilken entreprenörs arbeten jag haft tillfälle kontrollera och vilken jag vet gör ett fullgott arbete.

I skrivelse den 17 december 1930 till arbetsdirektionen meddelade sedermera länsstyrelsen, att länsstyrelsen funnit skäl godkänna aktiebolaget C. J. Åberg i Skövde som entreprenör för det företag, som avser omläggning och förbättring av vägen Rör—Råstad—Tidavad inom Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt, enligt anbud, slutande å en kostnad av 58,830 kronor.

Länsstyrelsen godkände sålunda för företaget en firma, vars anbud icke antagits av vägdistriktets organ.

Revisorernas uttalande.

Såvitt revisorerna kunna finna hava vid ifrågavarande vägärendes handläggning felaktigheter blivit begångna såväl av arbetsdirektionen som av vägingeniören och länsstyrelsen.

I sitt ovanberörda yttrande förklarade vägingeniören anbudsgivaren Nyström inkompetent som vägbyggare. Enligt vad revisorerna inhämtat har emellertid Nyström tillsammans med vägbyggmästaren J. M. Grahn, vilken, enligt Nyströms försäkran, även skulle hava varit Nyströms sakkunnige kompanjon vid omläggningen av vägen Rör—Råstad—Tidavad, godkänts som entreprenör för ett annat vägföretag inom samma härad, nämligen omläggning av landsvägen Ek—Låstad, vilken omläggning betingade en kostnad av 82,183 kronor. Detta arbete av Nyström och hans kompanjon har enligt erhållen uppgift utförts på ett synnerligen förtjänstfullt sätt. Vägingeniörens åsikt att Nyström och hans kompanjon varit inkompetenta som vägbyggare torde under sådana förhållanden hava varit förhastat.

Vad åter beträffar vägdirektionens åtgärder synes, sedan länsstyrelsen beslutat att vägen skulle utbyggas till en bredd av 6 meter, direktionen hava bort antingen utlysa ny entreprenad eller också giva *samtliga* de sex entreprenörer, som inkommit med anbud till den 1 november 1930, tillfälle att inkomma med nya anbud. Som förhållandena i detta fall utvecklade sig förelåg faktiskt anbud endast från en entreprenör.

I fråga om länsstyrelsens åtgöranden vilja revisorerna erinra, att frågan om beskaffenheten av den prövning, som enligt väglagen åligger vederbörande myndigheter, har varit föremål för undersökning, bland andra, av de inom kommunikationsdepartementet tillkallade utredningsmän, vilka i sitt den 23 december 1932 avgivna betänkande med förslag om omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jämte därmed sammanhängande spörsmål anförde bland annat följande.

Infordrande och prövning av anbuden bör liksom nu ske genom försorg av vägstyrelsen, som godkänner anbudet för sin del, dock under förutsättning av vederbörande myndighets godkännande. Anbudsförfarandet och godkännandet av entreprenör skola underställas den centrala myndighetens prövning ifråga om större broar och varaktiga beläggningar samt länsstyrelsens prövning ifråga om rena vägarbeten. Denna prövning innebär emellertid icke, att det är myndigheten, som godkänner anbudet och antager entreprenören, utan är endast en prövning, att anbudsinfordrandet skett efter riktiga grunder och entreprenören kan såsom sådan godtagas. Dessutom bör myndigheten givetvis äga tillse, att vid granskning av anbuden *skälig* hänsyn tagits till tekniska och ekonomiska synpunkter. Det är således icke myndigheten utan vägstyrelsen såsom representant för byggherren, vägdistriktet, vilken antager entreprenören och avslutar kontrakt om arbetets utförande.

I det föreliggande fallet har länsstyrelsen såsom entreprenör för företaget godkänt en firma, som icke blivit av vägdistriktets organ, i detta fall arbetsdirektionen, såsom entreprenör antagen. Länsstyrelsen hade i sakens läge vid beslutets fattande, med sina utgångspunkter allenast bort förklara att den av arbetsdirektionen antagna entreprenören icke kunde av länsstyrelsen godkännas. Sedan hade det tillkommit direktionen att

fatta nytt beslut i frågan och underställa detsamma länsstyrelsens prövning.

Revisorerna finna länsstyrelsens förfarande i detta vägärende anmärkningsvärt.

§ 26.

Vissa erinringar rörande vägdistrikten.

Vid sin granskning av vägdistriktens räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat vissa förhållanden, vilka visserligen icke äro av den storleksordning att de ansetts böra behandlas under särskilda paragrafer i berättelsen, men vilka dock äro av den innebörd att revisorerna icke ansett sig kunna underlåta att bringa dem till riksdagens kännedom.

Sålunda har i Tanums vägdistrikt förekommit, att vägstyrelsens ordförande under år 1933 uppburit ersättning för att han vid sex olika tillfällen bevistat kommunalstämma, vid vilken val av vägombud förekommit. Ersättningen har utgått med 3 kronor i reseersättning och 5 kronor i dagtraktamente för varje stämmobesök. För kostnaden i fråga har vägdistriktet uppburit statsbidrag.

De till ordföranden utbetalade beloppen äro visserligen i detta fall obetydliga, men ur principiell synpunkt måste det anses oriktigt och klandervärt, att fullgörandet av en allmänt medborgerlig förpliktelse ersättes med allmänna medel.

I Sävedals vägdistrikt har det vidare förekommit, att vägstyrelsen till entreprenör för grustransport från grustaget »Wägen» till vägen genom Lexby och Kåhög antagit vägstyrelseledamoten Th. Eneroth med en ersättning av 2 kronor 25 öre per kubikmeter, oaktat att ett annat anbud å 1 krona 50 öre per kubikmeter förelegat.

Några bärande skäl varför ej det lägsta anbudet antagits har icke anförts. I protokollet angives endast att Jonsereds Fabrikers Aktiebolag — som är ägare till grustaget och försäljer grus till vägdistriktet för ett pris av 2 kronor per kubikmeter — ej velat godkänna någon annan entreprenör än Eneroth. Då det emellertid är vägstyrelsen och icke ifrågavarande bolag som antager entreprenörer för vägdistriktet, är det åberopade skälet givetvis icke godtagbart.

SJUNDE HUVUDTITELN.

Finansdepartementet.

§ 27.

Provision för stämpelförsäljning.

I 31 § av gällande avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen föreskrives, att ersättning till tjänsteman för tjänstgöring vid vederbörande verk icke må — annorledes än såsom gratifikation eller belöning från anslag, som anvisats för sådant ändamål — utbetalas utöver vad i nämnda reglemente förutsättes eller eljest enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må utgå, så framt ej för fullgörande av visst uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänsteutövning, anvisats särskilda medel eller Kungl. Maj:t finner skäl medgiva särskild gottgörelse.

En motsvarande bestämmelse återfinnes i det för kommunikationsverken gällande avlöningsreglementet, som jämväl i övrigt fått tjäna såsom förebild för avlöningsreglementet för den civila statsförvaltningen.

Såsom motiv till ovanberörda i kommunikationsverkens avlöningsreglemente intagna bestämmelse har kommunikationsverkens lönekommitté i sitt den 20 februari 1919 avgivna betänkande framhållit, bland annat, att då kommittén ansett det vara av vikt att genom uttrycklig föreskrift i avlöningsreglementet förebygga, att så småningom under skilda former kunde insmyga sig avlöningsförmåner vid sidan av vad löneregleringen avsett, hade i 40 § införts ett stadgande av den generella innebörd, att ersättning till tjänsteman för tjänstgöring vid vederbörande verk icke finge utbetalas utöver vad i reglementet förutsattes eller eljest enligt sammanstämmande beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen finge utgå.

I 36 § i ovanberörda avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, stadgas, att tjänsteman, som omedelbart före den tidpunkt, då reglementet träder i kraft för det verk han tillhör, innehar befattning å då gällande stat för verket och icke vill underkasta sig reglementets villkor och bestämmelser ävensom särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade föreskrifter, och icke heller kan därtill lagligen förbindas, skall göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande myndighet före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt. Tjänsteman, som före sistberörda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall varda bibehållen vid honom enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner.

En var annan, som, utan att tillhöra äldre lönestat, vid den tidpunkt, då reglementet träder i kraft för vederbörande verk, innehar ordinarie befattning vid verket eller som senare tillträder sådan befattning, är pliktig att underkasta sig reglementets föreskrifter och villkor samt särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade föreskrifter ävensom minskning i eller upphörande av extra inkomster, som kunna medfölja befattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

Enligt 29 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften förstås med stämpelförsäljare såväl ämbets- eller tjänsteman, som enligt 28 § i samma förordning utövar stämpelförsäljning, som ock ämbets- eller tjänsteman, vilken har att å tjänstens vägnar stämpelbelägga utgående expeditioner. Stämpelförsäljare äger på anmälan hos generalpoststyrelsen för sin tjänst utfå förskott av stämplar till erforderligt belopp mot avlämnande av kvitto och skriftligt erkännande om ansvarighet för beloppet. Vid dylik anmälan skall, då så påfordras, fogas handling, utvisande att med tjänsten följer skyldighet att mottaga stämpelpliktiga handlingar eller att stämpelbelägga utgående expeditioner. Förskottsbeloppet fastställes efter stämpelförsäljarens hörande av generalpoststyrelsen.

Stämpelförsäljare, som i förskott mottagit stämplar, åligger enligt 39 § i förordningen att senast inom åtta dagar efter varje månads slut till generalpoststyrelsen inleverera under månaden influtna stämpelmedel.

Varje år å sista söckendagen skall enligt 40 § andra stycket i förordningen genom Konungens befallningshavandes försorg hos stämpelförsäljare, som erhållit stämplar i förskott, inventering anställas till utrönande dels av värdet av osålda stämplar, dels ock av kontanta behållningen av influtna, icke levererade stämpelmedel. Inom den 15 januari skola av Konungens befallningshavande till generalpoststyrelsen insändas instrumenten över de hos stämpelförsäljarna sålunda hållna inventeringar.

Jämlikt 42 § i samma förordning äger stämpelförsäljare i redovisning för stämplar såsom ersättning för besvär och kostnader räkna sig tillgodo, i Stockholm två procent samt i övriga städer och å landet tre procent av det belopp, för vilket stämplar försålts, till och med en årlig försäljningssumma av 20,000 kronor, dock att ordförande i häradsrätt må, även om han är boende i Stockholm, tillgodoföra sig provision med tre procent. För överskjutande belopp till och med 200,000 kronor beräknas provisionen efter en procent och för belopp utöver 200,000 kronor efter en tiondels procent.

I kungörelsen den 20 maj 1927 angående skyldighet för stämpelförsäljare att anlita postgirorörelsen har förordnats, att stämpelförsäljare är pliktig att hava särskilt postgirokonto (tjänstepostgirokonto) samt därå insätta influtna medel för försålda stämplar, vilka icke av honom in-

köpts mot kontant betalning, så ock medel, som av honom uppburits såsom betalning för dubbel beläggningsstämpel utan att vederbörande stämpel underkastade handling samtidigt därmed stämpelbelagts.

Stämpelförsäljare, som i förskott mottagit stämplar eller som för uppbörd av kontant inköpta stämplar önskar komma i åtnjutande av ersättning, varom nu omförmälts, skall jämlikt 41 § föra och för kalenderår avsluta redogörelse över mottagna stämplar och vad därför i penningar inflyter. Av stämpelförsäljare, som i förskott mottagit stämplar, skall redogörelsen jämte kvittenserna å vad under året i penningar levererats vara avlämnad till generalpoststyrelsen sist den 15 januari nästföljande år vid vite av en krona för varje dag, stämpelförsäljaren därutöver med redogörelse utebliver.

I vissa av Kungl. Maj:t för ämbetsverk och myndigheter utfärdade instruktioner och arbetsordningar har vederbörande befattningshavares tjänsteåliggande i avseende å stämpelbeläggningen närmare reglerats. Föreskrift härom har jämväl i vissa fall intagits i arbetsordning, som av vederbörande ämbetsverk eller myndighet själv fastställts. De av Kungl. Maj:t för hovrätterna fastställda arbetsordningarna innehålla sålunda föreskrifter om skyldighet för vederbörande aktuarie (sekreterare) att verkställa beläggning med stämpel av hovrättens utgående expeditioner, tillhandahålla dem åt vederbörande och redovisa de för dem inflytande medel. I instruktionen för nedre justitierevisionen stadgas motsvarande åligganden för registratorerna därstädes. Enligt instruktionen för kammarrätten har sekreteraren att verkställa dylik stämpelbeläggning och redovisa härför inflytande medel. Inom kommerskollegium handläggas å dess fartygsregistreringssektion, bland annat, ärenden angående fullgörande av vad kollegium åligger i fråga om stämpel till anmälningar om köp eller byte av fartyg eller fartygslott. Enligt den av kammarkollegiet för ämbetsverket utfärdade arbetsordningen åligger det registratorn att belägga med stämpel kollegiets utgående expeditioner. I den av kontrollstyrelsen för dess personal utfärdade arbetsordningen föreskrives, att till allmänna kansligöromål, vilka utföras av sekreteraren, notarien eller andra biträdande tjänstemän, hör bland andra, åliggandet »att ombesörja stämpelbeläggning av de handlingar, för vilka stämpelavgift författningsenligt skall utgå». I sådana fall, då i vederbörande instruktion eller arbetsordning uttrycklig föreskrift i nu angivet hänseende icke intagits, torde bestyret med stämpelbeläggningen och redovisningen av härför inflytande medel i första hand få anses åligga den befattningshavare, som ombesörjer vederbörande ämbetsverks eller myndighets ekonomiska angelägenheter. Så är till exempel fallet beträffande registrator i departement.

Av nedanstående sammanställning framgår närmare, i vilken omfattning provision för försäljning av stämplar utgått till befattningshavare med nyreglerad avlöning med undantag för tjänstemän vid länsstyrelserna.

Myndighet	Befattningshavare	Uppburen stämpelprovision															
		1921		1922		1924		1926		1928		1930		1932		1933	
Justitiedepartementet	registratorn	584	17	668	86	976	41	778	17	856	88	935	80	839	45	925	69
Utrikesdepartementet	chefen för rättsavdelningen	—	—	—	—	637	58	1,355	44	1,270	72	1,065	51	1,290	96	957	60
Försvarsdepartementet	registratorn	3	06	2	10	1	04	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—
Socialdepartementet	»	138	—	94	—	361	—	295	—	269	60	380	—	405	—	394	—
Kommunikationsdepartementet	»	164	24	297	50	572	12	414	54	408	90	385	—	410	05	448	85
Finansdepartementet	»	90	24	144	50	205	98	159	96	267	10	158	88	225	89	267	19
Ecklesiastikdepartementet	»	537	39	566	89	309	04	287	28	329	24	325	68	290	92	304	69
Jordbruksdepartementet	»	88	20	184	—	96	—	70	—	128	—	126	90	100	40	114	80
Handelsdepartementet	»	112	50	248	25	310	—	437	—	472	—	517	—	500	—	571	—
Nedre justitierevisionen	en registrator	300	02	372	74	453	08	433	88	434	48	445	67	500	20	520	95
	» »	336	81	466	60	610	74	558	15	534	19	527	91	507	81	506	10
Svea hovrätt	advokatfiskalen	—	—	614	89	954	40	269	80	767	88	904	13	757	33	433	47
	en aktuarie	723	81	932	28	1,120	26	1,229	98	1,711	04	1,201	90	1,005	53	1,246	07
Göta hovrätt	advokatfiskalen	—	—	—	—	—	—	268	92	1,179	—	150	51	607	30	293	37
	aktuarien	651	56	801	75	1,026	34	909	01	875	15	835	92	872	17	897	86
Hovrätten över Skåne och Blekinge	sekreteraren	579	06	679	04	707	38	673	20	645	85	666	24	658	26	671	—
	advokatfiskalen	148	48	636	66	80	75	434	33	226	22	139	49	145	23	269	12
Socialstyrelsen	kassören	—	—	—	—	—	—	37	86	464	91	652	97	817	28	778	19
Medicinalstyrelsen	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	59	112	29
Kammarkollegium	registratorn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	01	30	82	32	48
Kammarrätten	sekreteraren	—	—	—	—	—	—	—	—	525	01	401	76	467	26	491	56
Generaltullstyrelsen	registratorn	177	50	281	46	86	42	102	58	48	18	57	60	70	19	73	69
Stockholms tulldirektörsexpedition	en kansliskrivare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	402	98	326	77	302	03
Kontrollstyrelsen	notarien	—	—	—	—	72	70	101	35	120	32	109	07	116	17	123	97
Statens biografbyrå	chefen för biografbyrån	46	70	44	50	38	—	246	34	103	—	87	34	88	66	89	92
Lantbruksstyrelsen	kassören	—	—	—	—	100	—	70	—	65	75	63	88	64	98	60	70
Lantmäteristyrelsen	arkivarien	169	68	125	30	56	—	47	27	25	78	4	80	2	14	38	72
Kommerskollegium	byrådirektören å fartygsregistreringssektionen	2,466	92	2,389	75	2,212	88	1,379	72	1,441	84	938	39	1,015	30	2,302	45
	registratorn	311	22	416	23	428	30	332	86	601	30	583	33	455	03	490	10
Patent- och registreringsverket	en notarie	356	—	406	—	475	84	446	—	448	42	461	70	487	50	477	10
	registratorn	477	30	550	78	512	74	502	20	536	82	535	68	577	12	606	26
Domänstyrelsen	»	21	80	17	88	15	02	74	06	35	78	38	22	26	78	23	92
	Summa	8,484	16	10,941	41	12,419	37	11,917	46	14,792	71	13,119	12	13,768	04	14,824	59

Till befattningshavare vid länsstyrelserna har stämpelprovision under nedanstående år utgått med följande belopp:

Länsstyrelse	Befattningshavare	Uppburen stämpelprovision					
		1924	1926	1928	1930	1932	1933
Stockholms län	landssekreteraren	— —	— —	1,206 28	1,113 75	1,030 82	1,062 65
	landskamreraren	388 76	554 69	1,227 54	1,055 80	961 63	2,596 90
	övriga tjänstemän	702 16	995 08	— —	— —	— —	— —
Uppsala län	landssekreteraren	635 28	710 82	776 20	746 40	715 99	710 92
	landskamreraren	557 09	102 27	608 15	649 83	504 85	1,344 32
Södermanlands län	landssekreteraren	— —	— —	904 02	844 91	793 52	765 41
	landskamreraren	412 58	884 78	995 96	976 39	492 79	2,522 92
	övriga tjänstemän	657 25	771 98	— —	— —	— —	— —
Östergötlands län	landssekreteraren	756 26	895 20	1,074 30	983 22	948 50	887 95
	landskamreraren	691 18	628 86	734 79	630 72	623 74	2,979 74
Jönköpings län	landssekreteraren	773 06	856 49	990 75	787 58	732 08	717 15
	landskamreraren	337 83	268 12	222 60	598 61	562 89	774 66
	övriga tjänstemän	— —	— —	— —	273 58	328 48	348 09
Kronobergs län	landssekreteraren	585 —	645 —	731 68	680 40	683 15	652 42
	landskamreraren	1,244 80	207 48	206 86	167 25	118 65	667 86
Kalmar län	landssekreteraren	678 80	765 87	969 01	890 98	812 62	822 12
	landskamreraren	37 59	280 45	232 98	274 76	651 65	913 87
Gotlands län	landssekreteraren	156 86	139 27	291 55	346 62	304 14	307 75
	landskamreraren	124 50	166 28	2 10	6 58	13 28	323 95
Blekinge län	landssekreteraren	481 58	598 95	665 55	651 69	644 45	627 85
	landskamreraren	50 85	211 82	415 98	758 76	323 56	1,371 82
Kristianstads län	landssekreteraren	841 98	901 94	1,025 70	962 25	933 79	915 04
	landskamreraren	315 89	601 48	702 57	497 59	900 48	2,531 67
Malmöhus län	landssekreteraren	1,818 28	1,751 47	1,828 79	1,731 45	1,517 13	1,453 19
	landskamreraren	— —	— —	— —	1,540 98	2,357 81	2,639 10
	övriga tjänstemän	1,197 25	1,390 04	1,330 39	— —	— —	— —
Hallands län	landssekreteraren	611 27	614 96	754 05	683 13	756 11	682 64
	landskamreraren	424 66	850 —	692 77	280 23	282 05	1,431 52

Länsstyrelse	Befattningshavare	Uppburen stämpelprovision 1924		1926		1928		1930		1932		1933	
Göteborgs och Bohus län	landssekreteraren	1,376	46	1,454	89	1,534	21	1,366	69	1,138	68	1,116	72
	landskamreraren	616	85	1,767	74	937	87	1,346	88	1,150	17	2,893	61
Älvsborgs län	landssekreteraren	745	02	—	—	1,066	84	1,032	91	1,028	52	1,013	09
	landskamreraren	280	36	346	85	144	51	—	—	—	—	—	—
	övriga tjänstemän	—	—	828	68	283	98	325	77	670	42	2,408	91
Skaraborgs län	landssekreteraren	684	46	792	56	913	71	885	—	858	—	853	76
	landskamreraren	514	59	259	50	229	77	576	88	485	42	2,280	96
Värmlands län	landssekreteraren	874	58	931	15	1,124	56	1,042	61	896	48	900	78
	landskamreraren	289	86	372	87	283	66	822	94	409	97	1,137	98
Örebro län	landskamreraren	342	90	235	91	305	06	378	88	461	37	885	62
	övriga tjänstemän	724	21	827	27	925	99	907	25	817	—	813	04
Västmanlands län	landssekreteraren	595	15	688	84	835	60	756	28	717	36	720	87
	landskamreraren	323	22	303	28	710	39	371	58	253	91	811	07
Kopparbergs län	landssekreteraren	818	59	979	13	1,120	54	993	81	864	30	851	80
	landskamreraren	130	87	286	29	410	88	656	87	423	87	873	86
Gävleborgs län	landssekreteraren	—	—	964	22	1,111	46	1,022	29	868	48	875	40
	landskamreraren	300	44	456	15	402	55	469	42	460	45	1,666	20
	övriga tjänstemän	771	80	19	65	—	—	—	—	—	—	—	—
Västernorrlands län	landssekreteraren	621	76	614	97	930	98	912	19	841	89	905	95
	landskamreraren	203	61	180	55	548	98	928	49	345	55	1,138	89
Jämtlands län	landssekreteraren	727	15	785	61	879	80	769	56	693	52	696	84
	landskamreraren	24	78	38	61	439	44	611	20	136	85	654	41
Västerbottens län	landssekreteraren	645	65	778	18	973	31	875	70	792	36	793	52
	landskamreraren	75	04	51	14	153	74	155	98	216	17	348	64
Norrbottens län	landssekreteraren	669	57	733	58	880	22	784	18	708	64	738	19
	landskamreraren	188	81	85	88	98	81	115	59	60	19	465	81
	Summa	**27,019**	**44**	**30,574**	**05**	**35,836**	**28**	**36,241**	**51**	**33,292**	**08**	**55,894**	**88**

Till vissa andra stämpelförsäljare, exempelvis överlantmätare och bergmästare m. fl. har under år 1933 utbetalts sammanlagt 1,904 kronor 18 öre.

I detta sammanhang vilja revisorerna framhålla, att enligt gällande tjänstereglemente för vissa befattningshavare hos Stockholms magistrat och rådhusrätt stämpelprovision skall av befattningshavaren inbetalas till stadens kassa att användas såsom bidrag till bestridande av stadens utgifter för magistraten och rådhusrätten.

Revisorernas uttalande.

En av de grundlägggande principerna vid genomförandet av de senaste löneregleringarna för kommunikationsverken och den civila statsförvaltningen i övrigt har varit avskaffandet av sportelsystemet. Bland de skäl, som anförts för borttagande av sportlerna, må nämnas de misshälligheter, som skapas av att vissa, eljest likställda tjänstemän komma i tillfälle att förskaffa sig extra inkomster av sin tjänst, under det att de övriga få nöjas med sin i stat fastställda avlöning. Förefintligheten av dylika extra inkomster eller sportler omöjliggör ock genomförandet av enhetlig löneplan för det verk, det gäller, eller för flera likställda verk. Det har därför ansetts vara av vikt att genom uttrycklig föreskrift i de olika avlöningsreglementena förebygga, att så småningom under skilda former skulle komma att insmyga sig avlöningsförmåner vid sidan av vad löneregleringen avsett.

Det vill synas revisorerna, att vid införandet av det nya avlöningssystemet för kommunikationsverken och den civila statsförvaltningen i övrigt — med undantag av länsstyrelserna — avsikten varit, att jämväl sportler av nu ifrågavarande natur skulle upphöra att utgå. Ett stöd för denna uppfattning hava revisorerna funnit i det förhållandet, att 1925 års riksdag i samband med löneregleringen för landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna m. m. beträffande provision å försålda stämplar ansett sig böra lämna särskilt medgivande, att dylik inkomst även efter den nya löneregleringens ikraftträdande finge utgå till befattningshavare vid landsstaten, med hänsyn bland annat till att stämpelprovisionen vore mycket ringa och endast i undantagsfall översteg 1,000 kronor. Något dylikt medgivande har, såvitt revisorerna kunnat finna, däremot icke lämnats andra befattningshavare med nyreglerad avlöning. På grund härav och då, enligt vad som framgår av vad ovan anförts, bestyret med stämpelbeläggningen och redovisningen av därför inflytande medel torde få anses ingå i ifrågavarande befattningshavares tjänsteåligganden, finna revisorerna, att stämpelprovisionen, som sedan år 1921 ökats med ungefär 75 procent, i förevarande fall icke vidare bör utgå, utan omedelbart indragas till statsverket.

Beträffande till befattningshavare vid länsstyrelserna utgående inkomst av stämpelförsäljning, vilken inkomst sedan år 1924 utvisar en ökning med över 100 procent, anse revisorerna, att snara åtgärder böra vidtagas för avveckling av densamma.

Det måste nämligen enligt revisorernas mening vara ägnat ingiva allvarliga betänkligheter att, sedan statsmakterna principiellt utdömt sportelsystemet såsom avlöningsform för statens befattningshavare, ett nytt sportelsystem växer upp i en omfattning, som vid genomförandet av 1925 års lönereglegring för länsstyrelserna icke kunnat förutses.

§ 28.

Provision till flera hos samma ämbetsverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare.

Enligt 29 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften förstås med stämpelförsäljare såväl ämbets- eller tjänsteman, som enligt 28 § i samma förordning utövar stämpelförsäljning, som ock ämbets- eller tjänsteman, vilken har att å tjänstens vägnar stämpelbelägga utgående expeditioner. Stämpelförsäljare äger på anmälan hos generalpoststyrelsen för sin tjänst utfå förskott av stämplar till erforderligt belopp mot avlämnande av kvitto och skriftligt erkännande om ansvarighet för beloppet. Vid dylik anmälan skall, då så påfordras, fogas handling, utvisande att med tjänsten följer skyldighet att mottaga stämpelpliktiga handlingar eller att stämpelbelägga utgående expeditioner. Förskottsbeloppet fastställes efter stämpelförsäljarens hörande av generalpoststyrelsen.

Stämpelförsäljare, som i förskott mottagit stämplar, åligger enligt 39 § i förordningen att senast inom åtta dagar efter varje månads slut till generalpoststyrelsen inleverera under månaden influtna stämpelmedel.

Varje år å sista söckendagen skall enligt 40 § andra stycket i förordningen genom Konungens befallningshavandes försorg hos stämpelförsäljare, som erhållit stämplar i förskott, inventering anställas till utrönande dels av värdet av osålda stämplar dels ock av kontanta behållningen av influtna, icke levererade stämpelmedel. Inom den 15 januari skola av Konungens befallningshavande till generalpoststyrelsen insändas instrumenten över de hos stämpelförsäljarna sålunda hållna inventeringar.

Jämlikt 42 § i samma förordning äger stämpelförsäljare i redovisning för stämplar såsom ersättning för besvär och kostnader räkna sig tillgodo, i Stockholm två procent samt i övriga städer och å landet tre procent av det belopp, för vilket stämplar försålts, till och med en årlig försäljningssumma av 20,000 kronor, dock att ordförande i häradsrätt må, även om han är boende i Stockholm, tillgodoföra sig provision med tre procent. För överskjutande belopp till och med 200,000 kronor beräknas provisionen efter en procent och för belopp utöver 200,000 kronor efter en tiondels procent.

Har samma ämbete eller tjänst under ett kalenderår uppehållits av flera personer, vilka var för sig varit stämpelförsäljare, skall provisionen för de stämplar, som blivit av dessa personer tillsammans försålda, beräknas såsom om alla stämplarna försålts av endast en person, var-

efter det härvid uppkommande samfällda provisionsbeloppet skall fördelas mellan de olika försäljarna efter förhållandet mellan de belopp, vartill provisionen för en var av dem skulle hava uppgått, därest den beräknats allenast på hans försäljningssumma; dock att vad om vikarie för häradshövding i hithörande avseende är särskilt stadgat skall lända till efterrättelse.

Skall provisionsbelopp fördelas mellan flera stämpelförsäljare på sätt här ovan sägs, äge generalpoststyrelsen att, sedan samtliga dessas redogörelser för det ifrågavarande året inkommit och blivit granskade samt bruttoförsäljningssumman för under året försålda stämplar behörigen inleverats, till en var av försäljarna utbetala den honom tillkommande andel i det samfällda provisionsbeloppet.

Antalet stämpelförsäljare — vilka hava sina mellanhavanden direkt med stämpelexpeditionen i generalpoststyrelsen — uppgick under år 1933 till 380. Dessa åtnjöto på ovan angivna stämpelförsäljning en provision av tillhopa 350,776 kronor 7 öre. Motsvarande förhållanden för år 1915, då postverket övertog bestyret med stämpelväsendet, samt för vissa efterföljande år belysas i tablån här efteråt.

År	Hela stämpeluppbörden	Antal stämpelförsäljare	Stämpelförsäljare: stämpelförsäljning			stämpelprovision		
			tillhopa	i % av hela uppbörden	per stämpelförsäljare	tillhopa	i % av hela uppbörden	per stämpelförsäljare
	Kr.		Kr.		Kr.	Kr.		Kr.
1915	18,775,334	354	11,443,314	60.9	32,326	169,433	1.48	479
1920	69,252,792	396	43,249,666	62.5	109,216	361,775	0.84	914
1925	45,111,404	407	31,951,354	70.8	78,505	317,398	0.99	780
1930	52,859,333	424	34,913,335	66.0	82,343	339,379	0.97	800
1931	52,690,457	374	36,382,755	69.0	97,280	347,212	0.95	928
1932	46,052,008	379	30,260,173	65.7	79,842	321,010	1.06	847
1933	48,338,069	380	36,054,901	74.6	94,881	350,776	0.97	923

Stämpelförsäljning var under år 1933 anordnad vid samtliga fasta postanstalter, dock i allmänhet ej vid brevsamlingsställena.

Vid sin granskning hava revisorerna uppmärksammat, att inom vissa ämbetsverk och myndigheter anställts mer än en stämpelförsäljare. Nämnda förhållande belyses närmare genom nedanstående sammanställning:

	antal
Nedre justitierevisionen	2
Svea hovrätt	2
Göta hovrätt	2
Hovrätten över Skåne och Blekinge	2
Kommerskollegium	2
Patent- och registreringsverket	2
Överståthållarämbetet	4

	antal
Länsstyrelserna, vardera	2
Stockholms magistrat och rådhusrätt	11
Rådhusrätten i Malmö	3
Rådhusrätten i Lund	5
Magistraten och rådhusrätten i Göteborg	14.

Vid flertalet övriga rådhusrätter utgör antalet förordnade stämpelförsäljare i regel två.

Revisorernas uttalande.

Såsom av den gjorda utredningen framgår skall, därest samma ämbete eller tjänst under ett kalenderår uppehållits av flera personer, vilka var för sig varit stämpelförsäljare, provisionen för de stämplar, som blivit av dessa personer tillsammans försålda, beräknas såsom om alla stämplarna försålts av endast en person, varefter det härvid uppkommande samfällda provisionbeloppet fördelas mellan de olika försäljarna efter förhållandet mellan de belopp, vartill provisionen för en var av dem skulle hava uppgått, därest den beräknats allenast på hans försäljningssumma. I de fall, då inom samma ämbetsverk eller myndighet, flera var för sig självständiga stämpelförsäljare förordnats, har stämpelprovisionen beräknats för en var av dem i enlighet med bestämmelserna i 42 § första stycket i stämpelförordningen, d. v. s. för stämpelförsäljare i Stockholm med två procent samt i övriga städer och å landet med tre procent å en årlig försäljningssumma av 20,000 kronor samt för överskjutande belopp till och med 200,000 kronor med en procent och för belopp därutöver med en tiondels procent. En anordning på sätt nu omförmälts med ett flertal var för sig självständiga stämpelförsäljare inom samma ämbetsverk måste givetvis för statsverket medföra en icke oväsentlig merkostnad. En beräkning ger vid handen att statsverket under år 1933 på så sätt åsamkats en merutgift å i runt tal 40,000 kronor. Då enligt revisorernas mening stämpelförsäljningen inom samma ämbetsverk eller myndighet i regel bör kunna utan olägenhet handhavas av allenast en stämpelförsäljare, anse revisorerna, med hänsyn till angelägenheten av att statsverkets kostnader för nämnda ändamål nedbringas, att åtgärder snarast böra vidtagas för åstadkommande av ändring i nu angivna hänseende.

§ 29.

Kontrollkostnader för tillsyn över efterlevnaden av förordningen om en särskild stämpelavgift å vissa lyxvaror.

Enligt förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror inträder skattskyldighet vid köp eller byte av äkta pärlor och ädla stenar, av föremål, i vilka sådana pärlor och stenar äro infattade, samt av smycken utav guld, silver eller platina, ävensom vid införsel hit till riket av utomlands genom köp eller byte förvärvade föremål av angivna slag, med undantag för vissa särskilt uppräknade fall samt under förutsättning att föremålets värde överstiger 300

kronor. Skatten utgår med 10 kronor, då föremålets värde icke överstiger 350 kronor, och därutöver med 5 kronor för varje ytterligare påbörjat belopp av 50 kronor; dock att, där föremål, som nu nämnts, gå i byte mot varandra, stämpelavgift skall utgöras endast för det belopp, varmed det övriga vederlag, som må hava betingats vid bytet, överstiger nämnda gränsvärden. Såsom köp eller byte anses i förordningen jämväl avtal, varigenom man av annan betingar sig, att han skall mot vederlag något förfärdiga, vare sig han skall bestå ämnet därtill eller icke.

Stämpelavgift enligt förordningen skall utgöras jämväl då föremål, som i förordningen avses, av den, som med dylika föremål driver handel, uttages till användning för eget bruk eller för att utan vederlag överlåtas.

Den, som i eller utan samband med annan rörelse eller näring ämnar driva handel med föremål, som i förordningen avses, vare sig för egen räkning eller i kommission, skall därom, innan handeln börjas, göra särskild anmälan, därest handeln skall idkas i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos länsstyrelsen i det län, där rörelsen skall drivas.

För stämpelbeläggning användas enkla beläggningsstämplar (lyxstämplar). Lyxstämplar skola vara att tillgå i valörer, som av generalpoststyrelsen bestämmas. Stämpelbeläggning ombesörjes av överlåtaren.

Där överlåtare är skyldig att föra särskild försäljningsbok, anbringas stämpeln i försäljningsboken, antingen för varje i boken antecknad överlåtelse eller ock månadsvis inom trettio dagar efter varje månads slut för de under månaden antecknade försäljningarna. Makulering av i försäljningsboken anbragta stämplar skall verkställas av här nedan omförmälda tillsyningsmän.

Överlåter annan än den, som är skyldig föra särskild försäljningsbok, föremål, som i förordningen avses, anbringas stämpeln å avräkningsnota, upptagande dagen för avtalet, föremålet eller föremålen för avtalet samt värdet å varje särskilt föremål. Avräkningsnota skall av överlåtaren upprättas och, behörigen stämpelbelagd, inom tre dagar efter avtalets slutande överlämnas till den, till vilken överlåtelsen skett. Makuleringen ombesörjes av överlåtaren genom påskrift med bläck av år, månad och dag samt överlåtarens namn eller initialer.

Vid införsel till riket av i förordningen avsett föremål anbringas stämpel å faktura, om sådan finnes, och eljest å konossement eller frakthandling eller ock å tullräkning. Sådan stämpelbeläggning utföres av vederbörande tullmyndighet, vilken även har att ombesörja makulering.

Tillsyn över efterlevnaden av i förevarande förordning givna föreskrifter tillkommer överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Sådan tillsyn utövas genom särskilda tillsyningsmän, som utses av överståthållarämbetet för rörelse, som drives inom Stockholm, och eljest av vederbörande länsstyrelse. Nämnda tillsyningsmän äga uppbära dels särskilt arvode, som på förslag av överståthållarämbetet eller länsstyrelserna fastställas av Kungl. Maj:t, dels ock vid resor i och för uppdragets fullgörande

resekostnads- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente. Nedanstående sammanställning utvisar kostnaderna för de i förordningen omförmälda tillsyningsmännen för tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna om nu ifrågavarande särskilda stämpelavgift.

Bostadsort	Yrke	Fastställt arvode kr.	Utbetald reseersättning budgetåret 1933/1934 kr.
Stockholm	sekreterare i överståthållarämbetet	2,500	—
Sundbyberg	stadsfiskal	50	—
Östhammar	landsfiskal	50	—
Råsunda	»	25	—
Öregrund	kassör	25	—
Uppsala	landskontorist	150	—
Nyköping	länsassessor	75	—
Strängnäs	häradsskrivare	75	—
Eskilstuna	»	75	—
Katrineholm	vice auditör	75	—
Norrköping	konofogde	350	—
Linköping	landskontorist	350	—
Jönköping	e. länsbokhållare	150	—
Växjö	länsassessor	100	—
Västervik	rådman	150	—
Kalmar	landskontorist	150	—
Slite	t. f. landsfiskal	50	—
Karlskrona	landssekreterare	200	36
Kristianstad	länsassessor	150	—
Malmö	»	600	—
Halmstad	»	200	34.80
Göteborg	»	1,500	—
Borås	landskontorist	300	—
Alingsås	häradsskrivare	300	—
Mariestad	polisstationsföreståndare	50	—
Lidköping	polisman	50	—
Skara	e. rådman	50	—
Skövde	stadsombudsman	50	—
Karlstad	länsassessor	250	19.50
Sunne	landsfiskal	100	—
Örebro	länsbokhållare	300	—
Västerås	»	120	—
Arboga	landsfiskal	80	—
Falun	landskanslist	150	17.65
Gävle	»	200	—
Söderhamn	landsfiskal	100	—
Hudiksvall	stadsfiskal	100	—
Bollnäs	landsfiskal	50	—
Ljusdal	»	50	—
Sandviken	»	50	—
Sundsvall	rådman	250	—
Härnösand	landskontorist	150	—
Örnsköldsvik	landsfiskal	150	—
Östersund	länsbokhållare	100	51.70
Umeå	länsassessor	100	—
Luleå	länsbokhållare	100	—
Piteå	stadsfiskal	50	—
Boden	»	50	—
Haparanda	»	50	—
Malmberget	landsfiskal	50	—
Kalix	»	50	—
Kiruna	»	50	—
	Summa	10,550	159.65

På förslag av länsstyrelsen i Skaraborgs län anvisade Kungl. Maj:t genom brev den 21 januari 1921 ett årligt belopp av 450 kronor för anställande av en tillsyningsman inom Skaraborgs län. Enligt vad revisorerna inhämtat har tillsyningsman icke blivit förordnad inom länet förrän från och med den 1 juli 1934.

Försäljningen av lyxstämplar har under nedannämnda år uppgått till följande belopp:

Postkontor	1926	1928	1930	1932	1933
Arvika	—	45	—	—	—
Eksjö	10	—	—	35	5
Eskilstuna	170	50	290	335	4,850
Gävle	150	360	285	190	60
Göteborg	6,255	5,730	3,395	1,715	5,390
Halmstad	5	—	—	—	—
Hudiksvall	—	20	—	—	—
Hälsingborg	130	615	320	—	—
Jönköping	195	35	45	125	980
Kalmar	270	60	105	—	—
Karlshamn	85	65	120	20	—
Karlskrona	230	80	100	285	—
Karlstad	190	70	110	100	35
Kristianstad	125	85	20	15	—
Linköping	260	250	20	245	35
Ljusdal	—	15	—	—	—
Ludvika	—	—	10	—	15
Luleå	30	—	—	105	—
Lund	65	15	—	—	—
Malmö	5,205	5,020	2,480	1,710	3,190
Motala	—	45	—	—	—
Norrköping	150	—	55	25	40
Nyköping	25	40	60	—	—
Ronneby	245	—	—	—	140
Skellefteå	—	—	—	—	20
Skövde	140	20	—	30	50
Stockholm	63,855	49,980	70,350	54,930	33,600
Strängnäs	—	—	—	—	50
Sundsvall	190	—	—	20	95
Söderhamn	—	—	15	—	—
Uddevalla	115	—	—	—	—
Umeå	—	—	—	—	165
Uppsala	330	310	390	210	65
Vadstena	—	—	40	—	—
Visby	—	35	40	—	—
Västerås	—	—	10	—	80
Växjö	80	—	40	—	35
Åmål	—	20	—	—	—
Örebro	165	165	215	445	400
Östersund	20	—	65	25	175
Summa	*78,690*	*63,130*	*78,580*	*60,565*	*49,475*

Av den gjorda utredningen framgår, att stämpelbeläggning å lyxvaror i någon mera betydande omfattning förekommer allenast i Stockholm, Göteborg, Malmö och Eskilstuna, å vilka platser de under år 1933 uppgått till sammanlagt 47,030 kronor, medan däremot i landet i övrigt skatteinkomsten under samma år endast belöpt å 2,445 kronor. Kontrollkost- Revisorernas uttalande.

naderna i förstnämnda städer utgöra tillsammans 4,675 kronor och i landet i övrigt 6,044 kronor.

En nedgång i skattens avkastning är med hänsyn till senare tiders depression icke förvånande. Huruvida orsaken därjämte i någon mån kan ligga i bristfällig kontroll, är givetvis vanskligt att bedöma. Att emellertid kontrollen med avseende å skattens uttagande å vissa ställen lämnar åtskilligt övrigt att önska torde framgå bland annat därav, att — såsom här ovan nämnts —, sedan Kungl. Maj:t på förslag av länsstyrelsen i Skaraborgs län den 21 januari 1921 anvisat ett årligt belopp av 450 kronor för anställande av en tillsyningsman i länet, åtgärder i kontrollhänseende vidtogos först från och med den 1 juli 1934.

I det föregående har påvisats, att kontrollkostnaden — med undantag för nämnda fyra städer — ställer sig jämförelsevis dyrbar i förhållande till de belopp, som inflyta. På grund härav och då bestyret med kontrollen icke torde vara särdeles betungande, anse revisorerna, att densamma i regel bör kunna utan särskild kostnad för statsverket utövas av någon myndighet, exempelvis polismyndigheten i orten.

§ 30.

Fondstämpel vid transaktioner mellan enskilda personer.

Efter förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1908 års riksdag införandet av en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, varmed enligt riksdagens beslut likställdes överlåtelse av rätt till teckning av sådana värdepapper. I samband med höjning av skattesatserna utvidgades år 1913 begreppet till att omfatta jämväl lotter i kommanditbolag samt andels- och delaktighetsbevis i vissa penninginrättningar, vilka samtliga värdepapper med avseende å stämpelbeloppen likställdes med aktier och banklotter. Under kristiden höjdes sedermera stämpelavgiften vid flera tillfällen.

I skrivelse den 30 mars 1917 fäste riksdagen Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på angelägenheten av att kontrollen å förordningens efterlevnad bleve så effektiv som möjligt, varjämte riksdagen uttalade sin förvissning därom, att Kungl. Maj:t komme att — i den mån förordningens dåvarande bestämmelser därtill beredde möjlighet — vidtaga erforderliga åtgärder i det angivna syftet. Genom lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet överläts tillsynen över fondkommissionärerna på bank- och fondinspektionen efter det att denna tillsyn tidigare utövats av länsstyrelserna.

Med anledning av ett i ämnet av särskilda sakkunniga utarbetat förslag framhöll bank- och fondinspektionen i yttrande den 3 december 1920, att erfarenheten under den korta tid ämbetsverket varit i verksamhet såsom kontrollmyndighet över fondkommissionär ytterligare givit vid handen, att åtgärder för ökande av fondstämpelkontrollens effektivitet vore erforderliga. I ett senare avgivet förslag till åtgärder i berörda syfte anförde inspektionen, att vad som i regel med dåvarande organisation av

kontrollen icke kunde övervakas, vore, att slutnota verkligen upprättades i alla fall, samt att *alla* affärer i värdepapper sålunda komme att draga stämpel. Det alldeles övervägande flertalet fondaffärer uppgavs göras genom fondkommissionärer. Med individuell kontroll vore emellertid även i dylika fall en effektiv övervakning praktiskt taget utesluten. En centralisering av kontrollen föreslogs därför. Dock ansåg inspektionen i sitt förslag om den individuella kontrollens upphävande och ersättande med utav bank- och fondinspektionen utövad granskning, att frågan om kontroll över stämpelbeläggningen ifråga om affärer mellan enskilda *utan* dylik mellanhand icke bleve löst med den sålunda ifrågasatta förändringen. Emellertid förhöll det sig så, som inspektionen tidigare antytt, att det alldeles övervägande antalet affärer i värdepapper gjordes via fondkommissionärer. Allenast en mycket ringa del av i landet avslutade dylika affärer skulle därför komma utanför den skärpta kontrollen. I utlåtande över inspektionens förslag framhölls från flera länsstyrelser, att någon kontroll över affärer, uppgjorda direkt mellan enskilda personer, allt fortfarande icke komme till stånd. Statskontoret gjorde gällande, att det vore klart, att fullgiltiga skäl förelåge för den mot det dåvarande systemet framställda väsentligaste anmärkningen — omöjligheten att kontrollera att avräkningsnota upprättats — och att det måste anses som synnerligen angeläget att detta missförhållande så vitt möjligt avhjälptes.

Departementschefen yttrade vid framläggandet år 1921 av förslag till centraliserad kontroll (prop. 232) att de då gällande kontrollföreskrifterna icke vore ägnade att åstadkomma en effektiv kontroll samt att effektiviteten otvivelaktigt komme att vinna genom bank- och fondinspektionens förslag att övertaga länsstyrelsernas dittillsvarande kontroll. Förslaget till ökad kontroll avsåg dock endast fondaffärer, som gjorts med fondkommissionär som mellanhand. Förordning i ämnet utfärdades den 7 juli 1921 (nr 396).

Av visst intresse i detta sammanhang kan måhända vara den kalkyl, som bank- och fondinspektionen år 1929 i samband med vissa ändringar i skattesatserna för fondstämpeln framlade rörande fördelningen av fondaffärer hos eller utanför fondkommissionen: »Det belopp, till vilket fondstämplar under år 1928 försålts från postverket, eller 6,425 miljoner kronor, synes kunna fördelas på följande sätt, därav beloppen angivits i miljoner kronor.

Ökning av stämpellagerbehållningen			0,100
Aktieöverlåtelser: hos fondkommissionärer	4,453		
hos enskilda	0,600	5,053	
Obligationsöverlåtelser: hos fondkommissionärer	0,658		
hos enskilda	0,214	0,872	5,925
Överlåtelser av tillfällig art			0,400
		Summa kronor	6,425.

Vid 1925 års riksdag framlades ett förslag till kompletterande bestämmelser angående innebörden av begreppet fondhandlare (prop. nr 98), som föranledde förordningen den 8 maj 1925 (nr 123). I en av bankinspektören upprättad promemoria yttrades, att det syntes vara av illusoriskt värde, att fria fondhandeln fortfarande vore underställd kontrollföreskrifter, enär tillsynsmyndigheten allenast i sällsynta undantagsfall finge kännedom om förekomsten av dylik fondhandel. Föredragande departementschefen framhöll emellertid enligt det vid proposition nr 98 fogade statsrådsprotokollet, att det icke vore lämpligt, att det allmänna avhände sig den möjlighet till kontroll över den fria fondhandeln, såvitt avsåge efterlevnaden av fondstämpelförordningen m. m.

År 1933 föreslogos ånyo åtgärder för att göra kontrollen över fondstämpelaffären mera effektiv. Det förhöll sig enligt bank- och fondinspektionens mening så, att fondhandel utan anlitande av fondkommissionär utan tvivel förekom i viss omfattning med anlitande av annan fondhandlare som mellanhand. Departementschefen anförde enligt det vid proposition nr 173 fogade statsrådsprotokollet följande:

Den centralisering till bank- och fondinspektionen av kontrollen över fondstämpelförordningens efterlevnad, som vidtogs år 1921, har visat sig vara ändamålsenlig, såvitt angår sådana fall av köp och byte av fondpapper, där fondkommissionär varit mellanhand eller part. Såsom inspektionens framställning givit vid handen, hava däremot allenast i undantagsfall sådana stämpelpliktiga fång, där andra fondhandlare på grund av gällande bestämmelser varit skyldiga att upprätta avräkningsnotor, kommit under inspektionens granskning. I den mån möjlighet förefinnes att i detta hänseende stärka effektiviteten av kontrollen, bör denna utnyttjas. Det förslag, som inspektionen därutinnan framfört och som avser skyldighet för fondhandlare, som icke är fondkommissionär, att till inspektionen ingiva anmälan om sin fondhandelsverksamhet, synes mig vara beaktansvärt, och bestämmelser av sådan innebörd torde böra utfärdas.

Sedan riksdagen bifallit proposition i ämnet utfärdades förordning i ämnet den 29 maj 1933 (nr 245).

Under bank- och fondinspektionens kontroll stå sålunda numera både fondkommissionär och andra fondhandlare.

Endast fondaffärer mellan enskilda personer och sådana affärer av detta slag, som avslutats utomlands stå ännu utanför någon kontroll.

I detta sammanhang torde böra lämnas en summarisk redogörelse för nuvarande fondstämpellagstiftning.

Vid överlåtelse av fondpapper genom köp eller byte skall erläggas en särskild avgift. Med fondpapper förstås aktier i inländska och utländska aktiebolag, lotter i inländska solidariska bankbolag (banklotter) samt lottbrev, andelsbevis eller delaktighetsbevis i andra inländska bolag, som driva bankrörelse, eller i kommanditbolag ävensom obligationer. Som obligation enligt denna förordning anses jämväl förskrivning, vilken, än-

dock att den ej betecknats som obligation, jämlikt förordningen angående stämpelavgiften skall lika med obligation stämpelbeläggas. Lika med överlåtelse av fondpapper anses överlåtelse av rätt till teckning av sådana värdepapper eller, där teckning skett, överlåtelse av den därpå grundade rätt, så ock överlåtelse av handling, varigenom någon tillförsäkras förfoganderätt över fondpapper (certifikat).

När fondpapper överlåtes genom köp eller byte, skall avräkningsnota upprättas.

Avslutas dylikt avtal i kommission, d. v. s. handlar kontrahent i avtalet för annans räkning men i eget namn (kommissionär), skall ändock anses såsom en särskild överlåtelse ej mindre uppgörelsen mellan kommissionären och den person, för vars räkning kommissionären handlar, än även uppgörelsen mellan kommissionären och tredje man.

Avräkningsnota skall i regel vid köp eller byte förses med stämpel till fastställt belopp.

Med fondhandlare förstås såväl fondkommissionär, som ock den, som utan att vara fondkommissionär, driver sådan rörelse med fondpapper, att han på grund därav är pliktig föra handelsböcker.

Den, som är pliktig upprätta avräkningsnota, är skyldig att belägga densamma med föreskriven stämpel. För utgörandet av föreskriven stämpel svarar likväl i varje fall såväl vardera kontrahenten för sig som ock förmedlare, med den inskränkning att, om köp- eller bytesavtalet avslutats i utlandet, ansvaret ligger endast å här i riket bosatt kontrahent och förmedlare. Såsom avslutat i utlandet anses härvid jämväl sådant avtal, som kommit till stånd medelst post-, telefon- eller telegrafförbindelse mellan ort i Sverige och ort i utlandet.

Tillsyn över efterlevnaden av de i denna förordning givna föreskrifter tillkommer bank- och fondinspektionen. Bolag, förening eller enskild person, som, utan att vara fondkommissionär, ämnar driva rörelse med fondpapper, skall därom, innan rörelse av sådant slag börjas, göra anmälan till bank- och fondinspektionen.

Inom tre månader efter utgången av varje kalenderkvartal skall fondhandlare till bank- och fondinspektionen insända de blankettböcker med tillhörande exemplar av upprättade avräkningsnotor, vilka han använt under kvartalet.

Generalpoststyrelsen skall å postanstalterna ävensom å andra ställen, där sådant kan finnas erforderligt, tillhandahålla allmänheten stämplar ävensom blanketter till avräkningsnotor.

Stämpeln utgör vid *köp:*

a) vid köp av aktier, lotter, andelsbevis och delaktighetsbevis 30 öre, då de överlåtna aktiernas, andelsbevisens eller delaktighetsbevisens sammanlagda värde icke överstiger 100 kronor, och därutöver 30 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor,

b) vid köp av obligationer 10 öre, då de överlåtna obligationernas sam-

manlagda värde ej överstiger 100 kronor, och därutöver 10 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor, dock att där den ene kontrahenten är fondhandlare och avtalet avslutas icke för dennes räkning utan i kommission, avräkningsnotan skall förses,

c) vid köp av aktier, lotter, andelsbevis och delaktighetsbevis med stämpel av 15 öre, då de överlåtna aktiernas, lotternas, andelsbevisens eller delaktighetsbevisens sammanlagda värde icke överstiger 100 kronor, och därutöver 15 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor, samt

d) vid köp av obligationer med stämpel av 5 öre, då de överlåtna obligationernas sammanlagda värde ej överstiger 100 kronor, och därutöver 5 öre för varje påbörjat belopp av 100 kronor.

Ävenledes skall med vissa undantag vid *byte* avräkningsnotan förses med stämpel, utgående enligt i huvudsak ovan angivna grunder med halva beloppet d. v. s. för aktier etc. 15 öre för 100 kronor och för obligationer 5 öre för 100 kronor.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava från generalpoststyrelsen inhämtat, att överlåtelsestämplar för värdepappersförsäljning under år 1933 av styrelsen försålts för ett belopp av 1,700,452 kronor 10 öre. Vid närmare undersökning av detta belopps fördelning å olika städer och samhällen, ävensom av införskaffade upplysningar från generalpoststyrelsen framgår, att i åtskilliga samhällen, där man borde kunnat förvänta, att affärer med värdepapper utan anlitande av fondkommissionär ägt rum i viss utsträckning, försäljningen av stämplar varit mycket ringa.

Av det anförda och vad som i övrigt kommit till revisorernas kännedom hava revisorerna icke kunnat undgå att få den uppfattningen, att den omständigheten att för närvarande någon kontroll icke utövas över att fondaffärer mellan enskilda personer i vederbörlig ordning stämpelbeläggas, måhända föranleder till att de fall, där stämpelbeläggning skall äga rum, successivt komma att minskas. Såsom tidigare vid behandlingen av frågorna om stämpelbeläggning vid fondaffärer framhållits, måste det betraktas såsom mindre tillfredsställande, att kontrollmöjlighet i visst hänseende saknas. Ehuru revisorerna äro medvetna om de svårigheter, som givetvis kunna komma att uppstå vid ordnandet av en effektiv kontroll på detta område, hava de dock ansett sig böra framhålla angelägenheten av att en undersökning kommer till stånd huruvida icke en kontroll på de områden, där för närvarande någon granskning av bestämmelsernas efterlevnad icke äger rum, kan åstadkommas utan att den behöver medföra alltför stora olägenheter och oproportionerligt höga kostnader.

§ 31.

Partiella ledigheter.

Riksdagens år 1929 församlade revisorer läto, på sätt § 35 av deras berättelse angående statsverket närmare utvisar, verkställa en undersök-

ning beträffande tillämpningen under budgetåret 1928/1929 av de i gällande avlöningsreglementen för den civila statsförvaltningen meddelade bestämmelserna om befrielse för befattningshavare från viss del av honom åliggande tjänstgöring samt om ersättning till vikarie under sådan ledighet. Revisorerna hava ansett det lämpligt att nu ånyo företaga en liknande undersökning.

Den av revisorerna sålunda föranstaltade undersökningen — som alltså närmast avser tillämpningen av bestämmelserna i 18 § och 19 § 2 mom. avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, 19 § och 20 § 2 mom. avlöningsreglementet den 19 juni 1919 (nr 343) för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk samt 18 § och 19 § 2 mom. avlöningsreglementet den 22 juni 1920 (nr 493) för tjänstemän vid domänverket — omfattar ifråga om den allmänna civilförvaltningen ett avsevärt antal verk och myndigheter utöver dem, som voro föremål för den av 1929 års revisorer verkställda undersökningen. Undersökningen hänför sig till budgetåret 1933/1934 samt har genomförts på grundval av från vederbörande verk och myndigheter för ändamålet infordrade uppgifter.

Vad först angår de till den allmänna civilförvaltningen hörande verk och myndigheter, som voro föremål för undersökning även år 1929, framgår resultatet av förevarande undersökning, såvitt rör omfattningen av och anledningen till här åsyftade ledigheter, av efterföljande två tablåer, avseende den ena (tablå 1) överståthållarämbetets kansli och länsstyrelserna samt den andra (tablå 2) övriga år 1929 undersökta verk och myndigheter. I tablåerna lämnas vidare uppgift rörande omfattningen av ifrågavarande ledigheter under budgetåret 1928/1929 enligt den år 1929 verkställda undersökningen, med angivande tillika för varje verk eller myndighet av det antal dagar, varmed ledigheterna under budgetåret 1933/1934 överstiga eller understiga under budgetåret 1928/1929 beviljade ledigheter.

Tablå 1.

Befattningshavare	1928/1929		1933/1934			Ökning (+) resp. minskning (—) (dagar)
	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)	Anledning till ledigheten	
1	2	3	4	5	6	7
Överståthållarämbetets kansli	—	—	—	—	—	—
K. B. i Stockholms län.						
Landssekreterare	1	206	1	320	Beredning av särskilda ärenden samt offentliga uppdrag	+ 114
Länsassessor å landskansliet	1	37	—	—	—	— 37
T. f. länsassessor å landskansliet	1	59	—	—	—	— 59
Säger för landskansliet		*302*		*320*		+ *18*
Landskamrerare	1	254	1	301	Beredning av särskilda ärenden	+ 47
T. f. landskamrerare	1	45	—	—	—	— 45
Länsbokhållare av 2:a klass	1	39	—	—	—	— 39
Säger för landskontoret		*338*		*301*		— *37*
K. B. i Uppsala län.						
Landssekreterare	1	85	1	316	Beredning av särskilda ärenden	+ 231
Länsassessor å landskansliet	1	6	—	—	—	— 6
Säger för landskansliet		*91*		*316*		+ *225*
Landskamrerare	1	156	1	220	Beredning av särskilda ärenden	+ 64
K. B. i Södermanlands län.						
Landssekreterare	1	150	1	129	D:o	— 21
T. f. landssekreterare	—	—	1	3	D:o	+ 3
Länsassessor å landskansliet	1	23	1	34	D:o	+ 11
Säger för landskansliet		*173*		*166*		— *7*
Landskamrerare	1	88	1	177	D:o	+ 89
T. f. landskamrerare	1	63	—	—	—	— 63
Säger för landskontoret		*151*		*177*		+ *26*
K. B. i Östergötlands län.						
Landssekreterare	1	42	1	104	Beredning av särskilda ärenden	+ 62
Länsassessor å landskansliet	1	9	—	—	—	— 9
Säger för landskansliet		*51*		*104*		+ *53*
Landskamrerare	1	243	1	221	Beredning av särskilda ärenden	— 22
Länsassessor å landskontoret	—	—	1	1	Tjänsteresa	+ 1
Säger för landskontoret		*243*		*222*		— *21*
K. B. i Jönköpings län.						
Landssekreterare	1	17	1	292	Beredning av särskilda ärenden	+ 275
T. f. landssekreterare	1	1	—	—	—	— 1
Länsassessor å landskansliet	1	7	—	—	—	— 7
Säger för landskansliet		*25*		*292*		+ *267*
Landskamrerare	1	106	1	136	Beredning av särskilda ärenden	+ 30

1	2	3	4	5	6	7
K. B. i Kronobergs län.						
Landssekreterare	1	99	1	147	Beredning av särskilda ärenden	+ 49
				1	Tjänsteresa	
T. f. landssekreterare	1	37	—	—	—	— 37
Säger för landskansliet		*136*		*148*		+ *12*
Landskamrerare	1	172	1	199	Beredning av särskilda ärenden	+ 27
Länsassessor å landskontoret	1	46	—	—	—	— 46
Säger för landskontoret		*218*		*199*		— *19*
K. B. i Kalmar län.						
Landskamrerare	1	72	1	105	Beredning av särskilda ärenden	+ 33
Länsbokhållare av 1:a klass	—	—	1	55	D:o	+ 55
Säger för landskontoret		*72*		*160*		+ *88*
K. B. i Gotlands län.						
Landssekreterare				6	Tjänsteresa	— 40
	1	56	1	10	Beredning av särskilda ärenden	
Landskamrerare	1	104	1	108	D:o	+ 4
K. B. i Blekinge län.						
Landssekreterare	1	191	1	117	D:o	— 74
Landskamrerare	1	137	1	229	D:o	+ 92
K. B. i Kristianstads län.						
Landssekreterare	1	108	1	102	D:o	— 6
Landskamrerare	1	292	1	160	D:o	— 132
T. f. landskamrerare	—	—	1	40	D:o	+ 40
Säger för landskontoret		*292*		*200*		— *92*
K. B. i Malmöhus län.						
Landssekreterare	1	161	1	303	D:o	+ 142
Länsassessor å landskansliet	1	14	1	5	D:o	— 9
Länsnotarie av 1:a klass	—	—	1	1	D:o	+ 1
Säger för landskansliet		*175*		*309*		+ *134*
Landskamrerare	1	304	1	179	D:o	— 125
K. B. i Hallands län.						
Landssekreterare	1	60	1	282	D:o	+ 222
Landskamrerare	1	190	1	150	D:o	— 40
K. B. i Göteborgs o. Bohus län.						
Landssekreterare	1	171	1	251	D:o	+ 80
T. f. landssekreterare	1	108	1	260	D:o	+ 152
Länsassessor å landskansliet	1	63	1	46	D:o	— 17
Säger för landskansliet		*342*		*557*		+ *215*
Landskamrerare	1	226	1	202	D:o	— 24
Länsassessor å landskontoret	—	—	1	44	D:o	+ 44
Länsbokhållare av 1:a klass	1	36	1	126	D:o	+ 90
Säger för landskontoret		*262*		*372*		+ *110*

1	2	3	4	5	6	7
K. B. i Älvsborgs län.						
Landssekreterare	1	267	1	187	Beredning av särskilda ärenden	— 80
Länsassessor å landskansliet	1	4	1	13	D:o	+ 9
Länsnotarie av 1:a klass	1	9	—	—	—	— 9
Säger för landskansliet		*280*		*200*		— *80*
Landskamrerare	1	204	1	185	Beredning av särskilda ärenden	— 19
K. B. i Skaraborgs län.						
Landssekreterare	1	138	1	77	D:o	— 61
Landskamrerare	1	71	1	183	D:o	+ 112
T. f. landskamrerare	1	18	—	—	—	— 18
Länsassessor å landskontoret	1	26	—	—	—	— 26
Säger för landskontoret		*115*		*183*		+ *68*
K. B. i Värmlands län.						
Landssekreterare	1	196	1	284	Beredning av särskilda ärenden	+ 88
T. f. landssekreterare	1	3	—	—	—	— 3
Länsassessor å landskansliet	1	39	—	—	—	— 39
Säger för landskansliet		*238*		*284*		+ *46*
Landskamrerare	1	175	1	310	Beredning av särskilda ärenden	+ 135
T. f. landskamrerare	1	81	—	—	—	— 81
Säger för landskontoret		*256*		*310*		+ *54*
K. B. i Örebro län.						
Landssekreterare	1	91	1	122	Beredning av särskilda ärenden	+ 31
Länsassessor å landskansliet	1	23	1	31	D:o	+ 8
Säger för landskansliet		*114*		*153*		+ *39*
Landskamrerare	1	69	1	142	D:o	+ 73
T. f. landskamrerare	1	42	—	—	—	— 42
Säger för landskontoret		*111*		*142*		+ *31*
K. B. i Västmanlands län.						
Landssekreterare	1	205	1	98	Beredning av särskilda ärenden	— 107
Landskamrerare	1	191	1	101	D:o	— 90
T. f. landskamrerare	1	68	—	—	—	— 68
Säger för landskontoret		*259*		*101*		— *158*
K. B. i Kopparbergs län.						
Landssekreterare	1	150	1	43	Beredning av särskilda ärenden	— 107
Landskamrerare	1	185	1	180		— 5
T. f. landskamrerare	2	6	1	30	D:o	+ 24
Länsassessor å landskontoret	1	9	—	—	D:o	— 9
Säger för landskontoret		*200*		*210*		+ *10*
K. B. i Gävleborgs län.						
Landssekreterare	1	36	1	140	Beredning av särskilda ärenden	+ 104
T. f. landssekreterare	1	5	—	—	—	— 5
Länsassessor å landskansliet	—	—	1	8	Beredning av särskilda ärenden	+ 8
T. f. länsassessor å landskansliet	1	4	—	—	—	— 4
Säger för landskansliet		*45*		*148*		+ *103*

1	2	3	4	5	6	7
Landskamrerare	1	255	1	212	Beredning av särskilda ärenden	— 43
Länsassessor å landskontoret	—	—	1	78	D:o	+ 78
T. f. länsassessor å landskontoret	1	8	—	—	—	— 8
Säger för landskontoret		*263*		*290*		+ *27*
K. B. i Västernorrlands län.						
Landskamrerare	1	263	1	256	Beredning av särskilda ärenden	— 7
T. f landskamrerare	—	—	1	103	D:o	+ 103
Länsassessor å landskontoret	1	48	1	20	D:o	— 28
Säger för landskontoret		*311*		*379*		+ 68
K. B. i Jämtlands län.						
Landssekreterare	1	151	1	89	D:o	— 62
Landskamrerare	1	152	1	243	D:o	+ 91
Länsassessor å landskontoret	1	30	—	—	—	— 30
Säger för landskontoret		*182*		*243*		+ 61
K. B. i Västerbottens län.						
Landssekreterare	1	127	1	158	Beredning av särskilda ärenden	+ 31
Landskamrerare	1	153	1	173	D:o	+ 20
T. f. landskamrerare	1	83	—	—	—	— 83
Säger för landskontoret		*236*		*173*		— *63*
K. B. i Norrbottens län.						
Landssekreterare	1	97	1	105	Beredning av särskilda ärenden	+ 8
Länsassessor å landskansliet	1	11	—	—	—	— 11
Säger för landskansliet		*108*		*105*		— *3*
Landskamrerare	1	121	1	135	Beredning av särskilda ärenden	+ 14

Tablå 2.

1	2	3	4	5	6	7
Justitiedepartementet.						
Statssekreterare	1	76	—	—	—	— 76
Kansliråd	1	13	1	104	Beredning av särskilda ärenden	+ 91
Säger		*89*		*104*		+ *15*
Utrikesdepartementet.	—	—	—	—	—	—
Försvarsdepartementet.						
Kansliråd	—	—	1	20	Beredning av särskilda ärenden	+ 20
Kansliråd	—	—	1	61	Uppdrag att biträda sakkunniga	+ 61
Säger		—		*81*		+ *81*
Socialdepartementet.						
Expeditionschef	1	10	—	—	—	— 10
Kansliråd	—	—	1	7	Tjänsteresor	+ 7
Förste kanslisekreterare	—	—	1	3	D:o	+ 3
Säger		*10*		*10*		± *0*

1	2	3	4	5	6	7
Kommunikationsdepartementet.						
Expeditionschef	—	—	1	16	Beredning av särskilda ärenden	+ 16
Kansliråd	1	69	—	—	—	— 69
T. f. kansliråd	1	120	—	—	—	— 120
Säger		*189*		*16*		— *173*
Finansdepartementet.						
Föredragande regeringsrätten	1	63	—	—	—	— 63
Ecklesiastikdepartementet.	—	—	—	—	—	—
Jordbruksdepartementet.						
Expeditionschef	—	—	1	9	Beredning av särskilda ärenden	+ 9
Handelsdepartementet.						
Statssekreterare och expeditionschef	1	120	1	234	Beredning av riksdagsärenden m. m.	+ 114
Justitiekanslersämbetet.						
Justitiekanslern	1	11	1	8	Ledighet från handläggning av s. k. Kreugermål	— 3
Nedre justitierevisionen.						
Revisionssekreterare	2	250	—	—	—	— 250
T. f. revisionssekreterare	4	265	—	—	—	— 265
Säger		*515*		—		— *515*
Svea Hovrätt.[1]						
Hovrättsråd	16	142	17	117	Beredning av särskilda mål	— 25
D:o	—	—	4	23	Genom s. k. Kreugermål förorsakad anhopning av andra mål	+ 23
Hovrättsråd	—	—	1	10	Prövning av domaraspiranter	+ 10
T. f. sekreterare	1	3	—	—	—	— 3
Assessor	9	149	10	72	Beredning av särskilda mål	— 77
D:o	—	—	2	11	Genom s. k. Kreugermål förorsakad anhopning av andra mål	+ 11
E. o. assessor	2	30	—	—	—	— 30
Säger		*324*		*233*		— *91*
Göta Hovrätt.						
Hovrättsråd	9	46	—	—	—	— 46
Assessor	10	148	—	—	—	— 148
E. o. assessor	2	15	—	—	—	— 15
T. f. fiskal	7	34	—	—	—	— 34
Biträdande fiskal	1	1	—	—	—	— 1
T. f. referentfiskal	1	1	—	—	—	— 1
Advokatfiskal	—	—	1	5	Tjänsteresor	+ 5
Säger		*245*		*5*		— *240*

[1] Under budgetåret 1933/1934 har dessutom överkrigsfiskalen A. E. Grape befriats från tjänstgöring, så vitt anginge handläggningen av mål och ärenden, som härrörde från utredningen angående förvaltningen inom Vaxholms fästning.

1	2	3	4	5	6	7
Hovrätten över Skåne och Blekinge.						
Hovrättsråd	2	14	—	—	—	— 14
Assessor	2	44	—	—	—	— 44
Säger		*58*		—		— *58*
Fångvårdsstyrelsen.	—	—	—	—	—	—
Arméförvaltningen.						
Krigsråd	4	41	3	39	Beredning av särskilda ärenden	— 2
D:o	—	—	1	15	Bestridande av befattning inom högre lönegrad	+ 15
Ombudsman	—	—	1	10	Beredning av särskilda ärenden	+ 10
Säger		*41*		*64*		+ *23*
Marinförvaltningen.						
T. f. amiralitetsråd	—	—	1	172	D:o	+ 172
Flygstyrelsen.	—	—	—	—	—	—
Socialstyrelsen.						
Byråchef	1	17	—	—	—	— 17
Riksförsäkringsanstalten.						
Byråchef	1	6	2	31	Beredning av särskilda ärenden	+ 25
Sekreterare	1	73	—	—	—	— 73
Notarie	1	38	—	—	—	— 38
T. f. notarie	—	—	1	8	Idkande av särskilda studier	+ 8
Säger		*117*		*39*		— *78*
Pensionsstyrelsen.	—	—	—	—	—	—
Medicinalstyrelsen.						
Medicinalråd	—	—	2	62	Beredning av särskilda ärenden	+ 62
D:o	—	—	1	42	Ledighet från handläggning av visst ärende	+ 42
Byråchef	—	—	1	5	D:o	+ 5
Sekreterare	1	40	—	—	—	— 40
Säger		*40*		*109*		+ *69*
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.						
T. f. överdirektör	1	14	—	—	—	— 14
T. f. byråingenjör	—	—	1	265	Verkställande av vissa utredningar	+ 265
Kontorsbiträde	—	—	1	265	D:o	+ 265
Säger		*14*		*530*		+ *516*
Byggnadsstyrelsen.						
Generaldirektör	—	—	1	3	Överläggning med sakkunniga	+ 3
Byråchef	—	—	1	16	Beredning av särskilda ärenden	+ 16

1	2	3	4	5	6	7
Byggnadsråd	—	—	1	205	Verkställande av vissa utredningar	+ 205
Intendent	1	62	—	—	—	— 62
Säger		*62*		*224*		+ *162*
Kammarkollegium.	—	—	—	—	—	—
Statskontoret.						
Statskommissarie	1	77	1	58	Inventering	— 19
T. f. statskommissarie	—	—	1	15	Beredning av särskilda ärenden	+ 15
Byrådirektör	1	20	1	20	D:o	± 0
Sekreterare	—	—	1	18	D:o	+ 18
Kamrerare	1	206	1	[1]212	D:o	+ 6
T. f. kamrerare	—	—	1	88	D:o	+ 88
Revisor	1	6	—	—	—	— 6
Kanslibiträde	1	175	—	—	—	— 175
Säger		*484*		*411*		— *73*
Kammarrätten.						
Kammarrättsråd	7	98	7	103	Beredning av särskilda ärenden	+ 5
Byråchef	—	—	1	17	D:o	+ 17
Assessor	1	7	4	31	D:o	+ 24
E. o. assessor	—	—	2	27	D:o	+ 27
Säger		*105*		*178*		+ *73*
Statistiska centralbyrån.	—	—	—	—	—	—
Bank- och fondinspektionen.	—	—	—	—	—	—
Riksräkenskapsverket.						
Generaldirektör	—	—	1	16	Fullgörande av uppdrag såsom ordförande i vissa statl. nämnder	+ 16
Revisionskommissarie	1	14	—	—	—	— 14
Säger		*14*		*16*		+ *2*
Tullverket.						
Byråchef	4	384	—	—	—	— 384
Sekreterare	1	94	1	31	Beredning av särskilda ärenden	— 63
D:o	—	—	1	275	Verkställande av vissa utredningar	+ 275
Registrator	1	41	—	—	—	— 41
Kontorsbiträde	—	—	1	69	Bestridande av särskilda göromål	+ 69
Säger		*519*		*375*		— *144*
Kontrollstyrelsen.						
Byråchef	1	29	—	—	—	— 29
T. f. byråchef	1	6	1	32	Beredning av särskilda ärenden	+ 26
Säger		*35*		*32*		— *3*

[1] Under en tid av 31 dagar har full vikariatsersättning utgått till tvenne å kamrerartjänsten samtidigt förordnade vikarier.

1	2	3	4	5	6	7
Riksarkivet.	—	—	—	—	—	—
Kungl. biblioteket.	—	—	—	—	—	—
Nationalmuseum.	—	—	—	—	—	—
Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.	—	—	—	—	—	—
Universitetskanslersexpeditionen.						
Kanslerssekreteraren	1	8	1	92	Beredning av särskilda ärenden	+ 84
Uppsala universitet.	—	—	—	—	—	—
Lunds universitet.	—	—	—	—	—	—
Karolinska mediko-kirurgiska institutet.						
Kamrerare	1	38	1	31	Beredning av särskilda ärenden	— 7
Vaktmästare	—	—	1	303	Bestridande av särskilda göromål	+ 303
Säger		*38*		*334*		+ *296*
Tandläkarinstitutet.	—	—	—	—	—	—
Skolöverstyrelsen.						
Undervisningsråd	—	—	2	54	Beredning av särskilda ärenden	+ 54
Lantbruksstyrelsen.	—	—	—	—	—	—
Lantmäteristyrelsen.						
Byråchef	1	178	—	—	—	— 178
T. f. byråchef	1	31	—	—	—	— 31
Byrådirektör	1	31	—	—	—	— 31
Säger		*240*		—		— *240*
Rikets allmänna kartverk.	—	—	—	—	—	—
Sveriges geologiska undersökning.						
Överdirektör	—	—	1	8	Tjänsteresa	+ 8
Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.	—	—	—	—	—	—
Kommerskollegium.						
Byråchef	—	—	1	63	Beredning av särskilda ärenden	+ 63
Patent- och registreringsverket.						
Byråchef	—	—	1	50	Uppdrag såsom sakkunnigt biträde hos kommitté	+ 50
Statens pensionsanstalt.	—	—	—	—	—	—

Den verkställda undersökningen giver vid handen, att de ledigheter, varom här är fråga, hos nu omhandlade verk och myndigheter under budgetåret 1933/1934 förekommit i samma avsevärda omfattning som under budgetåret 1928/1929 eller till och med i något vidgad utsträckning. För länsstyrelserna uppgår således sammanlagda antalet ledighetsdagar till 9,088 mot 8,097 dagar under budgetåret 1928/1929, vadan alltså föreligger en ökning av 991 dagar. Denna totala ökning har, på sätt tablå 1 närmare utvisar, framkommit sålunda, att ledigheternas omfattning ökats vid 12 landskanslier och 15 landskontor med tillhopa 1,365 dagar, respektive 747 dagar, medan omfattningen av ledigheterna minskats vid 10 landskanslier och 9 landskontor med sammanlagt 547 dagar, respektive 574 dagar. Vid överståthållarämbetets kansli samt tvenne landskanslier, nämligen landskanslierna i Kalmar län och Västernorrlands län, hava inga ledigheter av det slag, som här avses, förekommit vare sig under budgetåret 1928/1929 eller under budgetåret 1933/1934.

I fråga om övriga nu avsedda verk och myndigheter har ledigheternas omfattning ökats med 93 dagar eller från 3,358 dagar under budgetåret 1928/1929 till 3,451 dagar under budgetåret 1933/1934. Angivna nettoökning framgår såsom skillnaden mellan, å ena sidan, en ökning vid 17 verk och myndigheter av sammanlagt 1,791 dagar och, å andra sidan, en minskning vid 13 verk och myndigheter om tillhopa 1,698 dagar. Under budgetåret 1928/1929 förekom partiell ledighet vid 24 av de 50 undersökta verken och myndigheterna, medan sådan ledighet under budgetåret 1933/1934 förekommit vid 26 verk och myndigheter. Bland sistnämnda 26 verk och myndigheter återfinnas endast 19 av de verk och myndigheter, vid vilka partiell ledighet förekom under budgetåret 1928/1929.

De avsevärda förskjutningar med avseende å ledigheternas förekomst och omfattning i de särskilda fallen, som, på sätt framgår av de ovan meddelade uppgifterna, kunnat konstateras ifråga om den sist behandlade gruppen av verk och myndigheter, torde kunna anses i viss mån tyda på att vid samma verk och myndigheter förekommande ledigheter av det slag, varom här är fråga, oftast hava karaktären av mera tillfälliga anordningar. De införskaffade uppgifterna synas också giva vid handen, att de partiella ledigheterna vid dessa verk och myndigheter — vilka samtliga på några få undantag när tillhöra den centrala statsförvaltningen — i regel föranletts av förekomsten av mera extraordinära arbetsuppgifter eller av en genom andra omständigheter av tillfällig natur förorsakad ökning av vederbörande verks eller myndigheters normala arbetsbelastning. Detsamma torde däremot i långt mindre grad kunna sägas vara förhållandet med de vid länsstyrelserna förekommande partiella ledigheterna. Det vill tvärtom synas som om anordningen med partiella ledigheter vid sistnämnda myndigheter i avsevärd utsträckning anlitas för täckande av kostnader för arbetskrafter utöver ramen för den fastställda organisationen.

Men även vid förenämnda verk och myndigheter har det givetvis i åtskilliga fall förekommit, att befattningshavare medgivits befrielse från viss del av honom åliggande tjänstgöring för fullgörande av årligen återkommande arbetsuppgifter av ordinär beskaffenhet. Såsom exempel på ledigheter, för vilka det sist sagda i större eller mindre grad synes äga tillämpning, må framhållas dubbleringen under större delen av budgetåret 1933/1934 av kamrerartjänsten å statskontorets fondbyrå ävensom den ledighet, som åtnjutits av kamreraren vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Vad särskilt angår den kamreraren å statskontorets fondbyrå medgivna ledigheten, må erinras, att statskontoret i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde om inrättande av ytterligare en kamrerartjänst inom ämbetsverket, vilken tjänst ansågs till en början böra uppföras å extra stat. Till stöd för denna sin framställning framhöll statskontoret bland annat, hurusom det beträffande fondbyråns kamerala avdelning — som hade att övervaka hela den omfattande låneörelsen samt ansvara för fondernas bokföring och årliga redovisning ävensom för utgivande i tryck av redogörelsen över de av statskontoret förvaltade fond- och diversemedlen — under senare åren visat sig nödvändigt att under bokslutstiden bevilja ordinarie kamreraren ledighet från en del göromål och förordna annan befattningshavare att bestrida dessa göromål, samt att vidare den på grund av de utav statsmakterna beslutade stödåtgärderna på olika områden m. m. ökade omfattningen av kamrerarens arbete å ifrågavarande förvaltningsområde gjorde det nödvändigt, att mera stadigvarande till handläggning av annan tjänsteman överflytta åtskilliga av de arbetsuppgifter, som tillkomme kamreraren. Samtidigt förklarade emellertid statskontoret, att, därest Kungl. Maj:t ej skulle vilja hos 1934 års riksdag begära medel till den föreslagna befattningen, behovet av arbetshjälp åt kamreraren tillsvidare kunde avhjälpas därigenom, att ordinarie kamreraren under även annan tid av året, än då bokslutsarbetet påginge, befriades från vissa arbetsuppgifter. I anledning av statskontorets begäran, som icke föranledde någon framställning från Kungl. Maj:t till riksdagen, yttrade chefen för finansdepartementet, att vad ämbetsverket anfört icke övertygat honom om nödvändigheten av att utöka den ledande personalen å fondbyrån med en kamrerare å extra stat, så mycket mindre som, på sätt av statskonkontorets uttalande framginge, möjlighet funnes att vid särskild arbetsanhopning bereda den ordinarie kamreraren tillfällig arbetslättnad genom att anförtro vissa av dennes göromål åt annan befattningshavare mot ersättning enligt bestämmelserna i avlöningsreglementets 19 §. Departementschefens yttrande föranledde icke till särskilt uttalande från riksdagens sida.

I fråga om den av kamreraren vid karolinska mediko-kirurgiska insti-

tutet åtnjutna ledigheten, vilken ledighet omfattat juli månad samt medgivits för att bereda kamreraren lättnad i arbetet under bokslutstiden, synes det kunna ifrågasättas, huruvida de kamreraren åliggande arbetsuppgifterna äro av den omfattning, att någon förstärkning av arbetskrafterna överhuvud varit påkallad. För en slutsats i antydd riktning talar i varje fall, enligt vad det vill synas, den omständigheten, att kamreraren, enligt vad revisorerna inhämtat, ansetts kunna tillåtas att vid sidan av sin ordinarie befattning innehava uppdraget såsom kamrerare för stiftelsen Therese och Johan Anderssons minne, för vilket uppdrag han numera uppbär ett årligt arvode av 1,800 kronor. Saken kompliceras ytterligare därigenom, att stiftelsens medel redovisas och bokföras direkt i institutets egen räkenskap, varför det näppeligen kan göras någon bestämd åtskillnad mellan å ena sidan de arbetsuppgifter, som äro förenade med kamrerartjänsten, samt å andra sidan de göromål, som härröra av det av stiftelsen lämnade uppdraget. Med hänsyn härtill borde en anordning, enligt vilken ersättningen för arbetet med redovisningen och bokföringen av stiftelsens medel erlades till statsverket, icke vara helt utesluten. De till statsverket på detta sätt inflytande medlen kunde sedan, om och i den mån så komme att befinnas erforderligt, få disponeras för förstärkning av arbetskrafterna å institutets kamrerarexpedition.

Såsom ytterligare ett fall, där anordningen med partiell ledighet synes hava kommit till användning för att möjliggöra en förstärkning av arbetskrafterna utöver ramen för den givna organisationen, må slutligen framhållas den av vaktmästaren vid karolinska mediko-kirurgiska institutets kemiska institution åtnjutna ledigheten. Denna ledighet, som omfattat större delen av budgetåret 1933/1934 samt medgivits för att möjliggöra vaktmästarens sysselsättande med »grovpreparation av tarmslemhinna och lever», synes intaga en särställning även i så måtto, att därigenom beretts möjlighet att använda arbetskraft för ett ändamål, vilket icke torde hava varit avsett med de till institutets förfogande ställda anslagsmedlen.

Under här avsedda ledigheter har tjänstledig befattningshavare som regel fått åtnjuta oavkortad lön i de fall, där ledigheten beviljats för beredande av särskilda ärenden eller för fullgörande i övrigt av på vederbörande verk eller myndighet ankommande arbetsuppgifter. En undantagsställning intaga dock ledamöter i hovrätt, i ty att de — såsom redan 1929 års revisorer framhållit — jämlikt föreskrifter i hovrätternas arbetsordningar äro skyldiga att städse vidkännas i 16 § 1 mom. avlöningsreglementet angivet avdrag å lönen under av vederbörande hovrätt själv beviljad ledighet, vilken ledighet för övrigt får uppgå till högst 8 dagar om året för varje ledamot, medan frågan om ledighet i de fall, där hovrätten finner ledigheten skäligen böra åtnjutas utan avdrag å lönen, liksom i de fall, där ledighet i större utsträckning erfordras, skall underställas Kungl. Maj:ts avgörande.

Å andra sidan hava de befattningshavare, som åtnjutit ledighet av här avsedd beskaffenhet för fullgörande av offentligt uppdrag, oftast förpliktats att vidkännas ett mot ledigheten svarande avdrag å lönen. Avvikelser härifrån hava emellertid, såsom redan antytts, förekommit.

Sålunda har innehavaren av ett kanslirådsämbete i försvarsdepartementet — för fullgörande av uppdrag att biträda 1934 års militärpensionssakkunniga — medgivits befrielse från vissa med kanslirådsämbetet förenade göromål under en tid av sammanlagt 61 dagar med rätt till åtnjutande av oförminskade avlöningsförmåner. Liknande ledighet har under enahanda villkor åtnjutits av innehavaren av en byråchefsbefattning i patent- och registreringsverket under tillhopa 50 dagar för fullgörande av uppdrag såsom sakkunnigt biträde hos den av Kungl. Maj:t den 26 juni 1933 tillsatta kommittén för omarbetning av aktiebolagslagstiftningen. Sistnämnda befattningshavare har för det på grund av uppdraget utförda arbetet, vilket synes hava pågått jämväl under tid, då ledighet icke åtnjutits, tillerkänts ersättning med ett belopp av 1,000 kronor, medan ersättningen för det först nämnda uppdraget bestämts skola, med tillämpning av föreskrifterna i kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer, utgå i form av dagarvode. Även om de för angivna uppdrag sålunda utgivna ersättningarna beräknats med hänsyn till att vederbörande befattningshavare icke förpliktats att vidkännas något avdrag å sin lön, torde man kunna ifrågasätta lämpligheten av att, på sätt här synes hava skett, belasta ämbetsverkens anslag med kostnader för särskilda utredningar genom kommittéer eller sakkunniga.

Enahanda synpunkter torde i tillämplig utsträckning kunna anläggas å den ledighet — likaledes med rätt till åtnjutande av oförminskade avlöningsförmåner — som landssekreteraren i Stockholms län, på sätt vederbörande tablå utvisar, medgivits under tillhopa 320 dagar för dels beredande av särskilda ärenden och dels fullgörande av offentliga uppdrag. Här tillkommer dessutom, att det icke skilts mellan å ena sidan den ledighet, som beviljats för beredande av särskilda till tjänsten hörande ärenden, och å andra sidan den ledighet, som medgivits för fullgörande av offentliga uppdrag, ävensom att de offentliga uppdrag, som jämte särskilda göromål i tjänsten föranlett ledigheten, icke uteslutande varit av statlig karaktär.

Vad slutligen angår de av här avsedda ledigheter orsakade utgifterna för statsverket, må till en början framhållas, att särskild ersättning till vikarie jämlikt 19 § 2 mom. avlöningsreglementet icke i samtliga fall utgått. Dock torde sådan ersättning hava utbetalats i det övervägande antalet fall. I de fall, där ersättning utgått, har vidare vid vissa verk och myndigheter i flertalet fall full vikariatsersättning utbetalats, medan

vid andra verk och myndigheter ersättningen städse underkastats reducering i större eller mindre grad.

Angivna förhållanden synas emellertid revisorerna icke vara av sådan betydelse, att en mera ingående redogörelse härom för varje särskilt fall påkallas i detta sammanhang. Det torde nämligen, såvitt revisorerna kunnat finna, förhålla sig så, att, även om de särskilda vikariatsersättningarna uppgå till i och för sig ej obetydliga belopp, den ojämförligt största delen av de av partiella ledigheter föranledda kostnaderna för statsverket dock orsakas därav, att varje sådan ledighet i regel drar med sig, att en icke-ordinarie befattningshavare förordnas att bestrida ordinarie befattning (eller befattning å extra stat) och sålunda, vare sig särskild vikariatsersättning utgår eller ej, jämlikt härom utfärdade bestämmelser kommer att erhålla sin lön från den i respektive verks eller myndighets stat upptagna, förslagsvis beräknade anslagsposten till vikariatsersättningar eller, där särskild vikariatsersättningspost icke anvisats, från den likaledes förslagsvis beräknade anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, varigenom möjlighet beredes för vederbörande verk och myndigheter att anställa och avlöna icke-ordinarie befattningshavare i större utsträckning, än som avsetts med de i regel till beloppet begränsade anslagsposter, som anvisats till avlöningar till sådana befattningshavare. De nyss åberopade bestämmelserna äro innefattade i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 358) angående bestridande av kostnaderna för vissa förmåner till befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen. Ifrågavarande kungörelse har sedermera i visst hänseende ändrats genom en kungörelse av den 18 juni 1926 (nr 269).

Det har av praktiska skäl icke varit möjligt för revisorerna att genomgående undersöka, i vilken omfattning icke-ordinarie befattningshavare i anledning av här avsedda ledigheter kommit att — antingen på grund av förordnande direkt å partiellt ledig befattningshavares tjänst eller också genom förordnande i succession — bestrida ordinarie befattning (eller befattning å extra stat). Att döma av företagna stickprovsundersökningar synas emellertid ledigheterna i de flesta fall hava föranlett förordnande för icke-ordinarie befattningshavare å dylik befattning. Likaså torde de besparingar, som härigenom uppkommit å de till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare anvisade anslagsmedlen, i regel hava i sin helhet förbrukats genom anställande av icke-ordinarie personal i större utsträckning, än som på grund av begränsningen av ifrågavarande anslagsposter eljest varit möjligt.

Undersökningen har, förutom de i tablåerna angivna verken och myndigheterna, omfattat ytterligare följande verk, myndigheter och kårer,

beträffande de därunder lydande befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen äger tillämpning, nämligen

högsta domstolen,
regeringsrätten,
vattendomstolarna,
statens uppfostringsanstalt å Bona,
generalstaben,
artilleristaben,
krigshögskolan,
artilleri- och ingenjörshögskolan,
fortifikationen,
intendenturkåren,
marinstaben,
sjökrigshögskolan,
sjökrigsskolan,
flottans stationer,
sjökarteverket,
arbetsdomstolen,
yrkesinspektionen,
arbetsrådet,
försäkringsrådet,
statens tvångsarbetsanstalter,
statens alkoholistanstalt å Venngarn,
statens bakteriologiska laboratorium,
statens rättskemiska laboratorium,
statens farmaceutiska laboratorium,
statens sinnessjukhus,
barnmorskeläroanstalterna,
vägingenjörerna,
mynt- och justeringsverket,
sparbanksinspektionen,
landsarkiven,
stifts- och landsbiblioteket i Linköping,
livrustkammaren,
naturhistoriska riksmuseet,
domkapitlens expeditioner,
akademien för de fria konsterna,
musikaliska akademien,
farmaceutiska institutet,
tekniska högskolan,
Chalmers tekniska institut,
statens biografbyrå,
gymnastiska centralinstitutet,

statens lantbruksingenjörer,
statskonsulenterna,
lantbruksakademien,
centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet,
statens växtskyddsanstalt,
lantbrukshögskolan,
lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp,
Flyinge hingstdepå och stuteri,
Strömsholms hingstdepå,
veterinärhögskolan,
statens veterinärbakteriologiska anstalt,
länsveterinärerna,
distriktsveterinärerna,
statens centrala frökontrollanstalt,
statens egnahemsstyrelse,
statens lokala fiskeriadministration,
skogshögskolan,
statens skogsförsöksanstalt,
lantmäterikontoren i länen,
bergsstaten,
sprängämnesinspektionen,
statens elektriska inspektion,
fartygsinspektionen,
lotsstyrelsen,
försäkringsinspektionen och
statens provningsanstalt.

Bortsett från dels vissa av stiftssekreterarna vid domkapitlen i Uppsala, Göteborg, Luleå och Visby åtnjuta ledigheter, för vilka ledigheter närmare redogörelse lämnas här nedan, dels ock den befrielse från undervisningsskyldighet, som i enlighet med vad som förutsatts i gällande stater medgivits rektorerna vid tekniska högskolan, lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan, har i fråga om nu uppräknade verk, myndigheter och kårer partiell ledighet icke förekommit i vidare mån, än att sådan ledighet medgivits

professorn vid generalstaben under 27 dagar för deltagande i internationella unionens för geodesi och geofysik generalkonferens,

direktören vid statens alkoholistanstalt å Venngarn under 59 dagar för deltagande i en av centralförbundet för socialt arbete anordnad utredning angående ungdomsbrottsligheten,

uppsyningsmannen vid Salberga sjukhus under hela budgetåret 1933/1934 för vinnande av lättnad i arbetsbördan,

en överskötare vid samma sjukhus under motsvarande tid för fullgörande av de göromål, varifrån uppsyningsmannen erhållit ledighet,

en översköterska vid S:t Lars sjukhus under hela budgetåret 1933/1934 för vinnande av lättnad i arbetsbördan, därvid dock den i anledning av ledigheten förordnade vikarien samtidigt uppehållit sin egen tjänst,

överläraren vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm under 6 dagar för bevistande av en gynekologisk kongress,

vägingenjören i Göteborgs och Bohus län under 3 dagar för bevistande av ett vägingenjörsmöte,

innehavaren av en notariebefattning (å extra stat) vid statens egnahemsstyrelse under hela budgetåret för biträdande vid särskilda utredningar inom styrelsen och

rektorn vid skogshögskolan under 31 dagar för beredning av ett under styrelsens behandling varande ärende angående förslag till den högre skogsundervisningens omorganisation,

varjämte slutligen vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer vid Västerbygdens vattendomstol medgivits befrielse från handläggningen av vissa mål.

I fråga om de lediga befattningshavarnas avlöningsförhållanden under angivna ledigheter ävensom förfarandet med avseende å ersättningen till i anledning av ledigheterna förordnade vikarier hänvisas till vad som i dessa avseenden framhållits vid behandlingen av de i tablåerna upptagna verken och myndigheterna. I övrigt må endast tilläggas, att anordningen med partiella ledigheter även i en del av de nu relaterade fallen synes hava kommit till användning för att möjliggöra en förstärkning av arbetskrafterna utöver ramen för den givna organisationen. Det sagda torde få anses äga tillämplighet ifråga om dubbleringen av notariebefattningen vid statens egnahemsstyrelse. Styrelsen har emellertid erhållit rätt att från och med ingången av innevarande budgetår anställa en ytterligare notarie å extra stat.

Vidkommande till sist domkapitlens expeditioner har, såsom redan antytts, viss ledighet av det slag, varom här är fråga, åtnjutits av stiftssekreterarna vid domkapitlen i Uppsala, Göteborg, Luleå och Visby. Det sammanlagda dagantalet för sådan ledighet har uppgått till 323 dagar för stiftssekreteraren vid domkapitlet i Uppsala, 49 dagar för stiftssekreteraren vid domkapitlet i Göteborg, 97 dagar för stiftssekreteraren vid domkapitlet i Luleå och 174 dagar för stiftssekreteraren vid domkapitlet i Visby. Ledigheterna hava i samtliga fall gått ut på att vederbörande stiftssekreterare, för fullgörade av honom i egenskap av sekreterare i stiftsnämnden åliggande göromål, i större eller mindre utsträckning meddelats befrielse från övriga göromål med rätt till åtnjutande av oförminskade avlöningsförmåner.

Vid domkapitlet i Visby, där stiftsamanuens ej finnes anställd, har en extra befattningshavare förordnats såsom vikarie. Denne har dock icke uppburit särskild vikariatsersättning i anledning härav. Vidare har han

jämväl under den tid, han innehaft förordnande att bestrida stiftssekreterartjänsten, erhållit sitt arvode från den åt domkapitlet anvisade anslagsposten till extra befattningshavare, renskrivning m. m. Den av stiftssekreteraren vid domkapitlet i Visby åtnjutna ledigheten har således icke föranlett några ökade kostnader för statsverket.

Vid domkapitlet i Uppsala har stiftsnotarien förordnats att bestrida de med stiftssekreterarbefattningen förenade göromål, varifrån stiftssekreteraren meddelats befrielse. Härför har han tillerkänts en reducerad vikariatsersättning av 2 kronor 50 öre per dag. Vid domkapitlen i Göteborg och Luleå hava motsvarande förordnanden innehafts av stiftsamanuenserna. I anledning härav har full vikariatsersättning uppburits av stiftsamanuensen vid domkapitlet i Göteborg under 19 dagar och av stiftsamanuensen vid domkapitlet i Luleå under 16 dagar, medan särskild ersättning icke utgått under återstående 30 respektive 81 dagar. I intetdera av de ångivna tre fallen har förordnande i succession förekommit. På grund härav och då de besparingar, som till följd av de stiftsamanuenserna vid domkapitlen i Göteborg och Luleå meddelade vikariatsförordnandena uppkommit å den i gällande stat anvisade anslagsposten till grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, jämlikt en vid staten fogad bestämmelse icke fått av domkapitlen disponeras, hava de av ledigheterna föranledda ökade utgifterna för statsverket i allmänhet kommit att inskränka sig till att avse allenast kostnaderna för de särskilda vikariatsersättningar, som utbetalats.

Att revisorerna så utförligt, som här skett, redogjort för de ledigheter, som förekommit vid domkapitlens expeditioner, sammanhänger därmed, att det synts revisorerna kunna ifrågasättas, huruvida det varit meningen, att genomförandet av den av 1932 års riksdag beslutade omorganisationen av förvaltningen av ecklesiastik jord skulle medföra någon ökning av statsverkets kostnader för domkapitlens expeditioner. Revisorerna hava därför — låt vara att kostnadsökningen, så vitt nu är ifråga, hitintills synes hava kommit att stanna vid jämförelsevis obetydliga belopp — funnit sig böra bringa här berörda förhållanden till riksdagens kännedom.

1929 års revisorer uttalade i anledning av den av dem företagna undersökningen bland annat, att det med hänsyn till den stora omfattning, vari ledigheter av ifrågavarande slag förekomme, syntes revisorerna kunna ifrågasättas, huruvida icke en viss inskränkning i ämbetsverkens befogenhet att medgiva befattningshavare befrielse från viss del av tjänstgöringen borde vidtagas, samt förordade i sådant avseende — under framhållande av att verken i allmänhet med undantag av hovrätterna hade möjlighet att genom anlitande av anordningen med partiella ledigheter förstärka sina arbetskrafter utan att deras åtgärder härutinnan un-

derkastades prövning av Kungl. Maj:t eller riksdagen — införande av föreskrifter liknande dem, som gällde för hovrätterna, jämväl för statsförvaltningen i övrigt. Dock kunde det, enligt revisorernas förmenande, därvid möjligen befinnas rimligt att för undvikande av alltför stark anhopning av ärenden hos Kungl. Maj:t göra dessa bestämmelser mindre restriktiva än de föreskrifter, som meddelats för hovrätterna. Revisorerna slutade med att framhålla angelägenheten av att de av dem berörda spörsmålen beaktades vid den blivande allmänna revisionen av gällande avlöningsreglemente.

Med instämmande i revisorernas uttalande anhöll 1930 års riksdag, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som kunde finnas påkallade, och överlämnade Kungl. Maj:t sedermera ärendet till 1928 års lönekommitté för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det åt kommittén lämnade uppdraget.

Kommittén ansåg sig beträffande den av revisorerna ifrågasatta inskränkningen i ämbetsverkens befogenhet att medgiva befattningshavare befrielse från viss del av tjänstgöringen kunna inskränka sig till att framhålla, att detta spörsmål enligt kommitténs mening icke borde erhålla sin lösning genom bestämmelser i ett allmänt avlöningsreglemente. Därest särskilda föreskrifter i förevarande avseende befunnes vara erforderliga för vissa verk, borde, enligt kommitténs förmenande, dessa föreskrifter i stället, i likhet med vad som skett beträffande hovrätterna, intagas i vederbörande verks instruktioner eller arbetsordningar.

Allmänt uttalande.

Av den nu verkställda undersökningen framgår, att partiella ledigheter alltjämt förekomma i synnerligen stor omfattning. Omfattningen av sådana ledigheter har under det sistförflutna budgetåret till och med varit något större än under det budgetår, till vilket den av 1929 års revisorer företagna undersökningen hänförde sig. Undersökningen har vidare givit vid handen, att anordningen med partiella ledigheter i förening med nuvarande regler angående dispositionen av de till avlöningar anvisade anslagsmedlen gjort det möjligt för verken och myndigheterna i allmänhet att utan föregående prövning av Kungl. Maj:t eller riksdagen förskaffa sig förstärkning av sina arbetskrafter i avsevärd utsträckning ävensom att denna möjlighet i ej ringa omfattning utnyttjats jämväl i sådana fall, där behovet av ytterligare arbetskrafter hänfört sig till vederbörande verk och myndigheter normalt tillkommande arbetsuppgifter eller eljest varit av mera stadigvarande beskaffenhet. I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas, att endast i ett mycket begränsat antal fall meddelats, att den beviljade partiella ledigheten grundat sig på föreskrift i verkets instruktion eller tillkommit efter det frågan underställts Kungl. Maj:ts eller vederbörande departementschefs prövning.

Revisorerna finna sig därför böra understryka angelägenheten av att

den av 1929 års revisorer väckta frågan om vidtagande av viss inskränkning i ämbetsverkens befogenhet att medgiva befattningshavare befrielse från viss del av tjänstgöringen med det snaraste upptages till fortsatt behandling, samt vilja ifråga om tänkbara riktlinjer för lösningen av detta spörsmål erinra om de uttalanden, som i sådant avseende gjorts av 1929 års revisorer och 1928 års lönekommitté. Härjämte synes det revisorerna böra undersökas, i vad mån det kan vara möjligt att vid länsstyrelserna, där anordningen med partiella ledigheter är allmännast förekommande, minska behovet av sådana ledigheter genom ändring av gällande bestämmelser angående arbetsfördelningen vid dessa myndigheter. Revisorerna finna det önskvärt, att sistberörda spörsmål tages i övervägande av statens organisationsnämnd vid fullgörandet av det åt organisationsnämnden lämnade uppdraget att verkställa utredning rörande länsstyrelsernas organisation.

Det synes emellertid revisorerna kunna ifrågasättas, huruvida det icke kan vara påkallat, att, förutom åtgärder i nu angiven riktning, vidtaga den ändring med avseende å gällande bestämmelser angående anslagsmedlens disposition, att föreskrift meddelas därom, att, då icke-ordinarie befattningshavare i anledning av partiell ledighet förordnats att uppehålla ordinarie tjänst (eller tjänst å extra stat), honom tillkommande lön fortfarande skall bestridas av de till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare anvisade anslagsmedlen. Härigenom skulle det icke längre bliva möjligt för vederbörande verk och myndigheter att genom anordningen med partiella ledigheter utöka den icke-ordinarie personalen. Revisorerna vilja i detta sammanhang erinra om att bestämmelser av här ifrågasatt innebörd tidigare tillämpats i avsevärt större utsträckning än vad som nu ifrågasatts skola bliva fallet.

I detta sammanhang hava revisorerna även ansett sig böra något beröra spörsmålet huruvida, då fråga är om partiell ledighet, oavkortad vikariatsersättning bör utgå och om över huvud taget i dylikt fall vikariatsersättning kan anses erforderlig. Å ena sidan synes kunna göras gällande, att, därest vederbörande tjänsteman, som erhåller partiell ledighet, äger möjlighet att på en underordnad utan kostnad för statsverket överflytta vissa arbetsuppgifter, detta kan leda till orättvisa, och ett utnyttjande av denna möjlighet kan förvisso medföra betänkliga konsekvenser. Å andra sidan är det klart, att vid kortare partiell ledighet det ingalunda kan anses obefogat att en underordnad befattningshavare övertager vissa arbetsuppgifter, från vilka den partiellt ledige tjänstemannen erhållit befrielse. Ofta är ej heller skillnaden mellan de arbetsuppgifter, som åligga tjänstemän i olika grader särskilt markerad, och en överflyttning tillfälligtvis av arbetsuppgifter bör med stöd av gällande instruktioner för ämbetsverken kunna ske. Utan att vilja framställa något förslag i nu nämnda hänseende hava emellertid revisorerna velat fästa uppmärksamheten även å detta förhållande.

I fråga om partiella ledigheter för befattningshavare vid statens affärsverk komma revisorerna att här nedan särskilt yttra sig.

§ 32.

Medgivande för tulldirektören C. E. L. Sandquist att med tulltjänsten förena visst uppdrag hos Stockholms handelskammare.

Vid granskning av tullverkets förvaltning för budgetåret 1933/1934 hava revisorerna uppmärksammat, att generaltullstyrelsen medgivit tulldirektören i Stockholm C. E. L. Sandquist tillstånd att med sin befattning förena visst uppdrag hos Stockholms handelskammare.

I en till generaltullstyrelsen ingiven ansökning anhöll Sandquist att med sin tjänst få förena uppdrag att vara nämnda handelskammare behjälplig med upplysningar i frågor, som krävde tullteknisk sakkunskap. Uppdraget, som uppgavs vara oavlönat, skulle fullgöras på det sätt, att Sandquist efter kallelse infunne sig till sammanträden inom handelskammarens olika utskott och där redogjorde för den tulltekniska sidan av de frågor, som vore föremål för behandling. Sammanträdena uppginge årligen till 6 à 8.

Genom beslut den 10 januari 1934 medgavs Sandquist rätt att tills vidare innehava berörda uppdrag, så länge detsamma icke visade sig hinderligt för hans tulltjänst.

Enligt vad revisorerna inhämtat har Sandquist jämväl varit handelskammaren behjälplig med utarbetandet av underdåniga framställningar, författningsförslag och dylikt samt härför uppburit kontant ersättning.

Revisorernas uttalande.

Med hänsyn till att det måste anses synnerligen angeläget, att statens tjänstemän stå helt obundna av icke statliga sammanslutningar, som äro verksamma inom området för vederbörande tjänstemäns officiella intressesfär, måste revisorerna beteckna det såsom mindre lämpligt att Sandquist, som är tulldirektör i Stockholm, tillika innehar uppdrag hos Stockholms handelskammare.

§ 33.

Tullkammaren i Västerås.

Revisorerna hava avlagt besök vid tullkammaren i Västerås.

Tullkammaren är inrymd i en år 1880 uppförd byggnad, vilken alltsedan år 1926 i sin helhet upplåtits åt tullverket, dock med undantag för en å vinden inredd mindre bostadslägenhet, som uthyres av Västerås stad.

Under de senare åren har en stark uppgång i rörelsen vid denna tullkammare ägt rum. I all synnerhet gäller detta fartygstrafiken till och från utrikes ort. I nedanstående tabell har upptagits antalet inklarerade och utklarerade fartyg under åren 1926—1934.

Utrikes fartygstrafiken vid tullkammaren i Västerås.

År	Inklarerade	Utklarerade
1926	32	123
1927	78	170
1928	122	171
1929	117	205
1930	160	215
1931	140	169
1932	178	230
1933	286	261
1/1—31/10 1934	273	260

I första hand på grund av den ökade fartygstrafiken från utrikes ort har personalen vid tullkammaren måst flerdubblas sedan år 1926 och utgöres för närvarande av ett tjugutal personer. En annan härtill bidragande orsak är, att såväl Västerås stads som Köpings djuphamnar tagits i bruk efter sistnämnda år.

Enligt kungörelse den 7 juni 1878 (nr 20) har Kungl. Maj:t såsom villkor för medgivande åt Västerås stad av stapelstads-, nederlags- och transitupplagsrätt föreskrivit, att staden skulle åt tullverket anskaffa godkända, för tullförvaltningen därstädes erforderliga lägenheter jämte nödiga inventarier och möbler.

Västerås stad åtnjuter icke tolagsersättning.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna funno vid sitt besök, att tullkammarens lokaler voro otillräckliga och otidsenliga.

I övrigt har besöket ej föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 34.

Tullkammaren i Haparanda.

Revisorerna hava avlagt besök vid tullkammaren i Haparanda.

Tullkammarlokalerna äro belägna i den s. k. övre tullgården, som äges av tullverket, vilket för dessa av Haparanda stad uppbär en årlig hyra av 1,250 kronor med skyldighet för staden att bekosta alla reparationer av lokalerna. I detta hus äro jämväl inrymda tjänstebostäder för tullförvaltaren och en kammarskrivare. Dessa erlägga härför en hyra av 1,680 kronor, respektive 636 kronor. Vaktlokalerna, som bestå av två vaktrum, ett överliggningsrum och ett förrådsrum, äro inrymda i den s. k. nedre tullgården, vilken likaledes äges av tullverket. För sistnämnda lokaler erlägger staden en årlig hyra av 528 kronor med skyldighet att på egen bekostnad svara för lokalernas underhåll.

Under år 1932 påbörjades och år 1933 avslutades ombyggnads- och reparationsarbeten av nämnda byggnader. Sammanlagda kostnaden för dessa

arbeten belöpte sig till 49,550 kronor 70 öre, vilken utgift har bestritts av tullverket.

Ersättningen till Haparanda stad för mistad tolag uppgick räkenskapsåret 1933/1934 till 1,829 kronor 11 öre.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna uppmärksammade vid sitt besök, att trots de i övre tullgården så sent som år 1933 avslutade ombyggnads- och reparationsarbetena, samtliga fönsterbågar voro gamla och ruttna och på grund härav otäta. Från de i nedre tullgården nyligen inredda torvmullklosetterna inträngde lukt uti den ingång till vaktrumslokalerna, som skall passeras av allmänheten. Även om de nuvarande anordningarna icke kunna betecknas som hälsovådliga, hade det dock varit önskvärt, att vattenklosetter anordnats. Vid ombyggnaden av övre tullgården inrättades garage under byggnaden. Detta var ämnat för två bilar. Genom anordnandet av en synnerligen olämplig nedfart till garaget har endast en bil kunnat beredas plats därstädes. På grund härav har det blivit nödvändigt att för den andra av tullverkets bilar, som vintertid för kustbevakningens räkning är stationerad i Haparanda, förhyra särskilt garage.

Ett till övre tullgården hörande uthus om 25 meters längd och 6.90 meters bredd, vilket inrymmer fem vedbodar, koksupplag m. m., var i hög grad i behov av reparation. Så hade exempelvis väggarna under årens lopp förskjutit sig cirka en halv meter, varför risk torde förefinnas för husets sammanstörtande.

Besöket har i övrigt icke föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 35.

Statsverkets kostnader för gränskontrollen.

Enligt lagen om polisväsendet i riket den 6 juni 1925 (nr 170) skall riket vara indelat i polisdistrikt. Polisdistriktet anställer och avlönar polismännen men är berättigat att av statsverket uppbära bidrag för härav föranledda kostnader. I de polisdistrikt Kungl. Maj:t bestämmer skola polismän för hela rikets behov finnas anställda. Hit äro att hänföra statspolisintendenten samt vissa polismän för gränskontrollens handhavande. Kostnaderna för sådan personal bestridas av statsmedel. Vidare skola vissa polisdistrikt efter Kungl. Maj:ts beslut draga försorg om andra särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet. Polisdistriktets kostnader för nu ifrågavarande ändamål skola helt gottgöras av statsmedel. Till sistnämnda anordningar äro att hänföra polisskolorna i Stockholm och Göteborg, tidningen »Polisunderrättelser», centralbyrån för fingeravtryck, polisbyrån (med huvudsaklig uppgift att övervaka här i riket vistande utlänningar), samt särskilda gränsbevakningar för kontrollering av resande från utlandet.

Medan före världskriget alltsedan år 1860 passfrihet varit rådande i

Sverige, tillkommo under detsamma föreskrifter om pass- och viseringstvång samt infördes bestämmelser om polisövervakning av utlänningar.

Beträffande utlännings rätt att här i riket vistas gäller lagen den 2 augusti 1927 (den s. k. invandringslagen), som skall äga giltighet intill 1937 års utgång.

Enligt bemyndigande i invandringslagen har Kungl. Maj:t den 11 november 1927 utfärdat kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas (nr 411).

Beträffande utlännings inresa stadgas i lagen (1 § första stycket), att utlänning, som ankommer till riket, skall vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som enligt Konungens förordnande må gälla såsom pass. Enligt 10 § 1 mom. i kungörelsen är befrielse från skyldigheten att innehava pass medgiven för, bland annat, norsk medborgare, tillhörande befolkningen å norskt område nära gränsen till Sverige, under förutsättning av ömsesidighet, för vistelse i motsvarande svenskt gränsområde under högst tre dagar, därvid dock skall företes av vederbörande norsk myndighet utfärdat intyg om nationalitet och hemvist, ävensom dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som innehar nordiskt resekort, jämte hans hustru och barn under femton år, därest de åtfölja honom och äro namngivna å kortet, för vistelse här i riket under högst sex månader från dagen för kortets utfärdande och med förbehåll av vederbörligt uppehållstillstånd, där sådant erfordras. Från skyldigheten att vara försedd med pass eller annan legitimationshandling äro enligt 10 § 2 mom. i kungörelsen befriade dels kvinna, som på grund av födseln varit svensk medborgare men genom äktenskap med utländsk man förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, för vistelse här i riket under högst sex månader, där hon ej dessförinnan återvunnit svenskt medborgarskap, dels ock dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som ankommit till riket från Köpenhamn eller Helsingör över hamn eller flyghamn vid Öresund (sträckan Malmö—Kullen och Ven) eller från Bornholm över Ystad eller Simrishamn eller ock från Köpenhamn eller Fredrikshamn över Göteborg, för vistelse här i riket under högst tre månader, där ej vistelsen avser arbetsanställning.

Enligt 1 § andra stycket i lagen skall legitimationshandling vara försedd med påteckning av svensk myndighet (visering), där Konungen det förordnar. Härom stadgas i 12 § 1 mom. i kungörelsen, att hemlandspass skall vara viserat, där ej innehavaren är dansk, norsk, isländsk, belgisk, brittisk, finsk, fransk, italiensk, japansk, liechtensteinsk, luxemburgsk, nederländsk, portugisisk, schweizisk, spansk, tjeckoslovakisk, tysk eller österrikisk undersåte eller undersåte i Amerikas förenta stater. Visering skall meddelas för viss tid (19 § i kungörelsen).

I lagens 2 § gives den allmänna bestämmelsen, att, om utlänning här i riket ämnar utöva verksamhet, varför jämlikt särskilda regler i lagen

(13 och 14 §§) arbetstillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd skall finnas å legitimationshandlingen, såframt denna icke är försedd med visering som innefattar sådant tillstånd.

Utlänning skall enligt lagens 3 § omedelbart vid sin ankomst till riket uppvisa sin legitimationshandling för polismyndighet i den ort, dit han först anländer från utlandet. Han skall jämväl meddela de upplysningar, som polismyndigheten begär, och är vidare skyldig att på anfordran personligen inställa sig hos polismyndigheten.

Enligt 36 § i kungörelsen skall utlänning vid ankomsten till riket för polismyndigheten i ankomstorten meddela skriftlig uppgift enligt formulär, som fastställes av chefen för justitiedepartementet. Denna föreskrift äger emellertid icke tillämpning i fråga om den, som ej är skyldig att vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som skall gälla såsom pass, samt ej heller beträffande dansk, norsk eller isländsk undersåte.

Då utlänning för polismyndighet i ankomstorten uppvisar sin legitimationshandling, skall polismyndigheten jämlikt 37 § i kungörelsen förse handlingen med anteckning om dagen för ankomsten samt om numret å den i 36 § omförmälda skriftliga uppgiften. Då utlänning lämnar riket, skall polismyndighet (42 §) förse hans legitimationshandling med anteckning om dagen för avresan, samt, där handlingen enligt 37 § försetts med nummer, göra anteckning om numret och dagen för avresan. Av utlänningar jämlikt 36 § lämnade skriftliga uppgifter samt uppgift om anteckning, varom 42 § stadgar, skola av polismyndigheten varje onsdag och lördag insändas till polismästaren i Stockholm (45 och 47 §§). Uppgifterna samlas för verkställande av kontroll å polisbyrån.

I lagens fjärde kapitel, vilket handlar om avvisning av vissa utlänningar, stadgas bland annat, att utländsk zigenare ävensom utlänning, som uppenbarligen har för avsikt att söka sitt uppehälle genom bettlande eller att under vandring från ort till annan vinna sin utkomst genom utförande av musik, förevisande av djur eller annan dylik sysselsättning, må vid ankomsten till riket eller omedelbart därefter avvisas av polismyndighet. Detsamma gäller om utlänning som kan antagas sakna möjlighet att här försörja sig samt om vissa kriminella kategorier (19 §). Utlänning, som saknar pass eller motsvarande legitimationshandling eller föreskriven passvisering må även vid sin ankomst till riket eller omedelbart därefter avvisas (21 §). Om avvisning finnes böra äga rum, skall till utlänningen överlämnas skriftligt besked angående avvisningen med skälen därför (22 §). Avvisad person skall, så snart ske kan, genom polismyndighetens försorg föras ur riket. Därest avvisningen ej kan verkställas genast, må, intill dess sådant kan ske, utlänningen tagas i förvar av polismyndigheten.

Gränskontrollen ombesörjes i första hand av vederbörande polismyndigheter i gränsorterna. Vidare finnas för utövande av kontrollen anställ-

da vissa polismän för hela rikets behov och särskilda gränspolismän varjämte tulltjänstemän i stor utsträckning biträda polismyndigheterna med passkontroll och övervakning av trafiken över rikets gränser.

I *Norrbottens län* finnas anställda 3 extra polismän — gränspolismän — för biträde vid övervakande av trafiken mot Finland. Gränspolismännen äro stationerade en i Haparanda stad, en i Karungi och en i Övertorneå. Dessa hava enligt länsstyrelsens för dem utfärdade förordnanden att biträda myndigheterna med upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom Tornedalen, därvid det i första hand åligger dem att övervaka, att utlänningar icke utan behörigt tillstånd inkomma i riket och att redan inkomna utlänningar icke utan sådant tillstånd kvarstanna. I tjänsten lyda dessa befattningshavare närmast under landsfiskalen i orten. Genom företagande av spaningsresor å järnväg och efter andra trafikleder samt besök å skilda platser äro gränspolismännen i tillfälle att följa och övervaka främlingstrafiken i gränstrakterna. De äro befogade att anställa förhör med samt eventuellt avvisa utlänningar med överlämnande av den avvisade till polismyndigheten i hans hemland och hava alltså möjlighet att på ett effektivt sätt hindra icke önskvärda element att inkomma i riket eller, om de hit inkommit, att här kvarstanna.

Nu ifrågavarande polismän åtnjuta avlöning med sammanlagt 7,200 kronor för budgetår jämte dyrtidstillägg såsom för oreglerade verk samt uppbära ersättning för patrullresor m. m. med högst 10,000 kronor för budgetår.

Å järnvägslinjen Vassijaure—Kiruna verkställes passkontrollen av fyra tulltjänstemän från Kiruna i samband med deras tulltjänst å alla personförande tåg från Norge under tågens gång. Ersättning härför utgår, jämlikt kungl. brev den 10 december 1926 med 60 kronor i månaden att fördelas mellan tulltjänstemännen. För visitering av pass för resande, som med järnvägståg anlända från Torneå till Haparanda, utgår enligt samma kungl. brev ersättning av 30 kronor i månaden.

Kontroll över gränstrafiken sker jämväl genom av länsstyrelsen för sådant ändamål förordnade tulltjänstemän, nämligen 128 tillsyningsmän, uppsyningsmän och kustvakter inom Haparanda tullkust och gränsdistrikt, stationerade utefter kusten i trakten av Haparanda och längs gränsälven å sträckan Haparanda—Muonio, samt 4 uppsyningsmän inom Kiruna tullkammardistrikt, stationerade tre i respektive Karesuando, Vittangi och Riksgränsen, och en, som är extra uppsyningsman, i övre Soppero. Enligt meddelade förordnanden hava dessa tjänstemän att en var inom sitt tulltjänstgöringsområde biträda polismyndigheten med tillsyn och kontroll över utlänningar, därvid de i första hand hava att söka hindra utlänningar utan vederbörliga legitimationshandlingar att överskrida gränsen samt att tillbakavisa utlänningar, som redan inkommit i riket.

De tulltjänstemän, som biträda de lokala polismyndigheterna vid över-

vakande av gränstrafiken i samband med sin ordinarie tjänstgöring, äro emellertid av sin tjänst bundna vid sina bevakningsplatser och begränsade patrulleringsområden, varför deras kontrollverksamhet i vanliga fall endast berör de utlänningar som passera gränsen. Härtill kommer ock, att avståndet mellan de olika posteringarna mångenstädes är ganska stort. Tulltjänstemännen sakna även — i motsats till gränspolismännen — befogenhet att formligen avvisa och i samband därmed överlämna utlänning till vederbörande myndighet i utlandet.

Ersättningen till denna personal utgår med 15 kronor i månaden till en var av dem, som tjänstgöra vid vägbanken till Torneå och med 6 kronor till en var av den övriga personalen (kungl. brev den 5 juli 1929, 14 juli 1933).

Arvodena till tulltjänstemännen för övervakande av persontrafiken vid gränsen mot Finland uppgå till omkring 11,000 kronor för år.

För biträde med granskning av pass vid gränsen mot Norge anlitas även i andra län tulltjänstemän, vilka härför uppbära ersättning. Vad angår Jämtland och Härjedalen har Kungl. Maj:t sålunda senast genom kungl. brev den 15 juni 1934 bemyndigat länsstyrelsen i *Jämtlands län* att till en var av de tulltjänstemän vid posteringarna i Melen, Valsjön, Vågen, Malmagen, Gäddede och Skalstugan, vilka för granskning av pass m. m. förordnats såsom extra polismän, utbetala ersättning med 15—30 kronor för månad. Vidare har Kungl. Maj:t genom samma brev bemyndigat länsstyrelsen att åt de tulltjänstemän i Storlien, som för granskning av pass m. m. förordnats såsom extra polismän, utanordna ersättning för månaderna juni—september med 200 kronor för månad och för övriga månader efter 120 kronor, att efter tullkammarens beprövande fördelas mellan nämnda tjänstemän.

I *Kopparbergs län* har länsstyrelsen enligt brev den 13 juni 1919 bemyndigats att till en var av sex tulltjänstemän, vilka förordnats att biträda kronobetjäningen med övervakandet och kontrollen över utlänningar, som till riket ankomma eller därifrån avresa, utbetala ersättning med 15 kronor för månad.

I *Värmlands län* utgår enligt kungl. brev den 12 september 1919 ersättning till en var av sexton tulltjänstemän, vilka biträda med övervakandet av resande, som inkomma i landet, med 5—15 kronor för månad. Vidare utgår gottgörelse åt tulltjänstemän av högre grad, som biträda med granskningen av från Norge till Charlottenberg ankommande resandes pass och andra legitimationshandlingar samt till tullvaktmästare, vilka under sådan granskning vid Charlottenbergs station anlitas för biträde vid de resandes övervakande ur polissynpunkt. Arvode utgår jämlikt kungl. brev den 15 juli 1932 efter 100 kronor för månad att fördelas mellan vederbörande tulltjänstemän av högre grad samt efter 30 kronor för månad att fördelas mellan vederbörande tullvaktmästare.

Vidare finnes anställd en extra polisman för att biträda med överva-

kande av över Charlottenberg till Sverige inkommande utländska undersåtar, vilken för sådant ändamål skall medfölja de från Norge över Charlottenberg anländande tågen. För befattningen utgår arvode med 500 kronor för månad jämte ersättning för vissa utgifter.

Dessutom har genom kungl. brev den 27 mars 1931 förordnats att i Eda polisdistrikt med placering i Charlottenberg skall finnas anställd en polisman för hela rikets behov med huvudsaklig uppgift att biträda vid gränstrafikens övervakande.

Länsstyrelsen i *Älvsborgs län* har genom kungl. brev den 8 juli 1932 bemyndigats att för beredande av gottgörelse åt de tulltjänstemän inom länet, vilka såsom extra polismän hava att verkställa granskning och påteckning av pass m. m. använda under tiden 16 oktober—15 april högst 150 kronor för månad och under den övriga delen av året högst 210 kronor för månad, att efter gränsbevakningschefens hörande fördelas mellan nämnda tulltjänstemän.

Enligt brev den 22 mars 1918 har Kungl Maj:t bemyndigat länsstyrelsen i Älvsborgs län att till tre tulltjänstemän i Mon utbetala ersättning dels med tillsammans 60 kronor för månad för granskning av pass å Mons järnvägsstation vid de från Norge till nämnda station ankommande tåg, beträffande vilka granskning av pass m. m. icke prövades redan förut under tågets gång erforderlig, dels med 5 kronor till en var av ifrågavarande tulltjänstemän för varje i och för granskning av pass m. m. under järnvägstågs gång erforderlig resa från Mon till den norska stationen Aspedammen och åter.

Dessutom har Kungl. Maj:t genom brev den 6 maj 1927 angående gränskontroll vid Vassbottens gränstullstation förordnat, att inom Naverstads polisdistrikt i *Göteborgs och Bohus län* skulle tills vidare anordnas gränskontroll samt att ersättning till dem, som av länsstyrelsen förordnades att utöva sådan kontroll, skulle utgå efter 30 kronor för månad att av länsstyrelsen mellan vederbörande fördelas.

Genom brev den 26 mars 1926 har Kungl. Maj:t förordnat att från och med den 1 april samma år skall i *Trälleborg* för passkontrollens handhavande finnas anställd polispersonal för hela rikets behov i den omfattning det för ändamålet är av nöden samt att det skall ankomma på länsstyrelsen i Malmöhus län att pröva befogenheten av därav föranledd utgift, för vilken gottgörelse av statsverket begäres.

I proposition nr 181 till 1932 års riksdag anförde departementschefen beträffande gränskontrollen bland annat, att de årliga kostnaderna för de nuvarande anordningarna för denna kontroll syntes enligt en inom socialdepartementet företagen undersökning uppgå till ett belopp, överstigande 50,000 kronor. Det ville emellertid synas som om vissa åtgärder, ägnade att minska kostnaderna för gränskontrollen, kunde vidtagas.

En av länsstyrelsen i Norrbottens län på departementschefens anmodan verkställd förberedande undersökning, vars resultat framlagts i skrivelse

den 11 mars 1932, syntes sålunda giva vid handen, att kostnaderna för anlitandet inom länet av tullpersonal för gränskontroll kunde avsevärt nedbringas. Möjligen stode besparingar att vinna även på andra håll. På grund härav förordade departementschefen, att posten till gränskontroll för budgetåret 1932/1933 försöksvis uppskattades till 45,000 kronor.

I staterna för 1933/1934 och 1934/1935 har posten till gränskontroll likaledes beräknats till 45,000 kronor.

För budgetåret 1933/1934 har till tulltjänstemän för nu ifrågavarande uppdrag utbetalts arvoden med sammanlagt 29,482 kronor 55 öre enligt nedanstående fördelning:

Norrbottens län	kronor	12,285: —
Jämtlands »	»	3,157: 55
Kopparbergs »	»	1,080: —
Värmlands »	»	3,440: —
Älvsborgs »	»	6,565: —
Göteborgs och Bohus län	»	2,955: —
Summa	kronor	29,482: 55

Beträffande anordningarna för gränskontroll inom Norrbottens län anförde länsstyrelsen i sin förenämnda skrivelse, bland annat:

Vad därefter angår gränskontrollen genom tullpersonal så är länsstyrelsen icke absolut övertygad om att utgifter, som härvidlag påkostas, äro oundgängligen av nöden. Dessa tulltjänstemän, omkring 140 på sträckan Haparanda—Muonio längs gränsälven och 4 efter sträckan Karesuando—Kiruna, hava sina anvisade patrulleringssträckor att bevaka i sin tulltjänst, och de utlänningar, som därunder anträffas, avfordra de legitimationshandlingar. Saknas sådana, anmoda de vederbörande att återvända över gränsen. Ordentligt polisförhör med kontrollering av uppgifterna på finska sidan kan ju icke komma ifråga, och den gjorda avvisningen medför för utlänningen inga särskilda följder, ifall försöket skulle upprepas. Givet är att personer stadda i olovliga ärenden lätt kunna undvika de vid patrulleringslinjerna bundna tullmännen. Av de inkomna rapporterna över avvisade utlänningar framgår också att dessa för det mesta utgöras av bofast folk från bygden på andra älvstranden. Tullmännen fylla givetvis med nämnda sin verksamhet en ordningsuppgift, men så värst kraftig hjälp åt polismyndigheten i dess arbete med att hålla undan icke önskvärda element kunna de knappast sägas lämna. Ersättningen för detta tullpersonalens biträde har också undan för undan nedsatts, så att densamma numera utgår med endast något över 11,000 kronor för år mot över 30,000 kronor för exempelvis år 1924.

Den minskning i kostnader för uppsikt över landgränsen mot Finland, som enligt länsstyrelsens mening är tänkbar, skulle alltså gå ut över utgifter till tullpersonal för biträde med den s. k. gränskontrollen. Det synes länsstyrelsen som om tullpersonalen skulle kunna utan någon särskild ersättning lämna detta biträde under fullgörande av sin egentliga tjänstgöring. Den besparing, som härigenom skulle vinnas, komme att uppgå till cirka 11,000 kronor för år.

Generaltullstyrelsen, som den 30 augusti 1932 avgav yttrande i anledning av förenämnda skrivelse, uttalade därvid den uppfattningen, att övervakandet av persontrafiken över rikets gränser och kontrollen över i riket vistande utlänningar vore angelägenheter, som enligt sakens natur ankomme på vederbörande polismyndigheter, och endast av praktiska skäl förnämligast av kostnadshänsyn — delvis överlåtits å tullpersonal i vissa gränstrakter. Vid sådant förhållande och då uppdrag av nu omförmält slag alltså avsåge att tillgodose ett tullverket såsom sådant icke vidkommande intresse, ansåge generaltullstyrelsen, att skälig ersättning för dylika uppdrag borde tillkomma tullpersonalen.

Av revisorerna inhämtade uppgifter giva vid handen att i Nedertorneå, Karl Gustavs, Hietaniemi, Övertorneå och Pajala socknar av 103 därstädes stationerade gränsuppsyningsmän 67 äro ägare av i mantal satt jord. I regel torde dessa jordbruksfastigheters medel-taxeringsvärde överstiga värdet av de i mantal satta jordbruksfastigheter, vilka ägas av övriga jordbrukare i orten.

Bland de tulltjänstemän, vilka icke äro ägare till i mantal satt jord, finnas även många, som äga avsöndrade lägenheter av sådan storlek, att även dessa måste anses såsom jordbruksfastigheter.

Revisorernas uttalande.

Den ovan omförmälda anordningen med anlitande av tulltjänstemän för gränskontrollen tillkom år 1918 och föranleddes närmast av under kristiden rådande särskilda förhållanden. Därest denna kontroll alltjämt kan anses behövlig — varom meningarna att döma av länsstyrelsens ovan omförmälda skrivelse synas vara delade — anse revisorerna, att denna bör kunna fullgöras av tulltjänstemännen utan särskild ersättning. Ett stöd för denna uppfattning hava revisorerna även funnit i ett av statskontoret den 6 juni 1929 avgivet utlåtande i anledning av en framställning om ersättning till vissa tulltjänstemän för biträde vid gränskontrollen, i vilket utlåtande ifrågasattes, huruvida icke åtgärder borde vidtagas för att granskningen av pass och s. k. nordiskt resekort skulle ingå i tulltjänstemännens å gränsorter vanliga tjänsteutövning och särskild ersättning härför sålunda icke utgå. Revisorerna, som ansluta sig till vad statskontoret anfört, anse hinder för en dylik anordning icke föreligga, då flertalet av ifrågavarande tulltjänstemän, på sätt utredningen givit vid handen, synes hava tid övrig för åtskilligt arbete utom tjänsten.

§ 36.

Vissa kommittékostnader.

Revisorerna hava granskat de ersättningsräkningar, som avlämnats av ordförande och ledamöter i ett flertal kommittéer, ävensom kommittéernas räkenskaper rörande omhänderhavda expensmedel. Revisorerna hava därvid fäst sig vid att i vissa fall, då ett under längre tid fortlöpande arbete skall av vederbörande kommitté utföras, Kungl. Maj:t vid kom-

mitténs tillsättning eller senare meddelat beslut därom, att kommitténs ordförande eller dess verkställande ledamot skolat erhålla viss för månad fastställd ersättning. I stort sett lärer, då sådant beslut icke meddelats, avsikten vid kommitténs tillsättande hava varit att ersättning skolat utgå icke för hela tiden från det kommittén tillsatts till dess arbetet avslutats, utan endast för den del av tiden, varunder arbete verkligen utförts. Emellertid har i vissa kommittéer (bostadssociala utredningen, bostadsproduktionssakkunniga, exportkreditnämnden m. fl.) ersättning av vederbörande ordförande — statstjänstemän i byråchefs eller högre ställning — debiterats för i regel varje dag under året, då semester icke åtnjutits och i vissa fall även under semester och då vederbörande varit ledig på grund av tjänsteresa eller av annan anledning. Det lämpligaste torde vara, att visst månadsarvode även i dylika fall utgår för så vitt avsikten är, att kommittén skall bedriva sitt arbete under längre fortlöpande tid.

Revisorerna vilja även ifrågasätta huruvida det må anses försvarligt, att en byråchef i ett verk, som förordnats till ordförande i en kommitté med ett månadsarvode av 300 kronor och samtidigt i en annan kommitté under loppet av längre tid än ett år såsom ordförande uppburit arvode med 12 kronor om dagen, samtidigt uppehållit sin byråchefstjänst med endast några få dagars tjänstledighet.

För övrigt vilja revisorerna framhålla vikten av att det noga tillses, att de bestämmelser, som ifråga om kommittéer meddelats uti kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) noga efterlevas.

§ 37.

Statens kommittétryck.

Revisorerna hava ansett det vara av intresse att erhålla närmare kännedom om kostnaderna för tryckning under de senaste fem åren av statens offentliga utredningar. Revisorerna vilja till en början lämna en kortfattad redogörelse för de bestämmelser, som härutinnan gälla, samt för nu gängse tillvägagångssätt vid befordrande till trycket av dylika utredningar.

Kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer föreskriver i § 1, att kommitté, kommission eller sakkunnig, som för utredning av viss fråga av Kungl. Maj:t förordnats eller jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av departementschef eller myndighet tillkallats, (kommitté) skall vara skyldig att vid planläggande och fullgörande av sitt uppdrag omsorgsfullt tillse, att utredningsarbetet icke medför större kostnad för statsverket än som må anses nödvändigt.

Då inom kommitté fråga uppstår om anordnande av statistiska, historiska eller andra förberedande undersökningar, böra enligt § 2 i samma kungörelse, kostnaden för och värdet av dem noggrant övervägas. Utan vederbörande departementschefs medgivande må ej igångsättas sådana undersökningar av mera omfattande eller kostsam art.

Vid avfattande av betänkande bör tillses, att större vidlyftighet ej användes, än ämnets natur gör oundgängligt.

Tryckningsarbete må ej beställas utan efter samråd med statens tryckerisakkunnige, där ej beställningen är av obetydlig omfattning. För tryckning av betänkande erfordras tillstånd av departementschefen; och skall ansökan härom åtföljas av yttrande av statens tryckerisakkunnige. Äro vid betänkandet fogade tabeller eller andra bilagor av större omfattning, skall i ansökningen särskilt angivas, i vad mån jämväl tryckning av dem anses nödvändig.

Den 26 september 1921 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 578) med vissa bestämmelser angående tryckning för statens räkning. Häri stadgas, bland annat, att ämbetsverk och andra offentliga myndigheter skola vara skyldiga att i möjligaste mån beträffande planläggandet och utförandet av förekommande tryckningsarbeten ävensom häftnings- och inbindningsarbeten anlita statens tryckerisakkunnige för erhållande av råd och anvisningar, såsom angående val av företag för verkställande av tryckning, val av stilar och papper samt pris, tid och andra villkor för beställningars utförande. All tryckning åt kommittéer, kommissioner och sakkunniga, som för utredning av viss fråga av Kungl. Maj:t förordnats eller jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av departementschef eller myndighet tillkallats, skall, såvida densamma ej är av obetydlig omfattning, beställas genom den tryckerisakkunnige, som jämväl har att, i den mån sådant kan ske, övervaka det beställdas utförande.

Kungl. Maj:t har den 26 september 1921 även utfärdat instruktion för statens tryckerisakkunnige.

Slutligen har Kungl. Maj:t den 3 februari 1922 utfärdat kungörelse angående statens offentliga utredningars yttre anordning, innefattande föreskrifter om tryckets format m. m.

Sedan dåvarande tryckerisakkunnige i skrivelse den 21 november 1922 med ledning av då vunnen erfarenhet hemställt om vidtagande av åtgärder i syfte att kommittébetänkande — för åstadkommande av minskning i korrigeringskostnaderna — måtte i sin slutgiltiga omfattning avlämnas i maskinskrift och först därefter befordras till trycket, förordnade Kungl. Maj:t den 24 november 1922, att av kommittéer och sakkunniga avgivna betänkanden och övriga förslag skulle, innan medgivande till tryckning finge lämnas, i sin slutgiltiga avfattning till vederbörande departement avlämnas i maskinskrift, börande, där ej för särskilt fall departementschefen medger undantag härifrån, jämte originalexemplaret avlämnas minst en kopia.

I det fall ovan återgivna bestämmelse tillämpas och betänkandet sålunda överlämnas i sin slutgiltiga avfattning i maskinskrift, uppdrages, sedan tryckningstillstånd lämnats, åt tryckerisakkunnige att ombesörja tryckningen. Hos denne underkastas manuskriptet granskning ur tryckeriteknisk synpunkt, varvid erforderliga anvisningar lämnas rörande

lämpliga förkortningar, tabellers uppställning, rubriker och mellanslag m. m. Härefter överlämnas manuskriptet till det tryckeri, som för ifrågavarande arbetes utförande befinnes lämpligast och billigast. Härjämte ombesörjer tryckerisakkunnige korrekturläsningen, varvid tillfälle lämnas kommittén att taga del av korrekturet.

Då Kungl. Maj:t medgiver att betänkandet utan hinder av förut nämnda beslut må i tryck överlämnas, tillämpas, under förutsättning att även då manuskriptet föreligger i utarbetat skick, i stort sett samma förfaringssätt beträffande tryckningen som nyss nämnts.

I nu nämnda fall kunna korrigeringskostnader — därest ej särskilda omständigheter tillstöta — hållas inom rimliga gränser.

Föreligger däremot manuskriptet icke i utarbetat skick före sättningens påbörjande, utan avlämnas till tryckeriet för uppsättning i korrektur, allteftersom betänkandet utarbetas, bliva korrigeringskostnaderna alltid höga på grund av att med hänsyn till svårigheten att överblicka betänkandets slutliga utformning ändringar under arbetets gång bliva nödvändiga i förut lämnade manuskript.

Undantag från nämnda bestämmelser att betänkande skall avlämnas i sin slutgiltiga avfattning i maskinskrift har medgivits under år 1930 i 27 fall av 36; år 1931 i 36 fall av 42; år 1932 i 36 fall av 40; år 1933 i 28 fall av 38; och år 1934 i 40 fall av 52.

Kostnaderna för tryckning av statens offentliga utredningar under de senaste fem åren framgår av bilagda sammanställning.

Korrigeringskostnaderna uppgingo år 1930 i medeltal till 38.43 procent av ordinarie sättningskostnaderna. För betänkanden, som avlämnats i slutgiltigt skick i maskinskrift, var motsvarande medeltal 11.42 procent. För övriga betänkanden utgjorde medeltalet 43.66 procent. För år 1931 ställa sig motsvarande siffror sålunda: 38.76 procent, 4.18 procent, 55.34 procent; för år 1932: 26.15 procent, 16.60 procent, 26.56 procent; samt för år 1933: 26.57 procent, 12.94 procent, 30.35 procent.

I detta sammanhang må nämnas, att i ett nyligen inträffat fall kostnaderna för korrigering uppgått till i det närmaste samma belopp som för sättningen. I detta fall avsågo korrigeringskostnaderna, bland annat, borttagande av 30 sidor, huvudsakligast tabeller, vilka först efter sättningen befunnits överflödiga. Genom omsorgsfull planering hade dylika kostnader kunnat undvikas.

Jämlikt 6 § i ovannämnda kungörelse med vissa bestämmelser angående tryckning för statens räkning den 26 september 1921 åligger det statskontoret samt, såvitt angår lantförsvaret och sjöförsvaret, respektive arméförvaltningen och marinförvaltningen, att av de under vederbörande huvudtitlar uppförda förslagsanslagen för kommittéer och utredningar genom sakkunniga gälda kommittéernas räkningar å tryckning, dock med undantag för de på riksgäldskontoret ankommande kostnader, som belöpa

Forts. å sid. 202.

Statens offentliga utredningar år 1930	Sättning Ordinarie Kr.		Sättning Förhöjd Kr.	
1	2		3	
1. Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande angående åtgärder för vete- och rågmarknadens stödjande. 76 s. ..	543	40	237	11
2. Jordbruksutredningens betänkanden. 2. Betänkande angående jordbrukets kreditförhållanden. 179 s.	1,344	20	103	96
3. Skydd för äldre kulturföremål. 191 s.	1,406	25	73	15
4. Jordbruksutredningens betänkanden. 3. Betänkande angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande. 129 s.	986	70	262	53
5. Förslag till vissa ändringar i vallagen för skyddande av partibeteckningar. 38 s.	275	65	12	03
6. Gränsen för Sveriges territorialvatten. 312 s.	2,047	50	288	67
7. Betänkande med förslag till lotsförordning samt andra författningar och föreskrifter rörande lotsverket. 365 s.	2,705	13	735	97
8. Domänverkets omfattning, uppgifter och organisation. 333 s.	1,323	—	157	85
9. Betänkande med förslag angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen. 727 s.	5,096	—	880	42
10. Utredning och förslag beträffande åtgärder för ökad användning av svenska lantbruksprodukter vid allmänna inrättningar m. m. 21 s.	224	—	122	20
11. Utkast till lagbestämmelser om befraktning. 154 s.	781	75	45	50
12. Utredning rörande Sveriges försvarspolitiska läge samt behov av försvarskrafter. 325 s.	2,492	60	287	70
13. Utredning angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande. 250 s.	1,750	—	14	37
14. Utredning och förslag rörande praktiska bildningslinjer på realskolans åldersstadium. 327 s.	2,232	94	382	30
15. 1928 års pensionsförsäkringskommitté och organisationssakkunniga. Statistiska undersökningar samt kostnadsberäkningar. 402 s.	2,638	13	2,923	95
16. Betänkanden med förslag angående skärpta kontrollföreskrifter rörande landsfiskalers och med dem jämställda befattningshavares medelsförvaltning m. m. 199 s.	1,558	70	40	30
17. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till allmänt avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. 346 s.	2,270	65	622	20
18. Distriktsveterinärlönesakkunnigas utredning och förslag beträffande ordnandet av distriktsveterinärernas anställnings- och avlöningsförhållanden. 111 s.	824	88	75	20
19. Utredning angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor och skolavdelningar. 88 s.	748	25	66	50
20. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till löneregler för befattningshavare vid undervisningsväsendet. 371 s.	2,493	75	829	58
21. Betänkande angående granskning av för vissa sjukhus gällande särbestämmelser. 97 s.	643	13	20	11
22. Medicinalstyrelsens utlåtande och förslag till epizootilag och epizootiförordning. 58 s.	427	75	6	40
23. Betänkande med förslag till ytterligare åtgärder för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur. 124 s.	1,009	80	100	10
24. Brott emot myndighet m. m. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 312 s.	2,412	59	—	—
25. Förslag till lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis m. m. 206 s.	1,355	13	66	83
26. Förslag till förordning angående film. 35 s.	252	—	—	—
27. Supplement nr 4 till Sveriges familjenamn 1920. 44 s.	308	—	154	—
28. Förslag till förordning angående biografer och biografföreställningar m. m. 50 s.	350	—	—	—

Tryckning Kr.		Papper Kr.		Omslag och bokbinderi-arbete Kr.		Korrigering Summa Kr.		Korrigering I % av ordinarie sättnings-kostnader	Extra kostnader Kr.		Kostnader för övertid Kr.		Total-kostnad Kr.	
4		5		9		7		8	9		10		11	
147	65	95	95	115	61	234	60	43.17	6	—	36	—	1,416	32
348	20	237	35	189	11	923	90	68.73	6	—	150	58	3,303	30
385	80	204	—	162	92	446	25	31.73	20	—	—	—	2,698	37
258	20	174	25	189	21	869	15	88.08	32	90	396	25	3,169	19
83	70	17	85	51	25	196	35	71.23	—	—	—	—	636	83
576	85	265	30	198	25	340	—	16.60	—	—	—	—	3,716	57
804	—	612	—	412	80	1,872	77	69.23	52	50	—	—	7,195	17
294	—	336	—	244	50	199	83	15.10	30	—	—	—	2,585	18
1,247	80	734	81	471	94	1,890	14	37.09	88	50	—	—	10,409	61
136	15	116	89	263	28	5	95	2.65	—	—	—	—	868	47
261	45	166	60	252	25	162	05	20.72	30	—	—	—	1,699	60
1,081	50	378	—	259	35	2,313	65	92.81	17	—	128	70	6,958	50
537	15	371	87	320	53	91	38	5.22	—	—	—	—	3,085	38
915	95	697	—	469	85	1,756	40	78.65	60	—	—	—	6,314	44
1,040	30	726	12	473	75	1,364	50	51.72	137	50	—	—	9,304	25
362	50	252	50	190	15	112	—	7.18	—	—	—	—	2,516	15
1,275	70	1,103	25	754	—	227	25	10.00	204	75	242	50	6,700	30
168	35	77	35	99	77	165	05	20.00	—	—	—	—	1,410	60
281	—	499	25	475	—	172	—	22.98	—	—	—	—	2,242	—
1,241	40	1,009	40	679	75	889	84	35.68	—	—	1,319	34	8,463	06
201	65	104	12	124	25	59	51	9.25	—	—	158	50	1,311	27
107	40	25	90	64	50	22	—	5.14	—	—	—	—	653	95
233	60	156	55	147	11	619	95	61.39	20	40	82	50	2,370	01
1,132	—	1,809	60	620	55	514	45	21.32	84	30	—	—	6,573	49
365	30	153	53	148	40	359	15	26.50	—	—	—	—	2,448	34
64	50	26	25	53	65	18	70	7.42	—	—	—	—	415	10
160	—	200	—	198	—	84	—	27.27	—	—	—	—	1,104	—
95	40	40	43	91	64	29	68	8.48	0	60	—	—	607	75

1	2		3	
29. Betänkande med förslag till lag om handläggning av inskrivningsärenden m. m. 200 s.	1,399	—	333	75
30. Normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser) samt för byggnadsverk av betong och armerad betong (betongbestämmelser) (tredje upplagan) jämte tilläggsbestämmelser (andra upplagan). 44 s.	288	75	42	75
31. Förberedande utredning angående omorganisation av landsfiskalsbefattningarna m. m. 64 s.	496	—	64	68
32. Betänkande med förslag angående omorganisation av undervisningen vid navigationsskolorna och därmed sammanhängande frågor. 140 s.	989	94	134	25
33. Utredning och förslag beträffande Stockholms flottstations förflyttning från huvudstaden. 125 s.	927	62	220	90
34. Betänkande och överarbetat förslag rörande uppförande av Karolinska sjukhuset m. m. 78 s.	649	—	54	—
35. Utredning i sockerfrågan. 280 s.	1,960	—	438	57
36. 1930 års militäravlöningssakkunniga. Betänkande med förslag till militärt avlöningsreglemente m. m. 227 s.	1,744	90	480	28
Summa	**48,957**	**09**	**10,278**	**11**

Statens offentliga utredningar år **1931**	Sättning: Ordinarie Kr.		Sättning: Förhöjd Kr.	
1	2		3	
1. Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlönereglerings-sakkunnigas betänkande rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets avlöning och förvaltningen av den därtill anslagna egendomen. 622 s.	4,589	—	59	80
2. Utredning och förslag rörande läroböcker vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. 131 s.	895	50	146	90
3. Betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. 81 s.	551	14	39	04
4. Utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. 215 s.	1,460	69	451	85
5. Utlåtande angående utförselbevissystemets verkningar m. m. 25 s.	182	—	142	99
6. Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande angående åtgärder för fjäderfäskötselns främjande. 109 s.	843	70	216	90
7. Jordbruksutredningens betänkanden. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. 74 s.	518	—	253	72
8. Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanläggning i Nationalmuseibyggnaden i Stockholm. 43 s.	317	—	—	—
9. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. 39 s.	262	50	14	70
10. Betänkande med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. 398 s.	2,834	75	496	88
11. Utredning med förslag angående premiering av välskötta mindre skogsbruk. 66 s.	486	75	61	—
12. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. 131 s.	931	64	234	60
13. Utlåtande över utkast till näringslag m. m. 28 s.	196	—	49	—
14. Förslag till växellag m. m. 254 s.	1,666	88	297	50
15. Provdebitering av fyr- och båkavgift samt sjömanshusavgift. 64 s.	448	—	342	76

4		5		6		7		8	9		10		11	
531	05	460	69	421	47	649	20	46.40	—	—	—	—	3,795	16
96	50	43	35	76	75	—	—	—	—	—	—	—	548	10
108	80	59	85	99	16	236	60	47.70	—	—	—	—	1,065	09
263	40	65	85	92	85	224	40	22.66	—	—	—	—	1,770	69
299	31	136	64	216	64	319	80	34.47	575	19	—	—	2,696	10
113	50	21	75	79	35	103	—	15.87	27	50	—	—	1,048	10
448	60	206	71	219	17	760	04	38.78	—	—	—	—	4,033	09
374	60	138	40	115	42	580	05	33.24	6	—	—	—	3,439	65
16,043	**26**	**11,725**	**36**	**9,042**	**18**	**18,813**	**59**		**1,399**	**14**	**2,514**	**37**	**118,573**	**10**

Tryckning Kr.		Papper Kr.		Omslag och bokbinderi-arbete Kr.		Korrigering Summa Kr.		Korrigering I % av ordinarie sättnings-kostnader	Extra kostnader Kr.		Kostnader för övertid Kr.		Total-kostnad Kr.	
4		5		6		7		8	9		10		11	
1,127	10	460	59	284	98	135	—	2.94	108	—	—	—	6,764	47
319	45	195	15	203	25	393	70	43.96	87	75	—	—	2,241	70
182	80	96	86	131	55	140	95	25.57	—	—	—	—	1,142	34
481	05	268	47	234	—	130	10	8.91	—	—	—	—	3,025	66
59	—	5	13	50	45	145	11	79.78	—	—	—	—	584	68
225	20	149	—	146	95	283	60	33.61	14	64	131	—	2,010	99
168	60	91	03	145	27	201	13	38.83	—	—	—	—	1,377	75
100	—	79	50	56	50	53	—	16.72	278	—	—	—	884	—
99	65	59	08	99	—	169	05	64.40	—	—	—	—	703	98
654	60	298	24	252	17	1,437	27	50.70	104	—	56	50	6,134	41
94	50	29	35	82	35	35	—	7.19	—	—	—	—	788	95
332	05	197	—	213	10	221	20	23.74	15	—	—	—	2,144	59
66	60	19	31	60	80	131	88	67.29	—	—	—	—	523	09
657	60	440	96	334	80	1,032	85	61.93	—	—	107	25	4,536	84
121	40	78	75	119	02	83	15	18.56	19	95	—	—	1,213	03

1	2		3	
16. Riktlinjer för vinnande av viss koncentration inom det svenska fångvårdsväsendet. 162 s.	1,176	—	359	80
17. Utredning och förslag rörande fortsättningsskolans organisation. 94 s.	693	25	68	30
18. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till löneregleringen för landsfogdar, lappfogdar och landsfiskaler m. m. 324 s.	2,222	10	591	09
19. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m. 307 s. 4 bilagor.	2,156	—	545	08
20. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker. 554 s.	3,767	—	1,820	78
21. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Bilagor, band 1. Orsaker till arbetslöshet. + P. M. ang. arbetsmarknaden och de faktorer, som bestämma dess utveckling. 149 s.	1,064	17	84	15
22. 1930 års militäravlöningssakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet. 101 s.	765	20	165	20
23. Betänkande och förslag angående anskaffning, underhåll och drift av för tulltjänsten erforderlig fortskaffningsmateriel. 91 s.	644	—	174	38
24. Betänkande med förslag till huvudgrunder för en decentraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m. 200 s.	1,384	—	82	—
25. Betänkande med förslag till prästlönelag m. m. 138 s.	908	88	38	87
26. Betänkande med förslag angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m. m. 204 s.	1,486	60	113	90
27. Betänkande och förslag rörande åtgärder för höjande av säkerheten vid flygning. 194 s.	1,437	70	576	90
28. Förslag till checklag m. m. 241 s.	1,589	—	229	95
29. Betänkande angående flygstyrelsens materielanskaffning m. m. 354 s.	2,478	—	680	77
30. Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). 76 s.	525	90	195	75
31. Repartitionstalen för jordbruksfastighet. 60 s.	(420	—)	(422	63)
32. Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. 109 s.	880	35	93	50
33. Förräderibrott m. m. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 10. 313 s.	2,392	44	—	—
34. Betänkande med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna. 164 s.	1,158	50	196	79
35. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1928 års allmänna fastighetstaxering. 168 s. 1 karta.	1,141	88	1,094	—
36. Betänkande angående ändrad lagstiftning om mått och vikt. 128 s.	992	—	109	77
37. Betänkande med förslag rörande statlig hjälpaktion åt vissa egnahemslåntagare. 64 s. 1 bilaga.	569	50	61	62
38. Betänkande med förslag angående den ekonomiska förvaltningen vid de allm. läroverken m. fl. läroanstalter och därmed sammanhängande frågor. 148 s.	1,036	63	186	68
39. Lantmätarelönesakkunnigas utredning och förslag beträffande löneregleringen för viss lantmäteripersonal m. m. 136 s.	1,016	50	120	31
40. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning av aktiebolag och andra näringsföretag m. m. Del 1. Författningsförslag, motivering, tabeller. 409 s.	2,926	—	601	27
41. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning av aktiebolag och andra näringsföretag m. m. Del 2. Särskilda utredningar. (4), 256, 75 + 118, 11, 57, 30 s.	4,304	50	5,097	83
42. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Bilagor, band 2. Om den industriella rationaliseringen och dess verkningar särskilt beträffande arbetarsysselsättningen. 180 s.	1,253	—	204	42
Summa	56,572	65	16,722	88

4		5		6		7		8	9		10		11	
411	20	292	86	325	87	324	04	27.55	54	94	—	—	2,944	21
194	25	212	75	210	85	18	50	2.67	—	—	—	—	1,397	90
672	—	347	55	266	90	637	45	28.69	15	—	—	—	4,752	09
600	25	378	98	384	07	778	30	36.10	144	25	—	—	4,986	93
1,479	60	964	08	670	60	4,354	85	90.14	52	—	254	—	15,777	61
423	80	271	25	261	25				310	08				
170	50	66	15	78	48	99	75	13.04	—	—	—	—	1,345	28
153	—	45	30	85	60	71	75	11.14	4	—	—	—	1,178	03
901	45	794	41	620	83	395	—	28.54	—	—	—	—	4,180	69
644	05	550	21	507	01	243	50	26.79	112	—	—	—	3,004	52
353	10	206	55	164	65	431	20	29.01	—	—	—	—	2,823	—
314	10	99	45	90	65	159	50	11,09	—	—	—	—	2,698	30
629	30	416	85	334	30	953	—	59.97	—	—	32	50	4,184	90
545	75	459	44	201	29	1,901	45	76.73	11	10	—	—	6,277	80
293	90	380	95	387	95	446	47	84.90	143	52	—	—	2,374	44
24	50	29	53	75	10	299	03	71.20	—	—	—	—	428	18
(190	30)													
160	65	88	20	116	10	262	50	29.82	—	—	—	—	1,601	30
1,146	—	1,821	20	628	05	763	20	31.90	81	80	—	—	6,832	69
214	10	40	35	71	19	681	20	58.80	25	—	14	—	2,401	13
630	85	519	75	425	40	265	45	23.27	—	—	245	—	4,322	63
216	80	94	50	117	42	79	25	7.99	—	—	—	—	1,609	74
106	85	31	88	83	96	410	18	72.02	—	—	—	—	1,263	99
317	40	98	56	111	85	222	15	21.48	45	50	—	—	2,018	77
192	85	60	23	89	68	131	55	12.94	—	—	—	—	1,610	62
949	40	720	06	585	70	1,548	49	52.92	94	50	—	—	7,425	42
1,407	05	1,027	39	875	50	1,516	98	35.24	249	55	—	—	14,478	80
356	15	172	04	155	—	341	60	27.26	52	61	—	—	2,534	82
18,388	**25**	**12,658**	**89**	**10,337**	**94**	**21,928**	**83**		**2,023**	**19**	**840**	**25**	**138,530**	**27**

Statens offentliga utredningar år 1932	Sättning			
	Ordinarie		Förhöjd	
	Kr.		Kr.	
1	2		3	
1. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till vissa ändringar i den sociala arrendelagstiftningen. 121 s.	854	—	212	85
2. Betänkande rörande erkännande och verkställighet av utländsk civildom. 43 s.	308	—	64	09
3. Luftförsvarsutredningens betänkande. Utredning beträffande hemortens och civilbefolkningens skyddande vid luftanfall mot Sverige. 139 s.	1,164	61	224	41
4. Dödlighetsantaganden för livränteförsäkring. 142 s.	971	25	698	60
5. Betänkande rörande frivillliga sammanslutningar mellan enskilda järnvägar i Skåne m. m. 132 s.	940	30	537	78
6. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 1. Byggnadsordning för stad, köping och större municipalsamhälle. 37 s.	259	—	17	—
7. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 2. Byggnadsordning för mindre municipalsamhälle. 27 s.	189	—	13	50
8. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 3. Byggnadsordning och utomplansbestämmelser för landsbygden. 18 s.	126	—	—	—
9. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 4. Bilagor till normalbyggnadsordningar för städer och för landsbygden. 32 s.	224	—	40	68
10. Jordbruksutredningens betänkanden. 6. Promemoria rörande inkomstutvecklingen inom Sveriges jordbruk i jämförelse med i andra näringsgrenar och dess sammanhang med lönepolitiken. 52 s.	371	80	214	09
11. Normalförslag till provisoriska byggnadsföreskrifter. 10 s...	70	—	—	—
12. Jordbruksutredningens betänkanden. 7. Betänkande angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter. 99 s.	711	50	95	54
13. Skatteutjämningsberedningen. 1. Statistisk utredning angående det kommunala skattetrycket. 560 s.	4,252	50	9,299	78
14. Jordbruksutredningens betänkanden. 8. Arbetarfrågan inom det svenska jordbruket. 111 s.	833	80	395	80
15. De ekonomiska verkningarna för sjöfarten av 1928 års lotsförfattningssakkunnigas förslag till lotsavgifter. 38 s.	327	75	127	25
16. Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken. 4. Förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m. 689 s. ..	5,037	—	494	60
17. Utredning och förslag rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor 262 s.	2,004	98	327	80
18. Utredning rörande motorfordonsbeståndet i Sverige. 50 s. ..	238	—	205	28
19. 1930 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, m. m. 211 s.	1,412	89	279	35
20. Betänkande med förslag till förordning angående handel med farmacevtiska specialiteter. 99 s.	719	69	75	23
21. Betänkande med förslag till lag om allmänna vägar och lag om vägdistrikt m. m. 174 s.	2,731	85	894	84
22. 1930 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst. 37 s.	253	74	24	55
23. Utredning och förslag angående de civila tjänsteläkarnas ställning i städer och stadsliknande samhällen. 206 s.	1,547	30	379	61
24. Normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser) samt för byggnadsverk av betong och armerad betong (betongbestämmelser) (fjärde upplagan) jämte tilläggsbestämmelser (tredje upplagan). 44 s...	288	75	42	75

Tryckning Kr.		Papper Kr.		Omslag o. bokbinderi-arbete Kr.		Korrigering Summa Kr.		Korrigering I % av ordinarie sättnings-kostnader	Extra kostnader Kr.		Kostnader för övertid Kr.		Total-kostnad Kr.	
4		5		6		7		8	9		10		11	
188	05	54	02	89	68	191	25	22.39	—	—	—	—	1,589	85
87	85	25	99	76	47	26	95	8.75	—	—	—	—	589	35
308	90	82	44	117	50	118	50	10.18	350	84	—	—	2,367	20
364	75	218	57	233	50	312	60	32.19	313	18	—	—	3,112	45
203	90	80	85	108	83	735	40	78.21	21	—	—	—	2,628	06
142	25	118	18	179	85	181	54	70.09	—	—	—	—	897	77
131	—	82	69	169	35	130	84	69.28	—	—	—	—	716	38
87	25	59	06	146	85	134	80	106.99	—	—	—	—	553	96
140	50	157	50	237	75	120	81	53.93	—	—	—	—	921	24
92	40	65	18	95	47	105	—	28.24	—	—	—	—	943	94
64	25	23	63	110	15	60	65	86.64	—	—	—	—	328	68
171	45	125	10	127	66	181	65	25.53	—	—	—	—	1,412	90
1,835	30	1,275	75	851	—	969	05	22.79	—	—	—	—	18,483	33
159	95	84	40	86	26	77	—	9.28	—	—	—	—	1,637	71
101	60	39	—	99	—	38	—	11.59	—	—	—	—	752	60
2,238	35	2,210	15	1,128	35	1,590	90	31.58	180	—	142	50	13,021	85
381	10	78	05	92	81	123	75	6.17	—	—	25	75	3,034	24
75	75	33	48	150	95	56	29	23.65	—	—	—	—	759	75
560	75	372	06	299	65	434	95	30.30	66	15	—	—	3,425	30
148	87	39	35	110	06	27	80	3.86	—	—	—	—	1,121	—
1,167	40	839	54	506	80	597	20	21.86	73	25	609	25	7,420	18
72	65	29	39	63	58	30	25	12.06	8	25	—	—	479	41
297	05	158	60	124	66	551	15	35.62	—	—	—	—	3,058	37
96	50	43	85	76	75	—	—	—	—	—	—	—	548	10

1	2		3	
25. Statens organisationsnämnd. Betänkande med plan för statens byggnadsverksamhet under närmast kommande tioårsperiod. 125 s.	882	—	122	62
26. Uppskattning av Sveriges skogstillgångar, verkställd åren 1923—1929. 215 s.	3,235	47	3,684	35
27. Betänkande angående reformering av vikariatssystemet vid häradsrätterna. 27 s.	196	—	8	10
28. Lantmätarelönesakkunnigas utredning och förslag beträffande lantmäterikontorens organisation. 186 s.	1,350	—	266	85
29. Promemoria angående lagstiftning om vissa straffprocessuella tvångsmedel. 57 s.	380	62	19	56
30. 1932 års banksakkunniga. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m. m. 116 s.	812	—	49	47
31. Läroverkssakkunniga. Betänkande med förslag till undervisningsplaner för rikets allmänna läroverk och de kommunala mellanskolorna m. m. 454 s.	3,058	13	144	95
32. Betänkande med förslag till lag om vissa ändringar i förordningen angående patent m. m. 76 s.	532	—	88	96
33. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för beredande av ökade möjligheter för mindre bemedlade personer att erhålla egna jordbruk. 84 s.	642	69	30	94
34. Betänkande med förslag angående omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jämte därmed sammanhängande spörsmål. 108 s.	814	50	108	15
35. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående tillsättning av prästerliga tjänster. 215 s.	1,618	50	205	—
36. 1928 års pensionsförsäkringskommitté och organisationssakkunniga. Statistiska undersökningar samt kostnadsberäkningar m. m. 249 s.	1,725	75	1,252	40
37. Betänkande angående skyddskoppympningen. 131 s.	964	30	291	06
38. Statens organisationsnämnd. Betänkande med förslag rörande arbetsuppgifterna för och organisationen av rikets landkarteverk. 95 s.	673	—	54	40
39. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till kungörelse angående bestämmelser om beviljande av uppskov för egnahemslåntagare att erlägga ränta och amortering å egnahemslån. 24 s.	173	25	2	05
40. Normalförslag till gatukostnadsbestämmelser enligt 49 § stadsplanelagen. 23 s.	168	—	4	56
Summa	*43,063*	*42*	*20,998*	*25*

4		5		6		7		8	9		10		11	
217	60	119	70	139	06	163	97	18.59	—	—	—	—	1,644	95
1,605	35	1,277	64	851	90	895	50	27.68	152	50	—	—	11,702	71
55	40	9	61	51	65	40	64	20.78	—	—	5	50	366	90
277	70	83	25	108	58	147	40	10.92	—	—	—	—	2,233	78
107	55	42	81	83	38	78	—	20.49	—	—	—	—	711	92
195	30	85	62	117	42	499	56	61.52	—	—	93	75	1,853	12
1,017	70	550	52	404	17	1,351	—	44.18	50	90	—	—	6,577	37
118	10	26	15	66	79	79	50	14.94	—	—	—	—	911	50
175	35	103	35	145	27	135	82	21.13	—	—	—	—	1,233	42
162	89	58	45	100	95	192	63	23.65	—	—	—	—	1,437	57
511	40	627	24	436	45	66	—	4.08	—	—	—	—	3,464	59
676	25	435	17	333	38	404	—	23.40	627	18	—	—	5,454	18
193	65	100	25	98	68	—	—	—	—	—	—	—	1,647	84
138	—	47	25	80	35	215	47	32.02	—	—	—	—	1,208	47
47	—	17	71	66	23	25	25	14.58	—	—	—	—	331	49
93	—	70	88	156	60	167	36	99.62	16	38	—	—	676	78
14,710	*06*	*9,951*	*88*	*8,523*	*79*	*11,258*	*43*		*1,859*	*63*	*876*	*75*	*111,260*	*21*

Statens offentliga utredningar år 1933	Sättning			
	Ordinarie		Förhöjd	
	Kr.		Kr.	
1	2		3	
1. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 4. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående konkurs, m. m. 88 s.	577	50	104	65
2. Betänkande med förslag angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar. 245 s.	1,854	50	773	12
3. Skatteutjämningsberedningen. 2. 1. De kommunala förvaltningsuppgifternas finansiering m. m. i vissa främmande länder. 2. Den nuvarande fördelningen mellan staten och kommunerna av utgifterna för de kommunala förvaltningsbestyren i Sverige. 3. De svenska kommunalförbunden. 88 s.	616	87	362	90
4. Skatteutjämningsberedningen. 3. Principbetänkande med förslag till skatteutjämnande åtgärder genom överflyttning till staten eller till större kommunala utdebiteringsområden av kostnader för kommunala förvaltningsuppgifter. 344 s.	2,279	13	998	70
5. Utredning och förslag rörande åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet. 19 s.	131	25	15	20
6. Brott mot politiska rättigheter. Brott mot allmän ordning och frid. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 11. Av J. C. W. Thyrén. 298 s.	2,316	06	15	30
7. Betänkande med förslag angående varningsmärken och säkerhetsanordningar vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg m. m. 99 s.	710	85	32	20
8. Betänkande beträffande vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft till abonnenter på landsbygden. 148 s.	1,019	55	127	50
9. Betänkande med förslag till lag om rätt att med motorfordon befara enskild väg m. m. 24 s.	157	50	—	—
10. Betänkande och förslag rörande det akademiska befordringsväsendet och prokanslersinstitutionen. 210 s.	1,424	50	157	35
11. Betänkande med förslag till organisation av det frivilliga skydds- och hjälparbetet beträffande frigivna fångar. 168 s.	1,253	—	155	54
12. Jordbruksutredningens betänkanden. 9. Betänkande angående produktions- och avsättningsförhållandena för slaktdjur samt kött och fläsk. 251 s.	1,799	75	987	54
13. Betänkande angående statsinlösen av Ostkustbanan och Uppsala—Gävle järnväg. 42 s.	346	50	90	62
14. Undersökning rörande behovet av en utvidgning av bostadsstatistiken jämte vissa därmed förbundna bostadspolitiska frågor. 111 s.	795	73	259	45
15. Utredning och förslag angående importmonopol på kaffe. 50 s.	388	03	111	12
16. Automatisering av telefonnätet på Sveriges landsbygd. 58 s.	—	—	—	—
17. Berättelse över Statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1932. 126 s.	897	05	460	52
18. Betänkande med förslag angående ändrade bestämmelser om mjölkavgifters upptagande och användning. 62 s.	434	—	94	06
19. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1933 års allmänna fastighetstaxering. 66 s.	536	75	218	—
20. Utredning rörande kostnaderna för vissa genom statens arbetslöshetskommission utförda arbeten i jämförelse med kostnaderna för motsvarande i annan ordning utförda arbeten m. m. 50 s.	328	13	204	45

Tryckning Kr.		Papper Kr.		Omslag och bokbinderi-arbete Kr.		Korrigering Summa Kr.		Korrigering I % av ordinarie sättnings-kostnader	Extra kostnader Kr.		Kostnader för övertid Kr.		Total-kostnad Kr.	
4		5		6		7		8	9		10		11	
213	20	169	13	177	75	437	50	75.76	67	50	—	—	1,747	23
358	25	188	—	143	29	219	20	11.82	21	—	—	—	3,557	36
168	60	70	87	92	18	—	—	—	—	—	—	—	1,311	42
1,191	35	936	59	688	75	1,240	70	42.84	208	30	—	—	7,543	52
38	75	10	83	49	50	10	50	8.00	—	—	—	—	256	03
1,032	40	1,542	05	547	05	339	85	14.67	83	25	—	—	5,875	96
171	40	59	06	84	45	51	50	7.24	—	—	—	—	1,109	46
313	55	167	54	174	25	106	75	10.47	126	30	—	—	2,035	44
39	95	13	—	46	70	3	—	1.90	—	—	—	—	260	15
372	10	72	26	81	75	513	90	36.01	27	—	—	—	2,648	86
444	65	372	08	350	59	84	50	6.74	—	—	—	—	2,660	36
426	25	318	15	231	16	518	70	28.82	—	—	—	—	4,281	55
62	20	22	20	45	80	188	70	54.46	—	—	—	—	756	07
161	—	55	18	85	60	237	85	29.82	—	—	—	—	1,594	26
85	—	24	63	69	85	91	15	23.49	—	—	—	—	769	78
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	396	34
184	—	63	—	110	85	167	25	18.64	155	40	—	—	2,038	07
100	40	47	25	84	97	263	26	60.66	—	—	—	—	1,023	94
134	05	107	10	153	70	64	—	11.92	—	—	—	—	1,213	60
91	10	24	94	59	70	20	30	6.19	45	25	—	—	773	87

1	2		3	
21. Utredning och förslag rörande grunder och förfaringssätt för dyrortsgrupperingsarbetet ävensom rörande i samband därmed stående frågor. 165 s.	1,294	75	32	75
22. Förslag till lag om steriliseringen av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller av annan rubbning av själsverksamheten lidande personer. 97 s.	713	13	37	49
23. Yttrande och förslag angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse i Stockholm m. m. 95 s.	394	05	—	—
24. Betänkande angående gottgörelse åt statsverket och de sportelberättigade i händelse av inteckningsförnyelsernas avskaffande m. m. 32 s.	248	—	143	89
25. Betänkande angående ordnandet av avsättningsförhållandena för inom riket tillverkad sprit m. m. 323 s.	2,373	75	481	75
26. Betänkande om förbättrad utbildning i stadsplanekonst jämte vad därmed äger sammanhang. 62 s.	457	25	182	50
27. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående förbättrad deklarationskontroll och till förstärkt taxeringsorganisation m. m. 287 s.	2,063	44	393	39
28. Förslag till vissa ändringar i kungl. byggnadsstyrelsens normalförslag till byggnadsordningar. 7 s.	49	—	—	—
29. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 1. Konjunkturspridningen. Av D. Hammarskjöld. 266 s.	1,809	51	500	55
30. Utredning och förslag rörande rätt för sparbankerna och postsparbanken att anlita ombud m. m. 108 s.	788	08	190	20
31. Utredning angående ordningen för stadsdomartjänsternas tillsättande och om allmänna bestämmelser rörande rådhusrätternas rekrytering. 40 s.	261	12	41	28
32. Betänkande rörande ändrade grunder för utarrendering av kronojord. 176 s.	1,225	13	104	44
33. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för att främja komplettering av ofullständiga jordbruk. 57 s.	417	20	56	09
34. Betänkande med förslag rörande organisationen av högre lärarinneseminariet och därmed sammanhängande frågor. 137 s.	1,058	25	170	50
35. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 5. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning, m. m. 116 s.	761	25	45	08
36. Utredning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och därmed sammanhängande spörsmål. 202 s.	1,361	07	1	65
37. Betänkande med förslag rörande ändringar i vissa delar av hälsovårdsstadgan, anordnande av bostadsinspektion på landsbygden m. m. 209 s.	1,596	45	178	18
38. Kungl. socialstyrelsens utredning och förslag rörande förbättrande av skogs- och flottningsarbetarnas provianteringsoch matlagningsförhållanden under vistelsen i skogarna samt kungl. medicinalstyrelsens undersökning rörande de dietiska och hygieniska förhållandenas inverkan på skogsarbetarnas hälsotillstånd. 186 s.	1,173	—	272	10
Summa	**35,911**	**03**	**7,999**	**96**

4		5		6		7		8	9		10		11	
245	62	124	02	134	74	759	57	58.67	—	—	—	—	2,591	45
202	65	120	58	158	39	156	95	22.01	—	—	—	—	1,389	19
4	80	28	80	45	20	—	—	—	—	—	—	—	472	85
46	—	17	32	61	95	76	48	30.84	—	—	—	—	593	64
934	20	302	96	283	98	868	42	36.58	66	90	—	—	5,311	96
77	48	15	75	68	12	31	80	6.95	—	—	—	—	832	90
451	80	212	62	196	17	1,277	40	61.91	3	—	—	—	4,597	82
34	25	15	75	102	15	4	90	10.00	—	—	—	—	206	05
484	50	186	32	173	60	160	35	8.86	366	50	—	—	3,681	33
161	—	55	13	90	85	83	15	10.55	16	—	—	—	1,384	36
92	38	45	33	84	76	63	25	24.22	—	—	—	—	588	07
330	62	122	35	130	19	45	—	3.67	21	87	—	—	1,979	60
114	50	—	—	93	79	90	32	21.65	—	—	—	—	771	90
228	50	135	90	154	—	87	50	8.27	52	65	—	—	1,887	30
282	50	206	63	210	—	745	05	97.87	12	50	43	50	2,306	51
446	35	219	67	212	10	136	50	10.03	—	—	—	—	2,377	34
310	55	148	98	124	65	282	—	17.66	12	16	—	—	2,652	92
404	80	223	31	235	60	178	75	15.24	444	70	—	—	3,032	26
10,440	**75**	**6,445**	**23**	**5,838**	**13**	**9,605**	**50**		**1.730**	**28**	**43**	**50**	**78,510**	**72**

Statens offentliga utredningar år 1934 (tiden 1/1—16/12)	Sättning Ordinarie Kr.		Sättning Förhöjd Kr.	
1	2		3	
1. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 2. Finanspolitikens ekonomiska verkningar. 279 s.	1,921	60	43	20
2. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 3. Löneutvecklingen och arbetslösheten. 162 s. 1 bil.	1,092	—	151	40
3. 1933 års teaterutrednings betänkande. Del 1. De fasta statsunderstödda teatrarna. 164 s.	1,074	80	183	50
4. Betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område. 198 s.	1,045	33	88	92
5. Betänkande med förslag angående frågan om lämpliga åtgärder till skydd för sjömän vid besök i utländska hamnar. 208 s.	1,481	50	226	48
6. Utredning med förslag om åtgärder för åstadkommande av billiga egnahemsbyggnader. 56 s.	—	—	—	—
7. Betänkande i fråga om inrättande av ett institut för medellång och långfristig kreditgivning åt företag inom näringslivet. 54 s.	361	36	—	—
8. Betänkande med förslag till sjöarbetstidslag. 130 s.	933	80	148	67
9. Medicinalstyrelsens förslag till nya författningsbestämmelser angående statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor m. m. 66 s.	453	51	37	80
10. Utlåtanden över utredningen angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter m. m. 214 s.	1,392	68	31	73
11. Utredning angående åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten. 176 s.	1,288	70	340	65
12. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 4. Penningpolitik, offentliga arbeten, subventioner och tullar som medel mot arbetslöshet. 176 s.	1,200	—	26	46
13. Stadshypotekssakkunnigas betänkande med förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa samt angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m. 102 s.	664	90	6	—
14. Undersökningar angående det sociala hjälpklientelet. 228 s.	1,575	28	560	86
15. Betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens och kommunala inrättningars behov. 88 s.	605	06	73	06
16. Betänkande med förslag till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder m. m. 106 s.	689	—	2	—
17. Statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. 56 s.	374	—	69	20
18. 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. 362 s.	2,657	—	503	76
19. Pensionsförsäkringsreformen. Kortfattad framställning av 1928 års pensionsförsäkringskommittés förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. 26 s.	182	—	17	95
20. Betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar m. m. 54 s.	366	20	49	26
21. 1933 års teaterutrednings betänkande. Del 2. Utredning rörande teaterförhållandena i riket. 139 s.	915	—	200	70
22. Betänkande angående den slutna kroppssjukvården i riket jämte vissa därmed sammanhängande spörsmål. 753 s.	5,141	60	1,614	54
23. Betänkande med förslag angående bemanning av svenska fartyg jämte statistisk utredning angående svenska handelsflottans bemanning år 1931. 174 s.	1,183	64	739	32
24. Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. 704 s.	—	—	—	—
25. Förslag till alternativa koraler. 31 s.	—	—	—	—

Tryckning Kr.		Papper Kr.		Omslag och bokbinderi-arbete Kr.		Korrigering Summa Kr.		Korrigering I % av ordinarie sättnings-kostnader	Extra kostnader Kr.		Kostnader för övertid Kr.		Total-kostnad Kr.	
4		5		6		7		8	9		10		11	
578	13	251	49	218	32	914	75	47.60	—	—	—	—	3,927	49
333	82	144	70	164	45	453	60	41.54	136	43	55	—	2,531	40
276	33	81	80	95	25	286	80	26.68	5	—	—	—	2,003	48
276	15	143	90	106	05	244	92	23.43	—	—	—	—	1,905	30
384	80	150	80	142	40	108	—	7.29	—	—	—	—	2,493	98
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	566	60
94	—	20	30	52	—	17	96	4.97	—	—	—	—	545	62
220	83	64	84	90	20	604	65	64.75	110	—	56	50	2,229	49
111	75	32	89	66	75	—	—	—	—	—	—	—	702	70
469	15	234	90	212	55	102	20	7.34	—	—	—	—	2,443	21
263	95	126	27	112	75	228	60	17.74	—	—	309	—	2,669	92
458	20	158	41	155	14	542	40	45.20	—	—	—	—	2,540	61
188	10	70	67	97	92	214	06	32.19	—	—	—	—	1,241	65
408	90	144	64	139	45	361	—	22.92	30	—	—	—	3,220	13
200	80	99	70	134	48	113	91	18.38	—	—	—	—	1,227	01
282	95	163	30	209	20	101	30	14.70	106	30	—	—	1,554	05
235	50	253	75	282	25	79	35	21.22	76	39	—	—	1,370	44
791	05	765	44	497	50	2,440	30	91.84	90	—	58	50	7,803	55
79	60	67	19	145	20	30	—	16.48	11	25	—	—	533	19
102	90	33	—	68	32	122	62	33.48	—	—	—	—	742	30
234	—	71	77	94	95	307	20	33.57	201	90	—	—	2,025	52
1,859	55	1,095	12	834	59	1,787	—	34.76	183	18	—	—	12,515	58
312	40	119	62	120	55	99	75	8.43	107	23	—	—	2,682	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,963	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,625	—

1	2		3	
26. Utredning i fråga om användandet av postsparbankens medel. 48 s.	312	—	99	13
27. Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 1. Vägar. 434 s.	2,817	65	679	65
28. Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 3. Avgivna utlåtanden. 47 s.	311	25	111	85
29. 1930 års pensionssakkunniga. Betänkande rörande familjepensionering för tjänstemän vid den civila statsförvaltningen och för arbetare i statens tjänst. 167 s.	1,085	—	514	58
30. Utlåtanden över betänkande med förslag till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder m. m. (Trettonmannakommissionens betänkande.) 227 s.	1,484	08	35	45
31. Betänkande angående omorganisation av landsfogdetjänsterna. 111 s.	731	60	134	73
32. Betänkande med förslag till lag om virkesmätning m. m. 188 s.	1,216	24	92	90
33. Järnvägs- och automobiltrafik. 260 s.	624	—	705	90
34. Varutrafiken med bil samt statistisk och kartografisk översikt av totala varutrafiken till och från Stockholm under maj månad 1932. Separatbilaga till 1932 års trafikutrednings betänkande den 19 januari 1934. 44 s.	1,746	—	688	67
35. Betänkande med utredning och förslag angående sänkning av läkemedelspriserna, revision av apoteksvarustadgan m. m. 612 s.	4,243	10	484	75
36. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande frihamnsväsendet. 253 s.	1,699	80	142	46
37. Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning angående statens lånefond för sekundärlån mot inteckning i jordegendom m. m. 147 s.	1,069	50	736	08
38. Betänkande angående arbetsfördelning m. m. för tulltaxerings- och kontorsgöromål vid tullverket. 227 s.	1,500	72	464	52
39. Betänkande med förslag till spritdrycksförordning m. m. 710 s.	4,696	12	961	95
40. Utredning och förslag rörande de extra ordinarie lärarnas vid de allmänna läroverken anställningsförhållanden m. m. 159 s.	1,090	20	433	10
41. Utredning och förslag angående en förbättrad ställning för ämnena latin och grekiska vid de allmänna läroverken. 112 s.	729	31	113	06
42. 1934 års avlöningsrevision för icke-ordinarie personal. Betänkande med förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom allmänna civilförvaltningen. 83 s.	547	90	50	08
43. Betänkande med förslag angående avsättningen av smör och andra fettämnen av inhemskt ursprung. 190 s.	1,250	58	361	81
44. Allmänna arbeten för arbetslöshetens bekämpande i Sverige 1929—1934. 38 s.	247	—	186	40
45. Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till kungörelse angående lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. 93 s.	649	15	608	70
46. Statens organisationsnämnd. Betänkande med förslag rörande lotsverkets personalfråga och därmed sammanhängande förhållanden. 217 s.	1,448	16	316	06
47. Betänkande och förslag angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m. 219 s.	1,440	25	98	55
48. Utredning rörande reguljär luftfart samt luftfartsmyndighetens organisation. 244 s.	1,770	30	436	17
49. 1934 års militärpensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänstepensionsreglemente för befattningshavare vid försvarsväsendet.	1,873	23	279	94
50. Utredning angående revision av 18 kap. 13 § strafflagen	253	80	7	28
Summa	**61,435**	**90**	**13,859**	**23**

Anm. 1. Kostnader för de till riksgäldskontoret överlämnade exemplaren utgjorde under

Anm. 2. Beträffande nr 6. 24 och 25 har möjlighet icke förelegat att meddela specifika-

4		5		6		7		8	9		10		11	
70	80	13	05	41	55	38	70	12.40	14	—	—	—	589	28
762	75	425	25	308	47	1,162	50	41.26	367	20	—	—	6,523	47
70	95	20	25	75	68	18	—	5.78	—	—	—	—	607	98
494	45	340	75	352	76	274	—	25.25	136	48	12	50	3,210	47
443	80	185	96	174	10	133	75	9.01	—	—	42	75	2,499	89
224	—	106	57	127	80	375	45	59.44	—	—	—	—	1,699	65
414	90	212	94	207	77	126	48	10.14	40	—	—	—	2,311	18
373	50	219	—	214	—	312	—	50.—	637	68	—	—	3,086	08
475	60	176	63	163	25	213	—	12.20	461	78	—	—	3,924	93
1,110	45	419	81	290	23	1,270	04	29.94	70	—	—	—	7,888	38
454	40	174	—	154	48	92	65	5.45	30	—	—	—	2,747	74
254	85	174	36	152	40	341	83	31.96	8	—	—	—	2,737	02
374	—	103	82	115	75	1,473	09	98.16	208	52	—	—	4,239	92
2,987	80	3,064	94	2,152	88	1,814	—	38.63	92	10	48	—	15,817	79
269	58	76	18	88	53	394	90	36.22	4	—	69	—	2,425	49
182	—	50	77	73	73	38	—	5.21	—	—	—	—	1,186	87
186	55	91	35	128	79	138	65	25.31	26	25	—	—	1,169	57
369	60	165	30	138	99	421	83	33.78	—	—	—	—	2,708	11
87	50	39	88	77	55	136	70	55.34	50	75	7	50	833	28
148	20	86	10	90	95	98	03	15.14	4	—	—	—	1,685	18
438	26	197	58	181	88	358	58	24.75	87	50	—	—	3,027	92
426	—	257	88	225	67	454	90	31.58	40	50	212	50	3,156	20
455	95	187	95	177	47	1,177	15	66.49	108	50	—	—	4,313	49
599	85	312	65	259	61	762	20	40.68	243	97	334	50	4,665	45
125	15	63	44	107	55	100	80	—	—	—	—	—	658	02
19,963	**25**	**11,460**	**36**	**10,121**	**49**	**20,887**	**50**	—	**3,688**	**86**	**1,205**	**75**	**146,777**	**10**

åren 1930—1933 resp. 1930 — 4,453: 12, 1931 — 5,076: 18, 1932 — 3,099: 45, 1933 — 3,162: 73.
tion av kostnaderna.

å papper till de för riksdagen avsedda exemplaren av vederbörande betänkande samt dessas tryckning. Denna för riksdagen avsedda del av trycket uppgår i regel till 250 exemplar, och kostnaderna, som riksgäldskontoret haft att vidkänas härför, hava under åren 1930—1934 uppgått till respektive 4,453 kronor 12 öre, 5,076 kronor 13 öre, 3,099 kronor 45 öre, 3,162 kronor 73 öre och 3,086 kronor 26 öre.

Revisorernas uttalande.

I det föregående har lämnats en redogörelse för de åtgärder, som vidtagits för nedbringande av statens kostnader för kommittétryck. Vid flera tillfällen hava riksdagens revisorer framhållit angelägenheten av att nödig sparsamhet iakttoges i sådant hänseende. Sålunda uttalade 1921 års statsrevisorer, att manuskript borde vara så utarbetade, att omfattande korrigeringar i görligaste mån kunde undvikas, enär dessa droge högst avsevärda kostnader. Ävenledes borde tillses att övertidsersättning ej finge förekomma vid sättning och tryckning annat än då tvingande skäl förelåge. Revisorerna framhöllo även önskvärdheten av ett utnyttjande i större omfattning av landsortens tryckerier med hänsyn till deras möjligheter att utföra arbetet till lägre pris. Vad då yttrades synes ännu äga tillämpning, om ock med viss reservation för då påtalade kostnader för övertidsersättning. Dylik ersättning synes under senare år allt mindre hava förekommit och lär numera ej spela någon mera väsentlig roll. Revisorerna vilja emellertid alltjämt understryka vikten av att manuskript avlämnas till trycket i fullt genomarbetat skick, varigenom bland annat korrigeringskostnaderna kunna avsevärt nedbringas samt större frihet vinnes vid val av tryckeri. Kostnadsökningar, som bero på bristande iakttagande härav eller på otillräcklig planering av utredningsarbetet över huvud taget liksom på underlåtenhet att till fullo utnyttja den erfarenhet och sakkunnighet på det tryckeritekniska området, som står till buds hos statens tryckerisakkunnige, kunna icke försvaras.

Då statsverkets kostnader för kommittétryck under det senaste året visat tendens till en stegring med nära 100 procent mot föregående år, hava revisorerna velat ånyo fästa uppmärksamheten på berörda spörsmål.

ÅTTONDE HUVUDTITELN.

Ecklesiastikdepartementet.

§ 38.

Tillhandahållande av formulär för ansökning om statens räntefria studielån.

Enligt § 3 av Kungl. Maj:ts reglemente för utdelning av statens räntefria studielån den 19 juni 1919 (nr 511) skall vid ansökning om dylikt lån fogas uppgift angående sökandens personliga och ekonomiska förhållanden, avfattade enligt ett reglementet bifogat formulär. Detta formulär skall efter rekvisition sökande kostnadsfritt tillhandahållas från ecklesiastikdepartementet.

Enligt vad revisorerna inhämtat har sistberörda bestämmelse alltsedan tillkomsten av ovannämnda reglemente tillämpats på det sätt, att sökande vid personligt besök i departementet fått ifrågavarande formulär till sig överlämnat, varemot till departementet ställda rekvisitioner, vilka inkommit per post, överlämnats till kommissionären för åtgärd. För sin befattning med dessa ärenden har kommissionären genom postförskott uttagit en ersättning, som tidigare enligt kungörelsen den 28 maj 1886 (nr 42) angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter utgjorde 75 öre per försändelse, vartill kommit ersättning för postporto. Efter ikraftträdandet den 1 januari 1934 av kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter har berörda ersättning uppgått till 1 krona, vartill kommit 25 öre för porto och 5 öre för papper eller således tillhopa 1 krona 30 öre. Vid expedierandet av formulär har kommissionären under ett flertal år översänt en av honom på egen bekostnad tryckt promemoria i saken, innehållande vissa upplysningar rörande spörsmål, varom enligt vunnen erfarenhet förfrågningar ofta gjorts hos kommissionären.

Antalet formulär, som under tiden den 1 januari—den 1 november 1934 av kommissionären expedierats, uppgår till 868. Hela antalet ansökningar om studielån var år 1933 1,255 stycken, år 1932 1,173 stycken och år 1931 1,226 stycken. Omkring $^1/_4$ av hela antalet rekvisitioner av formulär hava ställts direkt till kommissionären.

Av de under åren 1931—1933 sökande torde i runt tal omkring $^3/_4$ hava genom kommissionären erhållit formulär.

Revisorernas uttalande.

Avsikten med bestämmelsen om att ifrågavarande formulär för ansökning om statens räntefria studielån skall kostnadsfritt tillhandahållas

synes hava varit, att de personer, som på grund av medellöshet eller svag ekonomi måste söka de statliga studielånen, icke skola belastas med andra utgifter, än som oundgängligen påkallas. Revisorerna äro av den uppfattningen, att det förfaringssätt, som av vederbörande tjänstemän inom ecklesiastikdepartementet tillämpats, då man till kommissionären för handläggning i enlighet med gällande kommissionärskungörelses bestämmelser överlämnat till departementet inkomna rekvisitioner å formulär av berörda slag, icke står i god överensstämmelse med de synpunkter, som synas hava varit vägledande vid bestämmelsens utfärdande. I anledning härav hava revisorerna ansett sig böra för riksdagen omförmäla vad sålunda förekommit och vilja samtidigt uttala sin förväntan, att en ändring i nämnda tillvägagångssätt snarast måtte vidtagas.

§ 39.

Dyrtidstillägg åt personalen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Till personalen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala har under en följd av år utbetalats dyrtidstillägg enligt § 3 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst eller med belopp, som äro avsedda för sådana befattningshavare, vilkas avlöningar icke blivit reglerade.

Akademiska sjukhuset är en statsinstitution, som emellertid med sin verksamhet även tillgodoser Uppsala läns landstingsområde i fråga om dess sjukvårdsbehov. Landstinget har lämnat räntefria lån med betydande belopp — över tre miljoner kronor — till sjukhusbyggnaderna. Lånen äro lämnade mot av universitetet utfärdade skuldförbindelser med rätt till inteckning i sjukhusfastigheten. Enligt låneavtalen äger landstinget uppsäga lånen till återbetalning, om sjukhuset skulle av universitetet avyttras eller om en överenskommelse emellan universitetet och Uppsala län om sjukvårdens besörjande av universitetet icke skulle kunna träffas.

Landstingets ställning till sjukhuset regleras genom ett mellan universitetet och landstinget upprättat kontrakt (av år 1900 med sedermera vidtagna ändringar), enligt vilket universitetet gentemot landstinget åtagit sig att tillhandahålla ett antal sjuksängar, att ansvara för de sjukas vård och underhåll samt att fullgöra alla de skyldigheter och förbindelser av vad beskaffenhet de vara må, som författningsenligt åligga länets lasarett och kurhus. Landstinget har å sin sida enligt kontraktet att ersätta universitetet bland annat dels med en viss avgift för varje sjukdag, dels ock med hälften av den brist, som kan uppstå i kostnaderna för vård vid sjukhuset av sjuka från Uppsala län. Den andra hälften av denna brist täckes från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till Akademiska sjukhuset.

Stat för sjukhuset skall varje år fastställas av det mindre akademiska konsistoriet.

Konsistoriet hade den 6 juni 1930 fattat beslut angående fastställande av Akademiska sjukhusets stat för budgetåret 1930/1931.

Efter granskning av universitetets och Akademiska sjukhusets i Uppsala räkenskaper för budgetåret 1930/1931 framställde riksräkenskapsverkets revision två anmärkningar. Den ena anmärkningen avsåg, att till viss personal vid nämnda sjukhus — predikant, organist, föreståndarinnor, sjukgymnaster, sköterskor, barnmorskor, baderska, badbiträde, fotografiskt biträde, expeditionsbiträde, ammor, intendent, kassör, kontorsbiträden, kontorsgosse, vaktmästare, snickare, tapetserare, trädgårdsmästare, portvakt, drängar, maskinmästare, maskinist, eldare, putsare, smed, verkmästare, kökspersonal med undantag av elever, ekonomiarbetare, serveringsbiträden, tvätterskor, strykerskor, manglerska, sömmerskor, städerskor, postutdelare och barberare — utbetalts dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst med sammanlagt 71,457 kronor, varvid dyrtidstillägget å ena sidan för varje månad avförts å kontot »Akademiska sjukhusets drift» och å den andra sidan återförts till samma konto från det å riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Då personalen vid sjukhuset icke kunde anses såsom sådana befattningshavare i statens tjänst, som avsåges i nämnda kungörelse, hade dyrtidstillägg till samma personal icke bort utgå från det angivna dyrtidstilläggsanslaget. På grund härav anmärktes 71,457 kronor till ersättande av mindre akademiska konsistoriet, vilket den 6 juni 1930 fattat beslut angående fastställande av Akademiska sjukhusets stat för budgetåret 1930/1931. Den andra anmärkningen gällde, att till kamreraren vid sjukhuset E. Stenkil, som åtnjöte en årslön av 2,000 kronor, utbetalts dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i ovannämnda kungörelse med sammanlagt 606 kronor, vilket belopp i räkenskapen avförts från ovannämnda å riksstaten uppförda förslagsanslag. Då Stenkil såsom kamrerare vid sjukhuset icke kunde anses såsom sådan befattningshavare i statens tjänst, som avsåges i ifrågavarande kungörelse, hade dyrtidstillägg till honom icke bort utgå från det angivna anslaget. På grund härav anmärktes 606 kronor till ersättande.

Anmärkningarna bestredos av konsistoriet.

Genom två särskilda utslag den 8 februari 1933 förpliktade riksräkenskapsverket de för utbetalningarna ansvariga att ersätta statsverket på grund av den förra anmärkningen 71,457 kronor och på grund av den senare anmärkningen 606 kronor.

Mot beslutet uttalades emellertid skiljaktig mening av generaldirektören E. Stridsberg, vilken, efter att hava angivit de skäl, på grund av vilka han ansåge att anmärkningarna icke borde fastställas, gjorde följande uttalande: »En annan sak är, om dyrtidstillägget till ifrågavarande befattningshavare icke bort utgå efter de för nyreglerade verk gäl-

lande grunder (§ 4), då lönerna för universitetets tjänstemän numera äro att anse såsom reglerade. Då yrkande i sådant avseende icke framställts av revisionen, saknar jag emellertid anledning att närmare ingå på detta spörsmål. Av enahanda skäl kan för närvarande lämnas åsido det förhållandet, att Uppsala läns landsting icke bidragit till kostnaderna för dyrtidstillägget till sjukhuspersonalen.»

De för utbetalningarna ansvariga anförde — under hänvisning till viss av direktionen för Akademiska sjukhuset, universitetets drätselnämnd samt mindre akademiska konsistoriet verkställd utredning — hos kammarrätten besvär över riksräkenskapsverkets utslag med yrkande om utslagens upphävande och befrielse från den genom desamma ålagda ersättningsskyldigheten. Vidare anförde konsistoriet såsom subsidiär invändning mot det av riksräkenskapsverket beräknade beloppet för oriktigt utgivna dyrtidstillägg, att verket underlåtit taga hänsyn till att halva beloppet av dyrtidstilläggen från den av verket intagna ståndpunkten dock bort belasta statsverket, nämligen såsom andel i sjukhusets brist för budgetåret 1930/1931, och därför med verkets utgångspunkt bort belasta statsanslaget VIII:E.5.

Kammarrätten inhämtade över besvären utlåtande från statskontoret. I utlåtande den 3 maj 1934 uttalade statskontoret, bland annat, att, då sjukhuset vore en statlig institution och drevs i statens egen regi, personalen finge anses vara anställd i statens tjänst, vid vilket förhållande, jämlikt bestämmelserna i § 7 i dyrtidstilläggskungörelsen, den myndighet, som ägde bestämma ifrågavarande befattningshavares avlöning, vore befogad att lämna dyrtidstillägg, om ock i den mån myndigheten funne sådant påkallat. Vidare anför statskontoret: »En annan sak är, huruvida det i detta fall varit lämpligt medgiva, att dyrtidstillägg skall utgå, eller om icke avlöningsförhållandena hellre bort regleras på annat sätt. Genom den vidtagna anordningen har nämligen landstingets förenämnda bidrag till täckande av uppkommen brist blivit mindre än som torde hava avsetts och som skulle hava blivit fallet, därest personalens samtliga avlöningsförmåner blivit uppförda å sjukhusets stat. Detta är emellertid ett spörsmål, som i förevarande anmärkningsmål knappast lärer äga relevans.»

Kammarrätten meddelade den 31 maj 1934 utslag i målen. Kammarrätten förklarade, att som ifrågavarande befattningshavare finge anses vara innehavare av sådana befattningar i statens tjänst, som avsåges i § 7 kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, samt, såvitt av handlingarna i målen framginge, av dem åtnjutna avlöningsförmåner finge anses utgå av statsmedel, hade den myndighet, som ägde bestämma befattningshavares löner, kunnat besluta om utgående av dyrtidstillägg i enlighet med i omförmälda kungörelse givna bestämmelser. Då vidare, såvitt av handlingarna i målen framginge, av behörig myndighet fattats dylikt be-

slut *samt erinran ej gjorts mot de grunder, efter vilka dyrtidstillägg utbetalats,* fann kammarrätten skäligt att med ändring av riksräkenskapsverkets utslag ogilla revisionens i målen förda talan.

Efter det att riksräkenskapsverkets anmärkningar blivit vederbörande delgivna, har något dyrtidstillägg från dyrtidstilläggsanslaget icke vidare utbetalats till personalen. Sedan numera kammarrätten förklarat hinder icke föreligga att lämna personalen dyrtidstillägg, har Uppsala universitets drätselnämnd i underdånig skrivelse den 27 september 1934 anfört bland annat följande:

På grund av de gjorda anmärkningarna blev drätselnämnden under hela räkenskapsåren 1932/1933 och 1933/1934 förhindrad att med anlitande av vederbörande utgiftstitel, VIII:N 11, tillhandahålla här ifrågavarande befattningshavare vid Akademiska sjukhuset dyrtidstillägg i förut tillämpad ordning. Då befattningshavarnes löner ej kunde sänkas, ordnades saken i avvaktan på slutligt utslag i anmärkningsmålen och i samråd med vederbörande i riksräkenskapsverket på så sätt, att belopp, som till storleken motsvarade dyrtidstilläggen, utbetalades å sjukhusets allmänna stat från andra för sjukhuset tillgängliga medel. Härigenom måste bristen i sjukhusets räkenskaper ökas för vartdera av budgetåren 1932/1933 och 1933/1934 med det belopp, vartill dyrtidstilläggen för respektive år skolat uppgå.

Enligt nådigt brev av den 22 juni 1920 skall, därest brist uppstår i kostnaderna för vård vid sjukhuset av sjuka från Uppsala län, ena hälften av bristen ersättas av Uppsala läns landsting och andra hälften av staten, och finnes för sistnämnda ändamål i statsbudgeten under VIII huvudtiteln och rubriken »Universitetssjukhus» upptaget ett förslagsanslag å 110,000 kronor.

Den ökning av bristen, varom ovan talas, har alltså drabbat med ena hälften nyssnämnda anslag för universitetssjukhus och med andra hälften Uppsala läns landsting. För statsverkets del betyder detta endast, att anslaget till universitetssjukhus i stället för anslaget VIII:N 11 belastats med statsverkets andel i bristen, men för landstingets vidkommande innebär det en direkt utgift, som landstinget haft men som i stället skolat belasta anslaget VIII:N 11. Landstinget har nu i skrivelse som här i avskrift bifogas, anhållit, att de belopp, tillhopa 78,394 kronor, som av landstinget på grund av anmärkningen av riksräkenskapsverkets revision och riksräkenskapsverkets ovannämnda utslag utbetalts, måtte återbetalas. Drätselnämnden vitsordar, att sagda summa utgjort det belopp, som landstinget för de ifrågavarande två budgetåren fått bära i sådan ökning av den å landstinget fallande bristandel, som nyss omförmälts.

Under åberopande av vad härovan anförts får drätselnämnden för den skull i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes antingen bemyndiga drätselnämnden att av medel från anslaget under VIII:N 11 till Uppsala läns landsting utbetala det belopp som av landstinget begärts, eller också från eljest tillgängliga medel anvisa nyssnämnda belopp.

I över framställningen den 3 november 1934 avgivet underdånigt utlåtande anförde statskontoret:

Såsom av handlingarna i ärendet framgår har drätselnämnden vid Uppsala universitet i avvaktan på kammarrättens utslag i ifrågavarande

anmärkningsmål under budgetåren 1932/1933 och 1933/1934 bestritt kostnaderna för dyrtidstillägg till berörda befattningshavare vid Akademiska sjukhuset av tillgängliga medel å sjukhusets allmänna stat. I den mån landstingets bidrag till sjukhuskostnadernas täckande under nämnda budgetår härigenom blivit större än om dyrtidstilläggen utbetalats från vederbörligt anslag å riksstatens åttonde huvudtitel, måste landstinget enligt statskontorets uppfattning anses vara berättigat till ersättning från detta anslag. Då det emellertid lärer ankomma på drätselnämnden att utan särskilt bemyndigande föranstalta härom, synes förevarande framställning icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Statskontoret vill i detta sammanhang icke underlåta framhålla att enligt ämbetsverkets mening skäl icke föreligger att landstinget, såsom nu är fallet, skall vara befriat från att deltaga i utgifterna för den betydande del av löneförmånerna till sjukhusets befattningshavare, som utgöres av dyrtidstillägg.

Ämbetsverket får fördenskull förorda att fråga om ändring av gällande ordning rörande landstingets bidragsskyldighet till sjukhuset (prop. 376/1920) tages under övervägande.

Genom beslut den 16 november 1934 fann Kungl. Maj:t med hänsyn till vad statskontoret i ärendet anfört ifrågavarande framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Revisorernas uttalande.

Genom kammarrättens ovanberörda utslag har allenast fastslagits, att mindre akademiska konsistoriet icke saknat befogenhet att besluta om dyrtidstilläggs utgående i enlighet med i dyrtidstilläggskungörelsen givna bestämmelser.

Revisorerna hava emellertid funnit att *andra skäl* förelegat, vilka tala för, att dyrtidstillägg från dyrtidstilläggsanslaget icke alls bort utgå eller att i varje fall dyrtidstillägg *av statsmedel* bort utgå med lägre belopp än som nu skett.

I mån av stegrade driftkostnader — till vilka kostnader personalens på grund av dyrtiden ökade löner böra hänföras — måste också ökning uppstå i den brist, som återstår att täcka, sedan tillgängliga inkomstmedel tagits i anspråk. Denna brist skall enligt kontraktet mellan staten och landstinget ersättas av landstinget och staten med hälften vardera, d. v. s. landstinget bör i samma utsträckning som staten bidraga till personalens ökade löner.

Genom att sjukhuspersonalen i förevarande fall lämnats dyrtidstillägg med de högsta belopp, som enligt dyrtidstilläggskungörelserna kunna beredas befattningshavare i statens tjänst, hava de ökade driftkostnaderna, i vad desamma avse löner, kommit att betunga endast den ena parten, staten, medan den andra parten, landstinget, blivit helt befriad från att bidraga till ifrågavarande utgifters bestridande.

Revisorerna hava funnit anmärkningsvärt, att icke nu ifrågavarande kostnader, med beaktande av statens intresse härutinnan, fördelats mellan staten och landstinget.

Revisorerna hava även kommit till den uppfattningen att beloppen av de medgivna dyrtidstilläggen icke ansluta sig till bestämmelserna i dyrtidstilläggskungörelsen. Dessa tillägg hava nämligen beräknats med de högre belopp, som äro fastställda för befattningshavare vid oreglerade verk, ehuru tilläggen jämlikt kungl. brev den 6 juni 1925 angående nya stater för universitetet i Uppsala m. m. synas hava bort utgå efter de för nyreglerade verk angivna grunderna.

§ 40.

Tekniska högskolan.

Vid granskning av tekniska högskolans förvaltning för budgetåret 1933/1934 hava revisorerna uppmärksammat, att två förutvarande innehavare av vaktmästarbefattning vid högskolan, Klaes August Johansson och Carl Alfred Svensson, efter erhållet avsked med pension alltjämt tjänstgöra såsom vaktmästare vid skolan.

Johansson är född den 18 augusti 1857, utnämndes till ordinarie vaktmästare vid högskolan den 1 augusti 1892, anställdes såsom förste vaktmästare därstädes den 8 juni 1910 och kvarstod i denna egenskap, enligt kollegienämndens beslut jämväl efter uppnådd pensionsålder, intill fyllda 70 år. Alltsedan den 19 augusti 1927 har Johansson på förordnande uppehållit en extra vaktmästarbefattning å högskolans kansli.

Svensson är född den 5 augusti 1865, utnämndes till ordinarie laboratorietjänare vid bergsskolan den 1 oktober 1895, vilken befattning sedermera omändrades till laboratorievaktmästarbefattning, och erhöll från denna befattning avsked med den 5 augusti 1932. Laboratorievaktmästarbefattningen har emellertid av lärarkollegiet blivit föreslagen att omändras och i avvaktan härpå har Svensson förordnats att från och med den 6 augusti 1932 såsom vikarie uppehålla en del av befattningen.

Revisorerna hava jämväl uppmärksammat, att den vid fackavdelningen för lantmäteri från och med den 1 juli 1932 nyinrättade vaktmästarbefattningen, till vilken ansökningstiden utgick den 24 september 1932, först den 23 oktober 1934 besatts med ordinarie innehavare. Vid utgången av ansökningstiden hade 395 ansökningar inkommit.

Revisorernas uttalande.

Enligt revisorernas mening måste det anses mindre lämpligt, att personer, som avgått från sin befattning med pension, bibehållas i tjänst. I all synnerhet gäller detta under nuvarande konjunkturförhållanden, vilka föranlett statsmakterna att för beredande av ökade försörjningsmöjligheter för yngre arbetskrafter sänka pensionsåldrarna och på så sätt avkoppla de högsta åldersgrupperna. Synnerligen starka skäl och framför allt hänsynen till statens intressen böra således kunna åberopas, därest fortsatt anställning av pensionerade arbetskrafter ifrågasättes. I de här föreliggande fallen synes emellertid Johanssons och Svenssons bibehållande i tjänst efter uppnådd pensionsålder så mycket mindre

motiverad ur det allmännas synpunkt som det att döma av det stora antalet sökande till vaktmästarbefattningen vid fackavdelningen för lantmäteri torde varit synnerligen lätt att finna för de här ifrågavarande jämförelsevis okvalificerade göromålen väl lämpade yngre arbetskrafter.

Såsom ovan nämnts har den från och med den 1 juli 1932 nyinrättade vaktmästarbefattningen först den 23 oktober 1934 besatts med ordinarie innehavare. Då detta dröjsmål med ärendets avgörande icke synes överensstämma med god ordning, hava revisorerna velat fästa vederbörandes uppmärksamhet därå.

§ 41.

Domkapitlet i Växjö.

Revisorerna hava avlagt besök vid domkapitlet i Växjö.

Domkapitlets expeditionslokaler äro inrymda i biskopsgården Östrabo. Större delen av domkapitlets arkiv, huvudsakligen äldre handlingar, förvaras i domkyrkans i Växjö båda tornkammare. Den övriga delen av arkivet, till stor del bestående av yngre arkivserier, som användas i det löpande arbetet, förvaras i ovannämnda expeditionslokaler.

I skrivelse den 18 maj 1932 gjorde domkapitlet hos Kungl. Maj:t framställning rörande förvaringen av domkapitlets arkivalier och anförde därvid, bland annat, följande.

Vid den 14 juni 1928 av riksarkivet företagen inspektion av domkapitlets i domkyrkans i Växjö torn inrymda arkiv hade framhållits arkivaliernas synnerligen olämpliga förvaringssätt. Risken för eldfara vore synnerligen stor och lokalerna voro även oändamålsenliga så till vida, att handlingarna i hög grad bleve lidande genom temperaturväxlingarna, enär lokalerna icke kunde uppvärmas. Vid en genom riksarkivet verkställd förnyad inspektion den 21 augusti 1931 hade tillfullo bekräftats nödvändigheten av snara åtgärder till det ovärderliga materialets räddning undan den fara till förstörelse, som dess sällsynt eldfarliga förvaring innebure. Domkapitlet hade länge haft sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden. I Växjö hade nu uppförts en nybyggnad för Kronobergs läns lantmäterikontor och förslag hade framställts att i denna byggnad tills vidare inrymma domkapitlets arkivhandlingar. En möjlighet erbjöde sig således att skaffa domkapitlets dyrbara arkivaliesamlingar en låt vara tillfällig men dock betryggande förvaringsort. Domkapitlet ville därför hemställa om medgivande att till ett lämpligt arkivrum i nämnda byggnad överföra och där tills vidare förvara ovannämnda i domkyrkans torn befintliga arkivalier.

Enligt beslut den 18 november 1932 medgav Kungl. Maj:t, att domkapitlet finge under vissa av lantmäteristyrelsen angivna förutsättningar till lämpligt arkivrum i lantmäterikontorets nyuppförda byggnad överföra och där tillsvidare förvara sina arkivalier.

I skrivelse den 8 februari 1934 har domkapitlet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte av de medel, som anvisats eller kunde komma att av riksdagen anvisas till s. k. statliga beredskapsarbeten bevilja domkyrkan, som det enligt kyrkolagen tillkomme att anskaffa lokal åt domkapitlet,

ett belopp av 142,000 kronor dels till uppförande av ett domkapitelshus för domkapitlets och stiftsnämndens arkiv och kansli, dels ock för renovering av domkapitlets sessionsrum jämte en till stiftsnämnden upplåten annexbyggnad, eller, därest nämnda medel icke vore därför tillgängliga, hos riksdagen utverka anslag för ändamålet. I domkapitlets skrivelse anfördes, bland annat, följande.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 18 november 1932 hade domkapitlet anmodat en arkitekt att inkomma med förslag till ordnande av de lokaler i lantmäterikontorets byggnad till arkiv, som av vederbörande överlantmätare kunde bliva domkapitlet anvisade. Sedermera inkom arkitekten till domkapitlet med ritningar jämte kostnadsförslag till iordningställande av två rum i nämnda byggnad, av vilka det större skulle erbjuda disponibelt hyllutrymme av 280 hyllmeter och det mindre 66 hyllmeter utefter väggarna. Kostnaderna beräknades till cirka 1,150 kronor. När domkapitlet sommaren 1933 skulle överflytta arkivet till de nya lokalerna hade det emellertid visat sig, att lantmäterikontoret icke kunde upplåta det mindre rummet, enär kontoret behövde detsamma för eget bruk. Då därtill komme, att tillträde till det mindre rummet, som lantmäterikontoret självt hade behov av, endast kunde ske genom det rum, varest domkapitlet skulle hava sina arkivalier förvarade, och domkapitlet i följd därav icke skulle haft möjlighet att stänga om sitt arkiv, vore ett överflyttande av detsamma till lantmäterikontoret icke möjligt.

Berörda ärende är alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna konstaterade vid sitt besök, att tornkamrarna och särskilt det södra tornrummet, där huvudsakligen de äldsta arkivalierna förvaras, voro mycket olämpliga som förvaringsrum för arkivalier. Som följd av det otillfredsställande förvaringssättet voro särskilt de äldre handlingarna delvis förstörda av fukt och mögel samt angripna av insekter. Risken för arkivaliernas förstöring genom eld i händelse av brand i kyrkan föreföll synnerligen stor. Den trappa, som ledde till arkivet var av trä, och elektriska ledningar hade framdragits genom trapprummet och arkivlokalen i södra tornkammaren. Då ifrågavarande handlingar till stor del äro oersättliga och av stor betydelse för forskningen, särskilt för bestämmandet och klargörandet av äganderättsförhållanden, synes det revisorerna angeläget, att ifrågavarande arkivalier erhålla en mera betryggande och i övrigt ändamålsenligare förvaringsplats.

§ 42.

Uppförande av prästgård med lån eller anslag från kyrkofonden.

Revisorerna hava vid besök inom Sorsele församling fäst sin uppmärksamhet vid det i Sorsele kyrkby nyuppförda kyrkoherdebostället, vilkets byggande bekostats med lån och anslag från kyrkofonden. Vid besöket kommo revisorerna till den uppfattningen, att nämnda boställe byggts på sådant sätt, att det blivit onödigt stort och dyrbart.

Revisorerna hava funnit anledning att i detta sammanhang införskaffa uppgifter, i vilken utsträckning kyrkofonden genom lån eller anslag bi-

dragit till åstadkommande av prästgårdar inom de nordligaste delarna av landet.

Lån och anslag från kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift.

Enligt 1 § i lagen den 21 november 1925 (S.F.S. nr 456) angående anlitande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift må i de fall, då inom Härnösands och Luleå stift tjänlig prästgård saknas för sådan kyrkoherde eller komminister, som i därför stadgad ordning förklarats berättigad uppbära ödebygdstillägg, Konungen — därest lämplig bostad för befattningshavare icke finnes att förhyra och ett fullgörande av den pastoratet åliggande skyldigheten att bygga ny prästgård måste med hänsyn till de ekonomiska förhållandena i pastoratet anses medföra oskäligt stor tunga för pastoratet och dess innevånare — medgiva att från kyrkofonden under de villkor, Konungen äger bestämma, till vederbörande pastorat utlämnas ett räntefritt lån till belopp motsvarande hela eller en del av kostnaden för byggnadsskyldighetens fullgörande.

Jämlikt 2 § i samma lag må i fall, som i 1 § avses, Konungen, där särskilda förhållanden sådant påkalla, medgiva, att kostnaden för byggnadsskyldighetens fullgörande helt eller delvis bestrides av kyrkofondens medel *utan återbetalningsskyldighet* för pastoratet.

Ifrågavarande lag trädde i kraft den 1 maj 1926.

Nedanstående sammanställning utvisar de församlingar inom Härnösands och Luleå stift, som från kyrkofonden erhållit räntefritt lån eller anslag utan återbetalningsskyldighet för uppförande av prästgårdar.

Församling eller pastorat	Räntefritt lån[1] kronor	Anslag utan återbetalningsskyldighet kronor	Summa kronor
Junosuando (komministerbostad)	10,000	29,500	39,500
Vilhelmina (Dikanäs komministerbostad)	20,000	20,000	40,000
» (komministerbostad i kyrkbyn)	15,000	25,000	40,000
Sorsele (kyrkoherdebostad)	20,000	30,000	50,000
Frostviken (kyrkoherdebostad)	10,000	27,750	37,750
Jokkmokk (Puottaure komministerbostad)	18,500	18,500	37,000
» (ombyggnad av kyrkoherdebostad)	14,000	15,000	29,000
Tärendö (kyrkoherdebostad)	3,000	15,380	18,380
Nedertorneå—Haparanda (komministerbost. å Seskarö)	6,200	20,000	38,400
» » » » »	6,200	—	
» » » » »	6,000	—	
Övertorneå (kyrkoherdebostad)	20,400	20,400	40,800
» (komministerbostad)	10,500	24,000	34.500
Muonionalusta (komministerbostad)	5,000	23,000	28,000
Tärna (kyrkoherdebostad)	5,500	50,500	56,000
Korpilombolo (reparation av kyrkoherdebostad)	—	12,462	12,462
Stensele (kyrkoherdebostad)	18,000	32,000	50,000
Summa	*188,300*	*363,492*	*551,792*

[1] Lånens amorteringstid är i regel 20 år med lika belopp årligen.

Som framgår av ovanstående tablå, har alltså Sorsele församling för uppbyggande av nämnda kyrkoherdeboställe från kyrkofonden erhållit *dels* 20,000 kronor som räntefritt lån, *dels* anslag med 30,000 kronor utan återbetalningsskyldighet från nämnda fond. Hela byggnaden har med värme-, vatten- och avloppsanläggningar samt planering av tomt enligt lämnad uppgift kostat 58,907 kronor 10 öre.

Rummen i kyrkoherdebostället, vars övre våning delvis ej kommit till användning för bostadsändamål, hava följande golvstorlek:

Bottenvåningen:

vardagsrum	6 × 4.5 meter
matsal	6.8 × 4.5 meter
jungfrukammare	3 × 4.5 meter
kök	5 × 4.5 meter
expedition	5 × 5 meter
expedition (herrum)	5 × 4.5 meter

Övre våningen:

sängkammare	5.2 × 5.5 meter
barnkammare	5 × 5.2 meter
gästrum	5 × 5.2 meter
vind	7.2 × 5.2 meter

Dessutom finnas en övre hall om 3.3 × 5 meter och en nedre hall om 3 × 5 meter samt erforderliga garderober ävensom vindsutrymme.

I källarvåningen finnas mat- och rotfruktkällare, vedbod, tvättstuga, pann- och bränslerum samt garage.

Takhöjden är i bottenvåningen 2.7 meter, i övre våningen 2.4 meter och i källarvåningen 2.4 meter.

Av ovanstående uppgifter framgår, att den ifrågavarande bostaden visserligen ej gjorts större än vad som enligt gällande föreskrift högst kan tillerkännas en innehavare av kyrkoherdetjänst, men, särskilt i betraktande av att en del utrymmen inom byggnaden ej kommit till användning, hava revisorerna ansett sig böra framhålla vikten av att byggnader av detta slag ej tilltagas större än som verkligen är erforderligt. Följden kan eljest bliva icke blott, att det allmännas tillgångar utan verklig nytta tagas i anspråk, utan även att boställsinnehavaren i framtiden åsamkas onödiga kostnader för uppvärmning m. m. Revisorernas uttalande.

§ 43.

De huvudsakliga bestämmelserna om ödebygdstillägg finnas meddelade i lagen den 21 november 1925 (nr 455) angående särskilda lönetillägg vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift. Rörande tillkomsten av denna lag må meddelas följande. Ödebygdstillägg vid vissa prästerliga befattningar.

I en vid 1924 års riksdag väckt motion (första kammaren, nr 181) hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t äska, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning i syfte att de präster, som vore anställda i ödemarkerna i de två nordliga stiften, kunde beredas ökade möjligheter att efter en viss icke alltför lång tjänstetid vinna befordran inom andra stift.

Till stöd för förslaget framhöllos de lidanden och försakelser, som bosättningen i ödemarksbygderna medförde för där tjänstgörande präster såsom en följd av den långa, mörka och kalla vintern och den isolering, som ovillkorligen följde med bosättningen i dessa avlägsna och glest befolkade bygder, samt de svårigheter, som på grund härav yppats att besätta de prästerliga tjänsterna uti ifrågavarande delar av landet. För avhjälpande eller lindrande av dessa missförhållanden ifrågasattes tre åtgärder, nämligen *dels* medgivande av rätt för ifrågavarande präster att räkna dubbla tjänstår, *dels* införande av ökad befogenhet för domkapitlen i de två nordligaste stiften att vid s. k. långvakansförordnanden anställa präster i ödemarksområdena även från andra stift, *dels* slutligen vidtagande av sådan ändring av 3 § i lagen den 9 december 1910 angående tillsättning av prästerliga tjänster, att prästerna i ödemarksområdena medgåves rätt att söka prästerliga befattningar inom hela riket.

I utlåtande, nr 12, över det i motionen väckta förslaget anförde första lagutskottet bland annat följande.

Utskottet funne motionärens hemställan synnerligen behjärtansvärd. De stora uppoffringar i både materiellt och andligt avseende, som de personer måste underkasta sig, vilka uti här ifrågavarande delar av landet ägnade sig åt kulturarbete, vore helt visst mycket stora, och det måste anses vara ett allmänt intresse, att dessa personers viktiga arbete i möjligaste mån rönte uppmuntran. I ödemarkstrakterna mer än annorstädes vore prästerskapet befolkningen till råd och hjälp icke blott i fråga om församlingsvården utan även beträffande mera världsliga förhållanden. Det vore då av vikt, att de prästerliga befattningarna därstädes bleve besatta med personer, som trots de ogynnsamma yttre förhållandena hade förmåga och uthållighet att väl fylla de anspråk, som ställdes på dem. En åtgärd, ägnad att underlätta ifrågavarande prästerliga tjänsters besättande med därför lämpliga personer, ansåg utskottet, i likhet med motionären, vara öppnandet av möjlighet för dem att efter viss tids tjänstgöring inom ödemarksområdena få söka prästerliga tjänster över hela riket. Samtidigt torde å andra sidan prästerskapet i andra stift böra medgivas rätt att söka sådana tjänster inom ifrågavarande områden.

Vidare borde tagas under övervägande, huruvida icke även andra åtgärder än stiftsbandets mildrande kunde vidtagas för vinnande av motionens syftemål. Förutom av motionären nämnda åtgärder torde sär-

skilt ett ordnande av bostadsförhållandena för prästerskapet inom ifrågavarande trakter ävensom ett förbättrande av deras ekonomiska ställning i övrigt böra komma i beaktande.

I anledning av motionen och under hänvisning till vad som anförts i första lagutskottets utlåtande i ämnet hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa utredning rörande vilka åtgärder, som borde vidtagas till undanröjande av de svårigheter, som vore förknippade med tillsättandet och utövandet av prästerliga tjänster i de två nordligaste stiftens ödemarksbygder, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

I anledning av riksdagens hemställan inhämtades utlåtanden i ärendet från domkapitlen i Härnösand och Luleå, länsstyrelserna i Härnösand, Östersund, Umeå och Luleå samt kammarkollegiet.

Domkapitlet i Härnösand vitsordade, att de svårigheter i omförmälda hänseende, som berörts inom riksdagen, inverkat i hög grad hämmande på församlingsvården inom de åsyftade församlingarna. Lämpligare än det av motionären anvisade botemedlet, ödemarksprästers befordran till platser i södra Sverige, syntes det domkapitlet vara att främja kraftcirkulationen inom Norrland, vars präster ju till stor del kunde beräknas bäst lämpa sig för uppgiften och vars församlingar i gemen erbjöde relativt jämförliga arbetsuppgifter.

Domkapitlet i Luleå bekräftade den i motionen lämnade framställningen av de svårigheter, som vore förbundna med utövandet av prästerlig gärning i ödemarksområdena. I fråga om svårigheterna att förse de för dessa områden avsedda befattningarna med lämpliga innehavare framhöll domkapitlet, att det icke sällan visade sig omöjligt att erhålla någon som helst sökande till dylik tjänst, särskilt om det gällde tjänst i från närmaste järnvägsstation mycket avlägsen församling eller i finsktalande trakt. Därest någon större svårighet att erhålla sökande icke förefunnits, hade det i stället ofta visat sig lika svårt att få ödebygdstjänst besatt med lämplig person i betraktande av de särskilda fordringar, som måste ställas på ödebygdsprästen. En tredje svårighet yppade sig däri, att, om nu en fullt dugande man kunnat erhållas, förmå honom att stanna på sin post. För att råda bot på dessa olägenheter förordade domkapitlet, bland annat, att i stället för de av motionären ifrågasatta åtgärderna, till präster i ödebygdsorter skulle utgå särskilda lönetillägg efter vissa av domkapitlet närmare angivna grunder.

Länsstyrelserna vitsordade de rådande missförhållandena samt anslöto sig till vad domkapitlen anfört beträffande angelägenheten av att prästerna i ödemarksbygderna erhölle en förbättrad ställning.

Jämväl kammarkollegiet uttalade sig för lämpligheten att med ödebygdstillägg kompensera de olägenheter, som voro förknippade med tjänstgöring i ödebygdstrakter, och förordade en klassificering enligt i

huvudsak de grunder, som domkapitlet i Luleå föreslagit, vid utmätandet av de särskilda ödebygdstilläggen.

Vid avlåtandet av proposition i ämnet till riksdagen, nr 213, anförde departementschefen, bland annat, följande.

Levnadsförhållandena i de pastorat inom Härnösands och Luleå stift, som vore belägna i ödebygden, medförde stora svårigheter att få de prästerliga befattningarna i dessa pastorat besatta med ordinarie innehavare. Till en del sammanhängde svårigheterna med den i stora delar av landet rådande prästbristen, men vad som anförts rörande förhållandena i dessa avlägsna trakter gåve vid handen, att vidtagande av särskilda åtgärder för förbättrande av ödebygdsprästernas ställning torde vara nödvändigt för att få ifrågavarande befattningar besatta med därför lämpliga präster och få dessa att kvarstanna på sina platser. Den gärning, prästen hade att uträtta i ödemarken, vore synnerligen krävande, och därför vore det så mycket viktigare att söka få härför särskilt lämpade krafter placerade i ödebygdsförsamlingarna. I anslutning till det av domkapitlet i Luleå avgivna förslaget förordade departementschefen därför att till präster, tjänstgörande inom sådana trakter i Härnösands och Luleå stift, där vistelsen och verksamheten på grund av hårt klimat, outvecklade kommunikationer och allmän kulturell isolering måste antagas utöva en särskild påfrestning å den prästerliga tjänstinnehavaren, finge utgå ett särskilt lönetillägg i form av ödebygdstillägg.

Propositionen, vid vilken fogats ett inom ecklesiastikdepertmentet i enlighet med berörda grunder uppgjort förslag till lag angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid ifrågavarande prästerliga befattningar, blev av kyrkomötet och riksdagen bifallen (riksdagens skrivelse 1925 nr 181).

Enligt 1 § av ovan omförmälda lag angående ödebygdstillägg må från och med den 1 maj 1926 till kyrkoherdar, komministrar samt s. k. ständiga adjunkter, vilkas bostad och huvudsakliga verksamhetsområde äro förlagda till sådana trakter inom Härnösands och Luleå stift, där vistelsen och verksamheten på grund av *hårt klimat, outvecklade kommunikationer och allmän kulturell isolering måste antagas utöva en särskild påfrestning å den prästerlige tjänstinnehavaren,* i enlighet med vad i nämnda lag stadgas samt Konungen efter framställning av vederbörande domkapitel bestämmer, utgå ett särskilt tillägg till lönen (ödebygdstilllägg).

I 2 § stadgas, att ödebygdstillägg må fastställas till ett belopp av högst 1,200 kronor årligen att utgå under den period, för vilken löneregler ing, fastställd enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, äger giltighet. *Inträda, efter det dylikt tilllägg blivit för viss befattning fastställt, sådana ändrade förhållanden, att befattningen kan anses hava helt eller delvis förlorat den karaktär,*

som i 1 § avses, skall, efter Konungens bestämmande, ödebygdstillägget vid tjänstinnehavarens avgång upphöra att utgå, eller, efter ty prövas skäligt, nedsättas.

Ödebygdstillägg åt kyrkoherdar, komministrar och ständiga adjunkter skall enligt 3 § i ifrågavarande lag — enligt den lydelse paragrafen erhållit genom lag den 30 augusti 1932 (nr 407) — av varje pastorat, såvitt angår dess prästerskap, gäldas på sätt och i den ordning 11 § 1 mom. samt 19 och 20 §§ lagen om reglering av prästerskapets avlöning, stadga rörande tillskott ur kyrkofonden för gäldande av kostnad, som nu sagts, är särskilt stadgat.

I proposition nr 178 till 1929 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t den ändring i lagen om ödebygdstillägg, att det där stadgade maximibeloppet för sådant tillägg höjdes till 1,400 kronor. Till motivering av den föreslagna höjningen anförde departementschefen bland annat, att till följd av den nedsättning i dyrtidstillägget, som skulle inträda vid ett bifall till förslaget om provisorisk tilläggslön, skulle de präster, vilka vore i åtnjutande av ödebygdstillägg, komma att — i den mån ödebygdstillägget icke låge över det avlöningsmaximum, varpå dyrtidstilllägg enligt det reducerade procenttalet skulle få beräknas — vidkännas en minskning i löneförmåner utan att därför erhålla kompensation.

Propositionen blev efter tillstyrkan av sammansatta banko- och första lagutskottet bifallen av riksdagen (skrivelse nr 227), och lag i ämnet utfärdades den 13 december 1929 (nr 383).

Den fast bestämda avlöningen till det territoriella prästerskapet utgår numera, med undantag allenast för det ordinarie prästerskapet i ett fåtal pastorat, för vilka de på förordningen den 11 juli 1862 grundade löneregleringarna ännu gälla, enligt de grunder, som äro meddelade i lagen den 9 december 1910 (nr 141) om reglering av prästerskapets avlöning med däri sedermera vidtagna ändringar, till vilken ansluter sig den av Kungl. Maj:t med stöd av bemyndigande i samma lag utfärdade s. k. adjunktsavlöningsförordningen (förordningen den 18 april 1914, nr 40, angående reglering av det extraordinarie prästerskapets avlöning samt angående gottgörelse till ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda; ändrad genom kungörelse den 28 april 1933, nr 152).

Nämnda lag stadgar såsom huvudgrund för den nya regleringen av prästerskapets löner, att varje tjänstgörande *kyrkoherde* och *komminister* skulle erhålla — jämte fri bostad och ersättning för skjuts i tjänsteärenden — lön i penningar så beräknad, att honom därigenom bereddes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden ävensom levnadskostnader i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anständig bärgning.

Enligt 2 § fastställer Konungen, i enlighet med de i lagen stadgade

grunder, avlöningen för kyrkoherde och komminister. Sålunda fastställd löneregler skall tillämpas under tjugu ecklesiastikår.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra

för kyrkoherde 4,000 kronor och för komminister 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* med 30 kronor för varje fullt 100-tal personer över 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för varje överskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkobokföringen, icke medräknas; samt

efter pastoratets *areal* i land med 50 kronor för varje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för varje överskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhopa 10,000 kvadratkilometer;

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för vilka komministern är anställd, med 15 kronor för varje fullt 100-tal personer över 1,000; samt

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för varje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för varje överskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhopa 10,000 kvadratkilometer.

Skulle med hänsyn till särskilda förhållanden — såsom synnerligen höga levnadskostnader i orten eller prästerskapet åliggande skyldighet att duplicera eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet eller för prästerskapet eljest ökade utgifter — lönebelopp, som blivit med tillämpning av förut omförmälda grunder beräknat, finnas alltför ringa, må vid löneregleringens fastställande, där Konungen så prövar skäligt, sådant lönebelopp förhöjas för kyrkoherdebeställning med högst 1,000 kronor och för komministerbeställning med högst 750 kronor; dock att ersättning för skyldighet att duplicera ej må utgå med högre belopp än 600 kronor för duplikation varje predikodag och 300 kronor för duplikation varannan predikodag. Likaså kan lönebeloppet förminskas inom vissa gränser.

Högsta lönebelopp är 8,000 kronor för kyrkoherde, frånsett vissa undantagsfall, och 5,000 kronor för komminister.

Förutom nu nämnda, vid löneregleringarna fastställda löneförmåner samt ödebygdstillägg, där sådant förekommer, tillkomma ett flertal förmåner och ersättningar av skilda slag, såsom provisorisk tilläggslön (ut-

går för kyrkoherdar och komministrar med ett belopp av 2,100 kronor för år; lag den 13 december 1929, nr 382), dyrtidstillägg och fri bostad eller ersättning härför.

För de prästerliga tjänstinnehavare inom Härnösands och Luleå stift, som för närvarande åtnjuta ödebygdstillägg, utvisar nedanstående uppställning dels ödebygdstilläggens storlek, dels ock övriga omförmälda kontanta avlöningsförmåner.

Den reglerade medellönen, oavsett ödebygdstillägg, provisorisk tilläggslön och dyrtidstillägg, i de s. k. ödebygdspastoraten, uträknad med ledning av förestående uppgifter, blir för kyrkoherdar 6,760 kronor och för komministrar 4,475 kronor.

För kyrkoherdarna och komministrarna i hela riket utgöra ifrågavarande medellöner enligt de tablåer rörande utfallet av löneregleringarna, som intagits i ett av kammarkollegiet och statskontoret den 10 juni 1927 avgivet underdånigt utlåtande, respektive 5,495 kronor och 3,714 kronor.

En jämförelse mellan de nu angivna reglerade medellönerna giver vid handen, att för prästerskapet inom ödebygdspastoraten medellönen uppgår till avsevärt högre belopp än vad gäller för hela rikets prästerskap. Sålunda utgör skillnaden för kyrkoherdar icke mindre än 1,265 kronor och för komministrar 761 kronor.

Bestämmelser angående skjutsbidragen äro meddelade i lag den 21 november 1925, nr 449, om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat med däri sedermera vidtagna ändringar. Enligt nämnda lag utgår som regel ett fast resanslag om högst 500 kronor för år till varje kyrkoherde och komminister. Därutöver må kyrkoherde eller komminister, vilkens skäliga utgifter under visst år för skjuts för resor i tjänstärenden, överstiga det till honom utgående fasta resanslaget, enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen, kunna som bidrag till dessa utgifters bestridande ur kyrkofonden erhålla ett tillfälligt resanslag. På grund härav har, såsom efterföljande tablå utvisar, prästerskapet i ödebygdspastoraten i flera fall kommit i åtnjutande av tillfälliga resanslag.

För uppförande av prästgårdar i ödebygdspastoraten kan lån eller anslag under vissa förutsättningar utgå från kyrkofonden. Enligt § 1 i lagen den 21 november 1925, nr 456, angående anlitande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift, må i de fall, då inom Härnösands och Luleå stift tjänlig prästgård saknas för sådan kyrkoherde eller komminister, som i därför stadgad ordning förklarats berättigad uppbära ödebygdstillägg, Konungen — därest lämplig bostad för befattningshavaren icke finnes att förhyra och ett fullgörande av den pastoratet åliggande skyldigheten att bygga ny prästgård måste med hänsyn till de ekonomiska förhållandena i pastoratet anses medföra oskäligt stor tunga för pastoratet och dess

	Grundbelopp	Fyllnadsbelopp	
		Folkmängd	Areal
Härnösands stift.			
Ströms kontrakt.			
Föllinge: Komministern i Hotagen	2,500	15	450
Frostviken: Kyrkoherden	4,000	480	1,000
Komministern	2,500	240	1,000
Härjedalens kontrakt.			
Sveg: Komministern i Linsäll	2,500	15	450
Hede: Komministern i Storsjö	2,500	375	600
Tännäs: Kyrkoherden	4,000	300	700
Lillhärdal: Kyrkoherden	4,000	180	700
Undersåkers kontrakt.			
Kall: Kyrkoherden	4,000	180	700
Offerdal: Komministern i Rönnöfors	2,500	465	600
Luleå stift.			
Norrbottens norra kontrakt.			
Överkalix: Kyrkoherden	4,000	1,880	800
Komministern	2,500	780	800
Övertorneå: Kyrkoherden	4,000	1,000	600
Komministern i Svanstein	2,500	450	600
Korpilombolo: Kyrkoherden	4,000	330	500
Hietaniemi: Kyrkoherden	4,000	390	350
Nedertorneå-Haparanda: Komministern å Seskarö	2,500	900	100
Pajala: Kyrkoherden	4,000	680	1,200
Komministern i Muonionalusta	2,500	—	600
Komministern i Junosuando	2,500	—	600
Tärendö: Kyrkoherden	4.000	150	600
Karl Gustav: Kyrkoherden	4,000	570	280
Lappmarkens första kontrakt.			
Lycksele: Komministern i Björksele	2,500	1,200	650
Dorotea: Komministern i Risbäck	2,500	—	400
Vilhelmina: Kyrkoherden	4,000	4,000	
Komministern i Vilhelmina kyrkby	2,500	1,275	950
Komministern i Dikanäs	2,500	1.275	950
Lappmarkens andra kontrakt.			
Arvidsjaur: Kyrkoherden	4,000	2,200	1,400
Komministern i Arvidsjaurs kyrkby	2,500	900	700
Komministern i Glommersträsk	2,500	900	700
Malå: Kyrkoherden	4,000	720	600
Komministern	2,500	345	600
Arjeplog: Kyrkoherden	4,000	640	2,300
Komministern i Arjeplogs kyrkby	2,500	315	1,150
Komministern i Södra Bergnäs	2,500	315	1,150
Stensele: Kyrkoherden	4,000	1,160	1,100
Komministern	2,500	510	1,100
Tärna: Kyrkoherden	4,000	180	900
Sorsele: Kyrkoherden	4,000	1,080	1,700
Komministern i Sorsele kyrkby	2,500	480	850
Komministern i Gargnäs	2,500	480	850
Lappmarkens tredje kontrakt.			
Jokkmokk: Kyrkoherden	4,000	4,000	
Komministern i Jokkmokks kyrkby	2,500	1,020	575
Komministern i Kvikkjokk	2,500	1,020	575
Komministern i Porjus	2,500	1,020	575
Komministern i Puottaure	2,500	1,020	575

Besvärlig tjänstgöring	Höga levn.-kostn. i orten	Summa reglerad lön	Ödebygds-tillägg	Prov. tilläggslön	Dyrtids-tillägg	Summa	Skjuts-bidrag
450	—	3,415	1,200	2,100	335	7,050	500
700	—	6,180	1,200	2,100	420	9,900	695
500	—	4,240	1,200	2,100	377	7,917	580
400	300	3,665	800	2,100	328	6,893	500
700	—	4,175	1,200	2,100	373	7,848	500
1,000	—	6,000	1,000	2,100	420	9,520	500
1,000	—	5,880	800	2,100	420	9,200	500
800	—	5,680	800	2,100	420	9,000	500
450	—	4,015	1,000	2,100	335	7,470	500
		Dessutom 160 kr. för bränsle					
600	300	7,580	800	2,100	420	10,900	500
350	300	4,730	800	2,100	381	8,011	500
1,000		6,600	800	2,100	420	9,920	500
750		4,300	1,000	2,100	370	7,770	500
1,000		5,830	1,200	2,100	420	9,550	500
1,000		5,740	800	2,100	420	9,060	500
350	300	4,150	1,000	2,100	362	7,612	500
520	450	6,850	1,200	2,100	420	10,570	500
750		3,850	1,400	2,100	367	7,717	500
750		3,850	1,400	2,100	367	7,717	500
450	450	5,650	1,200	2,100	420	9,370	500
500	300	5,570	800	2,100	420	8,890	500
350	—	4,700	1,000	2,100	390	8,190	500
450	—	3,350	1,200	2,100	332	6,982	500
—	—	8,000	800	2,100	420	11,320	500
275		5,000	800	2,100	395	8,295	500
275	—	5,000	1,400	2,100	420	8,920	500
400		8,000	800	2,100	420	11,320	500
750		4,850	800	2,100	387	8,137	500
450	—	4,550	800	2,100	372	7,822	975
600	—	5,920	1,000	2,100	420	9,440	500
300	—	3,745	1,000	2,100	342	7,187	500
700	300	7,940	1,200	2,100	420	11,660	500
450	300	4,715	1,200	2,100	400	8 415	500
450	300	4.715	1,200	2,100	400	8,415	500
800	—	7,060	800	2,100	420	10,380	1,500
300	—	4,410	800	2,100	365	7,675	500
600	300	5,980	1,400	2,100	420	9,900	850
950	—	7,730	800	2,100	420	11,050	500
375	—	4,205	800	2,100	355	7,460	500
375	—	4,205	1,200	2,100	375	7,880	500
		Dessutom 160 kr. för bränsle					
—	—	8,000	1,000	2,100	420	11,520	500
750		4,845	1,000	2,100	397	8,342	500
750		4,845	1,400	2,100	417	8,762	500
750		4,845	1,200	2,100	407	8,552	500
750		4,845	1,200	2,100	407	8,552	500

	Grundbelopp	Fyllnadsbelopp	
		Folkmängd	Areal
Gällivare: Kyrkoherden	4,000	4,000	
Komministern i Gällivare kyrkby	2,500	2,500	
Komministern i Malmberget	2,500	2,500	
Komministern i Vitträsk	2,500	2,500	
Jukkasjärvi: Kyrkoherden	4,000	4,000	
Komministern i Kiruna	2,500	2,500	
Komministern i Vittangi	2,500	2,500	
Komministern i Jukkasjärvi gamla kyrkby	2,500	2,500	
Karesuando: Kyrkoherden	4,000	30	1,500

innevånare — medgiva, att från kyrkofonden må under de villkor, Konungen äger bestämma, till vederbörande pastorat utlämnas ett *räntefritt lån till belopp motsvarande hela eller en del av kostnaden för byggnadsskyldighetens fullgörande.*

Jämlikt 2 § i samma lag må i fall, som i 1 § avses, Konungen, där särskilda förhållanden sådant påkalla, medgiva, att kostnaden för byggnadsskyldighetens fullgörande må helt eller delvis bestridas av kyrkofondens medel *utan återbetalningsskyldighet* för pastoratet.

Av nedanstående sammanställning framgår de församlingar inom Härnösands och Luleå stift, som från kyrkofonden erhållit räntefritt lån eller anslag utan återbetalningsskydighet för uppförande av prästgårdar.

Församling	Räntefritt lån [1] kr.	Anslag utan återbetalningsskyldighet kr.
Frostviken (kyrkoherdebostad)	10,000	27,750
Övertorneå (»)	20,400	20,400
» (komministerbostad)	10,500	24,000
Korpilombolo (reparation av kyrkoherdebostad)	—	12,462
Nedertorneå-Haparanda (komministerbostad å Seskarö)	6,200	20,000
» » » » »	6,200	—
» » » » »	6,000	—
Muonionalusta (Pajala pastorat; komministerbostad)	5,000	23,000
Junosuando (Pajala pastorat; komministerbostad)	10,000	29,500
Tärendö (kyrkoherdebostad)	3,000	15,380
Vilhelmina (komministerbostad i kyrkbyn)	15,000	25,000
» (» i Dikanäs)	20,000	20,000
Stensele (kyrkoherdebostad)	18,000	32,000
Tärna (»)	5,500	50,500
Sorsele (»)	20,000	30,000
Jokkmokk (ombyggnad av kyrkoherdebostad)	14,000	15,000
» (komministerbostaden i Puottaure)	18,500	18,500
Summa	188,300	363,492

[1] Låns amorteringstid är i regel 20 år med lika belopp årligen.

Besvärlig tjänstgöring	Höga levn.-kostn. i orten	Summa reglerad lön	Ödebygds-tillägg	Prov. tilläggslön	Dyrtids-tillägg	Summa	Skjuts-bidrag
—	—	8,000	800	2,100	420	11,320	500
—	—	5,000	800	2,100	395	8,295	500
—	—	5,000	800	2,100	395	8,295	500
—	—	5,000	1,200	2,100	415	8,715	500
—	—	8,000	800	2,100	420	11,320	500
—	—	5,000	800	2,100	395	8,295	500
—	—	5,000	1,200	2,100	415	8,715	500
—	—	5,000	1,200	2,100	415	8,715	500
1,000		6,530	1,400	2,100	420	10,450	500

Då frågan om ödebygdstilläggen uppkom, framhöllos, bland annat, svårigheterna att få de prästerliga befattningarna i ödebygdspastoraten besatta med ordinarie innehavare, vilka svårigheter till en del sammanhängde med den i stora delar av landet rådande prästbristen. En följd härav hade blivit att vederbörande domkapitel genom utverkande av dispenser sökt att fylla de uppkomna luckorna. Till belysande av i vilken utsträckning dispenser blivit meddelade under de sistförflutna tjugu åren hava revisorerna från domkapitlen i Härnösand och Luleå införskaffat vissa uppgifter, vilka sammanförts i nedanstående tablå:

	Prästvigda			Prästvigda	
År	Ej dispenserade	Dispenserade	År	Ej dispenserade	Dispenserade
1914	6	5	1924	8	4
1915	4	—	1925	6	1
1916	4	4	1926	6	4
1917	8	5	1927	11	4
1918	8	4	1928	15	3
1919	8	8	1929	8	1
1920	6	8	1930	7	1
1921	6	5	1931	15	—
1922	9	6	1932	13	—
1923	7	12	1933	20	—
			Summa	175	75

Som härav framgår hava under de sistförflutna åren några dispenser icke förekommit, vilket torde hava sin orsak däri, att prästbristen i de ifrågavarande stiften numera upphört.

Till ytterligare belysande av sistnämnda förhållande hava revisorerna ansett sig böra meddela nedanstående uppgifter å antalet under tiden 1914—1933 utexaminerade teologie kandidater:

1914	47	1917	70	1920	90
1915	60	1918	95	1921	80
1916	45	1919	98	1922	77

1923	90	1927	118	1931	142
1924	82	1928	126	1932	160
1925	76	1929	96	1933	154
1926	92	1930	115		

Kommunikationsförhållandena å stationeringsorterna för präster, till vilka ödebygdstillägg utgår, utvisas i nedanstående tablå:

Härnösands stift.

Ströms kontrakt.

Föllinge: Komministern i Hotagen	Statens omnibuslinje
Frostviken: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Komministern	d:o

Härjedalens kontrakt.

Sveg: Komministern i Linsäll	Omnibuslinje
Hede: Komministern i Storsjö	Omnibuslinje
Tännäs: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Lillhärdal: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje

Undersåkers kontrakt.

Kall: Kyrkoherden	Omnibuslinje
Offerdal: Komministern i Rönnöfors	Landsväg

Luleå stift.

Norrbottens norra kontrakt.

Överkalix: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Komministern	d:o
Övertorneå: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Svanstein	Statens omnibuslinje
Korpilombolo: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Hietaniemi: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Nedertorneå-Haparanda: Komministern å Seskarö	Båtförbindelse (del av året)
Pajala: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Komministern i Muonionalusta	d:o
Komministern i Junosuando	Landsväg
Tärendö: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Karl Gustav: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse

Lappmarkens första kontrakt.

Lycksele: Komministern i Björksele	Omnibuslinje
Dorotea: Komministern i Risbäck	Statens omnibuslinje
Vilhelmina: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Vilhelmina kyrkby	d:o
Komministern i Dikanäs	Omnibuslinje

Lappmarkens andra kontrakt.

Arvidsjaur: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Arvidsjaurs kyrkby	d:o
Komministern i Glommersträsk	d:o
Malå: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Komministern	d:o
Arjeplog: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Komministern i Arjeplogs kyrkby	d:o
Komministern i Södra Bergnäs	Landsväg
Stensele: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern	d:o
Tärna: Kyrkoherden	Statens omnibuslinje
Sorsele: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Sorsele kyrkby	d:o
Komministern i Gargnäs	Statens omnibuslinje

Lappmarkens tredje kontrakt.

Jokkmokk: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Jokkmokks kyrkby	d:o
Komministern i Kvikkjokk	Landsväg och båtförbindelse
Komministern i Porjus	Järnvägsförbindelse
Komministern i Puottaure	Omnibuslinje
Gällivare: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Gällivare kyrkby	d:o
Komministern i Malmberget	d:o
Komministern i Vitträsk	Omnibuslinje
Jukkasjärvi: Kyrkoherden	Järnvägsförbindelse
Komministern i Kiruna	d:o
Komministern i Vittangi	Omnibuslinje
Komministern i Jukkasjärvi kyrkby	d:o
Karesuando: Kyrkoherden	Omnibuslinje

Revisorernas uttalande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har tillkomsten av ödebygdstilläggen motiverats med, bland annat, att vissa prästerliga befattningar vore förlagda till sådana trakter inom Härnösands och Luleå stift, där vistelsen och verksamheten på grund av hårt klimat, outvecklade kommunikationer och allmän kulturell isolering vore särskilt påfrestande för den prästerlige tjänstinnehavaren. Vid frågans förberedande behandling framhölls därjämte såsom ytterligare skäl för beviljande av sådan avlöningsförmån svårigheterna att med ordinarie innehavare besätta de prästerliga befattningarna i vissa av rikets nordligaste trakter, vilka svårigheter sammanhängde med den då i stora delar av landet rådande prästbristen.

Ett förhållande, som emellertid synes hava tilldragit sig mindre uppmärksamhet vid berörda tillfälle, var den gynnsamma löneställning vilken prästerna i de s. k. ödebygdspastoraten redan då intogo i förhållande till prästerliga befattningshavare i landet i övrigt. Såsom förut påvisats, översteg den reglerade medellönen för ifrågavarande kyrkoherdar och komministrar vad som utgick för motsvarande befattningshavare i rikets övriga pastorat med respektive 1,265 och 761 kronor.

Oavsett sistnämnda omständighet synas de skäl, som åberopats till stöd för beviljande av ödebygdstillägg, icke längre äga giltighet i samma utsträckning som tidigare. På grund av den kraftiga utveckling, som kommunikationsväsendet under senare år undergått genom såväl anordnandet av nya förbindelseleder som utvecklingen av kommunikationsmedlen ävensom med hänsyn till tillkomsten av radio, lärer den isolering, som förut i olika avseenden förefunnits å vissa orter, numera hava brutits. Vad särskilt angår de ifrågavarande ödebygdspastoraten visar den verkställda utredningen, att dessa kunna i sådant hänseende anses väl tillgodosedda och i många fall äro bättre ställda än på vissa håll i övriga delar av landet.

Med hänsyn till den ovan påvisade stegringen av antalet utexaminerade teologie kandidater under de senaste åren synes någon svårighet icke längre föreligga att besätta de ifrågavarande pastoraten med lämpliga prästmän, något som även framgår av att dispensförfarandet numera upphört inom de nordliga stiften.

En jämförelse med andra befattningshavargrupper å samma orter giver även vid handen, att dessa icke eller endast i obetydlig utsträckning kommit i åtnjutande av någon löneförmån, som i likhet med ödebygdstillägget är avsedd att utgöra kompensation för vissa besvärliga tjänstgöringsförhållanden. Som exempel på dylika befattningshavargrupper må nämnas tjänstemän vid kommunikationsverken och domänverket, landsfiskaler och lärarpersonal vid folkskolor m. fl.

I detta sammanhang må vidare framhållas, att den löneställning, som här avsedda präster innehava, sannolikt kommer att medföra avsevärda svårigheter vid deras inordnande i löneplan, motsvarande den som gäller för nyreglerade befattningshavare.

På grund av nu anförda förhållanden och då ödebygdstillägg icke längre har den karaktär, som det tidigare haft, anse revisorerna, att vid vakans å tjänst å prästerlig befattning inom ödebygdspastorat utredning bör verkställas, huruvida ödebygdstillägg allt fortfarande skall utgå till innehavare av dylik befattning.

§ 44.

Vissa donationer m. m. vid de allmänna läroverken.

För åtskilliga vid de allmänna läroverken anställda lärare bestrides avlöningen till någon del med avkomst av donationer eller andra såsom särskilda fonder förvaltade tillgångar, vilka i den av statskontoret ut-

givna liggaren över statsverkets specialutgiftsstater under rubriken »Av städer, prebenden eller donationer» för innevarande budgetår upptagits till ett sammanlagt belopp av 37,701 kronor 75 öre. Till dessa lärare utgår den kontanta avlöningen av statsmedel med ett i motsvarande mån nedsatt belopp.

Vissa av dessa under rubriken »Av städer, prebenden eller donationer» uppförda avlöningstillgångar utgöras av avkomst från hemman och jordar, som av kronan blivit under äldre tider anslagna till lärarnas avlöning. De hemman och jordar, om vilka här är fråga, äro att hänföra till sådana särskilda förmåner, som avses i punkterna 3) och 4) av prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723.

I en till 1882 års riksdag avlåten proposition (nr 17) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i sammanhang med då föreslagen löneförbättring medgiva, att de prebendehemman och lägenheter samt andra förmåner av privilegienatur, som vore lärare vid de allmänna läroverken och pedagogierna på lön anslagna, finge, i den mån det kunde ske utan förnärmande av dåvarande innehavares rätt eller rubbning uti enskildas genom testamenten eller annorledes gjorda förordnanden till statsverket indragas. Denna hemställan vann emellertid icke riksdagens bifall.

Berörda spörsmål kom emellertid ånyo före i proposition (nr 17) till 1890 års riksdag. Kungl. Maj:t föreslog i nämnda proposition riksdagen, att — under förutsättning av kyrkomötets bifall — de prebendehemman och lägenheter samt andra förmåner av privilegienatur, som vore lärarna vid de allmänna läroverken på lön anslagna, finge, i den mån det kunde ske utan förnärmande av dåvarande innehavares rätt eller rubbning uti enskildas genom testamenten eller annorledes gjorda förordnanden, till statsverket indragas. Framställningen bifölls av riksdagen.

Emellertid förekom icke någon omedelbar framställning till kyrkomötet beträffande den av riksdagen medgivna indragningen, och vid den omorganisation av de allmänna läroverken och den löneregleringen för deras lärare, som genomfördes vid 1904 års riksdag, synes denna särskilda fråga icke hava varit på tal. Genom kungl. kungörelse den 27 augusti 1904 föreskrevs i detta ämne allenast, att lärare, som blivit utnämnd till tjänst, med vilken rätt till särskilda förmåner vore förenad, skulle vara underkastad den minskning i avlöning från statsverket, som Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt besluta, till ett belopp icke överstigande det, vartill de i lönen ingående särskilda förmåner efter skälig uppskattning sig belöpte.

Först till 1915 års kyrkomöte avlät Kungl. Maj:t skrivelse i ämnet (nr 13), däri Kungl. Maj:t förklarade sig vilja, jämlikt § 114 regeringsformen och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet medgåve, att de hemman och jordar, som av kronan anvisats till avlöning åt lärare vid allmänna läroverken och vilka icke vore att hänföra till teologie lektorsprebenden,

matte, i den mån det kunde ske utan förnärmande av nuvarande innehavares rätt, indragas till statsverket.

Enligt det nämnda skrivelse bilagda utdrag av statsrådsprotokollet erinrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, hurusom av handlingarna i ärendet framginge, att den inkomst, som från hemman och jordar tillflöte vederbörande lärare, i åtskilliga fall varit flerdubbelt större än avdraget å den kontanta avlöningen. Men å andra sidan vore det påtagligt, att löntagaren kunde, till följd av arrendators insolvens eller av annan anledning, få såsom innehavare av dylik fastighet vidkännas en mer eller mindre betydande förlust. Häri förelåge i alla händelser en rätt avsevärd ojämnhet beträffande avlöningen till likställda befattningshavare, en ojämnhet, som icke stode i god överensstämmelse med de vid senare tiders löneregleringar följda grundsatser och vilka genom indragning av ifrågavarande hemman och jordar skulle undanröjas. Det torde möta svårigheter för vederbörande tjänstinnehavare att på ett tillfredsställande sätt sköta dylika fastigheter. Därtill komme, att ifrågavarande tjänster rätt ofta växlade innehavare och att till följd därav dispositionsrätten över fastigheterna stundom komme att endast helt kort tid tillhöra samma person.

Framställningen vann emellertid icke kyrkomötets bifall.

I det av 1902 års löneregleringskommitté avgivna betänkande, som låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition till 1918 års riksdag angående lönereglering för, bland annat, lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, förklarade sig kommittén för sin del ej kunna annat än principiellt ansluta sig till den uppfattning, som av dåvarande departementschefen gjordes gällande vid avlåtandet av omförmälda skrivelse till kyrkomötet. Då ärendet emellertid enligt kommitténs mening icke befunne sig i fullt utrett skick, men det icke varit kommittén möjligt att åstadkomma en tillfredsställande utredning i ärendet, hade kommittén inskränkt sig till att hemställa om en dylik utredning, avseende frågan i hela dess omfattning. Under alla förhållanden ansåge sig kommittén böra förorda, att beträffande befattningshavare, med vilkas tjänster särskilda förmåner vore förenade, måtte i blivande avlöningsvillkor intagas *dels* bestämmelse om skyldighet att vara underkastade minskning i avlöning från statsverket till belopp, motsvarande de i avlöningen ingående särskilda förmåner efter uppskattning i behörig ordning, *dels ock* föreskrift, att dessa befattningshavare skulle vara pliktiga att underkasta sig vad i laga ordning kunde vara stadgat rörande upphörande eller ändring av nämnda särskilda förmåner.

I enlighet med löneregleringskommitténs förslag har skyldighet i angivna hänseenden blivit upptagen i de av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda avlöningsvillkoren för befattningshavare vid de allmänna läroverken.

I ett i ämnet den 29 november 1921 av kammarkollegiet och statskonto-

ret avgivet utlåtande anförde ämbetsverken bland annat: För ämbetsverken stode det till en början ganska klart, att den i allmänhet övergivna anordningen med indelning av fastigheter på lön icke lämpligen längre borde bibehållas för här ifrågavarande grupp av statstjänstemän. Ämbetsverken, som ansåge, att vad av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i skrivelse till 1915 års kyrkomöte anförts till stöd för en indragning av kronans till lärartjänster anslagna prebendehemman och andra jordar fortfarande ägde sin fulla giltighet, erinrade om att 1918 års författningsbestämmelser rörande personalens vid de allmänna läroverken löner såsom en undantagslös regel upptagit den grundsatsen, att särskild förmån vid sådan tjänst, den månde vara tillkommen genom anslag av kronan eller kommun eller grunda sig på enskilda donationer, icke måtte tillkomma tjänstinnehavare utöver den i stat fastställda lönen. Författningen utginge visserligen från ett bibehållande av förmånerna vid respektive tjänster, men det lede å andra sidan intet tvivel om att själva syftet med bestämmelserna bäst och enklast tillgodosåges därigenom, att nämnda förhållande bringades att upphöra. Så länge man för tillämpningen av berörda grundsats ville följa det hittills använda förfaringssättet med fasta avdrag att gälla för lång tid framåt, inträffade väl i de flesta fall, att de uppskattningar, som lades till grund för fastställandet av dessa avdrag, i själva verket bleve alltför låga, varigenom indelningshavarna komme i åtnjutande av en motsvarande icke avsedd löneökning. Ville man upprätthålla nu angivna grundsatser, torde det för den skull bliva nödigt utfinna och tillämpa ett sådant förändrat sätt för avdragens bestämmande, att dessa för varje tid verkligen komme att fullt motsvara förmånernas värden, exempelvis så, att avdraget bestämdes i efterhand, sedan den faktiska avkomsten av förmånen blivit av vederbörande deklarerad. Därest förfarandet ordnades på sålunda antytt sätt, torde tjänstinnehavarna icke vidare kunna hava något egentligt intresse av förmånernas fortvaro och i följd därav icke heller kyrkomötet finna anledning vidbliva sin tidigare intagna avvisande ståndpunkt i indragningsfrågan. Å andra sidan måste ett system med föränderliga avdrag komma att medföra sådan omgång och besvärlighet, att det icke borde tillgripas om annan utväg för frågans lösning stode till buds. Och en sådan erbjöde sig just på sätt ämbetsverken i det föregående antytt. Allt sammanlagt ansåge sig ämbetsverken hava giltig anledning att tillråda förnyade åtgärder i syfte att de av kronan för skoländamål förlänade hemman och donationer måtte varda snarast möjligt till statsverket indragna.

1920 års lärarlönekommitté, som ingående behandlat förevarande fråga, ansåg, att de av kronan gjorda förläningarna borde övertagas till förvaltning av statsverket, på sätt skett beträffande de ecklesiastika löningshemmanen. Avlöningstillgångarna skulle kunna tills vidare bibehållas och redovisas vid de tjänster, vartill de ursprungligen anslagits.

Genom en av staten utövad kontroll, skulle vederbörliga avdrag å befattningshavarnas löner alltid med säkerhet kunna bestämmas. Skulle i något fall överskott uppstå, syntes böra överlåtas åt Kungl. Maj:t att bestämma, vilket med den ursprungliga förläningen närmast överensstämmande skoländamål ett dylikt överskott borde tillgodokomma.

I den föreliggande frågan hava 1929 års revisorer ansett det vara med dåmera tillämpade avlöningsprinciper överensstämmande, att en indragning av ifrågavarande särskilda förmåner komme till stånd. På grund härav beslöt 1930 års riksdag (jämför statsutskottets utlåtande nr 80, punkt 17, och memorial nr 104) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsam utredning av frågan om indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av statsverket av de kronan till de allmänna läroverken gjorda förläningar av hemman och andra donationer. Beträffande frågan om vidtagande av vissa jämkningar från och med budgetåret 1930/1931 i läroverkens stater för vinnande av största möjliga överensstämmelse mellan den beräknade och verkliga avkastningen av donationerna fattade kamrarna olika beslut i avseende å huruvida denna jämkning skulle gälla alla donationer eller allenast de av kronan lämnade donationerna. Besluten sammanjämkades sedermera på sådant sätt, att bemyndigandet om jämkningar i staterna allenast borde avse av kronan lämnade donationer.

I samband med denna fråga beslöt riksdagen, att dyrtidstillägg av statsmedel icke skulle utgå till rektor vid högre allmänna läroverket i Malmö, vilkens inkomster allenast av donationer voro avsevärt högre än den för rektorer i allmänhet fastställda avlöningen.

Utredning i frågorna om indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av läroverkens donationer har verkställts av kammarkollegium och statskontoret.

Revisorernas uttalande.

Av den sålunda lämnade redogörelsen framgår, att spörsmålet om redovisningen och användningen av de avlöningstillgångar, som utgöras av avkomst från hemman och jordar, som anslagits till läroverkslärarnas avlöning, ävensom av övriga donationer, sedan lång tid tillbaka varit föremål för uppmärksamhet från statsmakternas sida och att upprepade framställningar från riksdagens sida gjorts för att få denna angelägenhet ordnad.

Emellertid har något slutligt avgörande beträffande dessa spörsmål ännu icke vunnits, förmodligen beroende därpå, att svårighet mött för Kungl. Maj:t att träffa ett tillfredsställande avgörande på grundval av den avfattning berörda riksdagsbeslut innebär.

Till frågans belysande vilja revisorerna erinra om följande. Den ifrågavarande läroverkslärare tillkommande rätt till avkomst av donationer är av två slag *dels* sådan rätt, som hänför sig till kronodonationer, *dels* *ock* sådan, som härledes från donationer lämnade av enskilda. Vederbö-

rande lärare äro emellertid enligt gällande avlöningsbestämmelser i båda fallen skyldiga vidkännas avdrag å lönen motsvarande förmånens värde. I enlighet med 1930 års riksdagsbeslut har nyvärdering av ifrågavarande förmåner av kronodonationer kommit till stånd. Någon ny värdering av förmånen av enskilda donationer har däremot ej vidtagits. Härigenom har uppkommit en, såvitt revisorerna kunna finna, icke sakligt motiverad åtskillnad mellan vissa läroverkslärare i avlöningshänseende. De lärare, som uppbära förmåner av enskilda donationer, hava sålunda erhållit en förmånligare ställning än de övriga lärarna. Enligt revisorernas mening bör detta missförhållande rättas. Det torde i detta sammanhang böra uppmärksammas, att en dylik rättelse kan ske, utan att den juridiskt vanskliga frågan om donationens ursprung behöver komma under prövning, då ju här icke är fråga om förmåner, som tillkomma vederbörande utöver lönen, utan om sådana, för vilka fullt avdrag å lönen skall äga rum.

Om den av revisorerna påyrkade rättelsen vidtages, kommer frågan om indragning till kronan eller övertagande till förvaltning av kronan av donationerna att förlora en avsevärd del av sin betydelse. Enligt revisorernas mening bör emellertid även sistberörda fråga snarligen vinna sin lösning. Önskvärt är emellertid, att därvid även de av enskilda gjorda donationerna medtagas. Om därvid endast alternativet om övertagande till förvaltning tages under övervägande, lärer det största hindret för frågans lösning vara bragt ur världen.

På grund av vad sålunda förekommit hava revisorerna icke kunnat underlåta att ånyo bringa detta ärende under riksdagens prövning.

§ 45.

Försäkring av vissa befattningshavare vid högre allmänna läroverket i Umeå mot olycksfall i arbete.

Vid granskning av högre allmänna läroverkets i Umeå räkenskaper för budgetåret 1933/1934 hava revisorerna funnit, att vaktmästaren vid läroverket Johan Alfred Grahn och eldaren vid läroverket John Antonius Westman av läroverket försäkrats hos enskilt försäkringsbolag mot olycksfall i arbete. Grahn har varit försäkrad från den 1 oktober 1899 och Westman från den 1 oktober 1925. I båda fallen hava försäkringarna giltighet till den 1 oktober 1935. Årspremien uppgår för Grahn till 38 kronor 34 öre och för Westman till 54 kronor 90 öre.

På grund av lagen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, äro här ifrågavarande befattningshavare försäkrade mot olycksfall i arbete i riksförsäkringsanstalten.

Revisorernas uttalande.

Då såsom ovan nämnts här ifrågavarande befattningshavare äro försäkrade mot olycksfall i arbete hos riksförsäkringsanstalten, synes det

icke påkallat, att läroverket genom försäkring av dessa personer hos enskilt försäkringsbolag belastar läroverket med utgifter för dylikt ändamål. Revisorerna vilja på grund härav uttala den meningen, att ifrågavarande försäkringar efter försäkringstidens utgång ej böra förnyas.

Med hänsyn till att likartade förhållanden kunna föreligga även vid andra läroanstalter, hava revisorerna ansett sig böra fästa uppmärksamheten på vad sålunda förekommit.

§ 46.

Vissa läroverkslärares tjänstgöringsförhållanden m. m.

Enligt § 133 av förnyade stadgan för rikets allmänna läroverk den 17 mars 1933 skall lektor, som tillika är domkapitelsledamot, vara förpliktad att vid det läroverk han tillhör varje vecka lämna undervisning under 18 till 20 undervisningstimmar, lektor, som icke är domkapitelsledamot, samt adjunkt och ämneslärarinna, vilkas huvudsakliga tjänstgöring är förlagd till realskolans högsta klass, gymnasiet och lyceets tre högsta kretsar, 20—22 undervisningstimmar i veckan samt övriga adjunkter och ämneslärarinnor 24 till 28 undervisningstimmar i veckan. I 1905 och 1928 års läroverksstadga voro motsvarande bestämmelser av i huvudsak samma innehåll.

Genom kungörelse den 22 juli 1918 föreskrevs, bland annat, att befattningshavare ej finge åtaga sig undervisning vare sig i enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt ej, vad anginge lektor och adjunkt vederbörande rektor efter av läroverksöverstyrelsen (skolöverstyrelsen) angivna riktlinjer på därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej kunde anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid läroverket, funne uppdraget kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas.

På grund av det sålunda erhållna bemyndigandet föreskrev överstyrelsen den 13 september 1918, bland annat, att medgivande att bestrida undervisning av ovan angivna art finge lämnas av rektor, för såvitt denna med hänsyn till sin omfattning och till ifrågavarande lärares tjänstgöring vid eget läroverk icke kunde anses hinderlig för den sistnämnda. Visade sig uppdraget inverka menligt på lärartjänstgöringen, skulle medgivandet av rektor återkallas. Över mottagna anmälningar om önskemål att åtaga sig tjänstgöring vid främmande läroanstalter skulle rektor föra särskild liggare, och skulle utdrag av denna till överstyrelsen insändas varje höst- och vårtermin.

För att utröna, huru bestämmelserna angående lärares tjänstgöring vid ifrågavarande läroanstalter tillämpades, infordrade 1928 års revisorer uppgifter angående omfattningen av lärarnas vid läroverken i Stockholm och Göteborg undervisning vid andra läroanstalter läsåret 1927/1928 och höstterminen 1928. Revisorerna funno därvid, att tillstånd att med egen tjänst förena annan lärarbefattning i stor utsträckning meddelats

och att antalet undervisningstimmar vid annan läroanstalt särskilt vid vissa läroverk i Göteborg varit avsevärt. Så hade vid Göteborgs västra realskola fem adjunkter under läsåret 1927/1928 haft 15 och en adjunkt 12 veckotimmars undervisning vid enskilda läroanstalter. För läsåret 1928/1929 hade vid samma läroanstalt tillstånd lämnats tre adjunkter att 15 veckotimmar meddela undervisning vid sistnämnda slag av läroanstalter. Vid högre latinläroverket i Göteborg hade under vårterminen nio och under höstterminen 1928 åtta lektorer och adjunkter haft mer än 10 undervisningstimmar i veckan vid annan läroanstalt. Vid läroverken i Stockholm hade under läsåret 1927/1928 i fem och höstterminen 1928 i två fall förekommit, att den medgivna undervisningen vid andra läroanstalter uppgått till mer än 10 timmar i veckan. Med hänsyn till de iakttagelser revisorerna sålunda gjort, uttalade revisorerna den meningen, att i vissa fall det lämnade tillståndet till tjänstgöring vid annan läroanstalt givits en för vidsträckt omfattning.

Genom cirkulärskrivelse till vederbörande rektorer den 28 februari 1929 har skolöverstyrelsen härefter till komplettering av de i skrivelsen den 13 september 1918 lämnade anvisningarna föreskrivit, att medgivande av tjänstgöring vid andra läroanstalter framdeles skulle, vad anginge lektor, adjunkt och ämneslärarinna, begränsas att avse för vecka räknat högst 12 veckotimmar.

Revisorerna hava för att utröna, huru bestämmelserna angående lärares tjänstgöring vid andra läroanstalter numera tillämpas infordrat uppgifter angående omfattningen av lärarnas vid ovannämnda läroverk undervisning vid andra läroanstalter läsåret 1933/1934. Uppgifterna hava sammanställts i nedanstående tablå.

Läroverk	Antal lärare[1]	Antal lärare[1], som medgivits undervisn. vid andra läroanstalter	Antal lärare[1], som vid annan läroanstalt undervisat		
			10 vecko-tim.	11 vecko-tim.	12 vecko-tim.
Högre latinläroverket å Norrmalm i Sthlm.	36	23	3	4	3
Högre allm. läroverket å Södermalm i Sthlm.	38	19	5	—	2
Högre reallläroverket å Norrmalm i Sthlm.	29	21	4	1	7
Högre allm läroverket å Östermalm i Sthlm	32	15	5	—	1
Högre allm. läroverket å Kungsholmen i Sthlm.	22	13	1	1	3
Högre allm. läroverket för flickor i Sthlm	16	10	—	1	2
Vasa realskola i Sthlm.	14	5	—	—	1
Katarina realskola i Sthlm	17	7	2	—	1
Statens provskola, nya elementarskolan i Sthlm.	16	10	—	1	1
Högre latinläroverket i Göteborg	36	17	1	2	1
Högre reallläroverket i Göteborg	32	17	3	—	2
Högre allm läroverket för flickor i Göteborg	13	5	—	—	—
Göteborgs västra realskola	16	4	1	—	2
Göteborgs östra realskola	16	9	1	—	1
Summa	*333*	*175*	*26*	*10*	*27*

[1] Lektorer, adjunkter och ämneslärarinnor.

Revisorernas uttalande.

Såsom av tablån framgår hava här ifrågavarande lärare — lektorer, adjunkter och ämneslärarinnor — vid läroverken i Stockholm och Göteborg i stor utsträckning erhållit tillstånd att med egen tjänst förena annan lärarbefattning. Revisorerna hava för sin del intet att invända mot att sådant tillstånd meddelas i de fall, då det otvivelaktigt är klart, att det egna läroverkets intressen därmed icke åsidosättas. Uppenbart synes emellertid vara, att en tjänstgöring vid annan läroanstalt, som tager en lärares tid i anspråk i en omfattning motsvarande cirka 50 procent av den honom såsom läroverkslärare åliggande undervisningstiden måste — såvida dessa lärares undervisningsskyldighet enligt läroverksstadgans bestämmelser får anses vara lämpligt avpassad — betecknas såsom alltför omfattande. I första hand med tanke på att i sådana fall undervisningen vid det egna läroverket kan bliva lidande, synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke det nu medgivna maximitalet, 12 undervisningstimmar i veckan vid annan läroanstalt, ytterligare bör nedbringas. Revisorerna vilja emellertid ock framhålla, att genom läroverkslärarnas tjänstgöring vid andra läroanstalter från dessa undanträngas lärarkrafter, vilka eljest torde hava åtminstone i viss utsträckning där kunnat erhålla arbetstillfällen.

§ 47.

Vissa seminarielärares tjänstgöringsförhållanden m. m.

I anslutning till den under § 46 omförmälda undersökningen angående vissa läroverkslärares tjänstgöringsförhållanden hava revisorerna verkställt en undersökning om i vilken omfattning ämneslärarna vid folkskoleseminarierna tjänstgjort vid andra läroanstalter.

Beträffande lärarnas vid folkskoleseminarierna tjänstgöring vid andra skolor gälla i huvudsak samma bestämmelser som i fråga om de allmänna läroverken.

Folkskoleseminariet i	Antal ämneslärare	Antal ämneslärare, som medgivits undervisning vid andra läroanstalter	Antal ämneslärare, som vid annan läroanstalt undervisat		
			10 veckotimmar	11 veckotimmar	12 veckotimmar
Stockholm	6	4	—	2	1
Uppsala	9	7	1	1	2
Linköping	9	0	—	—	—
Skara	2	0	—	—	—
Falun	10	3	—	—	—
Växjö	5	1	—	—	—
Kalmar	6	0	—	—	—
Lund	8	3	1	—	1
Landskrona	3	0	—	—	—
Göteborg	10	3	1	—	—
Karlstad	8	0	—	—	—
Härnösand	2	0	—	—	—
Umeå	7	0	—	—	—
Luleå	6	2	1	—	—
Summa	*91*	*24*	*4*	*3*	*4*

Av förestående tablå framgår, i vilken omfattning här ifrågavarande lärare tjänstgöra vid andra läroanstalter än den egna.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna, som beträffande lärarnas vid folkskoleseminarierna tjänstgöring vid andra läroanstalter hava ansett sig böra göra samma erinringar som i det av revisorerna under § 46 gjorda uttalandet rörande läroverkslärarnas tjänstgöring vid andra skolor än den egna, vilja hänvisa till berörda uttalande.

§ 48.

Vissa lärares vid tekniska läroverk tjänstgöringsförhållanden m. m.

Revisorerna hava infordrat uppgifter angående omfattningen av ordinarie lärares vid statens tekniska läroverk undervisning vid andra läroanstalter. Revisorerna hava därvid funnit, att av ifrågavarande cirka fyrtio lärare allenast nio hava tjänstgjort jämväl vid annan läroanstalt samt att av dessa endast en lärare vid sistnämnda slag av läroanstalter haft en tjänstgöring överstigande 10 veckotimmar. I detta särskilda fall har tjänstgöringen uppgått till 12 veckotimmar. Läraren i fråga har för ändamålet åtnjutit partiell tjänstledighet vid sin lektorsbefattning mot avstående av tjänstgöringspenningarna för 12 veckotimmar.

Enligt kungörelser den 22 juli 1918 (nr 663) och den 18 december 1918 (nr 1108) må här ifrågavarande lärare ej åtaga sig undervisning i vare sig enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt icke, vad angår lektor, vederbörande skolas styrelse eller, vad angår rektor, skolöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid skolan eller gymnasiet, finner uppdraget kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas.

Revisorernas uttalande.

Enligt vad revisorerna erfarit hava några närmare bestämmelser beträffande omfattningen av här ifrågavarande lärares tjänstgöring vid andra läroanstalter icke meddelats, och ej heller föreligger skyldighet för vederbörande rektorer att utan anmaning terminligen till skolöverstyrelsen insända uppgifter rörande lärares tjänstgöring vid främmande läroanstalter. Oavsett om bestämmelser härom för närvarande med hänsyn till den omfattning, i vilken tjänstgöring vid annan läroanstalt ägt rum, må anses ifråga om de tekniska läroverken påkallade eller icke, finna revisorerna det dock vara i sin ordning, att, liksom vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna skett, vissa riktlinjer angivas i berörda hänseende.

Beträffande revisorernas allmänna ställning till frågan om lärares vid statliga läroanstalter tjänstgöring vid andra läroanstalter få revisorerna hänvisa till sitt under § 46 gjorda uttalande angående vissa läroverkslärares tjänstgöringsförhållanden.

§ 49.

Inkomster från folkskoleseminariernas trädgårdar.

Revisorerna hava vid sin granskning av folkskoleseminariernas räkenskaper för budgetåret 1933/1934 funnit, att inkomsterna av försålda produkter från seminariernas trädgårdar under nämnda budgetår redovisats med följande belopp vid

	Kronor		Kronor
folkskoleseminariet		folkskoleseminariet	
i Stockholm	15	i Lund	2,232
» » Uppsala	1,152	» » Landskrona	902
» » Linköping	4,337	» » Göteborg	225
» » Skara	397	» » Karlstad	850
» » Falun	1,465	» » Härnösand	818
» » Växjö	2,599	» » Umeå	3,280
» » Kalmar	1,033	» » Luleå	1,146

Revisorerna hava uppmärksammat, att något enhetligt kontrollsystem över redovisningen av dessa inkomster icke förefinnes vid de särskilda seminarierna, samt att kontrollen i vissa fall i fråga om effektivitet lämnar åtskilligt övrigt att önska. Härtill kommer, att i vissa fall omkostnaderna för trädgårdarnas skötsel gått till betydligt högre belopp än som för ändamålet beräknats. Detta har sin grund däri, att vederbörande myndigheter tidigare medgivit viss jämkningsrätt mellan de i seminariernas omkostnadsstater upptagna särskilda posterna under villkor, att staternas slutsumma icke överskredes. Denna rätt till jämkning i fråga om de särskilda poster under omkostnadsstaten har inskränkts i anledning av ett av riksdagens år 1931 församlade revisorer gjort uttalande under § 49 av deras berättelse, åsyftande en strängare begränsning av den rektor dittills medgivna dispositionsrätten i fråga om de under omkostnadsstaten upptagna särskilda beloppen.

Revisorerna vilja även erinra om följande av 1931 års revisorer gjorda uttalande i samband med frågan om kostnaderna för seminarieträdgårdarnas underhåll och skötsel:

Då seminarieträdgårdarna hava till sin egentliga uppgift att tjäna undervisningsändamål, synes såsom regel böra gälla, att ej större kostnader nedläggas på desamma, än som betingas av denna deras uppgift. Det förefaller revisorerna som om man vid flera av seminarierna ej iakttagit denna princip. I åtskilliga fall synes trädgårdsskötseln bedrivas i vida större omfattning, men icke vid något seminarium hava inkomsterna av försålda produkter täckt de med trädgårdens underhåll och skötsel förbundna utgifterna.

Under det budgetår, som följde närmast efter det revisorerna gjort ifrågavarande uttalande, uppgingo utgifterna för underhåll och skötsel av seminarieträdgården i Lund till 7,251 kronor 37 öre, medan inkomsterna av försålda trädgårdsprodukter belöpte å 1,475 kronor 61 öre. Vid Linköpings seminarium voro motsvarande utgifter för nyssnämnda budgetår

9,005 kronor 5 öre, varav till inköp av växter, blomsterlökar och frön åtgingo 3,507 kronor 32 öre. Inkomsterna av försålda trädgårdsprodukter uppgingo för samma tid till 4,376 kronor 25 öre.

Ytterligare må exempelvis nämnas, att under budgetåret 1933/1934 för sistnämnda seminarium nämnda utgifter uppgingo till 8,324 kronor 78 öre, under det att inkomsterna utgjorde 4,337 kronor 70 öre. Under sistnämnda budgetår utgjorde vidare för seminarierna i Lund och Skara utgifterna respektive 6,207 kronor 42 öre och 1,983 kronor 16 öre samt inkomsterna respektive 2,232 kronor 29 öre och 397 kronor 25 öre.

Allmänt uttalande.

Vad till en början beträffar frågan om ordnandet av en fullt tillfredsställande kontroll över försäljningen av produkter från seminarieträdgårdarna hava revisorerna erfarit, att riksräkenskapsverket i samband med andra åtgärder för åstadkommande av kontroll över att statens inkomster i behörig ordning redovisas, framlagt förslag till föreskrifter angående kontrollen å inkomster av trädgårdsprodukter m. m. vid statens folk- och småskoleseminarier. Revisorerna, som hava tagit del av ifrågavarande förslag, vilja för sin del understryka önskvärdheten av att bestämmelser i det ämne, varom här är fråga, snarast möjligt bliva meddelade.

Vidkommande därefter spörsmålet om kostnaderna i allmänhet för seminarieträdgårdarna, vilja revisorerna i betraktande av de ganska dryga omkostnader, som statsverket får vidkännas för dessa trädgårdars underhåll och skötsel, giva till känna sin anslutning till det av riksdagens revisorer år 1931 gjorda uttalande rörande dessa trädgårdars egentliga uppgift.

§ 50.

Småskoleseminariet i Murjek

Revisorerna hava avlagt besökt vid småskoleseminariet i Murjek i Jokkmokks kommun.

Seminariet, som helt äges av staten, har enligt beslut av 1932 års riksdag nedlagts med utgången av vårterminen 1934. Den egentliga seminariebyggnaden inrymmer fyra lärosalar, en gymnastiksal, tillika samlingssal, samt ett lärarrum ävensom rektorsbostaden. Dessutom finnes en byggnad, som använts för skolkök och hushållsundervisning, samt en såsom elevhem använd byggnad jämte ekonomihus.

I det statsrådsprotkoll, som fogats vid Kungl. Maj:ts till 1932 års riksdag avlåtna proposition, nr 143, i vilken nedläggandet av seminariets verksamhet ifrågasattes, framhöll föredragande departementschefen, att en utredning angående den framtida användningen av den till seminariet hörande fastigheten borde vidtagas. Någon sådan utredning har enligt vad revisorerna erfarit ännu ej påbörjats.

Revisorerna hava inhämtat, att samlingssalen jämte vedbod tillsvidare

är uthyrd till kyrkorådet i Jokkmokks församling mot en hyra av 75 kronor per år. Två skolsalar och en slöjdsal uthyras till folkskolestyrelsen i Jokkmokks kommun mot hyra av 225 kronor per år. Två rum och kök disponeras av en f. d. vaktmästare mot att han tjänstgör såsom tillsyningsman för byggnaderna.

Enligt nådigt brev den 20 oktober 1933 beviljade Kungl. Maj:t Jokkmokks skoldistrikt statsbidrag med 120,000 kronor för uppförande och inredning av ett skolhem för 40 barn jämte uthus ävensom ett skolhus jämte uthus, allt i Vuollerim.

Revisorernas uttalande.

Ur statsverkets synpunkt kan det givetvis icke anses vara tillfredsställande, att seminariebyggnaderna i Murjek fortfarande sakna lämplig användning. Då de möjligheter till ett framtida utnyttjande av dem, som funnits i ett samarbete med Jokkmokks kommun, icke hittills lett till något resultat, hava revisorerna ansett önskvärt, att den av föredragande departementschefen förordade utredningen snarast möjligt måtte komma till stånd.

Besöket har i övrigt ej föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

§ 51.

Kontroll över inkomster genom uthyrande av lokaler vid vissa läroanstalter.

Vid granskning av räkenskaperna för ett flertal allmänna läroverk och seminarier m. fl. läroanstalter hava revisorerna funnit, att det beträffande dessa undervisningsanstalter knappast åstadkommits något fullt tillfredsställande system, varigenom skulle kunna kontrolleras, att tillfälliga inkomster, vilka inflyta till respektive redogörare för uthyrande av lokaler inom skolorna, bliva redovisade eller redovisade med riktiga belopp. Detta förhållande har förut varit föremål för uppmärksamhet från riksräkenskapsverkets sida, varvid bland annat ifrågasatts, att redogörarens redovisning av ifrågavarande inkomster skulle ske på så sätt, att någon annan befattningshavare vid skolan, exempelvis vaktmästaren, skulle bestyrka redovisningens riktighet. Denna anordning syntes lämplig bland annat med hänsyn därtill, att, då det gäller exempelvis uthyrande av en lokal i en skola, vaktmästaren i allmänhet måste äga kännedom därom. Förslaget har emellertid ej lett till något resultat.

Enligt vad revisorerna inhämtat har emellertid denna fråga återigen upptagits till övervägande inom riksräkenskapsverket, som jämväl utarbetat förslag till kontrollåtgärder. Av detta förslag hava revisorerna tagit del.

Revisorerna hava velat fästa uppmärksamheten på den sak, det här gäller, bland annat därför, att det här i vissa fall är fråga om ej obetydliga belopp samt att det icke kan anses tillfredsställande, att inga eller i varje fall mycket otillfredsställande kontrollanordningar finnas.

Revisorerna förbise ej det förhållandet, att kontrollanordningar inom

detta område kunna medföra ökat arbete för vederbörande samt att, även med vidtagandet av långt gående åtgärder i denna riktning någon garanti för en fullt effektiv kontroll över dessa tillfälliga inkomster ej torde kunna vinnas. Även med beaktande av detta vilja revisorerna dock uttala sin förväntan, att den nu igångsatta utredningen måtte leda därtill, att en kontroll, så långt det är möjligt, erhålles rörande här ifrågavarande inkomster.

§ 52.

Upphandling av formulär m. m. vid vissa läroanstalter.

Vid genomgåendet av räkenskaperna för de högre allmänna läroverken samt en del andra läroanstalter hava revisorerna fäst sin uppmärksamhet vid, att det formulär, som användes som avlöningslista, samt en del andra brukliga formulär inköpas från enskilda firmor, varvid varje skola gör inköp särskilt för sig. Vid statsinstitutionerna i allmänhet tillhandahålles däremot liknande formulär från ett genom statens försorg upprättat formulärförråd.

Revisorerna hava vidare konstaterat, att avlöningslistorna debiterats till ett pris av ända upp till 16 öre per exemplar. Det torde kunna antagas, att ett tillhandahållande av nämnda och andra formulär antingen genom centralt inköp eller genom en statlig myndighet (riksräkenskapsverket eller skolöverstyrelsen) skulle innebära vissa fördelar bland annat i form av minskade utgifter för vederbörande skolor. Med hänsyn härtill och då utgifterna för vid läroanstalterna använda formulär (avlöningslistor, betyg m. m.) torde belöpa sig till betydande belopp, vilja revisorerna ifrågasätta, att det upptages till övervägande, huruvida icke besparingar på denna väg kunna vinnas. Därvid skulle anbud å formulärens tryckning kunna infordras för erhållande av lägsta möjliga pris.

§ 53.

Vissa tjänstledigheter inom folkskollärarkåren m. m.

Enligt § 4 i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 760) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning är lärare skyldig att för den i kungörelsen stadgade avlöningen årligen tjänstgöra åtta månader, beräknade utgöra 34 ½ veckor, eller den kortare tid, under vilken undervisningen vid skolan på grund av Kungl. Maj:ts medgivande i särskilda fall skall meddelas.

Beträffande avlöning under tjänstledighet m. m. stadgas i § 8 i samma kungörelse bland annat, att om lärare erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, äger han åtnjuta samtliga honom eljest tillkommande kontanta avlöningsförmåner med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den för honom i kungörelsen stadgade kontanta begynnelseavlöningen.

Under åtnjuten tjänstledighet äger lärare bibehålla honom tillkommande naturaförmåner eller ersättning för sådana.

Åt vikarie för lärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom, skall bostad och bränsle eller ersättning därför tillhandahållas av skoldistriktet.

I fråga om skyldighet för lärare vid folk- och småskolor att avgå från befattning stadgas i § 18 i reglementet för statens pensionsanstalt, bland annat, att befattningshavare är skyldig att avgå om han till följd av skada eller sjukdom under fem på varandra följande år varit oförmögen att tjänstgöra under sammanlagt mer än fyra femtedelar av den tid, som eljest ålegat honom att tjänstgöra, och finnes vara för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin tjänst.

Revisorerna verkställde år 1932 en undersökning rörande vissa tjänstledigheter inom folkskollärarkåren, dock endast avseende ledigheter för enskilda angelägenheter såsom med anledning av ingående av äktenskap, tjänstgöring inom annat skoldistrikt, studier, resor m. m. Revisorerna uttalade därvid, att de funne det otillfredsställande, att i de fall då med tjänstledigheten avsetts befrielse från all tjänstgöring under en eller flera terminer, ledigheten beviljades allenast för lästiden, under det att efterföljande eller mellanliggande ferier icke inbegrepes i tiden för ledigheten.

Allmänt uttalande.

Revisorerna hava vid sin granskning av länsstyrelsernas räkenskaper funnit åtskilliga fall, där folk- och småskollärare under flera år i följd beviljats tjänstledighet för sjukdom under lästerminerna. Tjänstledighet har i dessa fall begärts och beviljats endast den del av året, då tjänstgöringsskyldighet för lärarna förelegat. Under ferietid däremot har läraren varit i tjänst. I ett fall har detta tillvägagångssätt tillämpats alltsedan den 1 januari 1912. De uppmärksammade fallen beröra huvudsakligen lärare och lärarinnor, vilka på grund av sinnessjukdom vårdats å sinnessjukhus. Enär de beviljats sjukledighet endast under terminerna, hava de kunnat komma i åtnjutande av oavkortade löneförmåner under ferierna, även om de fortfarande vårdats å sinnessjukhus.

På grund av vad sålunda förekommit, vilja revisorerna under erinran jämväl om det av riksdagens revisorer år 1932 gjorda uttalandet i saken, bestämt göra gällande, att sådana författningsföreskrifter skola meddelas för lärare vid folk- och småskolor, att i här ifrågavarande fall i ledigheten skall inbegripas jämväl jul- eller sommarferier. Revisorerna hava ånyo velat fästa riksdagens uppmärksamhet å här berörda förhållanden samt vilja dessutom framhålla vikten av att effektiv kontroll utövas däröver, att gällande bestämmelser i fråga om avgång från tjänst behörigen efterlevas.

Därest ej denna angelägenhet kan ordnas på annat sätt, kan ifrågasättas, huruvida icke riksdagen vid beviljande av anslag till provisorisk löneförbättring och dyrtidstillägg åt lärarpersonalen, bör fästa sådant villkor, att icke här berörda missförhållanden fortfara.

§ 54.

Tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag i en till 1933 års riksdag avlåten proposition, nr 154, förklarade sig riksdagen i skrivelse den 19 maj 1933, nr 223, icke hava något att erinra emot att för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet föreskrifter utfärdades i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, dock med iakttagande av viss av riksdagen angiven ändring.

Sedermera utfärdade Kungl. Maj:t den 20 juli 1933 kungörelse, nr 507, om tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor. Kungörelsen trädde i kraft den 17 augusti 1933.

Enligt § 2 av nämnda kungörelse ålåg det skolråd (folkskolestyrelse) att inom två månader efter det kungörelsen trätt i kraft hava undersökt, huruvida inom skoldistriktet funnes lärartjänst, som på grund av minskat barnantal, skolväsendets centralisering genom skolskjutsar, barns hänvisning till annat skoldistrikt eller andra omständigheter skulle kunna indragas, därest tjänsten bleve ledig. Denna undersökning skulle avse tiden intill den 1 juli 1936. Lärarkåren skulle härefter av skolrådet underrättas om resultatet av undersökningen samt i förekommande fall erinras om den särställning i fråga om ansökningsrätt till vissa tjänster, lärarna inom distriktet jämlikt § 6 erhållit (§ 3).

Vederbörande folkskolinspektör skulle enligt § 4 upprätta och föra förteckning, upptagande dels de inspektionsområden tillhörande skoldistrikt inom vilka enligt den verkställda undersökningen antalet lärartjänster kunde minskas, dels ock antalet övertaliga lärartjänster av olika slag inom vart och ett av ifrågavarande skoldistrikt. I detta antal skulle dock icke inräknas de lärartjänster, vilka under den tid undersökningen omfattade, kunde indragas genom åtgärder inom skoldistriktet för minskning av lärarantalet.

Därest inom något av de inspektionsområden, som tillhöra områdesgruppen, finnes övertalig lärartjänst av ifrågavarande slag uppförd å den i § 4 omnämnda förteckningen, tillkommer ansökningsrätt till sådan tjänst endast ordinarie eller tillsvidare anställd lärare från de skoldistrikt inom områdesgruppen, som enligt ovannämnda förteckning hava övertaliga lärare av ifrågavarande slag. Ordinarie lärartjänst vid småskola samt tjänst för lärare med anställning tillsvidare vid mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola betraktas i detta sammanhang såsom tjänster av samma slag (§ 6).

Enligt § 7 må lärartjänst kungöras ledig utan i § 6 föreskriven begränsning av ansökningsrätten i vissa närmare angivna fall samt om skolöverstyrelsen, då särskilda skäl sådant föranleda, därtill lämnat medgivande.

Hava två eller flera behöriga sökande anmält sig till tjänst med begränsad ansökningsrätt skall förslag upprättas och val ske (§ 8). Om ingen behörig sökande anmält sig skall tjänsten ånyo ofördröjligen kun-

göras ledig, varvid ansökningsrätten icke begränsas. Anmäler sig endast en behörig sökande och vill icke skolrådet, samt, där val skall förrättas av kyrkostämman, ej heller kyrkostämman låta sig nöja med ofullständigt förslag, skall skolrådet för förslagets fyllande kungöra tjänsten ledig utan begränsning av ansökningsrätten (§ 9). För tillsättande enligt bestämmelserna uti ifrågavarande kungörelse av tjänster, till vilka ansökningsrätten begränsats, hava rikets inspektionsområden enligt § 12 av kungörelsen sammanförts i 13 områdesgrupper, vart och ett omfattande fyra inspektionsområden.

I syfte att utröna huruvida, att döma av den erfarenhet, som hittills vunnits, syftemålet med ifrågavarande kungörelse kan förväntas bliva uppnått, hava revisorerna verkställt en undersökning i saken.

Revisorerna hava inhämtat uppgifter å antalet av de på grund av föreskriften i § 4 av kungörelsen förtecknade övertaliga lärartjänsterna inom de särskilda områdesgrupperna. Uppgifterna hava sammanställts i efterföljande tablå (sid. 245—246).

Av nämnda övertaliga lärartjänster hava 35 tjänster bortfallit antingen därför att innehavare av övertalig tjänst sökt och erhållit annan tjänst eller på grund av att annan lärare inom samma skoldistrikt sökt och erhållit annan tjänst, varvid någon av innehavarna av övertaliga tjänster inom distriktet med stöd av § 22 folkskolestadgan kunnat transporteras till den sålunda lediga tjänsten.

Med stöd av § 7 av ifrågavarande kungörelse har skolöverstyrelsen i 22 fall medgivit, att tjänster, som skulle hava ledigförklarats med begränsning av ansökningsrätten finge kungöras lediga utan dylik begränsning.

Revisorernas uttalande.

Såvitt revisorerna kunnat utröna, hava skoldistrikten i stort sett lojalt ställt sig författningens föreskrifter till efterrättelse, även om det torde kunna sägas, att skoldistrikten i åtskilliga fall så långt möjligt sökt undgå följderna av den begränsade ansökningsrätten. På sina håll har detta tagit sig uttryck i något blygsammare annonsering av tjänster med begränsad ansökningsrätt. Fall hava ock förekommit, då annonserna avfattats på sådant sätt, att transportsökande indirekt avrådts från att anmäla sig som sökande. Även synes kunna spåras en tendens att vid inträffande vakans hellre förändra en ordinarie lärartjänst till extra ordinarie än att utan tidsutdräkt besätta den med ordinarie innehavare.

Å vederbörande lärares sida har i allmänhet icke visats någon benägenhet att begagna sig av rättigheten att söka de tjänster, som kungjorts lediga med begränsning av ansökningsrätten. Exempelvis må nämnas, att i ett inspektionsområde med sammanlagt 17 övertaliga lärartjänster endast en folkskollärare och två småskollärarinnor kunnat placeras. Av dessa tre erhöllo två transport till Stockholms stad. I ett annat inspektionsområde hava elva tjänster förklarats lediga med begränsning av ansökningsrätten, men till endast två av dessa hava lärare från skoldistrikt med övertaliga lärartjänster anmält sig som sökande. I tre andra

inspektionsområden hava fem, respektive sex och aderton lärartjänster ledigförklarats med begränsad ansökningsrätt utan att någon enda lärare från skoldistrikt med övertaliga tjänster anmält sig som sökande. Ytterligare ett stort antal exempel skulle kunna anföras.

Såsom förklaring till att de med begränsad ansökningsrätt ledigkungjorda tjänsterna i allmänhet icke locka behöriga sökande har i några fall uppgivits, att annonsen om ledigkungörandet undgått vederbörandes uppmärksamhet, ehuru dessa eljest varit villiga att söka. I vissa fall hava enligt vad revisorerna erfarit påtryckningar från vederbörande skoldistrikt, som varit måna om att få behålla sina skolor, föranlett behöriga sökande att avstå från att söka. En viss motvilja mot författningens ifrågavarande bestämmelser synes ock kunna spåras hos lärarna. Det är i detta hänseende belysande, att då en viss tjänst ledigkungjordes med begränsning av ansökningsrätten, icke någon sökande anmälde sig, varemot samma tjänst, då den för andra gången förklarades till ansökning ledig, lockade 59 sökande, varav 13 voro bosatta inom områdesgruppen.

I de flesta fall torde förklaringen till obenägenheten att söka ifrågavarande tjänster ligga däri, att de flesta tjänsterna varit ledigförklarade i skoldistrikt å den rena landsbygden. Tjänster i städer och större samhällen liksom ock sådana tjänster, som av olika anledningar ansetts särskilt fördelaktiga, hava däremot helt naturligt lockat sökande även vid begränsning av ansökningsrätten. Det får ej heller här förbises, att många band, exempelvis giftermål med annan befattningshavare, bisysslor och dylikt, ofta binda läraren vid orten och gör honom obenägen att söka sig därifrån.

Då det helt naturligt i en mängd fall måste bliva så, att en lärare anser sig icke kunna söka transport, enär han i så fall riskerar att erhålla sämre villkor än dem han har, är det ock uppenbart, att syftet med kungörelsen icke kan nås i den utsträckning, som varit ur statens synpunkt sett önskvärt. Otvivelaktigt skulle dock en snabbare avveckling av antalet övertaliga tjänster kunna ske, därest de i författningen givna bestämmelserna i vissa hänseenden ändrades eller kompletterades.

Därvid torde i första hand böra komma under övervägande att införa sådana föreskrifter, som giva ökad garanti för att de med begränsad ansökningsrätt ledigförklarade tjänsterna finge tillräckligt antal sökande för tjänsternas återbesättande. Enligt det förslag, som av Kungl. Maj:t förelades riksdagen, skulle den begränsade ansökningsrätten i första hand avse lärare från skoldistrikt inom det inspektionsområde, där den lediga tjänsten funnes. Först i andra hand, om tillsättningsåtgärderna under angivna betingelse ej ledde till resultat, skulle nämnda rätt enligt skolöverstyrelsens bestämmande kunna utsträckas till annat inspektionsområde. Riksdagen ansåg för sin del lämpligt, att redan från början ansökningsrätten finge avse ett större område, än *ett* inspektionsområde. Härigenom vunne anordningen i effektivitet och snabbhet. Man kunde enligt riksdagens mening exempelvis tänka sig, att tre eller fyra

inspektionsområden finge utgöra den enhet, till vilken begränsningen hänfördes. Av den erfarenhet, som hittills vunnits, synes det revisorerna framgå, att det för vinnande av nyssberörda syfte vore lämpligt, att områdesgrupperna än ytterligare utvidgades, så att varje grupp komme att omfatta ett större antal inspektionsområden än för närvarande är fallet. Det torde ock kunna ifrågasättas, huruvida ej indelningen i områdesgrupper borde kunna ändras med hänsyn tagen till förhållandet mellan antalet lediga och övertaliga tjänster i inspektionsområdena, så att områden med jämförelsevis stort antal beräknade lediga tjänster i ansökningshänseende sammanfördes med områden, där antalet övertaliga tjänster vore förhållandevis stort.

En snabbare avveckling av antalet övertaliga tjänster torde ock kunna vinnas därigenom, att skoldistrikt även i sådana fall, där endast en sökande från distrikt med övertalig lärartjänst anmält sig till sådan ledigkungjord befattning, skall hava att utse denne, såvida skolöverstyrelsen ej finner anledning att på framställning av den lokala skolmyndigheten medgiva, att tjänsten ånyo må ledigförklaras. Revisorerna vilja alltså ifrågasätta, huruvida ej föreskriften i § 9 av kungörelsen bör skärpas i sådan riktning.

Vidare synes närmare böra undersökas, huruvida ej en frivillig pensionering av lärare i skoldistrikt med övertaliga lärartjänster skulle kunna äga rum. Därvid torde dock endast sådana lärare böra komma ifråga, som på grund av ohälsa eller andra liknande skäl icke lämpligen kunna bestrida sin tjänst. Då befattningen efter tjänstinnehavarens avgång komme att indragas, skulle denna anordning givetvis medföra minskade kostnader för statsverket.

Revisorerna vilja vidare förorda, att det tages under övervägande, huruvida ej sådana åtgärder böra vidtagas, att sökande från skoldistrikt med övertaliga lärartjänster beredas ersättning för de utgifter, de måst vidkännas för en åtgärd, vartill de känna sig på visst sätt nödgade, men varav statsverket kan vänta betydande besparingar. I varje fall synas sådana sökande efter vunnen transport böra enligt särskilda grunder erhålla ersättning för de i många fall mycket betungande flyttningskostnaderna.

Revisorerna vilja ock fästa uppmärksamheten på att syftet med ifrågavarande kungörelse motverkas genom bestämmelserna i § 22 folkskolestadgan. Enligt nämnda författningsrum kan ordinarie lärare under vissa förutsättningar förflyttas från en skola till en annan inom ett och samma skoldistrikt. Då, såsom ofta sker, en lärare vid en skola i utkanten av skoldistriktet förflyttas till en bättre belägen skola med ofta nog bättre skolform, är det uppenbart, att det måste ställa sig svårare att till den därefter ledigförklarade mindre lockande tjänsten erhålla frivilligt transportsökande från skoldistrikt med övertaliga tjänster, än om den förmånligare tjänsten kungjorts ledig för sådana sökande.

Revisorerna vilja slutligen framhålla, att revisorerna icke för närva-

rande ansett sig böra till behandling upptaga frågan om *skyldighet* för lärarna vid folkskoleväsendet att underkasta sig förflyttning till andra skoldistrikt, då detta spörsmål lämpligen synes böra lösas i samband med frågan om nämnda lärares anställande såsom helt statsavlönade.

Områdesgrupp	Inspektionsområden	Folkskollärartjänst	Småskollärartjänster: Biträdande lärartjänst vid folkskola	Lärartjänst vid mindre folkskola	Lärartjänst vid småskola	Summa
1	2	3	4	5	6	7
I	Stockholmstraktens 1	4	—	—	4	4
	Roslagens 2	1	1	1	9	11
	Gotlands 14	—	—	—	2	2
	Södermanlands östra 4	6	—	2	9	11
	Summa	*11*	*1*	*3*	*24*	*28*
II	Södermanlands västra 5	—	—	—	2	2
	Närkes 32	3	2	2	7	11
	Östergötlands västra 7	3	—	—	1	1
	Östergötlands östra 6	2	—	4	5	9
	Summa	*8*	*2*	*6*	*15*	*23*
III	Nordsmålands västra 10	2	—	3	12	15
	Nordsmålands mellersta 9	2	—	2	11	13
	Nordsmålands östra 8	3	1	1	8	10
	Sydsmålands östra 13	—	—	1	4	5
	Summa	*7*	*1*	*7*	*35*	*43*
IV	Sydsmålands mellersta 12	—	—	—	5	5
	Sydsmålands västra 11	2	—	—	6	6
	Nordskånes östra 16	—	—	1	6	7
	Blekinge 15	4	—	2	4	6
	Summa	*6*	—	*3*	*21*	*24*
V	Sydskånes östra 18	—	—	—	4	4
	Sydskånes västra 19	2	—	—	3	3
	Nordskånes » 17	1	—	—	13	13
	Hallands 20	—	—	2	9	11
	Summa	*3*	—	*2*	*29*	*31*
VI	Hallands norra 21	—	—	—	9	9
	Älvsborgs södra 26	1	—	—	5	5
	Göteborgstraktens 22	2	—	—	16	16
	Bohusläns 23	3	—	3	2	5
	Summa	*6*	—	*3*	*32*	*35*
VII	Dalslands 24	1	—	—	7	7
	Älvsborgs norra 25	1	—	—	11	11
	Skaraborgs södra 26	1	—	—	5	5
	Skaraborgs norra 28	3	—	—	4	4
	Summa	*6*	—	—	*27*	*27*
VIII	Värmlands västra 29	3	—	3	5	8
	Värmlands mellersta 30	3	—	2	6	8
	Värmlands östra 31	5	—	3	4	7
	Västmanlands västra 33	3	1	6	16	23
	Summa	*14*	*1*	*14*	*31*	*46*

1	2	3	4	5	6	7
IX	Upplands 3	3	2	1	7	10
	Västmanlands östra 34	—	—	1	1	2
	Dalarnes östra 36	22	—	2	47	49
	Dalarnes södra 35	3	—	6	19	25
	Summa	*28*	*2*	*10*	*74*	*86*
X	Dalarnes norra 37	3	—	8	12	20
	Gästriklands 38	4	—	—	2	2
	Hälsinglands södra 39	—	—	3	7	10
	Hälsinglands norra 40	—	1	5	5	11
	Summa	*7*	*1*	*16*	*26*	*43*
XI	Medelpads 41	2	—	1	3	4
	Ångermanlands södra 42	3	—	9	6	15
	Jämtlands södra 44	—	1	19	8	28
	Jämtlands norra 45	—	—	15	8	23
	Summa	*5*	*1*	*44*	*25*	*70*
XII	Ångermanlands norra 43	—	—	2	1	3
	Västerbottens södra 46	3	—	7	2	9
	Västerbottens mellersta 47	—	—	2	1	3
	Västerbottens norra 48	—	—	2	—	2
	Summa	*3*	—	*13*	*4*	*17*
XIII	Norrbottens södra 49	—	—	8	2	10
	Norrbottens mellersta 50	—	—	7	1	8
	Norrbottens norra 51	1	1	4	5	10
	Tornedalens 52	—	1	2	—	3
	Summa	*1*	*2*	*21*	*8*	*31*
	Totalsumma	**105**	**11**	**142**	**351**	**504**

§ 55.

Uppförande av ett skolhus i Slagnäs för Arjeplogs och Sorsele skoldistrikt.

Sedan länsstyrelsen i Norrbottens län med skrivelse den 26 juni 1933 till Kungl. Maj:t överlämnat vissa till länsstyrelsen ingivna förslag jämte kostnadsberäkningar å arbeten, vilka länsstyrelsen ansåge böra i första rummet komma till utförande såsom beredskapsarbeten, däribland förslag till uppförande av vissa byggnader för folkskoleväsendet i Arjeplogs skoldistrikt, beviljade Kungl. Maj:t genom beslut den 20 oktober 1933 nämnda skoldistrikt statsbidrag med 60 procent av styrkta verkliga kostnaden för uppförande och inredning av ett skolhus jämte uthus i Slagnäs samt planering av skoltomten, dock högst 21,570 kronor. Såsom villkor för statsbidragets utgående skulle gälla, bland annat, att för byggnadernas uppförande erforderliga arbeten med fällande, transport och försågning av timmer påbörjades skyndsamt och senast den 2 januari 1934 samt att byggnadsarbetet utan oskäligt dröjsmål igångsattes och slutfördes.

Nämnda skolhus var avsett för barn från såväl Arjeplogs som Sorsele skoldistrikt. Av barnen äro för närvarande 9 från Arjeplogs och 12 från Sorsele skoldistrikt.

I särskilda den 21 december 1933 dagtecknade skrivelser till folkskolestyrelserna i Arjeplogs och Sorsele skoldistrikt anhöll arbetschefen inom mellersta distriktet vid inlandsbanan G. Wästfelt, att styrelserna måtte, innan de ginge i författning om uppförandet av en ny skolbyggnad i Slagnäs, taga under noggrant övervägande, huruvida ej för ändamålet kunde komma till användning ett av järnvägsbyggnaden uppfört bostadshus, den s. k. ingenjörsbostaden i Slagnäs. Nämnda bostadshus var uppfört av timmer och bestod av en lägenhet om 3 rum och kök med jungfrualkov, en lägenhet om 2 rum och kök samt ett enkelrum å nedre botten ävensom ett rum inrett å vinden. Rummen voro, med undantag för rummet å vinden, försedda med centraluppvärmning. Till bostadshuset hörde en uthusbyggnad. Å tomten fanns brunn med gott vatten. I skrivelsen framhölls, att kostnaden för huset vore »en bisak», då skolan ändå till största delen skulle bekostas av staten.

Enligt vad revisorerna inhämtat har vederbörande folkskolinspektör redan i en till folkskolestyrelsen den 30 april 1931 avlåten skrivelse dryftat frågan om användandet av nämnda bostadhus till skolhusbyggnad.

Vid folkskolestyrelsens i Arjeplog behandling av ärendet den 2 januari 1934 upplystes, att folkskolestyrelsen år 1932 förfrågat sig hos Wästfelt beträffande möjligheten av ett inköp av ifrågavarande hus och därvid även efterhört priset på detsamma. Något bestämt besked angående priset hade icke kunnat lämnas, men hade Wästfelt antytt, att huset skulle komma att betinga ett pris av omkring 8,000 à 10,000 kronor. Vid telefonsamtal mellan Wästfelt och folkskolestyrelsens ordförande den 2 januari 1934 hade Wästfelt uttalat, att huset torde kunna inköpas för ett billigt pris, enär järnvägsbyggnaden icke längre hade behov av detsamma och under förutsättning att byggnaden komme ett allmännyttigt ändamål tillgodo. Folkskolestyrelsen beslöt för sin del att icke reflektera på det gjorda erbjudandet, varvid framhölls, att kostnaderna för erforderliga ändringsarbeten skulle komma att belöpa sig till avsevärt belopp, att skoldistriktet icke hade att förvänta något statsbidrag vid ett dylikt förvärv av skolhusbyggnad samt att en del arbeten för uppförande av ett nytt skolhus i Slagnäs redan satts i gång.

Av folkskolestyrelsens i Sorsele protokoll framgår, att folkskolestyrelsen redan den 11 november 1933 haft frågan om inköp av ifrågavarande bostadshus under omprövning samt därvid beslutit att ej reflektera på inköp av detsamma.

Huset är numera för ett pris av 5,700 kronor försålt till Norrbottens läns hushållningssällskaps egnahemsnämnd, som bortflyttat byggnaderna.

Revisorernas uttalande

Revisorerna vilja framhålla, att frågan om användandet av ifrågavarande ingenjörsbostad till skollokaler icke berörts i de handlingar, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts beslut den 20 oktober 1933. Enligt revisorernas mening hade det varit synnerligen önskvärt, att frågan om an-

vändandet av ifrågavarande bostadshus till skolhusbyggnad i Slagnäs bragts till Kungl. Maj:ts kännedom. Då möjligheten av en sådan användning av den för statens järnvägsbyggnader icke längre behövliga ingenjörsbostaden redan år 1932 varit aktuell synes nödig utredning av denna fråga hava bort förebringas redan i samband därmed, att statsanslag för uppförande av nytt skolhus i Slagnäs ifrågasattes. Sedan arbetschefen Wästfelt den 21 december 1933 direkt erbjudit vederbörande folkskolestyrelser att inköpa bostadsbyggnaden torde frågan även hava kommit uti ett i viss mån förändrat läge. Om det emellertid med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för Arjeplogs kommun må vara förklarligt, att folkskolestyrelsen därstädes icke ansett sig böra anvisa den väg till skolbyggnadsfrågans lösning, som en omändring av ingenjörsbostaden till skolhusbyggnad måhända inneburit, synes dock vederbörande folkskolinspektör hava bort härom lämna nödig utredning.

NONDE HUVUDTITELN.

Jordbruksdepartementet.

§ 56.

Ersättning av statsmedel för släckning av skogseld.

Enligt 5 § i lagen den 14 oktober 1914 (nr 281) om förekommande och släckning av skogseld skall varje socken å landet utgöra en brandrote; dock äger Konungens befallningshavande efter framställning medgiva, att vad sålunda är stadgat ej skall äga tillämpning i fråga om viss socken eller att två eller flera socknar må förenas till en brandrote.

Konungens befallningshavande äger ock att, efter inhämtat yttrande av kommunalstämma, besluta, att socken skall utgöra mer än en brandrote och huru i sådant fall socknen skall till brandrotar indelas.

Stads icke planlagda område så ock dylikt område inom köping, som utgör egen kommun, skall, där Konungens befallningshavande, efter vederbörandes hörande, finner skäligt så förordna, utgöra en eller flera brandrotar.

I 6 § samma lag stadgas att för varje brandrote skall finnas en brandfogde, som för tre år väljes å landet av kommunalstämma och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådan ej finnes, av allmän rådstuga. Om valet skall Konungens befallningshavande genast underrättas; och ankommer det på nämnda myndighet att pröva den valdes lämplighet för uppdraget.

Jämlikt 8 § är envar i trakten, å landet eller i stad bosatt, arbetsför man, som fyllt aderton men icke sextio år, skyldig att deltaga i släckning av skogseld.

I 9 § stadgas att om skogseld uppkommer eller överhängande fara därför är för handen och ej den, som varsnar elden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast kan släcka elden eller undanröja faran, är han skyldig dels att, om släckningsskyldiga veterligen uppehålla sig i närheten av brandstället, genast giva dem underrättelse, dels att, så fort ske kan, underrätta brandfogden eller ock närmast boende kronobetjänt eller vid skogsstaten anställd person.

Har brandfogde eller kronobetjänt eller vid skogsstaten anställd person erhållit kunskap om skogseld eller överhängande fara därför, skall han ofördröjligen sammankalla nödigt manskap för eldens släckning. För sådant ändamål utfärdad kallelse skall av envar utan dröjsmål fortskaffas.

Envar släckningsskyldig är efter kallelse pliktig att, försedd med tillgängliga släckningsredskap, genast begiva sig till brandstället och deltaga i släckningsarbetet. Befinner släckningsskyldig sig i närheten av brandstället, skall han, så snart han fått kunskap om branden, utan kallelse skynda dit och taga del i nämnda arbete.

Den, som utövar befäl vid brandstället, skall i mån av behov ytterligare tillkalla släckningsskyldiga.

Har elden tagit sådan omfattning, att släckningsmanskap i större antal erfordras, äger befälhavaren hos Konungens befallningshavande begära militärhandräckning.

I 17 § föreskrives att den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld, må kunna, efter ty skäligt prövas, av statsmedel bekomma ersättning eller särskild belöning därför ävensom ersättning för skada till följd av arbetet. Brandfogden eller annan, som utövat befäl vid brandstället, äger till Konungens befallningshavande avgiva förslag rörande tilldelande av ersättning eller belöning; har framställning därom inkommit till honom, skall han med eget yttrande överlämna ärendet till Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande har att pröva förslag eller framställning, som nu sagts, och att till vederbörande utanordna dem tillerkända belopp.

Klagan över Konungens befallningshavandes beslut må ej föras.

I 17 § föreskrives att den, som ej ställer sig till efterrättelse vad i 9 § första eller tredje stycket föreskrives eller vad i andra stycket av samma paragraf stadgas om kallelses fortskaffande eller bestämmelsen i 12 § första stycket eller åläggande, som givits enligt andra stycket i sistnämnda paragraf, så ock släckningsskyldig, som ej åtlyder vad befälhavaren i eller för släckningsarbetet befaller, straffas med böter från och med fem till och med ett hundra kronor.

Har den, som är i annans tjänst eller arbete, uteblivit från brandställe till följd därav, att arbetsgivare eller arbetsledare i strid mot föreskriften i 13 § andra stycket vägrat honom ledighet, eller har han av sådan anledning avlägsnat sig från brandstället, förrän han erhållit hemlov, är arbetsgivaren eller arbetsledaren förfallen till samma ansvar som i tredje stycket av paragrafen sägs.

Enligt förordningen den 31 december 1915 angående användande av militär personal till upprätthållande av allmän ordning samt för eldsläckning och andra dylika ändamål må sådan personal på begäran direkt av civilmyndighet användas för släckning av mera betydande brand.

I cirkuläret den 5 mars 1920 till länsstyrelserna angående ersättande av kostnader för militärhandräckning för släckning av skogseld har föreskrivits, att i de fall, då länsstyrelse förordnat om militärhandräckning för släckning av skogseld, alla de särskilda kostnader, som till följd av handräckningen förorsakats kronan — såsom gottgörelse för militär-

kontingentens transporterande till och från brandstället samt förläggning därstädes, av handräckningen föranledda merkostnader för kontingentens förplägnad, traktamentsersättning i förekommande fall åt officerare och underofficerare, vilka själva hava att bekosta förplägnad eller logi, ersättning för kronan tillhöriga effekter, som förlorats eller skadats, samt telefonavgifter och andra expensutgifter m. m. — skola av länsstyrelsen till vederbörande utanordnas enligt av arméförvaltningen respektive marinförvaltningen granskade och godkända räkningar ävensom i sammanhang därmed avföras å det under nionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till släckning av skogseld.

I proposition nr 123 till 1914 års senare lagtima riksdag med förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld har föredragande departementschefen i samband med redogörelse för ett av norrländska skogsvårdskommittén i betänkande den 16 mars 1912 framlagt förslag till lag i sådant syfte framhållit, bland annat, följande:

Vad kommittén härutinnan (beträffande ersättning i vissa fall för deltagande i släckning av skogseld) föreslagit finner jag mig kunna i huvudsak biträda. Dock har jag ansett nödigt att något förtydliga de föreslagna bestämmelserna. Såsom förut framhållits uppfattar jag, liksom kommittén, arbetet med släckning av skogseld såsom en allmän medborgerlig plikt, som icke utan vidare bör grunda rätt till anspråk på ersättning. A andra sidan maste det anses med rättvisa och billighet förenat, att då arbetet för släckningen varit i väsentlig grad betungande eller eljest särskilda omständigheter föreligga, ersättning eller särskild belöning utbetalas, liksom det även torde kunna anses påkallat, att ersättning lämnas för under släckningsarbetet liden skada, exempelvis förstörelse av klädespersedlar och redskap. Härvid är även en praktisk sida av saken att beakta, nämligen den, att utsikten till någon ersättning kan verka såsom sporre till större beredvillighet. Ett med denna mening överensstämmande innehåll har givits åt det omarbetade förslagets 14 §. Såsom exempel på »särskilda omständigheter» må nämnas: att personer, som icke äro släckningsskyldiga, biträtt, att mindre bemedlade genom deltagande i släckningsarbetet gått miste om arbetsförtjänst, att släckningsmanskap visat prov på särskilt nit och rådighet, att långvarig eftersläckning och därmed förenad vakthållning varit nödvändig o. s. v. Att stadga en ovillkorlig rätt till ersättning eller belöning under de av mig angivna förutsättningarna torde emellertid icke vara lämpligt, utan har åt Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnats att i varje särskilt fall pröva och avgöra, huruvida ersättning eller belöning bör utgå eller ej. Har den, som varit verksam för släckningen, haft direkt personligt intresse därav, bör ersättning eller belöning naturligtvis icke utgå. Ersättning eller särskild belöning för militärens deltagande i släckningsarbetet synes icke böra förekomma, men gottgörelse för transportkostnader samt för skadade eller förkomna effekter torde, såsom hittills brukats, komma att, efter rekvisition från vederbörande truppbefälhavare, gäldas av allmänna medel.

I stället för det av kommittén förordade sättet för uppgörande av förslag till dylik ersättning eller belöning har nu föreslagits ett mindre omständligt sätt att ordna frågan.

I likhet med kommittén anser jag ett så stort statsintresse ligga bakom hela ifrågavarande lagstiftning, att detsamma väl motiverar, att nu ifrågavarande kostnader ersättas av allmänna medel. Att fördela dessa kostnader bland ägarna av den för eldfaran utsatta, men räddade skogen vore måhända det riktigaste; men en rättvis dylik fördelning torde oftast vara nära nog omöjlig att åstadkomma. Vad kommittén anfört i fråga om lämpligheten att använda en del av skogsvårdsavgifterna till bestridande av nu ifrågavarande kostnader må vara värt beaktande, och det låter väl tänka sig, att en ändring i sådant syfte vidtages i gällande förordning om skogsvårdsavgifter. Emellertid har jag icke ansett mig böra i detta sammanhang framlägga något förslag härom.

Enligt det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag hade 17 § följande lydelse:

Den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld, må tillerkännas ersättning för skada till följd av arbetet. Har detta varit mycket betungande eller föreligga eljest särskilda omständigheter, må även ersättning eller särskild belöning för arbetet honom tilldelas. Brandfogden eller annan, som utövat befälet vid brandstället, äge till Konungens befallningshavande avgiva förslag rörande tilldelande av ersättning eller belöning; har framställning därom inkommit till honom, skall han med eget yttrande överlämna ärendet till Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande pröve förslag eller framställning, som nu sagts, och utanordne till vederbörande dem tillerkända belopp. Kostnaden skall bestridas av statsmedel, i den mån ej andra medel anslås för ändamålet.

Klagan över Konungens befallningshavandes beslut må ej föras.

Sammansatta lag- och jordbruksutskottet ansåg, att ersättning för skada borde utgå. I fråga om själva arbetet ville utskottet däremot gå längre än departementschefen och i någon mån utvidga rätten till ersättning eller belöning samt gav för den skull åt första punkten i paragrafen den lydelse, den nu har. I denna del godkändes utskottets förslag till sammanjämkning av riksdagen.

I skrivelse nr 244 förklarade sig riksdagen sålunda böra vidtaga vissa ändringar i nyssnämnda förslag. Rätten till ersättning eller belöning för deltagande i släckningsarbete hade riksdagen av hänsyn till vikten att åt detta stadgande bereddes största möjliga effektivitet funnit böra i någon mån utvidgas.

Då statskontoret den 25 oktober 1917 avgav utlåtande över kassaförlagskommitténs betänkande den 20 mars 1917, framhöll ämbetsverket, bland annat, att för bestridande av statsverkets kostnader för släckning av skogsbrand, inberäknat trupptransporter m. m. för dylikt ändamål, borde i riksstaten uppföras ett särskilt anslag, så att det dittillsvarande systemet att förskottera medel till dessa utgifter och sedan anmäla förskotten till ersättande av riksdagen måtte kunna upphöra.

I statsverkspropositionen till 1918 års riksdag, nionde huvudtiteln, punkt 78, förklarade sig vederbörande departementschef ansluta sig till stats-

kontorets förslag och hemställde, att för nu ifrågavarande ändamål måtte från och med år 1919 i riksstaten uppföras ett ordinarie förslagsanslag av 50,000 kronor.

Riksdagen biföll (skr. 9 A/1918, p. 81) Kungl. Maj:ts framställning. Från och med budgetåret 1931/1932 har anslaget i riksstaten upptagits med 20,000 kronor.

Nedanstående sammanställning utvisar belastningen å anslaget under budgetåren 1929—1934.

Budgetår	1929/1930		1930/1931		1931/1932		1932/1933		1933/1934	
Överståthållarämbetet	—	—	13	50	—	—	—	—	366	21
Stockholms län	—	—	1,218	90	372	05	—	—	19,279	46
Uppsala »	—	—	120	—	—	—	—	—	299	90
Södermanlands »	—	—	50	50	—	—	—	—	144	67
Östergötlands »	250	—	250	—	228	31	183	80	3,483	85
Jönköpings »	51	20	30	—	364	80	40	—	1,740	85
Kronobergs »	1,167	16	2,757	70	220	—	1,050	20	1,916	—
Kalmar »	—	—	36	—	—	—	348	60	92	91
Gotlands »	—	—	—	—	74	—	239	25	—	—
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	80	—	108	—
Kristianstads »	—	—	—	—	—	—	2,851	67	—	—
Malmöhus »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands »	—	—	266	60	—	—	—	—	2,226	63
Göteborgs o. Bohus län	1,952	59	—	—	—	—	1,036	41	12	30
Älvsborgs län	—	—	699	—	—	—	1,179	17	6,542	48
Skaraborgs »	—	—	827	02	—	—	1,234	14	1,759	—
Värmlands »	—	—	56	—	985	80	300	50	52,844	67
Örebro »	—	—	1,347	31	—	—	—	—	7,669	58
Västmanlands »	—	—	—	—	—	—	181	—	13,880	40
Kopparbergs »	72	—	1,095	50	349	—	3,049	81	39,075	04
Gävleborgs »	1,251	61	964	50	800	—	886	—	8,383	67
Västernorrlands »	75	—	5,901	38	12	—	104	75	18,264	09
Jämtlands »	275	77	1,448	69	34	—	774	10	39,443	61
Västerbottens »	870	50	5,094	80	607	75	1,218	90	83,780	72
Norrbottens »	2,850	14	42,365	88	1,617	—	8,615	15	275,531	89
Summa netto utgifter	*8,816*	*07*	*64,543*	*98*	*5,664*	*71*	*23,373*	*45*	*576,832*	*48*

Med hänsyn till det betydande överskridande, som under senaste budgetår ägt rum beträffande nämnda anslag hava revisorerna ansett det vara av intresse att närmare undersöka, enligt vilka grunder ersättning utgår för nu ifrågavarande ändamål.

Vid anlitande av militärhandräckning vid släckning av skogseld utanordnas ersättning av länsstyrelse till vederbörande truppförband enligt av arméförvaltningen respektive marinförvaltningen granskade och godkända räkningar. Härvid tillämpas i stort sett enhetliga bestämmelser.

Övrig ersättning utbetalas efter prövning av vederbörande länsstyrelse. Över länsstyrelses beslut i sådant hänseende må klagan ej föras. En granskning av räkenskaperna har givit vid handen, att vid avgörandet av frågan, huruvida ersättning i dylika fall bör utgå, olika principer tillämpas. Sålunda hava revisorerna uppmärksammat, att i vissa fall

ersättning utgått till skogsägare, vars skog antänts eller varit i fara att antändas, för av honom eller hans familjemedlemmar utfört personligt arbete vid eldsläckning ävensom för vissa i samband därmed stående utgifter, medan däremot i andra fall sådan ersättning icke utbetalats. Sålunda utbetalades under år 1931 ersättning med 513 kronor 60 öre till deltagare i släckning av skogseld, som utbrutit å en av öarna i Stockholms skärgård. Bland dem, som erhöllo ersättning, märktes ägaren av den antända skogen samt hustrun till ägaren av en å ön belägen fideikommissegendom, vars marker gränsade omedelbart intill det eldhärjade området. Ägare av större skogsmarker, som driva yrkesmässig skogsrörelse, exempelvis trävarubolag, hava i ett flertal fall tillerkänts gottgörelse för kostnader, som de fått vidkännas för lejning av släckningsmanskap m. m. I samband härmed vilja revisorerna omnämna, att ett större trävaruaktiebolag uppburit ersättning för kostnader vid släckning av skogseld å bolaget tillhöriga skogsmarker inom ett län, medan samma bolag däremot vägrats dylik ersättning vid skogsbrand inom ett annat län. Revisorerna hava jämväl uppmärksammat, att Stockholms stads brandkår beretts ersättning med 2,644 kronor 5 öre för kostnader i anledning av utryckning och eldsläckning sommaren 1933 å skog tillhörig Vårby egendom i Huddinge socken, vilken egendom enligt vad revisorerna inhämtat, äges av Stockholms stad. Samtidigt utgick även ersättning till vissa angränsande municipalsamhällens kommunalförbund för av förbundets brandkår lämnat biträde med eldsläckning, ehuru vid tillfället stor fara förelåg för eldens spridning till muncipalsamhällenas villaområden. Till aktiebolaget Stockholms spårvägar utbetalades dessutom ersättning med 145 kronor för transport i bolaget tillhöriga omnibussar av militärmanskap, som anlitats för släckning av nämnda skogseld. I ett likartat fall har Ulricehamns stad genom beslut av länsstyrelsen i Älvsborgs län den 16 november 1933 tillerkänts ersättning med 581 kronor 95 öre för deltagande av stadens brandkår i släckning av skogseld å staden tillhörig mark.

Jämväl vid bestämmande av ersättningens storlek hava olika principer tillämpats. Ersättning har i allmänhet utgått i enlighet med i orten gällande dagsverkspris eller timpenning, men i vissa fall har ersättning bestämts att utgå efter lägre grunder. Sålunda har en länsstyrelse i anledning av gjord framställning om ersättning för deltagande i släckning av skogseld beslutat att, enär deltagande i släckning av skogseld vore en allmän medborgerlig plikt, men å andra sidan de i släckningsarbetet deltagande icke borde betungas med avstående av all arbetsförtjänst under den tid, de uppoffrat för arbetet ifråga, ersättning till släckningsmanskap för biträde vid släckningen skulle utgå efter vissa närmare angivna grunder och på grund härav nedsatt det yrkade ersättningsbeloppet med över 50 procent.

På vissa håll har, enligt vad revisorerna konstaterat, ersättning utgått,

även där deltagare i släckningsarbetet uppoffrat allenast en kortare tid, exempelvis 2 à 3 timmar, medan däremot i ett annat av revisorerna observerat fall gränsen för ersättning satts till 7 timmar.

I några fall hava även brandfogde och kronobetjäning beretts gottgörelse för deltagande i eldsläckningsarbete.

Enligt vad vissa av de granskade räkenskaperna giva vid handen har gottgörelse för i samband med skogsbrand förorsakade skador å material och dylikt utgått med belopp, som icke kan anses stå i rimlig proportion till det förstörda eller skadade föremålets värde. Sålunda har brandstyrelsen i ett stationssamhälle, vars brandkår deltagit i eldsläckningsarbete under två timmar, medgivits ersättning för, bland annat, en vid eldsläckningen förstörd motor till brandspruta, med belopp, motsvarande hela kostnaden för anskaffning och inmontering av annan sådan. Av handlingarna i ärendet framgår, att brandsprutan, som sju år tidigare inköpts i begagnat skick, varit synnerligen bristfällig och tidigare åsamkat brandstyrelsen dryga reparationskostnader.

Revisorerna hava vidare iakttagit, att vid ett tillfälle, då en pensionatsbyggnad nedbrunnit, ersättning utgått till 25 man, som, till förekommande av antändning av den kringliggande skogen, av vederbörande landsfiskal och brandfogde anmodats hålla vakt å olika platser under sammanlagt 233 timmar.

I ett annat fall har, enligt vad revisorerna uppmärksammat, ägare av skogsfastighet, varå brand uppstått, i anledning av att elden jämväl hotat honom tillhöriga brandförsäkrade byggnader, av länets brandstodsbolag gottgjorts hälften av eldsläckningskostnaderna samt sedermera av vederbörande länsstyrelse erhållit ersättning för återstoden. Hos samma brandstodsbolag har brandstyrelsen i ett municipalsamhälle framställt krav på ersättning för släckningshjälp, som lämnats av municipalsamhällets brandkår vid skogseld, vilken utbrutit cirka 30 meter från en i brandstodsbolaget försäkrad torplägenhet. Bolaget hade emellertid överlämnat framställningen till vederbörande länsstyrelse, som sedermera utbetalt den begärda ersättningen.

Till belysande av hur anslaget till släckning av skogseld disponeras, vilja revisorerna erinra, att länsstyrelsen i Gävleborgs län genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 mars 1930 bemyndigats att från berörda anslag till viss person utbetala, dels ersättning för sjukvårdskostnader dels ock en årlig livränta av 800 kronor.

I ett fall, där sådant bemyndigande icke givits, har länsstyrelsen ansett sig kunna från samma anslag utbetala dylik livränta. Genom beslut av länsstyrelsen i Östergötlands län den 16 februari 1924 tillerkändes sålunda en brandfogde, som ådragit sig skada under deltagande i släckning av skogseld å en svenska riddarhuset tillhörig egendom i Horns socken i samma län, förutom ett belopp å 238 kronor 50 öre, utgörande ersättning för utgifter för läkarundersökningar och sjukvård i anledning

av olycksfallet, även en årlig livränta av 250 kronor från den 1 augusti 1921.

Enligt av försäkringsbolagen för brandförsäkring av skogsegendom tillämpade särskilda försäkringsvillkor berättigar försäkring, varom här är fråga, icke till ersättning för släckningskostnader. Däremot ersättas sådana skador å oförsäkrad skog, vilka nödvändiggjorts till hämmande av brand.

I anslutning till det nu anförda torde böra erinras, att svenska brandskyddsföreningen låtit utarbeta ett den 13 oktober 1934 dagtecknat betänkande med förslag till revision av lagen den 14 oktober 1914 om förekommande och släckning av skogseld m. m.

Revisorernas uttalande.

Den huvudsakliga anledningen till att nu ifrågavarande anslag i så betydande grad överskridits under budgetåret 1933/1934 är givetvis att söka i de talrika och förödande skogseldar, vilka sommaren 1933 hemsökte särskilt det nord- och mellansvenska skogsområdet. En bidragande orsak till berörda överskridande torde även hava varit, att anslaget i stor utsträckning kommit att användas till beredande av ersättning i sådana fall, då gottgörelse av statsmedel icke rimligen bort ifrågakomma.

Revisorerna, som tagit del av ett flertal länsstyrelsers beslut angående utbetalande av ersättning vid släckning av skogseld, hava härvid iakttagit att olika principer tillämpats. Vissa länsstyrelser hava sålunda ansett, att enligt grunderna för 17 § i 1914 års lag stadgandet icke vore avsett att bereda markägare ersättning för hans kostnader för skyddande av sin egendom och på grund härav funnit sig icke kunna tillerkänna gottgörelse åt sådan ägare eller annan, som haft direkt personligt intresse av eldens släckande, medan däremot andra länsstyrelser i sådana fall utbetalat full ersättning. Detta förhållande torde, såsom även framhållits i svenska brandskyddsföreningens ovanberörda betänkande, hava sin grund i att någon direkt ledning för länsstyrelsernas prövning i fråga om ersättning eller belöning av statsmedel icke lämnats genom 1914 års riksdags beslut i ämnet. Särskilt anmärkningsvärt måste dock revisorerna finna, att Stockholms stad och Ulricehamns stad kunnat beredas ersättning för deltagande i släckning av skogsbrand å nämnda städer tillhörig skog. Enligt revisorernas mening bör ersättning icke utgå till skogsägare, vars skog antänts eller hotats av skogsbranden, för deras personliga insatser i släckningsarbetet. Likaså torde anhöriga till nu nämnda personer, som hava intresse av eldens hämmande, icke böra erhålla ersättning. Huruvida gottgörelse i övrigt bör beredas skogsägare för kostnader i anledning av skogsbrand, exempelvis för lejning av manskap, torde böra göras till föremål för prövning i varje särskilt fall, varvid hänsyn särskilt bör tagas till vederbörandes förmögenhetsförhållanden samt huruvida vederbörande driver yrkesmässig skogsrörelse.

Enär deltagande i släckning av skogseld är att anse såsom en allmän

medborgerlig plikt, torde jämväl kunna ifrågasättas, huruvida ersättning över huvud taget bör utgå till den, som under allenast kortare tid deltagit i eldsläckningen.

I detta sammanhang må nämnas, att i brandskyddskommitténs ovannämnda utlåtande framhållits, att, även om genom riksdagens beslut om ersättning vid skogseld någon direkt ledning för länsstyrelsernas prövning icke lämnades, vid tillämpningen av 17 § i lagen om skogseld dock borde gälla, att gottgörelse ej skulle utgå till den, som haft personligt intresse av släckningsarbetet, varjämte länsstyrelserna borde beakta att ej genom för stor rundhänthet den grundläggande uppfattningen om skyldigheten att deltaga i sådant arbete som en medborgerlig plikt bleve avtrubbad.

Enär numera skogsbrandförsäkring i stor utsträckning förekommer — sålunda kan nämnas, att i september år 1934 cirka 60,000 eller i runt tal en fjärdedel av landets skogsägare brandförsäkrat sina skogar — vill det synas revisorerna att brandförsäkringsbolagen böra deltaga i kostnaderna för släckning av skogseld, som antänt eller hotat antända brandförsäkrad skog.

Då statsverkets kostnader under senaste budgetår för släckning av skogseld givit frågan om grunderna för statens bidrag till dylikt ändamål ökad aktualitet, hava revisorerna — utan att närmare ingå på vad sätt ifrågavarande spörsmål bör lösas — ansett sig böra bringa de av revisorerna gjorda iakttagelserna till riksdagens kännedom.

§ 57.

Utnyttjande av kronans fiskevatten.

Kronan äger ett stort antal fiskevatten, dels å kronoparker här och var i landet, dels å renbetesfjällen i Jämtlands län ävensom å områden ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län. Inom de förra områdena äger domänstyrelsen jämlikt 7 § lagen den 27 juni 1896 (nr 42) om rätt till fiske upplåta fiskerätt, dock endast till inom häradet eller socknen boende. Inom de senare områdena är fisket i första hand jämlikt 55 och 56 §§ lagen den 18 juli 1928 (nr 309) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige förbehållet lapparna, ehuru med rätt för vederbörande länsstyrelse att efter lapparnas hörande upplåta fiske även till andra.

Enligt vad revisorerna inhämtat är ett stort antal av de förra vattnen utarrenderade, dock endast — jämlikt lagens bestämmelser — till ortsbor. Under senare år hava även ett stort antal av kronans inom fjällområdena belägna, lapparna förbehållna fiskevatten upplåtits på arrende, i första hand till den bofasta befolkningen men därjämte även till s. k. sportfiskare, d. v. s. huvudsakligen personer från andra trakter.

Då några enhetliga principer för dessa upplåtelser icke följts, hava i många fall de direkta fiskevårdsintressena icke blivit i tillräcklig grad

tillgodosedda. De rådande förhållandena hava medfört klagomål såväl från den bofasta befolkningens och sportfiskarnas sida över lapparnas sätt att bedriva fiske som från lapparnas sida över den bofasta befolkningens inkräktande på deras rättigheter.

Obestridligt torde vara, att fiskbeståndet i många av kronans ovan odlingsgränsen belägna fiskevatten är mer eller mindre ödelagt genom ett hänsynslöst fiske. Sålunda finnas många vatten, där för några tiotal år sedan goda fiskefångster kunde göras, men som nu, särskilt i samband med de på senare år förbättrade kommunikationerna, blivit totalt skövlade. Samtidigt finnas åtskilliga, särskilt avlägset belägna fiskevatten, som aldrig utnyttjas på den grund, att de ej ligga i lapparnas stråkvägar och för närvarande ej äro kända av andra fiskeriintresserade. I intetdera av nu angivna fall sker ett rationellt utnyttjande av fiskevattnen i syfte att bereda största möjliga men samtidigt fortbestående avkastning samt att förebygga fiskbeståndets minskning.

Revisorernas uttalande.

Såsom av det anförda framgår kunna nu rådande förhållanden i avseende å kronans fiskevatten icke anses tillfredsställande.

En nödvändig förutsättning för en rationell fiskevård i kronans fiskevatten är, att olika fiskevatten utlämnas till olika kategorier fiskande, som var och en kunna och böra ha intresse av att fiskbeståndet förkovras och vattnen ge en god avkastning. Visserligen torde man ej kunna begära av lapparna, att de skola direkt syssla med fiskevårdande åtgärder, inplanteringar etc. Däremot torde från lappfonderna medel kunna utanordnas för dylika syftemål. Vid fiskeupplåtelser av ifrågavarande vatten till ortsbefolkningen och sportfiskare böra dock uppställas vissa villkor i avsikt att skydda fiskbeståndet. Säkerligen skulle genom en uppdelning på ena eller andra sättet av kronans ovan odlingsgränsen belägna fiskevatten, genom vattnens upplåtelse efter vissa enhetliga principer och genom lämplig upplysnings- och propagandaverksamhet dessa vatten kunna bliva av en mycket större betydelse för lapparna och den bofasta befolkningen än de för närvarande äro.

Under hänvisning i övrigt till vad revisorerna i sin år 1933 avgivna berättelse anfört beträffande ifrågavarande spörsmål vilja de förorda, att en allsidig utredning beträffande möjligheterna att få till stånd ett rationellt utnyttjande av kronans fiskevatten företages.

ELFTE HUVUDTITELN.

Pensions- och indragningsstaterna.

§ 58.

Tryckningskostnader vid arméns pensionskassa.

Revisorerna hava vid sin granskning av arméns pensionskassas räkenskaper för budgetåret 1933/1934 uppmärksammat, att tryckningskostnaderna uppgått till 15,994 kronor 20 öre, varav för överstyrelsens och dess revisorers räkning 13,623 kronor 70 öre och för kassans egen räkning 2,370 kronor 50 öre, såsom närmare framgår av nedanstående från kassan infordrade sammanställning:

	För överstyrelsens eller dess revisorers räkning kronor	För arméns pensionskassas egen räkning kronor
Nya änkekassans utredning	930: —	
Diverse tryck		626: —
Förslag till reglemente för Nya änkekassan	1,503: 50	
Direktionens skrivelse nr 1	1,444: 60	
» » » »	1,100: —	
» » » 2	82: —	
» berättelse till överstyrelsen	600: —	
Diverse tryck		182: —
» »		12: —
Kungörelse		400: —
Diverse tryck		678: 50
Överstyrelsens avdelning	1,130: —	
» »	55: —	
» »	40: —	
Diverse tryck		44: 50
Överstyrelsens protokoll m. m.	1,070: —	
» » »	5,118: 60	
Diverse tryck		307: —
Berättelse	550: —	
Diverse tryck		32: —
» »		88: 50
Summa kronor	13,623: 70	2,370: 50

Kostnaderna för överstyrelsens protokoll m. m. hava som synes uppgått till 6,188 kronor 60 öre.

Vidare framgår av räkenskaperna, att tryckning av »Direktionens skrivelse nr 1» samt »Förslag till reglemente för Nya änkekassan» väsentligen utförts på övertid, vadan kostnaden uppgått till icke mindre än sammanlagt 2,570 kronor 50 öre. I den mån räkenskapshandlingarna därom lämna upplysning framgår, att korrigeringskostnaderna blivit anmärkningsvärt höga i förhållande till sättningskostnaderna, såsom nedanstående exempel utvisa:

1)	Sättningskostnad	290 kronor,	korrigeringskostnad	198	kronor
2)	»	170 » ,	»	82	»
3)	»	580 » ,	»	490	»

Räkningar å tryck hava, såvitt av räkenskapshandlingarna framgår, icke alltid granskats av statens tryckerisakkunnige. I ett fall, då så skett (exempelvis nr 2 här ovan, avseende beredningsavdelningens nr 2 betänkanden med därtill hörande bilagor), har emellertid den tryckerisakkunnige å räkningen gjort följande anmärkning: »Godkännes med hänsyn till beskaffenheten av företedda korrektur; dock synes i föreliggande fall korrigeringskostnaderna anmärkningsvärt höga samt övertid icke försvarlig i den utsträckning som debiterats.»

Revisorerna hava i övrigt beträffande nu förevarande tryck inhämtat följande.

Tryckningsarbetet har utförts å ett mindre tryckeri. Anbud från andra tryckerier hava ej infordrats, ej heller har anvisning å lämpligt tryckeri begärts hos tryckerisakkunnige. Dennes medverkan har i regel endast bestått uti att lämna en på tidigare års tryckta publikationer grundad förslagsberäkning av tryckningskostnader eller att granska räkningar för redan utförd tryckning. I tabeller har delvis använts synnerligen fin stil, varigenom höjd sättningskostnad uppstått. Övertidsarbete betingar i allmänhet 100 procent förhöjning av det normala arbetspriset.

Revisorernas uttalande.

Revisorerna hava ej kunnat undgå att finna, att kassans tryckningskostnader uppgått till belopp, som näppeligen låta sig försvara ur synpunkten av god hushållning och omsorgsfull planläggning. Det vill synas revisorerna, att, därest statens tryckerisakkunnige i detta fall beretts tillfälle att i större omfattning och på ett tidigare stadium än som varit fallet inverka på val av tryckeri, tryckets utstyrsel och arbetets ändamålsenliga uförande, kassans utgifter kunnat stanna vid ett avsevärt lägre belopp. Med hänsyn till att kassan för fullgörandet av sina uppgifter åtnjuter statsbidrag hava revisorerna ansett sig böra bringa ovanstående till riksdagens kännedom.

Statens affärsverksamhet.

§ 59.

Partiell ledighet vid kommunikationsverken m. m.

Enligt avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, 19 §, äger vederbörande verks styrelse, om en dess tjänsteman erhållit befrielse från viss del av tjänstgöringen, bestämma om och i vad mån avdrag å avlöningen för sådan tid må äga rum.

I 20 § 1 mom. samma reglemente lämnas föreskrift angående tjänstemans skyldighet att åtaga sig vikariat å högre befattning och den ersättning som skall utgå, därest den vikarierande fullgör samtliga med den högre tjänsten förenade göromål. Enligt 2 mom. i sistberörda paragraf må ersättning till vikarie för tjänsteman, som meddelats i 19 § omförmäld befrielse från viss del av tjänstgöringen, där ej verkets styrelse undantagsvis finner vikariatsersättning böra utgå enligt de i 1 mom. av förevarande paragraf angivna grunder, bestämmas till det lägre belopp, som prövas skäligt. I mom. 3 av 20 § är föreskrivet att vad i 1 mom. stadgats, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om tjänsteman, som uppehåller ledig tjänst eller erhållit uppdrag att bestrida göromål, vilka eljest ankomma på tjänsteman inom högre lönegrad.

I syfte att utröna den omfattning, i vilken kommunikationsverken inom sina styrelser begagnat sig av möjligheterna att på grundval av ovanberörda stadganden medgiva tjänsters uppdelning på två eller flera befattningshavare eller att låta tjänstemän mot vikariatsersättning bestrida göromål, vilka eljest ankomma på tjänstemän inom högre lönegrad, hava revisorerna i nämnda hänseenden från kommunikationsverken införskaffat de uppgifter, vilka sammanställts i nedanstående tabeller. Denna undersökning kompletterar den utredning av motsvarande förhållanden inom allmänna civilförvaltningen, som av revisorerna verkställts.

Såsom ovan berörts hava revisorerna i annat sammanhang lämnat en redogörelse för motsvarande förhållanden vid de ämbetsverk och myndigheter, beträffande vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk tillhörande den civila statsförvaltningen är gällande. Vid en jämförelse mellan förhållandena vid kommunikationsverken och den grupp av verk och myndigheter, som avses i 1921 års ovanberörda författning (den s. k. allmänna civilförvaltningen), är att beakta att 18 § i sistberöda författning motsvaras av 19 § i kommunikationsverkens reglemente och 19 § 3 mom. i all-

männa civilförvaltningens lönereglemente av 20 § 3 mom. i kommunikationsverkens.

En jämförelse mellan de båda verksgrupperna utvisar till en början att vid allmänna civilförvaltningen 18 § så gott som uteslutande kommit till tillämpning. Vid kommunikationsverken hava däremot båda författningsrummen (19 § och 20 § 3 mom.) tillämpats, det sistberörda dock i vidare utsträckning än det förstnämnda. Detta förhållande synes hava sin förklaring däri, att vid kommunikationsverken förefinnes ett betydligt större antal tjänstemän i de lägre lönegraderna (B 20 och lägre grader).

Den verkställda undersökningen giver vidare vid handen, att de ledigheter, varom i 19 § är fråga vid kommunikationsverkens styrelser förekommit i ungefärligen samma omfattning under år 1933, d. v. s. det kalenderår, revisionen omfattar, som under år 1929. Antalet ledighetsdagar uppgick för samtliga dessa verk under sistberörda år till 1,327 och under 1933 till 1,109. En i förhållande till totalsumman relativt liten minskning har sålunda inträtt. Denna minskning hänför sig helt och hållet till generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen under det att vad järnvägsstyrelsen beträffar inträtt en ökning av 235 ledighetsdagar.

I regel synas ledigheterna hava föranletts av mera tillfälliga anordningar, i flertalet fall av särskilda utredningsarbeten. I vissa fall har dock ledigheten omfattat långa tidsperioder, såsom exempelvis, då i järnvägsstyrelsen under åren 1932 och 1933 två byråchefsbefattningar varit dubblerade under så gott som hela året. Den ena av dessa befattningar har för övrigt, enligt vad revisorerna inhämtat, varit dubblerad alltsedan år 1917 eller sålunda under 17 år. Visserligen har i detta fall Kungl. Maj:ts tillstånd till åtgärden förelegat, men då under tidsperioden i fråga omfattande organisatoriska förändringar inom verket förekommit synes i samband därmed anordningar till undvikande av sådan dubblering hava bort vidtagas.

Vad därefter beträffar tillämpningen inom kommunikationsverkens styrelser av 20 § 3 mom. i avlöningsreglementet utvisar den verkställda undersökningen en betydande stegring av det antal dagar, varunder ersättning enligt nämnda moment utgått. Totala antalet sådana dagar utgjorde år 1929 vid samtliga ifrågavarande styrelser 9,545 och under 1933 13,375. Ökningen, sammanlagt 3,830 dagar, fördelar sig med 1,912 dagar på generalpoststyrelsen, 1,450 dagar på telegrafstyrelsen och 497 dagar pa järnvägsstyrelsen. Vid vattenfallsstyrelsen har däremot inträtt en minskning med 29 dagar.

Till belysande av syftet med 20 § 3 mom. i kommunikationsverkens avlöningsreglemente vilja revisorerna fästa uppmärksamheten å omständigheterna vid stadgandets tillkomst. Bestämmelsen i fråga har erhållit sin formulering av kommunikationsverkens lönekommitté, som i sitt den 20 februari 1919 avgivna betänkande angående gemensamt lönesystem samt

lönereglering för postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, rörande ifrågavarande bestämmelse anförde följande:

I avlöningsreglementet för postverket förekommer följande stadgande: »Postexpeditör, förste postiljon eller postiljon av klass 1 eller klass 2, som erhållit uppdrag att bestrida göromål, vilka eljest ankomma på tjänsteman av högre tjänstegrad än vederbörande själv tillhör, äger utöver egen avlöning uppbära skillnaden mellan tjänstgöringspenningarna i lägsta lönegraden för, å ena sidan, tjänst med göromål av det slag uppdraget avser och, å andra sidan, egen befattning.» En dylik bestämmelse är, vad angår sådana befattningar, vilkas antal bestämmes av Kungl. Maj:t, av behovet påkallad, endast då det gäller tillfälligt uppdrag av nu nämnt slag, alldenstund, därest permanent behov av en dylik befattning uppkommer, densammas uppförande på ordinarie stat kan utverkas hos Kungl. Maj:t. Är det åter fråga om uppdrag att bestrida göromål, vilka eljest ankomma på tjänsteman inom sådan lönegrad, att tjänstens uppförande på ordinarie stat är underkastad riksdagens prövning, är det nämnda stadgandet alltid behövligt, för att den, som erhållit dylikt uppdrag, skall kunna erhålla något vederlag för sitt ökade arbete och ansvar även under tiden intill dess tjänsten kan bliva ordinarie. Kommittén har därför föreslagit ett generellt och för alla verken gällande stadgande av innehåll att för uppdrag att bestrida göromål, vilka eljest ankomma på tjänsteman inom högre lönegrad, ersättning skall utgå, såsom om det vore fråga om verkligt vikariat, varmed dylikt uppdrag ock måste anses jämställt.

Bestämmelsen är sålunda ursprungligen tillkommen i syfte att bereda verken möjlighet att i avvaktan på att en befattning, beträffande vilken ett permanent behov föreligger, av Kungl. Maj:t uppföres på ordinarie stat, låta tjänsteman, som fullgör de göromål, vilka nödvändiggöra befattningen, tillfälligt uppbära ersättning för detta sitt arbete.

Ovanstående utredning visar, att 20 § 3 mom. i kommunikationsverkens lönereglemente vid dessa verks styrelser kommit till användning i högst betydande omfattning. Då utredningen i fråga allenast omfattat själva styrelserna och icke de ojämförligt större linjeförvaltningarna, är den ekonomiska innebörden av verkens tolkning av bestämmelsen ifråga väsentligt större än de ovan intagna tabellerna angiva. Det möter givetvis svårighet att beträffande styrelser av den storleksordning, varom här är fråga, med säkerhet kunna avgöra, i vad mån missbruk av ifrågavarande bestämmelse föreligger. Den genomgående skillnaden i antalet dagar, för vilka ersättning av detta slag vid skilda styrelser utgått gör det emellertid sannolikt, att olika tolkning av bestämmelsen förekommer. I generalpoststyrelsen synes exempelvis tillämpas en friare tolkning än i järnvägsstyrelsen med dess talrikare personal.

Allmänt uttalande.

I fråga om kommunikationsverkens tillämpning av 19 § i det för dem gällande avlöningsreglementet torde i stort sett kunna åberopas vad revisorerna ovan anfört beträffande allmänna civilförvaltningen. Även i fråga om kommunikationsverken är det sålunda angeläget, att den redan av

Tabell 1. Uppgifter å ledigheter jämlikt 19 § avlöningsreglementet

Befattningshavare	1929		1930		1931		1932		1933	
	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)	Antal befattningshavare	Tjänstledighet (dagar)
Generpoststyrelsen.										
Byråchef	2	35	—	—	1	36	1	48	1	21
Byrådirektör	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—
Förste intendent	—	—	—	—	—	—	1	113	1	102
Sekreterare (26 lönegraden)	1	51	2	176	3	143	3	235	1	18
Sekreterare (24 lönegraden)	1	143	—	—	—	—	—	—	—	—
T. f. notarie	1	60	—	—	—	—	—	—	—	—
Revisor	—	—	—	—	—	—	1	127	1	10
Kontrollör	—	—	—	—	—	—	1	162	2	138
Förste postassistent	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—
Förrådsmästare	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—
Förste expeditionsvakt	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—
	7	*346*	*2*	*176*	*5*	*191*	*8*	*694*	*6*	*289*
Telegrafstyrelsen.										
Bokhållare	1	31	—	—	—	—	—	—	—	—
Kanslibiträde	—	—	—	—	2	66	—	—	—	—
Kansliskrivare	1	365	1	243	—	—	—	—	—	—
	2	*396*	*1*	*243*	*2*	*66*	—	—	—	—
Järnvägsstyrelsen.										
Byråchef	2	493	2	426	1	365	2	709	2	730
Konstruktör	1	92	1	365	1	90	—	—	—	—
Underingenjör	—	—	—	—	1	275	1	365	1	90
	3	*585*	*3*	*791*	*3*	*730*	*3*	*1 074*	*3*	*820*
Vattenfallsstyrelsen.										
Sammandrag										
Generalpoststyrelsen	7	346	2	176	5	191	8	694	6	289
Telegrafstyrelsen	2	396	1	243	2	66	—	—	—	—
Järnvägsstyrelsen	3	585	3	791	3	730	3	1 074	3	820
	12	*1 327*	*6*	*1 210*	*10*	*987*	*11*	*1 768*	*9*	*1 109*

den 19 juni 1919 för tjänstemän vid kommunikationsverken.

Allmänna anledningar till ledigheten	Anmärkningar	Ökning (+) resp. minskning (—) från 1929 till 1933 i antal dagar	Vikariatsersättning per dag enligt 20: 2
Beredning av särskilda ärenden		— 14	För vikariatet under 1929 0: 50, i övriga fall 2: —.
D:o		— 46	Under 20 dagar med 3: 25 och under 26 dagar med 1: —
Forskningsarbete (beträffande sjöpostlinjernas historia)		+ 102	3: —
Beredning av särskilda ärenden		— 33	För tillhopa 211 dagar under 1929—30 2: 50, i övrigt 2: 25
D:o		— 143	1: 50
Utredningsarbete		— 60	0: 50
D:o		+ 10	Under 32 dagar 1: 45, under 121 dagar 0: 50
D:o		+ 138	Under 170 dagar 1: 20 och 130 dagar 0: 75
D:o		± 0	0: 50
Biträde vid personalutredningar		— 11	0: 70
Biträde vid omläggning av städning		± 0	0: 50
		— *57*	
Sjukdom	Den partiella ledigheten omfattar 1 timme per dag	— 31	Ingen ersättning har utgått
Vård av spätt barn	Den partiella ledigheten omfattar under 35 dagar 2 timmar per dag och under 31 dagar 4 timmar	± 0	D:o
Sjukdom	Den partiella ledigheten omfattar 4 timmar per dag	— 365	D:o
		— *396*	
Utredningsarbete eller avsevärd ökning av arbetsbördan		+ 237	Under 365 dagar ett vart av åren 1929—1933 med 2: —, för den övriga tiden med 1: 50
Sjukdom	Den partiella ledigheten omfattar 3 timmar per dag	— 92	0: 50
Sjukdom	D:o	+ 90	1: 20
		+ *235*	
		— 57	
		— 396	
		+ 235	
		— *218*	

Tabell 2. Uppgifter å tjänstemän, vilka jämlikt 20 § 3 mom. avlöningsreglementet bestrida göromål, vilka eljest ankomma

Den förordnades lönegrad	Lönegrad, inom vilken de bestridda göromålen falla	1929		1930		1931		1932	
		Antal befattningshavare	Förordnandets varaktighet (dagar)	Antal befattningshavare	Förordnandets varaktighet (dagar)	Antal befattningshavare	Förordnandets varaktighet (dagar)	Antal befattningshavare	Förordnandets varaktighet (dagar)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Generalpoststyrelsen.									
B 20	B 22	—	—	—	—	—	—	—	—
B 20	B 21	—	—	2	173	4	508	2	525
B 17	B 21	1	73	—	—	1	29	1	146
B 17	B 20	2	178	5	1,091	5	939	2	457
B 15	B 21	—	—	—	—	—	—	1	5
B 15	B 20	—	—	1	83	—	—	1	11
B 15	B 17	11	874	13	1,190	9	2,182	11	2,719
B 11	B 12	—	—	1	53	1	45	1	46
B 7	B 11	—	—	2	131	3	250	3	369
B 6	B 7	—	—	—	—	1	9	—	—
B 5	B 8	—	—	—	—	1	152	—	—
B 5	B 7	—	—	—	—	1	106	1	98
B 5	B 6	—	—	1	92	1	365	1	366
B 4	B 7	20	3,633	23	2,204	16	2,804	17	3,339
		34	*4,758*	*48*	*5,017*	*43*	*7,389*	*41*	*8,081*
Telegrafstyrelsen.									
B 28	B 30 ?	—	—	—	—	—	—	—	—
B 22	B 24	—	—	1	92	1	365	1	366
B 21	B 24	—	—	—	—	2	306	2	364
B 20	B 26	1	368	4	1,186	5	1,214	3	895
B 20	B 22	1	365	1	365	1	212	—	—
B 18	B 21	—	—	—	—	—	—	1	335
B 17	B 21	—	—	1	306	1	365	1	152
B 17	B 20	—	—	—	—	—	—	—	—
B 15	B 21	1	365	1	59	—	—	—	—
B 15	B 20	2	365	1	243	6	1,828	5	1,738
B 15	B 18	—	—	1	334	—	—	—	—
B 15	B 17	2	396	1	365	2	92	2	343
B 11	B 12	2	640	—	424	1	90	—	—
B 10	B 12	—	—	1	365	1	89	—	—
B 7	B 11	1	31	—	—	—	—	—	—
B 5	B 11	—	—	—	—	—	—	—	—
		10	*2,530*	*12*	*3,739*	*20*	*4,561*	*15*	*4,193*
Järnvägsstyrelsen.									
B 24	B 30	1	67	—	—	—	—	—	—
B 22	B 26	2	730	2	730	2	730	2	640
B 18	B 20	—	—	—	—	—	—	1	269
B 17	B 30	1	365	1	365	1	365	1	185
B 17	B 21	1	365	1	365	1	365	1	185
B 15	B 17	—	—	—	—	1	181	2	397
B 8	B 15	—	—	—	—	—	—	2	353
B 7	B 15	—	—	1	92	2	396	1	366
B 5	B 15	—	—	—	—	—	—	1	115
		5	*1,527*	*5*	*1,552*	*7*	*2,037*	*11*	*2 510*

[1] Under åren 1930—1933 avser ledigheten förarbeten till kungörelsen om obeställbara för-

den 19 juni 1919 för tjänstemän vid kommunikationsverken erhållit uppdrag att på tjänsteman inom högre lönegrad.

1933					
Antal befattningshavare	Förordnandets varaktighet (dagar)	Allmänna anledningar till ledigheten	Ökning (+) resp. minskning (—) från 1929 till 1933 (antal dagar)	Vikariatsersättning per dag enligt 20 : 1	
11	12	13	14	15	
1	91	Förordnande som särskild personalchef	+ 91	—	50
2	210	D:o samt utredningsarbete och skrifttjänstgöring	+ 210	—	50
1	151	Utredningsarbete, skrifttjänstgöring m. m.	+ 78	1	—
5	727	Granskningsarbete, ökade göromål å tryckeriexpeditionen m. m.	+ 549	—	75
—	—	Ökade göromål å ombudsmannaexpeditionen	± 0	11	45
1	90	Skrifttjänstgöring m. m.	+ 90	1	20
12	2,422	Ökade göromål å särskilda avdelningar m. m.	+ 1,548	—	50
1	44	Ökade kvalificerade göromål m. m.[1]	+ 44	—	50
3	158	Ökade kvalificerade göromål. Skrifttjänstgöring m. m.	+ 158	—	50
—	—	Särskilt uppdrag (postens deltagande i fälttjänstövning)	± 0	—	50
1	120	Skrifttjänstgöring	+ 120	—	50
1	106	Bindning av verifikationer	+ 106	—	50
1	365	Ökade arkivgöromål	+ 365	—	50
16	2,186	Ökade göromål å olika avdelningar	— 1,447	—	50
45	*6,670*		*+ 1,912*		
1	52	Handläggning av byråchefsgöromål	+ 52	1	—
				Ersättning bestämd av Kungl. Maj:t	
1	365	Handläggning av vissa ärenden	+ 365	1	—
—	—	Ökat kvalificerat arbete	± 0	1	25
3	914	Särskilda uppdrag och utredningar	+ 546	2	50
1	365	Utredningsarbete m. m.	± 0	—	50
—	—	Handläggning av vissa ärenden å förrådsbyrån	± 0	—	75
—	—	Handläggning av vissa ärenden	± 0	1	—
1	184	Orsak ej angiven	+ 184	—	75
—	—	Handläggning av vissa ärenden	+ 365	1	45
4	1,460	Uppdrag att utföra vissa kvalificerade arbeten m. m.	+ 1,095	1	20
—	—	D:o	± 0	—	70
1	275	Uppdrag att utföra vissa arbeten m. m.	— 121	—	50
—	—	Särskilda uppdrag	— 640	—	50
—	—	D:o	± 0	—	50
—	—	Kvalificerat kontorsarbete	— 31	—	50
1	365	Uppdrag att utföra kopistgöromål	+ 365	—	65
13	*3,980*		*+ 1,450*		
—	—	Handläggning av vissa ärenden	— 67	3	—
1	365	D:o enl. särskilda beslut av Kungl. Maj:t	— 365	2	—
1	255	Ökade arbetsuppgifter	+ 255	—	50
—	—	Förordnande som särskild föredragande	— 365	5	25
—	—	Handläggn. av särsk. ärenden enl. beslut av Kungl. Maj:t	— 365	1	—
2	730	Ökat kvalificerat arbete	+ 730	—	50
2	564	D:o	+ 564	1	—
1	110	D:o	+ 110	1	10
—	—	D:o	± 0	1	30
7	*2,024*		*+ 497*		

sändelser.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vattenfallsstyrelsen									
B 27	B 28	1	365	2	438	2	730	2	613
B 15	B 17	—	—	—	—	—	—	—	—
B 11	B 12	1	365	1	273	—	—	—	—
B 7	B 11	—	—	—	—	1	184	—	—
		2	*730*	*3*	*711*	*3*	*914*	*2*	*613*
Sammandrag.									
Generalpoststyrelsen		34	4,758	48	5,017	43	7,389	41	8,081
Telegrafstyrelsen		10	2,530	14	3,739	20	4,561	15	4,193
Järnvägsstyrelsen		5	1,527	5	1,552	7	2,037	11	2,510
Vattenfallsstyrelsen		2	730	3	711	3	914	2	613
		51	*9,545*	*70*	*11,019*	*73*	*14,901*	*69*	*15,397*

[1] För en befattningshavare utgår ersättning enligt särskilda, av Kungl. Maj:t bestämda

1929 års revisorer väckta frågan om vidtagande av viss inskränkning i ämbetsverkens befogenhet att medgiva befattningshavare befrielse från viss del av tjänstgöringen med det snaraste upptages till fortsatt behandling. Som tänkbara riktlinjer för frågans lösning torde jämväl beträffande dessa verk kunna tjäna vad 1929 års revisorer och 1928 års lönekommitté i detta hänseende anförde (införda under uttalandet beträffande allmänna civilförvaltningen).

Vad åter beträffar 20 § 3 mom. i lönereglementet i fråga, torde svårighet möta att på ett tillfredsställande sätt utforma inskränkande bestämmelser. Det lärer emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke momentet ifråga utan nämnvärd olägenhet skulle kunna helt utgå ur författningen. Redan genom tillvaron av 19 § synes nämligen möjlighet föreligga att i viss, om än begränsad omfattning, bereda ersättning åt sådana tjänstemän, vilka fullgöra göromål, som egentligen tillkomma befattningshavare i högre lönegrad. En annan och måhända mera tilltalande utväg vore att ålägga vederbörande verks styrelser att i samband med ingivandet till Kungl. Maj:t av förslag till påföljande års personalstat lämna en redogörelse för den omfattning, i vilken 20 § 3 mom. i avlöningsreglementet under tiden sedan senaste personalstatförslaget avgavs kommit att tillämpas. På sådant sätt skulle en viss garanti mot missbruk av bestämmelsen kunna ernås.

Revisorerna finna det i varje fall vara av behovet påkallat, att nämnda författningsrum erhåller en mera restriktiv och med författningens syfte bättre överensstämmande tolkning än vad för närvarande synes vara fallet.

§ 60.

Gratifikationer till tjänstemän vid statens affärsdrivande verk.

Revisorerna hava ansett sig böra undersöka, i vilken utsträckning gratifikationer utbetalas till personalen vid affärsverken.

De i förevarande avseende gällande bestämmelserna återfinnas dels i

11	12	13	14	15
1	365	Särskilda förordn. att bestrida byrådirektörsgöromål	± 0	[1] — 50
2	336	Ökat kvalificerat arbete	+ 336	— 50
—	—	D:o	— 365	— 50
—	—	D:o	± 0	— 50
3	*701*		— *29*	
45	6,670	— —	+ 1,912	— —
13	3,980	— —	+ 1,450	— —
7	2,024	— —	+ 497	— —
3	701	— —	— 29	— —
68	*13,375*		+ *3,830*	

grunder.

vederbörande verks instruktioner och dels i de för kommunikationsverken och domänverket gällande avlöningsreglementena.

Sålunda stadgas under rubriken »Belöningar och gratifikationer m. m.» i § 8 av den för generalpoststyrelsen gällande instruktionen, följande:

Mom. 1. Har åverkan eller skada förövats å postverkets egendom eller tillgrepp från postverket skett eller våld förövats å posten, må styrelsen äga att, efter prövning i varje särskilt fall, utbetala belöning med högst 500 kronor för gärningsmannens upptäckande och gripande samt ersätta av offentlig myndighet eller tjänsteman havda kostnader för efterspaningen ävensom utgiva gratifikation för tillrättaskaffandet av tillgripna effekter, värdeföremål, penningar eller postförsändelser med högst 10 procent av värdet av det, som återbekommits.

Mom. 2. Likaledes efter prövning i varje särskilt fall äger styrelsen dels till den, som ådagalagt rådighet att avvärja våld mot posten eller skada å eller förlust av postverkets egendom, under postverkets vård stående värdeföremål, penningar eller postförsändelser utgiva gratifikation med högst 500 kronor, dels ock till den, som tillrättaskaffar effekter, värdeföremål, penningar eller postförsändelser, vilka förkommit under andra förhållanden än i mom. 1 sägs, utgiva gratifikation antingen med högst nu nämnt belopp eller med högst tio procent av värdet av det tillrättaskaffade.

Mom. 3. På styrelsen ankommer att utöver den ersättning, som genom avtal må varda bestämd, tilldela postförare dels särskild vedergällning för postens forslande vid mer än vanligt svårt och besvärligt väglag, dels ock ersättning för fordon eller häst, som under postföring lidit svårare skada.

Enahanda bestämmelser som i mom. 1 härovan återfinnas i tillämpliga delar uti de instruktioner, som utfärdats för telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen med underlydande linjebefäl och vattenfallsstyrelsen med underlydande lokalförvaltningar vid statens vattenfallsverk.

Vidare stadgas i 40 § av gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid de nu nämnda ämbetsverken, att ersättning till tjänsteman för tjänstgöring vid vederbörande verk icke må — annorledes än såsom gratifika-

tion eller belöning från anslag, som anvisats för sådant ändamål — utbetalas utöver vad i reglementet förutsättes eller eljest enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må utgå, så framt ej för fullgörande av visst uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänstutövning, anvisats särskilda medel eller Kungl. Maj:t funnit skäl medgiva särskild gottgörelse.

Bestämmelser av enahanda innehåll finnas jämväl intagna i gällande avlöningsreglemente för domänverket.

Till belysande av den omfattning, i vilken dylika gratifikationer blivit vid ifrågavarande ämbetsverk utanordnade och de förutsättningar, under vilka sådant skett, hava revisorerna införskaffat uppgifter härutinnan från vederbörande styrelser. Enligt dessa uppgifter hava i verkens kostnadsstater för år 1933 följande belopp varit avsedda för gratifikationer nämligen, vid postverket 13,000 kronor, vid telegrafverket 15,000 kronor, vid statens järnvägar 6,500 kronor, vid vattenfallsverket 15,000 kronor och vid domänstyrelsen 4,300 kronor.

Revisorerna vilja erinra, att frågan om gratifikationer åt affärsverkens personal varit föremål för undersökning av riksdagens år 1932 församlade revisorer. I sin rörande statsverkets förvaltning avgivna berättelse framhöllo dessa, under hänvisning till förarbetena till kommunikationsverkens avlöningsreglemente, bland annat, att kommunikationsverkens löneregleringskommitté i samband med utformningen av ovanberörda 40 § i avlöningsreglementet framhållit vikten av att genom uttrycklig föreskrift förebyggdes, att så småningom under skilda former insmöge sig avlöningsförmåner vid sidan av vad löneregleringen avsett och i sådant syfte i 40 § infört ett stadgande av den generella innebörd, att ersättning till tjänsteman för tjänstgöring vid vederbörande verk icke finge utbetalas utöver vad i reglementet förutsattes eller eljest enligt sammanstämmande beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen finge utgå. Vissa undantag från ovannämnda allmänna förbud måste dock medgivas med hänsyn till dels redan då kända behov och dels sådana, som framdeles kunde uppstå och som antingen krävde så skyndsamt tillgodoseende, att riksdagens medgivande i ämnet icke hunne inhämtas, eller eljest vore av den art, att Kungl. Maj:t borde äga befogenhet att utanordna särskild gottgörelse. För gratifikationer samt för belöningar — exempelvis för uppfinningar inom vederbörande verks arbetsområde, för visad rådighet vid olyckstillfällen m. m. — borde till vissa, efter behovet avpassade maximibelopp fixerade medel liksom för det dåvarande finnas åt verken anvisade att disponeras efter vederbörande styrelses beprövande. Att med ledning av 1918 års löneregleringskommittés motiv för paragrafen i fråga med säkerhet angiva, i vilka fall gratifikationer finge av verken utbetalas läte sig knappast göra. Detta förhållande kunde emellertid lätt föranleda, att bestämmelsen i fråga successivt gåves en alltmer vidgad tolk-

ning, och fråga vore huruvida icke gratifikationssystemet vid berörda verk kommit att erhålla större omfattning än som ursprungligen avsetts.

Efter att hava omnämnt en del fall, i vilka gratifikationer utgått under sådana omständigheter, att det syntes tvivelaktigt huruvida icke i själva verket en maskerad avlöningsform måste anses föreligga, framhöllo 1932 års revisorer bland annat, att det enligt deras mening vore anmärkningsvärt, att de anslag till gratifikationer, som stode till buds för de olika verken, icke blivit ens tillnärmelsevis avpassade efter vare sig omfattningen av verkens personalstater, beskaffenheten av deras arbetsuppgifter eller omfattningen av deras affärsrörelse. Sålunda vore exempelvis postverkets tjänstemän i fråga om möjligheten att erhålla gratifikation i avgjort bättre ställning än tjänstemännen vid statens järnvägar på grund av olikheten av de respektive verk tillmätta anslagen. Det borde enligt revisorernas mening tillses, att en rättvis fördelning mellan de olika statliga verken ernåddes och att enhetliga principer för gratifikationernas tilldelande bleve fastslagna. Det syntes därför böra tagas under övervägande, huruvida icke kompletterande bestämmelser till de olika avlöningsreglementenas stadganden rörande gratifikation eller belöning borde utfärdas.

Revisorernas uttalande.

De av revisorerna nu införskaffade uppgifterna utvisa, att gratifikationer vid affärsverken alltjämt utbetalas i icke obetydlig omfattning. För ändamålet har sålunda under år 1933 utbetalats, vid postverket 10,384 kronor, vid telegrafverket 13,130 kronor, vid statens järnvägar 6,690 kronor, vid vattenfallsverket 3,725 kronor och vid domänverket 705 kronor. Till jämförelse må nämnas, att under år 1931 för samma ändamål utgivits respektive 7,124, 14,080, 6,250, 15,750 och 655 kronor. Någon avsevärd minskning har sålunda icke inträtt utom vid vattenfallsverket.

Av uppgifterna framgår vidare, att gratifikationer fortfarande i åtskilliga fall utbetalats under sådana förhållanden, att ett maskerat lönetilllägg måste anses föreligga. Så torde framför allt vara förhållandet, då gratifikation å betydande belopp årligen utbetalas till en och samma, i lönehänseende relativt högt ställd tjänsteman. Hit höra vidare exempelvis ersättningar för visat intresse i egen tjänst, mera brådskande arbete under vissa tider på året, utsträckt arbetstid i sådana fall, då vederbörande tjänsteman tillhör lönegrad, i vilken övertidsersättning ej får åtnjutas, etc.

Revisorerna finna under ovan angivna förhållanden, att de av 1932 års revisorer framställda anmärkningarna i stort sett alltjämt äga giltighet och hålla därför före, att en rättvisare fördelning av de för gratifikationer avsedda medlen mellan de olika verken bör komma till stånd, samt att kompletterande bestämmelser böra utfärdas i syfte att enhetliga principer för gratifikationernas tilldelande ernås.

§ 61.

Arbetsordning för generalpoststyrelsen.

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion för generalpoststyrelsen den 30 maj 1930, § 5, har styrelsen att i enlighet med instruktionen eller av Kungl. Maj:t eljest stadgade grunder fastställa arbetsordning för ämbetsverket samt utfärda erforderliga instruktioner och reglementen för underlydande personal. En med denna likalydande bestämmelse fanns intagen i 1920 års instruktion för styrelsen.

Vid den av 1932 års revisorer verkställda granskningen av statsverkets tillstånd och förvaltning framhöllo revisorerna, att den senast utfärdade arbetsordningen för styrelsens personal vore dagtecknad den 30 december 1911. Sedan sistberörda tidpunkt hade emellertid arbetsförhållandena vid verket ändrats så avsevärt att enligt vad revisorerna inhämtat, den fastställda arbetsordningen i fråga om vidsträckta områden av styrelsens verksamhet icke längre kunde tillämpas. Revisorerna ville i anledning därav framhålla angelägenheten av att 1911 års arbetsordning snarast möjligt ersattes med bestämmelser, som reglerade tjänstemännens arbetsuppgifter med utgångspunkt från nuvarande arbetsförhållanden inom postverket.

Revisorernas uttalande.

Enligt vad revisorerna inhämtat har någon förnyad arbetsordning för postverket ännu ej kommit till stånd, vilket revisorerna härmed velat bringa till riksdagens kännedom.

§ 62.

Vissa förhållanden inom postsparbanken.

Revisorerna hava företagit vissa undersökningar rörande bokföringen inom postsparbanken å insättarnas konton. För detta ändamål rekvirerades hos postsparbanken kontokorten till följande motböcker.

105,100	serie	K	utfärdad	för	Johanna Maria Blomstedt;
105,200	»	»	»	»	Annie Kristina Öberg;
105,393	»	»	»	»	»Institutkonto», disponeras av Carl Atle Öberg;
105,394	»	»	»	»	Carl Atle Öberg;
111,000	»	»	»	»	Annie Öberg;
100,231	»	N	»	»	(Annie) Anna Kristina Öberg;
81,570	»	V	enligt uppgift	utfärdad	för Carl Atle Öberg.

Av dessa kunde kontokortet 81,570 serie V icke tillrättaskaffas och kontokortet 105,393 serie K endast företes i avskrift. Till kontot 105,200 serie K hade bort finnas tre originalkort, av vilka endast två kunde tillrättaskaffas. Emellertid har enligt kvitto, intaget i Stockholms rådhusrätts protokoll den 30 november 1932 bland annat kontokort 105,393 serie K överlämnats till generalpoststyrelsens femte byrå den 17 maj 1932.

Kontot 105,393 serie K.

Av kontokortet framgår, att ingen insättning och intet uttag förekommit efter den 12 januari 1931. Kontot utvisade denna dag en kapitalbehållning av 6,646 kronor 82 öre. Den 20 juli 1931 har enligt avskrift av motboken uttagits 15,000 kronor vid postkontoret Stockholm 11 och samma dag ånyo insatts 15,000 kronor vid postkontoret Stockholm 6. Såväl uppsägning och uttagningskvitto som insättningslista å dessa belopp hava företetts. Enligt denna avskrift, intagen i Stockholms rådhusrätts protokoll den 30 november 1932, utvisar motboken en behållning den 20 juli 1931 av 15,891 kronor 12 öre.

Jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 21 juni 1922 med däri den 27 juni 1924 vidtagna ändringar må en och samma persons tillgodohavande ej ökas utöver 5,000 kronor annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet.

Den 6 november 1929 hade 4,500 kronor 56 öre överförts från motboken 81,570 serie V till 105,393 serie K. Då kontokortet till den förra motboken icke kunnat av postsparbanken tillrättaskaffas, har uppgiften hämtats från en avskrift av förteckning över samtliga omsättningar å motboken 105,393 serie K. Här ifrågavarande belopp finnes icke bokfört å kontokortet till sistnämnda motbok, ej heller å sektionskortet, ehuru anteckning om överföringen skett i motboken. Däremot har å kontot 105,100 serie K samma belopp bokförts som överförts dit den 28 december 1929.

Kontot 105,100 serie K.

Detta konto utvisade den 2 oktober 1929 en kapitalbehållning av 5 öre. Den 28 december samma år bokfördes 4,500 kronor 56 öre såsom överförda från 81,570 serie V, varigenom kontots kapitalbehållning jämte upplupna räntor vid årets slut uppgick till 4,684 kronor 46 öre. Å sektionskorten till serierna K och V för år 1929 är denna överföring bokförd såsom verkställd den 8 januari, men bokföringsposten återfinnes bland övriga för november bokförda poster. Under tiden januari—maj 1930 uttogos av detta belopp 4,435 kronor, vilka medel enligt vad ovan anförts innestodo å 105,393 serie K. Å kontot 105,100 serie K har antecknats »överfört till nytt kort» men har det nya kortet icke från postsparbanken kunnat införskaffas.

Kontot 105,394 serie K.

Detta konto utvisar en överföring den 6 november 1929 av 4,825 kronor till 105,393 serie K, varigenom kontot dödats. Denna överföring är bokförd å sistnämnda konto och jämväl antecknad i motboken. Å kontot har samma dag bokförts en insättning av 25 kronor, varjämte nederst å kortet med hänvisning till denna insättning antecknats »ins. å 25:— kr. gjord 6/11 ant. har 25 kr. fattats nån'stans».

Kontot 105,200 serie K.

Den 22 december 1930 hava överförts 150 kronor och den 12 januari 1931 3,000 kronor från 105,393 serie K, vilka belopp bokförts å respektive konti, men ej antecknats i motboken 105,393 serie K. Kontot 105,200 serie K utvisar den 3 augusti 1930 ett kapitalsaldo av 155 kronor 51 öre, vilket enligt anteckning överförts till nytt kort. Detta har icke kunnat tillrättaskaffas av postsparbanken. Ett rekonstruerat kontokort har företetts, å vilket emellertid utgående behållningen 1932 icke överensstämmer med ingående behållningen å det överlämnade originalkortet III.

Kontot 111,000 serie K.

Den 15 april 1931 hava bokförts 225 kronor såsom överförda från 100,231 serie N, varefter kapitalbehållningen å 111,000 serie K uppgått till 250 kronor 21 öre. Sedermera hava 250 kronor uttagits, varefter kapitalbehållningen utgjorde endast 21 öre.

Kontot 100,231 serie N.

I december 1931 har bokförts en insättning å 225 kronor, varefter kontot utvisade en kapitalbehållning av 234 kronor 33 öre. Härefter hava bokförts den 7 maj samma år såsom uttagna 225 kronor, överfört »från 111,000 serie K», varefter kontot utvisade en kapitalbehållning av endast 9 kronor 33 öre. Å reservkort har emellertid i april 1932 bokförts ytterligare en uttagning av 220 kronor. Å sektionskortet till serierna K och N har den 7 maj 1931 bokförts 225 kronor överförda från 100,231 serie N till 111,000 serie K. Däremot har den å kontokortet 111,000 serie K den 15 april 1931 bokförda överföringen av 225 kronor icke bokförts denna dag. Överföringen av 225 kronor från 111,000 serie K till 100,231 serie N har icke bokförts å sektionskorten eller å kontot 111,000 serie K.

Såsom verifikationer till överflyttningar av belopp från ett konto till ett annat har postsparbanken företett »Anteckningsbok rörande överflyttningar». Dessa anteckningsböcker angiva på ena sidan månad och dag ävensom det kontonummer, från vilket överflyttning skett. Dessutom förekommer i regel en med stämpel åsatt signatur. Å andra sidan finnes det kontonummer, till vilket överflyttning skett. Ingen uppgift finnes däremot om vilket belopp, som överflyttning avser.

Allmänt uttalande.

Av det anförda framgår, dels att kontokort försvunnit vid bokföringen inom postsparbanken, dels att överflyttning av belopp från ett konto till ett annat skett utan att bokföringsåtgärden verificerats annat än genom uppgift å kontonumren i en anteckningsbok, dels ock att å motbok mottagits insättning av större belopp än postsparbanksreglementet medgiver.

De förhållanden, som sålunda kommit till synes, hava givit revisorerna den uppfattningen, att bokföringen och den därmed sammanhängande

kontrollen inom postsparbanken i vissa hänseenden icke äro tillfredsställande ordnade. I vad mån en omläggning av kontrollen låter sig göra inom en rimlig kostnadsram, undandrager sig emellertid revisorernas bedömande.

§ 63.

Postverkets undervisningsväsende.

Enligt vad revisorerna inhämtat hava utgifterna för postverkets undervisningsväsende under tioårsperioden 1924—1933 utgjort följande belopp:

	Anslag kronor	Förbrukat belopp kronor		Anslag kronor	Förbrukat belopp kronor
1924	50,000	46,234	1929	150,000	167,288
1925	75,000	65,960	1930	150,000	210,146
1926	100,000	113,858	1931	200,000	219,631
1927	100,000	140,072	1932	200,000	260,619
1028	125,000	172,046	1933	180,000	179,921.

Revisorernas uttalande.

Av uppställningen framgår, att utgifterna för postverkets undervisningsväsende under nämnda tioårsperiod undergått en kraftig stegring samt att anslaget i allmänhet överskridits med betydande belopp.

Såvitt revisorerna kunna finna, böra utgifterna för ifrågavarande ändamål bättre än som i allmänhet skett kunna hållas inom ramen för anvisade anslagsbelopp.

Revisorerna vilja ifrågasätta huruvida icke postverkets utbildningsväsende ställer sig väl dyrbart. Möjligheterna till undervisningens förbilligande — exempelvis genom förkortning av den nuvarande treåriga utbildningstiden för postassistenter — synas därför böra bliva föremål för närmare undersökning.

§ 64.

Telegrafverkets besparingsreglemente.

Telegrafstyrelsen har den 10 juli 1929 utfärdat ett provisoriskt besparingsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket att tillämpas från och med den 1 juli 1929.

Detta reglemente har följande lydelse:

§ 1.

Vid resa för förrättning inom riket i telegrafverkets ärenden äger ordinarie tjänsteman vid telegrafverket åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet med tilläggsbestämmelser till detta, dock med de i 2—6 §§ här nedan angivna undantag.

§ 2.

Användande för tjänsteresor av eget motorfordon i stället för verket tillhörigt dylikt fordon eller taxeautomobil må såsom regel icke ske,

linje-, telefon-, telegraf- och trafikdirektör dock förbehållet att härifrån i särskilda fall, då sådant är förenligt med telegrafverkets intressen, medgiva undantag.

§ 3.

Traktamentsersättning må icke utgå för resa eller förrättning inom ett avstånd av 5 kilometer, färdvägen räknat, från tjänstgöringsortens centraltelegrafstation eller, där sådan ej finnes, från dess telefonstation. Härvid skall dock iakttagas vad i 17 § i allmänna resereglementet stadgas.

§ 4.

Resekostnadsersättning till de vid telegrafverkets distrikt och arbeten placerade reparatörer, förste reparatörer och linjeförmän utgår med verkliga kostnaden, dock icke med högre belopp än enligt föreskrifterna i allmänna resereglementet. Vid användande av annat fortskaffningsmedel än järnväg, fartyg, spårväg eller omnibus skall till reseräkningen fogas kvitterad räkning å kostnaden. Omnibus skall användas i den utsträckning, som betingas av telegrafverkets intressen.

Till nu nämnd tjänsteman utgår icke resekostnadsersättning vid nyttjande av resdon, som av den resande personligen framdrives, eller vid fotvandring.

§ 5.

1. Till de vid telegrafverkets distrikt och arbeten placerade reparatörer, förste reparatörer, linjeförmän, linjemästare och ingenjörsassistenter utgår vid resa eller förrättning inom de distrikt, där tjänstemannen är stationerad, eller i och för det arbete, vid vilket han är anställd, traktamentsersättning med följande belopp:

	för natt utöver 1 timmes bortovaro	för dag utöver 1 upptill 6 timmars bortovaro	för dag utöver 6 timmars bortovaro
till reparatör	3	4	5
» förste reparatör	4	4	5
» linjeförman	4	4	5
» linjemästare	5	4	6
» ingenjörsassistent	6	5	8

2. Vid sådan långvarig tjänstutövning å annan ort, som avses i avdelning E i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet för tjänstemän vid kommunikationsverken, skall till de i mom. 1 här ovan angivna befattningshavare tjänstgöringstraktamentet för 1:a—15:e dygnen utgå med de i nämnda moment angivna belopp.

§ 6.

Extra ordinarie och extra tjänstemän äga åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt samma grunder, som här ovan angivits för motsvarande ordinarie tjänstemän, dock med följande undantag:

1) biträdande ingenjör åtnjuter samma ersättning som ordinarie ingenjörsassistent, där ej styrelsen för särskilda fall annorlunda bestämmer;

2) extra ordinarie linjeförman åtnjuter samma ersättning som ordinarie reparatör;

3) extra ordinarie reparatör med linjetjänst åtnjuter traktamentsersättning med kr. 2:50 för dag och kr. 1:75 för natt, under iakttagande därjämte att dylik ersättning utgår vid arbete å plats, som är belägen minst 3 km., fågelvägen räknat, från hemortens telefonstation, dock icke vid arbete inom det område, där jämlikt 17 § i allmänna resereglementet traktamentsersättning icke må utgå.

För att närmare belysa verkningarna av ovanstående reglemente hava revisorerna låtit verkställa en undersökning beträffande tjänsteresorna inom första och fjärde linjedistrikten.

Vid denna undersökning har konstaterats, att övervägande antalet resor företagas med anlitande av tjänstebil, tjänstecykel, buss, tåg och spårvagn. Då under sådana förhållanden tjänstinnehavarnas kostnad och ersättning för själva resorna blivit relativt små — verket håller dem ju med bil och cykel — har någon anledning att närmare ingå på reseersättningen icke ansetts föreligga. Undersökningen har i stället inriktats på de inom distrikten utgående traktamentsersättningarna.

Resultatet av undersökningarna framgår av de nedan i bilagorna A och B gjorda sammanställningarna.

Beträffande resornas omfattning finner man, att desamma till största delen utgöras av endagars resor. Genom att tjänstebilar i mycket stor utsträckning användas, bliva resorna i många fall mycket korta. Sålunda har vid första linjedistriktet på en månad företagits 357 resor, omfattande 1—4 timmar och 220 resor, omfattande 4—6 timmar eller sammanlagt 577 resor, som varat mindre än 6 timmar, för en kostnad av 2,361 kronor. Härav belöpa 161 kronor på sådana befattningshavare, som resa efter allmänna resereglementet.

På fjärde linjedistriktet hava på ett kvartal företagits 724 resor, omfattande 1—4 timmar och 401 resor, omfattande 4—6 timmar eller sammanlagt 1,125 resor som varat mindre än 6 timmar, för en kostnad av 4,787 kronor. Av detta belopp belöpa 590 kronor på de befattningshavare, som resa efter allmänna resereglementet.

Beträffande de befattningshavare, som resa enligt allmänna resereglementet, finner man, att sex linjeingenjörer i fjärde distriktet på en månad företagit 73 resor med kortare tidslängd än 6 timmar och 74 resor, som varat mindre än 10 timmar samt endast 3 resor med övernattning. För dessa hava utgått ersättning med 6 kronor för resor, omfattande 1—6 timmar och 12 kronor för övriga resor med återkomst samma dag samt 19 kronor för resor, omfattande dygn.

I detta sammanhang vilja revisorerna erinra om, att Kungl. Maj:t för nedbringande av statsverkets kostnader för tjänsteresor i anslutning till bestämmelserna i 1 §, andra stycket, allmänna resereglementet bland annat förordnat, att till vissa i bilaga C här nedan upptagna förrättningsmän för tjänsteförrättningar inom eget tjänstgöringsområde och därav föranledda resor, skall i stället för ersättning enligt allmänna resereglementet utgå i nämnda bilaga upptagna belopp.

Bilaga A.

Tabell utvisande antalet resor och traktamentskostnaderna härför till befattningshavare vid telegrafverkets IV linjedistrikt under kvartalet juli—september 1933.

Befattning	Lönegrad	Reseklass	Resornas varaktighet: Antal resor utan övernattning 1—4 tim.	4—6 tim.	6—8 tim.	8—10 tim.	10— tim.	Antal resor med övernattning	Sammanlagda antalet resor	Traktamentskostnader vid resor: omfattande 1—6 timmar Kr.	i övrigt Kr.	Summa traktamentskostnader Kr.
Befattningshavare, som resa enligt allmänna resereglementet												
1 förste linjeingenjör	B 27	II C	10	—	—	—	—	—	10	60	—	60
6 linjeingenjörer	B 26	II C	38	35	60	14	—	3	150	438	933	1,371
1 ritare	B 15	II E	7	5	—	—	—	—	12	48	—	48
2 e. o kontorister	B 8	III E	5	6	13	1	—	—	25	44	112	156
Summa	—		*60*	*46*	*73*	*15*	—	*3*	*197*	*590*	*1,045*	*1,635*
Befattningshavare, som resa enligt besparingsreglementet												
2 biträdande ingenjörer	B 20	II D	44	30	17	1	—	—	92	370	144	514
3 ingenjörsassistenter	B 20	II D	30	17	23	20	7	—	97	235	400	635
16 linjemästare	B 16	II E	72	17	41	19	18	2	169	356	502	858
20 linjeförmän	B 12	III E	142	85	168	151	315	39	900	908	4,622	5,530
4 förste reparatörer	B 10	III E	18	—	1	—	—	—	19	72	5	77
46 reparatörer	B 7	III E	358	206	286	578	527	22	1,977	2,256	7,572	9,828
Summa	—		*664*	*355*	*536*	*769*	*867*	*63*	*3,254*	*4,197*	*13,245*	*17,442*
Summa summarum	—		**724**	**401**	**609**	**784**	**867**	**66**	**3,451**	**4,787**	**14,290**	**19,077**

Bilaga B.

Tabell utvisande antalet resor och traktamentskostnader härför till befattningshavare vid telegrafverkets I linjedistrikt under oktober månad 1933.

Befattningshavare, som resa enligt allmänna resereglementet.												
1 linjedirektör	B 30	I B	1	—	4	4	—	2	11	7	156	163
2 förste linjeingenjörer	B 27	II C	8	1	—	1	—	1	11	54	31	85
2 linjeingenjörer	B 26	II C	7	3	10	3	7	8	38	60	392	452
1 förrådsförvaltare	B 21	II D	4	—	4	—	1	1	10	20	66	86
5 ritare	B 15	II E	4	1	19	5	1	26	56	20	538	558
Summa	—	—	*24*	*5*	*37*	*13*	*9*	*38*	*126*	*161*	*1,183*	*1,344*
Befattningshavare, som resa enligt besparingsreglementet.												
2 biträdande ingenjörer	B 20	II D	7	—	—	—	1	—	8	35	10	45
1 biträdande ingenjör	B 18	II D	—	1	—	2	—	1	4	5	30	35
10 linjemästare	B 16	II E	59	16	49	39	7	2	172	300	592	892
39 linjeförmän	B 12	III E	59	53	87	85	97	69	450	448	3,496	3,944
2 förste reparatörer	B 10	III E	4	5	4	—	—	—	13	36	20	56
90 reparatörer	B 7	III E	204	140	246	352	88	45	1,075	1,376	3,926	5,302
Summa	—	—	*333*	*215*	*386*	*478*	*193*	*117*	*1,722*	*2,200*	*8,074*	10,274
Summa summarum	—	—	**357**	**220**	**423**	**491**	**202**	**155**	**1,848**	**2,361**	**9,257**	**11,618**

Anm. I ovanstående tablå hava ej medtagits e. o. reparatörernas resor, då dessa vanligen omfatta längre tid, ofta hela månader.

Traktamentsersättning enligt av Kungl. Maj:t utfärdade besparingsreglementen.

	Allmänna reseregle-mentet		Besparingsbestämmelserna		
			traktamentsersättning		
	traktaments-klass	traktamentsersättning för dygn	för dag	för natt	tillhopa för dygn
Yrkesinspektör	C	19	10	6	16
Yrkesinspektörsassistent	D	16	8	6	14
Underinspektör	E	13	7	5	12
Fattigvårds- och barnavårdskonsulent	D	16	8	5	13
Landsfogde	C	19	9	6	15
Lappfogde	C	19	9	6	15
Biträde åt lappfogde	E	13	7	5	12
Lapptillsyningsman	E	13	6	4	10
Vägingenjör	C	19	9	6	15
Biträdande vägingenjör	D	16	8	5	13
Vägingenjörsassistent	E	13	7	4	11
Folkskolinspektör	C	19	9	6	15
Stiftsjägmästare	C	19	9	4	13
Biträdande stiftsjägmästare	D	16	6	3	9
Lantbruksingenjör	C	19	8	5	13
Extra lantbruksingenjör	D	16	7	4	11
Lantbruksstipendiat, förste assistent, assistent o. tekniskt biträde	E	13	6	4	10
Distriktslantmätare	C	19	8	5	13
Extra lantmätare	D	16	7	4	11
Aspirant o. tekniskt biträde	E	13	6	4	10
Fiskeriintendent	C	19	10	6	16
Fiskeristipendiat	E	13	7	5	12
Jägmästare	C	19	8	3	11
Överjägmästarassistent	D	16	7	3	10
Kronojägare	E	13	4	2	6
Statsinsp. o. särsk. förordnad tillsynsman vid statens elektr. inspektion	C	19	10	6	16
Assistent vid d:o	D	16	8	6	14
Förste fartygsinsp.	C	19	10	6	16
Andre d:o o. extra funktionär vid fartygsinspektionen	D	16	8	6	14

Till i bilaga C uppräknade förrättningsmän och tjänstebiträden utgår icke traktamentsersättning för dag, varav högst 6 timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning.

Revisorerna finna det angeläget att ifrågavarande förvaltningskostnader, såvitt möjligt är nedbringas. Med hänsyn härtill och då det dessutom synes lämpligt, att i möjligaste mån likartade besparingsbestämmelser bliva gällande för samtliga statliga myndigheter, är det av vikt att vissa ändringar vidtagas i det av telegrafstyrelsen utfärdade provisoriska besparingsreglementet. Det torde icke kunna anses obilligt, att traktamentsersättning icke utgår för dag, varav högst 6 timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning. Vidare torde kunna ifrågasättas, om icke jämväl linjeingenjörernas resor äro av karaktär att böra i besparingsreglementet intagas. Revisorernas uttalande.

§ 65.

Rese- och traktamentsersättningar till sektionsföreståndare m. fl. tjänstemän vid statens järnvägar.

Traktamentsersättning till sektionsföreståndare samt signal- och trafikingenjörer vid statens järnvägar utgår vid av dessa tjänstemän företagen tjänsteresa inom eget distrikt jämlikt 2 § 2 mom. i järnvägsstyrelsens bestämmelser den 27 juni 1932 angående traktamentsersättning till tjänstemän vid statens järnvägar vid tjänsteresa eller förrättning utom stationsorten, som icke avser tågpersonals tjänstgöring å tåg eller är att anse såsom av dylik tjänstgöring direkt föranledd resa, ej heller ångfärjepersonals tjänstgöring å ångfärja.

Bestämmelsen ifråga har följande lydelse:

Vid linjetjänstemans tjänsteresa inom eget distrikt utgår nattraktamente i de fall och med det belopp, resereglementet stadgar.

Fullt dagtraktamente utgår vid sådan resa, i händelse minst 12 dagtimmar ingå i den tid, resan omfattat.

Har resan varat minst 6 men icke fullt 12 dagtimmar, utgår dagtraktamente med hälften av det i resereglementet för en resedag stadgade beloppet.

Har resan ej varat 6 dagtimmar, utgår intet dagtraktamente.

Vid tjänsteresa, varför enligt bestämmelserna i detta moment fullt dagtraktamente utgår, beräknas traktamente endast för den tid, varunder tjänstemannen varit frånvarande från egen stationsort, sålunda, att frånvaro, som räckt högst 18 dagtimmar, räknat från tiden för resans anträdande, ersättes med ett traktamente; frånvaro, som räckt mer än 18 men högst 36 dagtimmar med två traktamenten, frånvaro över 36 men högst 54 dagtimmar med tre traktamenten o. s. v.

Anm. 1) Vid beräknande av traktamentsersättning enligt bestämmelserna i mom. 2 skall såsom dagtid räknas jämväl i resetiden ingående nattid, för vilken nattraktamente ej utgår.

Anm. 2) Traktamentsersättning enligt bestämmelserna i mom. 2 må i intet fall utgå med högre belopp än enligt bestämmelserna i gällande resereglemente.

Bestämmelsens huvudsyfte är att nedbringa dessa tjänstemäns traktamentsersättningar vid tjänsteresor av kortare varaktighet till ett lägre belopp, än som skulle hava utgått med tillämpning av motsvarande bestämmelser i allmänna resereglementet.

I syfte att utröna statsverkets kostnader för traktamentsersättning åt ovan angivna tjänstemän hava revisorerna infordrat specificerad uppgift angående de till dessa tjänstemän under år 1933 utgående traktamentsersättningar. Uppgifterna hava sammanförts i nedan intagna tablå.

Under år 1933 utbetald traktamentsersättning till sektionsföreståndare samt signal- och telegrafingenjörer vid statens järnvägar.

Trafikavdelningen.

Sektionens nr	Sektionens längd, km.	Utbetald ersättning kronor		Ersättning per km.	
1	176 1/8 322	901 2,231	— 15	3 9	80 45
2	236				
3	302	2,498	—	8	27
4	324	1,464	10	4	52
5	114	592	—	5	19
6	212	994	30	4	69
7	383	1,689	75	4	41
8	301	2,169	56	7	21
9	329	2,410	76	7	33
10	195	1,230	60	6	31
11	274	1,840	85	6	72
12	282	1,533	—	5	44
13	418	541	—	1	29
14	360 467 1/8	2,245	75	5	55
15	316 461 1/8	2,864	80	7	62
16	500	1,951	65	3	90
17	397 464 1/8	2,044	25	4	81
19	550	1,897	60	3	45
20	485 409 1/10	1,347	35	2	89
21	720 481 1/10	1,697	55	2	57
23	— 404 1/10	418	60	4	15
		34 563	*62*		

Banavdelningen.

Sektionens nr	Sektionens längd, km.	Utbetald ersättning kronor		Ersättning per km.	
1	176 1/8 322	2 193	50	9	26
2	236	2 327	—	9	84
3	302	1 883	70	6	24
4	324	1 852	—	5	72
5	116	274	60	2	37
6	212	1 511	—	7	13
7	383	1 720	50	4	49
8	301	1 248	91	4	15
9	327	2 434	86	7	45
10	195	1 433	75	9	85
11	274	2 105	25	7	68
12	282	2 226	60	7	90
13	418	2 099	—	5	02
14	360 1/8 467	2 083	—	5	14
15	316 1/8 461	2 607	—	6	93
16	500	2 368	—	4	74
17	383 1/8 450	2 470	60	6	01
18	304	1 120	90	3	69
19	246	1 453	50	5	91
20	485	2 024	35	4	17
21	255	1 928	—	7	56
22	240	1 733	35	7	22
23	239 1/10 327	1 069	60	4	10
		42 168	*97*		

Maskinavdelningen.

Sektionens nr	Sektionens längd, km.	Utbetald ersättning kronor		Ersättning per km.	
1	500	1 008	—	2	02
2	538	293 — 3 430	80	6	92
5	744	866 — 1 934	25	3	76
6	595	1 859	05	3	12
10	478 1/10 751	2 365	85	4	37
11	273 1/10 —	2 102	—	10	—
13	871	1 538	—	1	77
14	563 1/8 738	1 759	30	2	77
15	688 1/8 833	893	—	1	19
19	550	3 093	—	5	62
20	483 1/10 573	2 049	40	4	04
21	734	2 190	85	2	99
		25 382	*50*		

Telegraf- och signalingenjörer.

Distrikt	Distriktets längd, km.	Utbetald ersättning kronor		Ersättning per km.	
I	1 038 1/8	1 187	—	1	08
	1 184	2 036	—	1	85
II	1 338	653	45	0	49
		1 208	78	0	90
III	751	622	75	0	88
		1 432	25	1	91
IV	1 977 1/8	1 017	—	0	48
	2 296	1 052	—	0	50
V	1 768 1/10	1 223	60	0	68
	1 857	1 312	—	0	73
		11 744	*78*		

Revisorerna hava vidare i detta sammanhang ansett det vara av intresse att jämväl undersöka den utsträckning, i vilken resekostnads- och traktamentsersättning under en följd av år utbetalats vid sektionsföreståndarnas expeditioner d. v. s. baningenjörs (biöx)-, maskiningenjörs (miöx)- och trafikinspektörs (te)- expeditionerna. I dessa kostnader ingå ovanberörda utgifter för sektionsföreståndarna men dessutom motsvarande kostnader för viss dem underlydande personal. Resultatet av denna undersökning framgår av nedanstående tablå.

	Resekostnads- och traktamentsersättning vid		
	Biöx	Miöx	Te
1922	89,197	35,883	55,612
1923	39,985	36,893	52,242
1924	78,976	34,350	51,543
1925	78,419	37,410	50,557
1926	81,196	36,386	52,485
1927	81,628	36,281	53,409
1928	85,908	39,356	54,206
1929	81,860	36,650	51,766
1930	84,966	39,437	53,671
1931	90,064	38,757	58,239
1932	91,015	37,359	64,791
1933	96,536	36,535	73,481

Revisorernas uttalande.

Av ovanstående uppgifter framgår till en början att kostnaden för sektionsföreståndarnas d. v. s. förste trafikinspektörers, förste ban- och maskiningenjörers, trafikinspektörers samt ban- och maskingenjörers, ävensom för telegraf- och signalingenjörernas traktamentsersättningar uppgå till rätt betydande belopp. Sammanlagda kostnaden för år 1933 utgör 113,859 kronor 87 öre. Beloppet synes högt särskilt i betraktande av den ringa numerär denna tjänstemannakategori omfattar samt att i kostna-

den icke ingå utgifter för järnvägsresor utan endast den ersättning vederbörande tjänstemän uppburit i traktamente och för det fåtal automobilresor, som förekommit. Enligt vad revisorerna inhämtat har även järnvägsstyrelsen haft sin uppmärksamhet riktad å saken och vidtagit åtgärder i syfte att få kostnaderna i fråga för framtiden nedbringade.

Uppgifterna utvisa vidare, att en tendens till stegring av de ifrågavarande expeditionernas kostnader föreligger. Det är att märka att under år 1925 och senare i besparingssyfte utfärdats bestämmelser, enligt vilka traktamentena undergått sänkning, varför stegringen av antalet förrättningar i verkligheten torde vara större än siffrorna giva anledning förmoda. Å andra sidan hava emellertid under tidsperioden 1922—1934 särskilt i Norrlandsdistrikten bansträckorna ökats genom nybyggnader och inköp av nya bansträckor.

Revisorerna vilja erinra, att bland ifrågavarande tjänstemäns arbetsuppgifter ingå inspektionsskyldighet och andra åligganden, för vilkas utförande resor i betydlig omfattning äro nödvändiga. Revisorerna tilltro sig givetvis ej heller att kunna angiva var i detta fall gränsen går mellan befogade och icke befogade resor. En jämförelse mellan, å ena sidan, de olika sektionernas storlek och arbetsuppgifternas beskaffenhet och, å den andra, traktamentsersättningarna till vederbörande föreståndare utvisar emellertid att i åtskilliga fall en reducering av ifrågavarande kostnad bör vara möjlig även med bibehållande av nuvarande bestämmelser för dylik ersättning. Med omsorgsfullare planläggning av resorna och ett bättre utnyttjande av tillgängliga tågförbindelser torde en avsevärd besparing stå att vinna. Därest de av järnvägsstyrelsen vidtagna åtgärderna icke skulle leda till åsyftat resultat torde böra tagas under övervägande, vilka åtgärder, som vid sådant förhållande böra genomföras.

§ 66.

Vissa förluster i turisttrafikförbundets restaurangaktiebolag.

Revisorerna hava funnit anledning att verkställa vissa undersökningar rörande statens och det statsunderstödda svenska trafikförbundets mellanhavanden med turisttrafikförbundets restaurangaktiebolag. Då bolagets räkenskaper icke varit för revisorerna tillgängliga har undersökningen måst inskränkas till de allmänt tillgängliga förvaltnings- och styrelseberättelserna.

Ifrågavarande bolag har genom särskilda med statens järnvägar ingångna kontrakt erhållit ensamrätt till bedrivandet av restaurangrörelse i samtliga statens järnvägar tillhöriga restaurangvagnar och i ett flertal dessa järnvägar tillhöriga järnvägshotell.

Bolaget stiftades år 1909 av turisttrafikförbundet — vars namn sedermera ändrats till svenska trafikförbundet — i syfte att tillföra trafikförbundet medel för dess propagandaverksamhet. Dess aktiekapital uppgår

för närvarande till 375,000 kronor, fördelat med 300,000 kronor å preferensaktier och 75,000 kronor å stamaktier.

Bolagets årliga omslutning lärer röra sig vid omkring 5 miljoner kronor, dess årliga avkastning har i medeltal under femårsperioden 1929—1933 varit omkring 475,000 kronor. Aktiekapitalet är alltså jämförelsevis litet i förhållande till bolagets uppgift och verksamhetsområde. Varje stamaktie berättigar vid omröstning till 4 röster, varje preferensaktie till 1 röst. Stam- och preferensaktier uppväga sålunda varandra i röstetal. Stamaktierna ägas av svenska trafikförbundet, preferensaktierna av inom landet bosatta privatpersoner. Preferensaktierna medföra framför stamaktierna företrädesrätt till årlig utdelning av bolagets vinst med högst 10 procent av aktiebeloppet, vilken rätt har ackumulativ verkan. Vad därefter av vinsten återstår tillfaller enligt bolagsordningen, med viss begränsning stamaktiernas ägare, svenska trafikförbundet. Skulle bolaget upplösas, skall innehavare av preferensaktie ur bolagets tillgångar erhålla endast aktiens nominella värde jämte eventuellt ännu icke gulden del av utdelningen. Därutöver återstående tillgångar tillfalla stamaktiernas ägare.

Enligt vad revisorerna inhämtat uppdagades år 1930, att en hos bolaget anställd kassörska av bolagets medel förskingrat ett belopp av närmare 160,000 kronor, av vilket belopp, sedan viss del av förskingringen sedermera täckts, såsom förlust för bolaget återstode 135,000 à 140,000 kronor. Av från järnvägsstyrelsen införskaffade upplysningar framgår, att förskingringarna tillgått på det sätt, att kassörskan verkställt missledande anteckningar i räkenskaperna i avseende å datum för verkställda utbetalningar, vilka bokförts under ett tidigare skede i räkenskaperna än de data, då de faktiskt ägt rum, varigenom en förskjutning av redovisade månadssaldo nedåt till rimliga och mindre iögonfallande belopp ägt rum. När förskingringen konstaterats och underskottet blivit till sitt belopp fastställt, upptogs underskottet som en utbetalning till kassörskan, vilken debiterades för beloppet. Därefter har å bolagets sålunda uppkomna fordran hos kassörskan avskrivits 140,000 kronor, vilket belopp samtidigt debiterats huvudkontorets omkostnadskonto. Vid den fördelning av de å detta konto bokförda utgifterna, vilken vid bokslutet äger rum å olika restaurangavdelningar och övriga objekt, undantogs emellertid avskrivningen å 140,000 kronor från fördelning å restaurangavdelningarna, varigenom statens järnvägar icke kommo att beröras av förlusten. I stället för att redovisa beloppet som omkostnad upptogs detsamma som avskrivning i bolagets vinst- och förlusträkning per $^{31}/_{12}$ 1930.

Enligt denna relation av förskingringens förlopp och de vidtagna bokföringsåtgärderna torde statens järnvägar icke hava förlorat något av det förskingrade beloppet. Däremot torde statens järnvägar hava gjort vissa ränteförluster därigenom att rörelsen fått bära utgifter under ett tidigare skede än vad den bort göra.

Revisorerna finna i detta sammanhang anledning erinra att såsom verkställande direktör i bolaget under många år varit anställd en av järnvägsstyrelsens bokhållare. Det torde ligga i sakens natur, att en dylik förening av tjänster icke låter sig göra utan men för båda uppgifterna. Vidare har järnvägsstyrelsen under tiden då ovanberörda förskingringar pågått tillsatt en av revisorerna hos bolaget. Det synes emellertid som om berättigade erinringar kunde göras mot den granskning, som utövats av nämnda revisorer. Det sätt på vilket förskingringarna utförts gör det nämligen sannolikt, att någon effektiv kassainventering knappast kan hava förekommit.

Av bolagets förvaltningsberättelser och ytterligare inhämtade upplysningar vill det vidare förefalla som om statens intresse i bolaget blivit även i annat hänseende i viss mån eftersatt.

Bolaget är, tack vare de kontrakt, som avslutats med statens järnvägar, ett lukrativt företag. Av den vinst, som bolaget redovisat, har svenska trafikförbundet erhållit dels 10 procent utdelning varje år å aktierna med 7,500 kronor per år, dels följande extra anslag:

1920	kronor	40,000
1921	»	40,000
1922	»	42,500
1923	»	12,500
1924	»	28,000
1925	»	28,000
1926	»	50,000
1927—1933	»	60,000 per år

Preferensaktierna hava erhållit 10 procent utdelning.

Utdelningarna till svenska trafikförbundet torde emellertid hava kunnat vara åtskilligt större och därmed hade också de statsbidrag, som utgå till svenska trafikförbundet, mindre, därest bolaget ej vidtagit vissa åtgärder till utdelningarnas begränsning. Sålunda har bolaget i stället för att lämna sådan ökad utdelning till svenska trafikförbundet, som det vill synas i alltför hög grad, verkställt avskrivningar å bolagets tillgångar samt fonderat medel.

Å bolagets nu innehavda fastighet, som inköptes år 1921 för 712,800 kronor, har avskrivits 195,879 kronor 51 öre.

Till dispositionsfond har under åren 1921—1933 avsatts 375,000 kronor.

Till pensionsfond har under åren 1925—1933 avsatts 242,191 kronor 96 öre.

Å bolagets inventarier har under åren 1920—1933 avskrivits 663,045 kronor 88 öre eller i genomsnitt per år 47,360 kronor 42 öre.

Inventarierna äro per $^{31}/_{12}$ 1933 upptagna till ett värde av 207,566 kronor 42 öre.

Å aktierna i A. B. Siljansborg har avskrivits år 1926 och 1927 29,999 kronor.

Å fordran hos A. B. Siljansborg har avskrivits år 1922 7,232 kronor 98 öre och år 1929 30,000 kronor.

Å aktierna i A. B. Svensk turisttidning har avskrivits år 1927 449 kronor och år 1932 1 krona.

Härtill kommer det förskingrade beloppet, som avskrevs år 1930, 140,000 kronor, samt slutligen en extra avskrivning (utan angivande av å vad) år 1932 38,000 kronor samt år 1933 2,355 kronor 98 öre.

Genom ovanberörda avskrivningar och avsättningar, har företaget visserligen konsoliderats, men denna konsolidering har varit anmärkningsvärt stark, och som sagt, medfört, att svenska trafikförbundet blivit lidande. I varje fall synes det vara ett statsintresse, att bolagets avkastning så snart som möjligt kommer att fördelas efter andra grunder än hittills. Det torde sålunda bland annat böra tagas under övervägande, huruvida icke bolagets kontrakt med statens järnvägar böra revideras på sådant sätt att statens intressen bliva bättre tillgodosedda.

Det kan vidare ifrågasättas, huruvida det ej vore lämpligt att inlösa preferensaktiekapitalet, då detta ej synes vara behövligt för bolagets drift. Därigenom skulle en icke obetydlig ränteutgift inbesparas.

§ 67.

Utnyttjande för enskild räkning av rön från offentlig verksamhet.

Den 5 oktober 1923 medgav Kungl. Maj:t efter framställning av vattenfallsstyrelsen med stöd av 40 § av gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid kommunikationsverken, att till distriktsingeniören vid Älvkarleby kraftverk H. Edholm, vilken av styrelsen förordnats att å styrelsens kraftverksbyrå biträda vid handläggning av ärenden, som sammanhängde med pågående utredning om rabattaxa för de till statens kraftverk anslutna elektriska distributionsföreningarna och därmed jämställda abonnenter m m., finge under högst ett år utöver honom tillkommande avlöning utbetalas särskild ersättning efter 2,000 kronor för år räknat, att utgå av statens vattenfallsverks medel. Sedan vattenfallsstyrelsen därefter — med förmälan att de ärenden, med vilkas handläggning Edholm biträtt styrelsen, fortfarande krävde central handläggning — hemställt om bemyndigande att tills vidare såsom dittills till Edholm utbetala särskild ersättning, så länge ifrågavarande förordnanden erfordrades, bemyndigade Kungl. Maj:t den 31 mars 1926 vattenfallsstyrelsen att från och med utgången av tid, som avsåges i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut, tills vidare under den tid, varunder förordnande för Edholm att inom styrelsen handlägga ärenden rörande landsbygdsdistributionen påkallades, till Edholm utbetala särskild ersättning, beräknad till och med utgången av år 1925 efter 2,000 kronor för år och därefter med ett belopp, motsvarande skillnaden mellan Edholms avlöningsförmåner

såsom distriktsingenjör och de löneförmåner, som skulle hava tillkommit honom, därest han från tidpunkten för förordnandets början varit konstituerad till ordinarie byrådirektör, dock med avdrag av ett belopp motsvarande skillnaden mellan de å Edholms distriktsingeniörstjänst belöpande avgifter för egen samt änke- och pupillpensionering och dylika avgifter för byrådirektörstjänst.

Det arbete, som med den sålunda genom de olika besluten tillskapade befattningen avsågs, kom emellertid inom några få år att skifta karaktär. Redan omkring år 1925—1926 var distributionsföreningarnas organisationer och ekonomi i det närmaste stabiliserad. Det befanns därför lämpligt att förlägga arbetets huvudsakliga tyngdpunkt till en verksamhet, som avsåg att åt elektriciteten finna nya avsättningsområden. I syfte att åt Edholm bereda en bättre avlönad ställning vid statens vattenfallsverk gjorde vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 23 december 1932 framställning om inrättande av en ordinarie byrådirektörsbefattning åt denne. I motiveringen till denna framställning lämnades närmare uppgifter om det arbete, som numera vore Edholms huvuduppgift. I skrivelsen anföres bland annat följande:

De arbetsuppgifter, som omhänderhavas av t. f. byrådirektören Edholm, omfatta huvudsakligen ärenden rörande organisation av och tillsyn över de till statens kraftverk anslutna distributionsföreningarna samt rörande sådana åtgärder, som kunna medverka till en ökad användning av den elektriska kraften inom lantbruket, för att landsbygdselektrifieringen därigenom skall kunna bliva till största möjliga gagn för lantbefolkningen och för att kostnaderna för denna elektrifiering därigenom må bliva lättare att bära. Denna sistnämnda verksamhet har bestått dels i propagandaverksamhet för att sprida kännedom om de ändamål, för vilka den elektriska strömmen med fördel kan komma till användning, särskilt genom anordnandet av demonstrationsgårdar, där elektricitetens rationella användning i lantbrukets tjänst och det lämpliga utförandet av de elektriska anläggningarna vid en lantgård direkt kunna visas, och dels i arbete med utexperimenterande av nya metoder inom lantbruket, varigenom dess avkastning kan ökas eller bättre tillvaratagas, såsom exempelvis jorduppvärmning, spannmålstorkning, fodertorkning och äggkläckning. För att med framgång kunna bedriva en dylik propaganda- och experimentverksamhet fordras en speciell läggning och vissa personliga kvalifikationer, som man icke kan förvänta hos vilken ingeniör som helst, men som den nuvarande innehavaren av ifrågavarande befattning i hög grad besitter.

Vattenfallsstyrelsen har med hänsyn härtill kommit till den uppfattningen, att det mest lämpliga vore, om för t. f. byrådirektören Edholm inrättades en ordinarie byrådirektörsbefattning på övergångsstat, vilken befattning sålunda finge disponeras för Edholms räkning, så länge han kvarstår i tjänsten, men som därefter komme att indragas, såvida icke vid den tidpunkt, då frågan om en efterträdare blir aktuell, behov av befattningen alltjämt föreligger och man har utsikt att till densamma kunna förvärva en person, som besitter nödiga kvalifikationer för denna speciella verksamhet. Styrelsen vill därför föreslå, att den vakanta förste byråingenjörsbefattningen förändras till en byrådirektörsbefattning på

övergångsstat, och att distriktsingenjören vid Älvkarleby kraftverk, t. f. byrådirektören vid vattenfallsstyrelsens kraftverksbyrå Harald Edholm må utan befattningens kungörande till ansökan utnämnas till innehavare av den nyinrättade byrådirektörsbefattningen.

Skulle Kungl. Maj:t icke anse lämpligt att föreslå riksdagen inrättandet av ifrågavarande byrådirektörsbefattning, skulle syftet med vattenfallsstyrelsens ovanstående förslag dock delvis kunna vinnas, om den vakanta förste byråingenjörsbefattningen fortfarande finge bibehållas och Edholm överflyttades från sin distriktsingenjörsbefattning till denna förste byråingenjörsbefattning som är placerad i samma lönegrad. Härigenom uppstode ingen ändring i Edholms nuvarande ställning och avlöningsförmåner, men den av honom innehavda distriktsingenjörstjänsten bleve ledig och kunde tillsättas i föreskriven ordning. Detta är synnerligen önskvärt, för att besättandet av ifrågavarande distriktsingenjörstjänst med ny innehavare måtte kunna ske, innan de extra ingenjörer inom verket, vilka närmast kunna komma ifråga, uppnått alltför hög levnadsålder, enär eljest den retroaktiva avgiften till änke- och pupillkassan blir för betungande.

Denna framställning föranledde emellertid icke annan åtgärd än att Kungl. Maj:t förordnade, att därest distriktsingenjören H. Edholm förflyttades till förste byråingenjörsbefattning vad i Kungl. Maj:ts beslut den 31 mars 1926 stadgades i fråga om beräkning av särskild ersättning åt Edholm under förordnande att inom vattenfallsstyrelsen handlägga ärenden rörande landsbygdsdistributionen skulle äga motsvarande tillämpning sedan Edholm konstituerats till förste byråingenjör.

Varken i instruktion, arbetsordning eller styrelsens protokoll återfinnes någon bestämmelse angående de arbetsuppgifter, som äro förenade med Edholms byrådirektörstjänst.

Enligt från vattenfallsstyrelsen införskaffade uppgifter, hava såsom biträden åt Edholm varit anställda agronomen O. Busch, biträdande ingenjören hos vattenfallsstyrelsen G. F. Seving och ingenjören Lindblom Den sistnämnde har emellertid icke innehaft fastare anställning utan uppburit arvode, beräknat per arbetstimme och utbetalat efter godkännande i varje särskilt fall av vattenfallsstyrelsens chef.

Buschs och Sevings arbetsuppgifter och ersättning framgå av följande »Tjänstememorial av den 14 december 1932».

Vattenfallsstyrelsen har under en följd av år nedlagt avsevärt arbete och stora kostnader på att befrämja sådana åtgärder, som kunna medverka till en ökad användning av elektrisk kraft inom lantbruket, för att därigenom lantbrukselektrifieringen skall bliva till ökat gagn för lantbefolkningen och därmed kostnaderna för densamma bliva lättare att bära. Denna verksamhet har bestått dels i propagandaverksamhet för att sprida kännedom om de ändamål för vilka den elektriska strömmen med fördel kan komma till användning, särskilt genom anordnandet av demonstrationsgårdar, där elektricitetens rationella användning i lantbrukets tjänst direkt kan visas och varav även framgår hur de elektriska anläggningarna vid en lantgård lämpligen kunna utföras och dels i arbete med utexperimenterande av nya metoder inom lantbruket, varige-

nom dess avkastning kan ökas eller bättre tillvaratagas, såsom exempelvis jorduppvärmning, spannmålstorkning, äggkläckning och grästorkning. Det torde vara all anledning att fortsätta denna pioniärverksamhet både med avseende på propagandaverksamheten och utexperimenterandet av nya användningsmetoder.

Vattenfallsstyrelsens medverkan i propagandaverksamheten har skett därigenom, att vattenfallsstyrelsen understött vissa sammanslutningar, Föreningen för elektricitetens rationella användning och Jordbrukstekniska föreningen, vilka hava dylik propagandaverksamhet på sitt program, dels genom anordnandet av demonstrationsgårdar, den första vid Stockholmsutställningen 1930 och den andra vid hemmanet Gäddeväck strax norr om Trollhättan. I programmet för denna verksamhet ingår, att så småningom anordna ytterligare dylika demonstrationsgårdar på lämpliga platser i vårt land, även om man får gå fram i något saktare takt än som först var tänkt.

För denna verksamhet har vattenfallsstyrelsen under byrådirektör Edholms ledning haft till sin hjälp agronom O. Busch och det torde vara lämpligt att nu träffa en något fastare uppgörelse med honom angående det fortsatta arbetet. Agronom Busch har under den senaste tiden varit sysselsatt dels hos Jordbrukstekniska föreningen, dels hos vattenfallsstyrelsen med ungefär halv tjänstgöring på vardera hållet och med ett arvode av 400 kronor per månad, varav vattenfallsstyrelsen hittills betalat 200 kronor. Det torde icke finnas tillräcklig anledning att rubba denna ordning. Däremot vill jag föreslå, att agronom Buschs arvode från vattenfallsstyrelsen från och med november månad 1932 höjes till 250 kronor per månad inklusive dyrtidstillägg. Därjämte skall han såsom hittills åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt reseklass II D.

Vattenfallsstyrelsens experimentverksamhet på lantbruksområdet har likaledes stått under ledning av byrådirektör Edholm, och därvid har han haft till sin hjälp biträdande ingenjör Seving, som till att börja med lånats från Älvkarleby kraftverks huvudkontor. Då denna gren av verksamheten synes giva värdefulla resultat men därför kräves ett uthålligt och intresserat arbete, torde det vara lämpligt att giva detta arbete en mera fast karaktär och att i främsta rummet avdela ingenjör Seving för detta arbete. Med hänsyn till de krav, som ställas på honom i samband därmed och som han hittills visat sig fylla på ett förtjänstfullt sätt, vill jag härmed föreslå, att ingenjör Seving från och med den 1 januari 1933 uppflyttas från 18:e till 19:e löneklassen och att han därvid tillgodoräknas tid för framtida uppflyttning i löneklass från och med den 1 januari 1931. Ingenjör Sevings grundlön skulle i enlighet härmed från den 1 januari 1933 bli 492 kronor per månad, vartill kommer dyrtidstillägg och extra ortstillägg för Stockholm.

Stockholm den 14 december 1932.

W. Borgquist.

Slutligen har vattenfallsstyrelsen lämnat Edholm bidrag till utgifterna för egen automobil.

Rörande ovanberörda samarbete med Jordbrukstekniska föreningen må ytterligare meddelas följande:

Enligt föreningens årsberättelse för år 1933 äro såsom tjänstemän i för-

eningen upptagna, Edholm i egenskap av sekreterare i elektriska sektionen, och Busch för undersökningar inom nämnda sektion.

Bland föreningens inkomster under år 1933, sammanlagt 83,634 kronor 54 öre, har upptagits:

Årsavgift från kungl. vattenfallsstyrelsen	kronor	2,500
Statsanslag för allmän verksamhet	»	12,000
Statsanslag för standardiseringsverksamhet	»	3,000
Bidrag från hushållningssällskap	»	2,600
Bidrag från kungl. lantbruksakademien för undersökningar över sädesbärgning	»	2,000
Statsbidrag till kontroll av ensileringen år 1932 enligt A.I.V.-metoden	»	3,000
Bidrag genom centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet till undersökningar angående foderkonservering	»	5,810
Bidrag från kungl. lantbruksakademien för undersökningar över artificiell grästorkning	»	2,000
Bidrag från C. F. Lundströms stiftelse för undersökningar över artificiell grästorkning	»	3,000.

Till Edholm har utgått sekreterararvode med 3,000 kronor för år, till Busch arvode med 2,400 kronor och till Seving för vissa arbeten i samband med grästorkningsundersökningen å Qvallsta gård 464 kronor.

För byggandet av och undersökningar angående en för grästorkning avsedd anläggning på Qvallsta har föreningens elektriska sektion under året utgivit 9,036 kronor 29 öre samt för rese- och traktamentsersättning till Edholm och Busch respektive 767 kronor 91 öre och 2,199 kronor 80 öre.

Ett nära samarbete föreligger alltså mellan å ena sidan vattenfallsstyrelsen representerad av dess tjänstemän byrådirektör Edholm och dennes ovanämnda medhjälpare samt å den andra Jordbrukstekniska föreningens elektriska sektion, där Edholm är sekreterare och jämväl vissa av dennes biträden äro anställda. Rörande det arbete för lantbruksnäringens höjande, som i dessa båda institutioner utförts och som, omsatt i praktiken, torde lända till ökad användning av elektrisk kraft, hava revisorerna genom Edholm inhämtat bland annat följande.

Efter påstötning från enskilt håll gjorde Edholm under åren 1925/1926 hos vattenfallsstyrelsen framställning om understöd till undersökningar beträffande spannmålstorkning. Sedan vattenfallsstyrelsen underkastat den för nämnda undersökningar uppgjorda planen vederbörlig granskning, lät styrelsen för dessa undersökningars verkställande inrätta ett laboratorium. I detta hava sedermera vetenskapliga undersökningar och prov verkställts, vilka i sin tur lett till klarläggande av dittills obeaktade förhållanden på lantbruksfysikens och jordbruksfysiologiens områden, exempelvis reglerna för spannmålstorkning genom luft. Utformningen

av de apparater och installationer som erfordras för nyttiggörandet av dessa rön, hava dock ej skett å laboratoriet eller med hjälp av från vattenfallsstyrelsen tillhandahållen arbetskraft.

Från olika enskilda institutioner och firmor (Lundströms stiftelse för uppfinnare, ASEA och dess dotterbolag Svenska fläktfabriken) samt från lantbruksakademien har Edholm emellertid erhållit ekonomiskt stöd för uppslagens bearbetning och omsättning i praktiken.

Edholm har vidare, sedan det för honom blivit känt, att den i Schweiz mot vattenfalllsstyrelsen svarande institutionen förgäves ägnat intresse åt frågan om grästorkning, jämväl intresserat sig för detta spörsmål. Lösningen har dock i detta fall utarbetats helt utan anlitande av vattenfallsstyrelsens resurser.

Med anledning av vissa ogynnsamma erfarenheter från ett av vattenfallsstyrelsens etablissement har slutligen Edholm utarbetat en ny metod för avskiljande av sot från skorstenar.

På de anordningar för omsättningen i praktiken av ovan nämnda spörsmål har Edholm med vattenfallsstyrelsens goda minne sökt och erhållit patent. Såsom innehavare av patenten har han från den firma, som sedermera utnyttjat dessa för sin fabrikation, uppburit inkomst å patenten.

Revisorerna hava ansett det vara av intresse i detta sammanhang att lämna en redogörelse för de principer, som tillämpas av ingenjörsvetenskapsakademien gentemot hos densamma anställda personer, vilka under sitt arbete hos akademien göra uppfinningar, vilka leda till uttagande av patent.

Akademien har enligt en till revisorernas förfogande ställd promemoria i sådant hänseende fastställt vissa riktlinjer och i princip uttalat

att akademiens forskningsarbeten, evad de utföres av hos akademien anställda tjänstemän eller bedreves av enskilda forskare med understöd av akademien, skulle bedrivas uteslutande i syfte att genom publicering av resultaten befordra den tekniska och industriella utvecklingen i allmänhet,

att sådan publicering skulle ske skyndsammast möjligt till förebyggande av att forskningsresultaten obehörigen av enskilda utnyttjades genom patent,

att patent för akademiens räkning å framkommande uppslag skulle sökas allenast i sådana fall, då anledning funnes att antaga, att forskningsresultatens karaktär av allmän egendom icke kunde på annat sätt effektivt skyddas,

att sådan patentansökan finge av akademiens befattningshavare eller vederbörande enskilda forskare ingivas allenast efter samråd med akademiens verkställande direktör,

att sådan patentansökan borde av akademien fullföljas allenast intill dess en effektiv publicering av forskningsresultatet kunde äga rum,

att frågan huruvida, därest särskilda skäl härför förelågo, att sådant patent borde i undantagsfall av akademien för egen räkning upprätthållas, skulle i förekommande fall av akademiens förvaltningsutskott upptagas till noggrant övervägande, samt

att med akademiens befattningshavare skulle träffas sådana överenskommelser, som i möjligaste mån bereda skydd mot missbruk i patentavseende av den kännedom de äga om de vid arbetena erhållna resultaten.

Vid behandling av de individuella fallen har det förekommit, att det befunnits ändamålsenligt och berättigat att skydda utvunna arbetsresultat genom patent i exploateringssyfte och har i sådant fall, särskilt då vederbörande uppfinnare icke varit fastare knuten till akademien, det befunnits lämpligt och erforderligt att låta uppfinnaren komma i åtnjutande av viss andel i en eventuellt uppstående, från patentet härrörande vinst.

Ovan angivna riktlinjer torde bland annat innebära, att ett patent i utlandet får av uppfinnaren utnyttjas, under det att detsamma inom Sverige av akademien utan kostnad ställes till förfogande åt lämpliga och villiga fabrikanter.

Revisorernas uttalande.

Ovan relaterade förhållanden hava riktat revisorernas uppmärksamhet på avsaknaden av fast avgränsning mellan statlig och enskild verksamhet i förevarande fall. Å vattenfallsstyrelsens stat finnes i en av de högsta lönegraderna uppförd befattning, av vars innehavare givetvis kräves, att hela hans arbetskraft skall stå till verkets disposition. Befattningshavaren i fråga, från begynnelsen sysselsatt med andra uppgifter för verkets räkning, har så småningom, genom den inom hans fackområde fortlöpande utvecklingen, med verkets goda minne och önskan länkats in på forskningarbete, som varit avsett att åt verket vinna ökad kundkrets och popularisera användningen av verkets produkt, elektrisk energi. För verkställandet av erforderliga prov och vetenskapliga undersökningar har laboratorium inrättats på det allmännas bekostnad, och till befattningshavarens hjälp hava anställts vetenskapligt utbildade assistenter, avlönade delvis av ämbetsverket, delvis av den statsunderstödda förening, där befattningshavaren själv mot arvode bestrider sekreterartjänsten. I detta laboratorium och med berörda till förfogande stående hjälpmedel hava gjorts vissa nya rön, otvivelaktigt av betydligt värde. Med utgångspunkt från dessa rön har sedermera befattningshavaren utformat de maskiner, apparater etc., som krävas för rönens användning i praktiken, och det har från verkets sida uppenbarligen betraktats som en självfallen sak, att uppfinnaren skulle äga rätt att själv utnyttja sina konstruktioner i ekonomiskt syfte. Patent har av befattningshavaren uttagits för flera av dessa konstruktioner, och inkomsten från dem har oavkortat tillfallit uppfinnaren-befattningshavaren. Såvitt revisorerna kunna finna har befattningshavaren på detta sätt kommit att intaga en privilegierad ställning. Ett stöd för denna sin mening hava revisorerna funnit i det av ingenjörsvetenskapsakademien för liknande fall tillämpade förfaringssättet. Ur det allmännas synpunkt är det givetvis önskligt, att patent under sådana förhållanden, varom här är fråga, utarbe-

tas för statens räkning och att staten sedermera förfogar över dem på för det allmänna fördelaktigaste sätt. Revisorerna vilja vidare i detta sammanhang erinra om bestämmelsen i 40 § i gällande avlöningsreglemente för kommunikationsverken, enligt vilken ersättning till tjänsteman för tjänstgöring vid vederbörande verk icke må — annorledes än såsom gratifikation eller belöning från anslag, som anvisats för sådant ändamål — utbetalas utöver vad i reglementet förutsättes eller eljest enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må utgå, så framt ej för fullgörande av visst uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänstutövning, anvisats särskilda medel eller Kungl. Maj:t finner skäl medgiva särskild gottgörelse. I förevarande fall har icke desto mindre till Edholm utöver lönen utgått icke obetydliga förmåner. Detta förhållande äger det närmaste samband med frånvaron av bestämd avgränsning av Edholms åligganden å byrådirektörstjänsten. Enligt revisorernas mening är det i hög grad angeläget, att den hittills rådande sammanblandningen mellan Edholms tjänsteåligganden samt halvofficiella och rent privata uppdrag med det snaraste bringas att upphöra och att klara och tydliga bestämmelser meddelas beträffande Edholms avlönings- och tjänstgöringsförhållanden.

Revisorerna måste beteckna det såsom anmärkningsvärt, att ifrågavarande sammanblandning kunnat äga rum med vattenfallsstyrelsens goda minne och anse det påkallat, att åtgärder med det snaraste vidtagas till rättelses vinnande.

§ 68.

Kostnadsfri bostadstelefon vid kommunikationsverken.

Revisorerna hava låtit verkställa utredning rörande den utsträckning, i vilken på statens bekostnad anordnats bostadstelefoner till befattningshavare inom kommunikationsverken.

Jämlikt kungl. brev den 3 oktober 1903 föreskrevs, att telefon icke finge utan Kungl. Maj:ts tillstånd i statens ämbetslokal uppsättas eller eljest på bekostnad av statsmedel anordnas.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 juni 1918 framhöll telegrafstyrelsen, att enligt vad styrelsen hade sig bekant anledningen till ovan angivna föreskrift vore, att vinna kontroll över att statens verk och myndigheter i största möjliga utsträckning tillgodosåge sitt telefonbehov medelst rikstelefon och icke, även då behovet av telefon kunde tillfredsställande fyllas medelst rikstelefon, av mera lokala hänsyn tecknade abonnemang i de under rikstelefonens uppväxttid talrikt förekommande och med rikstelefonen ofta konkurrerande enskilda näten. Telegrafstyrelsen anförde vidare, att då de enskilda nät som vore av någon betydelse, upphört genom att aktiebolaget Stockholmstelefons nät övertagits av staten, syntes det styrelsen böra ifrågasättas, huruvida förbudet för ämbetsverken att utan Kungl. Maj:ts samtycke anordnad telefonförbindelse till sina lokaler

längre borde bibehållas. Med anledning härav hemställde telegrafstyrelsen, under åberopande av ifrågavarande kostnaders ringa storlek om upphävande av ifrågavarande förbud. Genom kungl. brev till telegrafstyrelsen den 6 december 1918 (nr 1082) medgav därefter Kungl. Maj:t, att till statsverket hörande allmänna verk och styrelser finge, i mån av behov och med iakttagande av nödig sparsamhet, hos telegrafverket teckna abonnemang å rikstelefon, varjämte bestämdes, från vilket anslag kostnaderna för telefoner skulle tagas.

Redan före utfärdandet av 1918 års bestämmelser i ämnet hade emellertid beträffande vissa av kommunikationsverken skett en uppmjukning av 1903 års stadgande, i det att i vederbörande verks instruktioner inrymts vissa undantagsbestämmelser.

Beträffande innebörden av dessa bestämmelser och deras tillämpning inom de olika kommunikationsverken må framhållas följande.

Beträffande statens järnvägar bestämdes i instruktionen för järnvägsstyrelsen med underlydande distriktsförvaltningar den 31 december 1907 (nr 148) § 11 mom. 4 att »med undantag från gällande bestämmelser angående villkoren för anordnande av telefon på bekostnad av statsmedel äga vederbörande järnvägsmyndigheter att besluta i fråga om uppsättande för järnvägens räkning av rikstelefonapparater ävensom av telefoner inom statens järnvägar tillhörande telefonnät».

Med stöd av sistnämnda bestämmelse har järnvägsstyrelsen låtit anordna telefonförbindelser jämväl till vissa tjänstinnehavares bostäder. Järnvägsstyreslsen har nämligen den 12 december 1914 beslutat, att — sedan det visat sig behövligt att cheferna i järnvägsstyrelsen skulle kunna anträffa de föredragande i styrelsen, då de vistas i hemmet ävensom till underlättande av samarbetet de föredragande emellan — anordna telefonförbindelser till följande tjänstemäns bostäder: överingenjören, samtliga byråchefer och vissa byrådirektörer. Sedermera har vid olika tillfällen, efter järnvägsstyrelsens beslut i varje särskilt fall, telefon anordnats i bostäder åt ytterligare ett antal tjänstemän, bland andra förste sekreterare, intendent och notarier. Genom beslut den 30 januari 1926 har järnvägsstyrelsen bestämt, att »ifråga om sådana bostadstelefoner, för vilka statens järnvägar bekosta abonnemangsavgiften, från och med år 1927 av statens järnvägars medel icke må bestridas högre avgift än för lägsta abonnemangsklassen. Denna avgift utgör för närvarande 20 kronor per kvartal. Antalet s. k. tjänsteabonnemang för befattningshavare hos styrelsen utgör för närvarande 30, vari ingår telefon till 3 befattningshavare på övergångsstat, närmare angivna i bifogade förteckning (Bil. 1). Befattningshavare vid distrikten och huvudverkstäderna, som innehava bostadstelefon, för vilken statens järnvägar erlägga abonnemangsavgift torde uppgå till över 500 stycken.

Beträffande postverket föreskrevs i 11 § 6 mom. av generalpoststyrelsens instruktion den 31 december 1909 (nr 177) följande. »Såsom undan-